

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ISSN 2412-2491 (Online)

DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2425.2024.23>

STUDIA
PHILOLOGICA

ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

Науковий журнал

Друкується з грудня 2012 р.

Виходить двічі на рік

Випуск 23

Світи, знаки та концепти

Київ•2024

Засновник:

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Друкується з грудня 2012 р.

Виходить двічі на рік

Індексується у Index Copernicus, Google Scholar,
Національною бібліотекою України імені В.І. Вернадського

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України категорії "Б"
(Наказ Міністерства освіти і науки України № 1166 від 23.12.2022)

Журнал підтримує політику відкритого доступу

Адреса засновника: вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053

Адреса редакції: вул. Левка Лук'яненка, 13-Б, м. Київ, 04212

Офіційний сайт: <http://studiap.kubg.edu.ua>

Рекомендовано до друку Вченою радою Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 14 від 03 грудня 2024 р.)

Головний редактор:

Колесник О. С., професор кафедри германської філології Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, доктор філологічних наук, професор (Україна).

Заступник головного редактора:

Махачашвілі Р. К., завідувач кафедри германської філології Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, доктор філологічних наук, професор (Україна)

Випусковий редактор:

Білик К. М., доцент кафедри романської філології Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, доктор філософії (Україна)

Члени редакційної колегії:

Бобер Н. М., доцент кафедри германської філології Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, кандидат філологічних наук (Україна);

Бондарева О. Є., професор, головний науковий співробітник кафедри української літератури, компаративістики і гринченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, доктор філологічних наук, професор (Україна);

Брацкі А. С., професор кафедри української літератури, компаративістики і гринченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, доктор габілітований гуманітарних наук (Україна);

Вінтонів М. О., професор кафедри української мови Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, доктор філологічних наук, професор (Україна);

Гайдаш А. В., професор кафедри германської філології Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, доктор філологічних наук, доцент (Україна);

Гарачковська О. О., професор кафедри зв'язків з громадськістю і журналістики факультету журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв, доктор філологічних наук, професор (Україна);

Дель Гаудіо С., професор секції славістики Департаменту гуманітарних студій Університету Салерно, доктор філософії (Італія);

Єсипенко Н. Г., завідувач кафедри англійської мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктор філологічних наук, професор (Україна);
Ковбасенко Ю. І., професор кафедри світової літератури Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, кандидат філологічних наук, професор (Україна);
Ласка І. В., доцент кафедри романської філології та порівняльно-типологічного мовознавства Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, кандидат філологічних наук (Україна);
Палійчук Е. О., старший викладач кафедри лінгвістики та перекладу Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, кандидат філологічних наук (Україна);
Редька І. А., доцент кафедри англійської філології і філософії мови Факультету германської філології і перекладу Київського національного лінгвістичного університету, кандидат філологічних наук, доцент (Україна);
Халіман О. В., доцент кафедри української мови Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, доктор філологічних наук (Україна);
Цапро Г. Ю., завідувач кафедри англійської мови та комунікації Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, кандидат філологічних наук, доцент (Україна);
Шурма С. Г., доцент кафедри сучасних мов та літератур Гуманітарного факультету Університету імені Томаша Баті в Зліні (Чехія), кандидат філологічних наук, доцент (Україна); доктор філософії (ностріфікація від Університету Масарика, Чехія);
Вей-лун Лу, доцент факультету китайських студій Університету Масарика, Ph.D. (Чехія).

BORYS GRINCHENKO KYIV METROPOLITAN UNIVERSITY

ISSN 2412-2491 (Online)

DOI: [https://doi.org/ 10.28925/2311-2425.2024.23](https://doi.org/10.28925/2311-2425.2024.23)

STUDIA

PHILOGICA

PHILOGICAL
STUDIES

Scholarly Journal

Published since December 2012

Frequency: semi-annual

Issue 23

Worlds, Signs and Concepts

Kyiv•2024

Founder:

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Published since December 2012

Frequency: semi-annual

Indexed by Index Copernicus, Google Scholar, Vernadsky National Library of Ukraine
The journal is included in the CATEGORY "B" List of scientific professional publications of Ukraine
(Order No.1166 dated 23.12.2022 by the Ministry of Education and Science of Ukraine)

The journal supports open access policy

Borys Grinchenko Kyiv University

18/2 Bulvarno-Kudriavska St, Kyiv, 04053

Editorial Board: 13-B Levka Lukianenka St, Kyiv, 04212

Recommended for publication by the Academic Council of Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
(Rec. No. 14 dated 03.12.2024)

Editor-in-Chief:

Kolesnyk O. S., Professor of the Department of Germanic Philology, Faculty of Romance and Germanic Philology, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Doctor of Philological Sciences, Professor (Ukraine).

Vice Editor-in-Chief:

Makhachashvili R. K., Head of the Department of Germanic Philology, Faculty of Romance and Germanic Philology, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Doctor of Philological Sciences, Professor (Ukraine).

Commissioning Editor:

Bilyk K. M., Associate Professor of the Department of Romance Philology, Faculty of Romance and Germanic Philology, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Candidate of Sciences (Philological Sciences) (Ukraine)

Editorial Board Members:

Bober N. M., Associate Professor of the Chair of Germanic Philology, Faculty of Romance and Germanic Philology, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Ph.D. in Philological Sciences (Ukraine);

Bondareva O. Ye., Professor, Leading Scientific Specialist of the Department of Ukrainian Literature, Comparative Studies and Grinchenko Studies, Faculty of Ukrainian Philology, Culture and Art, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Doctor of Philological Sciences, Professor (Ukraine);

Bracki A. S., Professor of the Department of Ukrainian Literature, Comparative Studies and Grinchenko Studies, Faculty of Ukrainian Philology, Culture and Art, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Doctor of Humanities (Ukraine);

Vintoniv M. O., Professor of the Department of the Ukrainian Language, Faculty of Ukrainian Philology, Culture and Art, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Doctor of Philology, Professor (Ukraine);

Gaidash A. V., Professor of the Department of Germanic Philology, Faculty of Romance and Germanic Philology, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Doctor of Philological Sciences, Associate Professor (Ukraine);

Garachkovska O. O., Professor of the Department of Public Relations and Journalism, Faculty of Journalism and International Relations, Kyiv National University of Culture and Arts, Doctor of Philological Sciences, Professor (Ukraine);

Del Gaudio S., Professor of the Department of Humanities, University of Salerno, Ph.D. (Italy);

Yesypenko N. H., Head of the Department of English, Faculty of Foreign Languages, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Doctor of Philological Sciences, Full Professor (Ukraine);

Kovbasenko Yu. I., Head of the Department of World Literature, Faculty of Ukrainian Philology, Culture and Art, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Ph.D. in Philological Sciences, Professor (Ukraine);

Laska I. V., Associate Professor of the Department of Romance Philology and Comparative-typological Studies, Faculty of Romance and Germanic Philology, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Ph.D. in Philological Sciences (Ukraine);

Paliichuk E.O., Associate Professor of the Department of Linguistics and Translation, Faculty of Romance and Germanic Philology, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Ph.D. in Philological Sciences (Ukraine);

Redka I. A., Associate Professor of the Chair of Philology and Philosophy of Language, Faculty of Germanic Philology and Translation, Kyiv National Linguistic University, Ph.D. in Philological Sciences, Associate Professor (Ukraine);

Khaliman O. V., Associate Professor of the Ukrainian Language Department, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Doctor of Philological Sciences (Ukraine);

Tsapro G. Yu., Associate Professor of the English Philology and Translation Department, Faculty of Romance and Germanic Philology, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Ph.D. in Philological Sciences, Associate Professor (Ukraine);

Shurma S. H., Assistant Professor of the Department of Modern Languages and Literatures, Faculty of Humanities, Tomas Bata University in Zlin, Ph.D. in Philological Sciences, Associate Professor (Ukraine), nostrification of Ph.D. by Masaryk University (Czechia);

Wei-lun Lu, Associate Professor, Department of Chinese Studies, Masaryk University, Ph.D. (Czechia).

ЗМІСТ

Мовознавство

<i>Ахмадова У. М.</i> Взаємозв'язок та розмежування між дискурсом, текстом та гіпертекстом: аналітичний огляд (англ.)	11
<i>Борисов О. О., Васильєва О. Г.</i> Індивідуальні номерні знаки транспортних засобів у комунікативно-когнітивній перспективі	20
<i>Деркач Н. В.</i> Сучасні підходи до типології дискурсу (англ.)	33
<i>Доценко О. Л.</i> "Хабар" чи "неправомірна вигода": лінгвістичні аспекти формування правничої терміносистеми	54
<i>Колесник О. С.</i> ВОРОН у міфі та мові. Частина 1: семіотика та когнітивне підґрунтя архаїчних номінацій (англ.)	76
<i>Кот. А. В.</i> Особливості вербалізації концепту НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ / ENVIRONMENT (на матеріалі роману Елізабет Гілберт "Суворі чоловіки")	91
<i>Крутько Т. В.</i> Синтаксичні засоби експресивізації дискурсу соціальних мереж	101
<i>Луценко Р. І.</i> Відтворення мультимодальних конструкцій з національним компонентом у різних відеожанрах сучасного політичного дискурсу	115
<i>Мельник А. О.</i> Засоби вербалізації концепту ПРИРОДА/NATURE у сучасній англомовній жіночій прозі	124
<i>Мельник О. В., Кисельова І. І.</i> Сучасна англійська мова у глобалізованому світі (англ.)	132
<i>Талавіра Н. М.</i> Вербалізація базових концептів у зверненні Дж. Байдена до нації 2021 року: конструкційний аспект	142
<i>Торговець Ю. І.</i> Антитеза у сучасному англомовному графіті (англ.)	157
<i>Шикіна Н. С.</i> Мультимодальність англомовного музичного відеокліпу (на матеріалі відеокліпу гурту "Sade")	176
<i>Цимбалюк В. В.</i> Соціолінгвістичні та лінгвокультурні особливості англомовних шлюбних оголошень	190

Літературознавство

Гайдаш А. В. Відродження пам'яті про голодомор у романі Оксани Забужко «Музей покинутих секретів» (англ.)

202

CONTENTS

Linguistics

<i>Ahmadova U. M.</i> Interrelations and distinctions amongst discourse, text, and hypertext: an analytical overview	11
<i>Borysov O. O., Vasylieva O. H.</i> Individual license plates of vehicles in the communicative and cognitive perspective (Ukr.)	20
<i>Derkach N. V.</i> Modern approaches to discourse typology	33
<i>Dotsenko O. L.</i> «Bribe» or «undue advantage»: linguistic aspects of the formation of legal terminology (Ukr.)	54
<i>Kolesnyk O. S.</i> RAVEN / CROW in myth and language. Part 1: semiotics and cognitive premises of archaic designations	76
<i>Kot A. V.</i> Peculiarities of the Verbalisation of the concept ENVIRONMENT in “Stern Men” by Elizabeth Gilbert (Ukr.)	91
<i>Krutko T. V.</i> Syntactic means of expressiveness in social network discourse (Ukr.)	101
<i>Lutsenko R. I.</i> Reproduction of multimodal constructions with a national component in various video genres of modern political discourse (Ukr.)	115
<i>Melnyk A. O.</i> Verbalisers of the concept NATURE in modern english women’s prose (Ukr.)	124
<i>Melnyk O. V., Kyselova I. I.</i> Modern English in a globalized world	132
<i>Talavira N. M.</i> Verbalization of basic concepts in President Joe Biden’s 2021 State of the Union Address: a constructional perspective (Ukr.)	142
<i>Torhovets Y. I.</i> Antithesis in modern English graffiti	157
<i>Shykina N. S.</i> Exploring multimodality in English-language music video: a study of Sade’s audiovisual work (Ukr.)	176
<i>Tsybaliuk V. V.</i> Sociolinguistic and linguocultural features of english-language matrimonial advertisements (Ukr.)	190

Literary criticism

Gaidash A. V. Reviving the Memory of the Holodomor in Oksana Zabuzhko's Novel "The Museum of Abandoned Secrets"

МОВОЗНАВСТВО Linguistics

<https://doi.org/10.28925/2311-2425.2024.231>
UDC 811.111

INTERRELATIONS AND DISTINCTIONS AMONGST DISCOURSE, TEXT, AND HYPERTEXT: AN ANALYTICAL OVERVIEW

Ahmadova U. M.
Baku State University
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-6153-5635>
ulya.gemini777@gmail.com

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

This article offers a comprehensive analytical exploration of the interrelation and differentiation between the concepts of discourse, text, and hypertext, with a specific focus on their significance in the modern academic and informational landscape. The authors investigate how these concepts shape contemporary communicative practices, particularly in response to the ongoing digital transformation of communication methods. Discourse is conceptualized as a broad communicative structure that extends beyond individual texts to encompass the social, cultural, and cognitive dimensions of communication. In contrast, text is defined as the materialised, linear manifestation of discourse, providing a concrete form through which discourse is realised and made accessible for interpretation.

Hypertext, as a relatively new form of textuality emerging from the digital age, is characterised by its non-linear structure, enabling users to interact with information through interactive elements such as hyperlinks, multimedia content, and other digital tools. This allows users to navigate more freely between different segments of text, presenting new possibilities for communication and the dissemination of knowledge.

The study reveals how each of these elements interacts with one another across various communicative contexts, particularly within digital media environments that significantly influence contemporary modes of information perception and transmission. The authors analyse the shifts occurring in the communicative space as audiences are increasingly empowered to engage with content actively, rather than passively consuming it. This is

particularly relevant in the digital era, where hypertext as a form of textuality challenges the traditional notion of linear text.

A key aspect of the article is its examination of the cognitive, structural, and pragmatic dimensions of discourse, text, and hypertext. The research sheds light on how cognitive processes evolve across different media environments and how these changes influence the ways meanings are constructed and information is interpreted. The authors explore how communicative strategies adapt pragmatically depending on the media context in which discourse operates. For example, within digital environments, users not only consume content but also participate in its creation, altering the very nature of communication itself.

Furthermore, the article delves into the impact of hypertext on modern audiences. Digital media create new opportunities for interaction between users and texts, leading to the development of new forms of engagement where audiences become active participants in meaning-making. Hypertextual structures allow users to move freely between different sections of the text, challenging traditional conceptions of reading and information processing.

In the article's conclusions, the author emphasise that discourse, text, and hypertext are closely interrelated, yet each plays a distinct role in contemporary communication. Hypertext, as a new form of textuality, offers novel ways of interacting with information, made possible by digital technologies. This research contributes to a deeper understanding of how these elements shape modern communication and what challenges and opportunities arise as they adapt to the digital age.

This analysis, therefore, highlights the transformative potential of hypertext in shaping the ways audiences engage with content. In traditional media, text was often seen as a static form of information delivery, while in digital environments, hypertext allows for a more dynamic interaction between the user and the content. As users navigate between various nodes of information, they contribute to the creation of meaning, shifting from passive readers to active participants in the communication process. Hypertext thus plays a crucial role in the evolution of communication practices in digital media, offering new tools for information dissemination and interaction.

Finally, the article underscores the importance of understanding these evolving communicative dynamics in the context of digital media's growing influence. As the volume of digital content expands and becomes increasingly complex, so too does the role of hypertext in structuring how we interact with, process, and interpret information. By exploring these shifts, the research provides valuable insights into the cognitive and pragmatic changes brought about by digital technologies and their implications for communication in the modern era.

In sum, this research offers a nuanced perspective on the interplay between discourse, text, and hypertext, underscoring their relevance in shaping the landscape of modern communication. Through a detailed examination of their distinct yet interconnected roles, the study contributes to ongoing discussions in linguistics and communication studies about the evolution of textuality and the profound changes introduced by the digital age. The findings provide a framework for further exploration of how these elements not only facilitate information dissemination but also influence audience engagement in a rapidly digitising world.

Keywords: *text linguistics, discourse, hypertext, hyperlink, contextuality*

Ахмадова У.М. Взаємозв'язок та розмежування між дискурсом, текстом та гіпертекстом: аналітичний огляд

У статті проведено ґрунтовний аналіз взаємозв'язку та відмінностей між поняттями дискурсу, тексту та гіпертексту, з особливою увагою до їхньої ролі в сучасному науковому та інформаційному середовищі. Автори досліджують, як ці

концепти формують сучасні комунікативні практики, адаптуючись до змін у цифровій комунікації. Дискурс розглядається як широка комунікативна структура, що охоплює не лише конкретний текст, а й соціальні, культурні та когнітивні аспекти комунікації. Текст визначається як матеріалізована, лінійна реалізація дискурсу, яка надає певну форму його втіленню, роблячи його доступним для сприйняття та інтерпретації.

У свою чергу, гіпертекст розглядається як новітня форма текстуальності, що з'явилася в цифрову епоху. Він характеризується нелінійною структурою, що дозволяє користувачам взаємодіяти з інформацією через інтерактивні елементи, такі як посилання, мультимедійний контент та інші цифрові інструменти. Це дає можливість користувачам більш вільно пересуватися між різними фрагментами тексту, що відкриває нові перспективи для комунікації та поширення інформації.

Дослідження показує, як кожен із цих елементів взаємодіє між собою у різних комунікативних контекстах, особливо в умовах цифрових медіа, які впливають на сучасні способи сприйняття та передачі інформації. Автори аналізують зміни, що відбуваються у комунікативному просторі, коли аудиторія має змогу не лише читати, але й активно взаємодіяти з контентом. Це стає особливо важливим у цифрову епоху, коли гіпертекст, як форма текстуальності, переосмислює традиційне поняття лінійного тексту.

Важливим аспектом статті є вивчення когнітивних, структурних і прагматичних аспектів дискурсу, тексту та гіпертексту. Дослідження розкриває, як когнітивні процеси змінюються в умовах різних медіа і як ці зміни впливають на спосіб формування смислів та інтерпретації інформації. Автори розглядають, як прагматичні стратегії комунікації змінюються залежно від того, у якому медіаконтексті функціонує дискурс. Наприклад, у цифровому середовищі користувачі не лише споживають контент, але й активно беруть участь у його створенні, що змінює саму природу комунікації.

Крім того, стаття досліджує вплив гіпертексту на сучасну аудиторію. Цифрові медіа створюють нові можливості для взаємодії між користувачами і текстом. Це призводить до появи нових форм взаємодії, де аудиторія стає не просто пасивним споживачем, але й активним учасником процесу створення смислів. Гіпертекстова структура дозволяє користувачам вільно переміщатися між різними частинами тексту, що змінює традиційні уявлення про читання та сприйняття інформації.

У висновках статті наголошується, що дискурс, текст та гіпертекст мають тісний взаємозв'язок, але кожен з них відіграє свою унікальну роль у сучасній комунікації. Гіпертекст, як нова форма текстуальності, пропонує нові способи взаємодії з інформацією, які стають можливими завдяки цифровим технологіям. Це дослідження допомагає глибше зрозуміти, як ці елементи впливають на сучасну комунікацію та які виклики і можливості виникають у процесі адаптації до цифрової епохи.

Ключові слова: текстова лінгвістика, дискурс, гіпертекст, гіперпосилання, контекстуальність

Introduction. In today's fast-changing communication environment, the concepts of discourse, text, and hypertext have taken on new significance in academic research. As digital technologies reshape how information is created, shared, and understood, it becomes crucial to examine the distinctions and relationships amongst these key concepts. Traditionally, discourse has been viewed

as a broad framework for communication, but its meaning has expanded with the rise of digital platforms. Similarly, text, once seen as a straightforward, linear expression of discourse, has evolved with the advent of hypertext – an interactive, non-linear form of text that has become central to digital media.

This research is especially relevant given the increasing overlap between traditional and digital forms of communication. With the growing influence of digital tools on how we interact with information, it's essential to revisit the established linguistic theories and explore how they adapt to these new realities. As the boundaries between text and hypertext blur and discourse takes on new, interactive dimensions, a fresh perspective on their interplay is necessary.

While scholars such as M.A.K. Halliday, R. Hasan, and N.E. Enkvist have laid foundational groundwork on discourse and text, the concept of hypertext has received less attention, especially in terms of its interaction with traditional text forms. This study aims to fill that gap by offering an analytical overview of how these three elements – discourse, text, and hypertext – interrelate and differ, with a focus on their role in contemporary communication, particularly in digital spaces.

The primary objective of this study is to provide a comprehensive understanding of how these concepts interact and influence modern communication. The research will also examine the cognitive and structural aspects of each and assess their implications for digital media and communication practices. Ultimately, the goal is to shed light on how these linguistic tools shape the way information is presented, received, and understood in both traditional and digital contexts.

Research material and methods. This study relies on a comprehensive theoretical and methodological framework to explore the interrelation and differentiation between the concepts of discourse, text, and hypertext. The research employs a multi-layered analytical approach, integrating both qualitative and comparative methods to examine how these concepts are defined, understood, and applied in contemporary scholarly and informational contexts.

Theoretical Background. The core research material consists of an extensive body of literature, including academic articles, and primary texts from fields such as linguistics, communication studies, and digital media theory. Key texts from prominent scholars such as M.A.K. Halliday, R. Hasan, and T.A. van Dijk, as well as works by theorists of hypertext like T.H. Nelson, form the foundation for this analysis. Furthermore, selected hypertextual examples from

digital platforms are analysed to demonstrate the practical application of these theoretical concepts.

Methods. Theoretical Analysis: The study begins with a detailed theoretical review of the concepts of discourse, text, and hypertext. This includes examining the etymological roots, historical development, and evolving definitions of these terms within various academic disciplines. The work draws upon critical discourse analysis (CDA) to explore the communicative functions of these concepts across different media formats.

Comparative Method: A comparative analysis is conducted to differentiate between discourse, text, and hypertext, focusing on how each functions within different communicative environments. The comparative approach allows the study to pinpoint both the overlapping and divergent aspects of these terms, offering a clearer understanding of their roles within traditional and digital communication.

Cognitive and Pragmatic Evaluation: The study further incorporates cognitive and pragmatic analysis to assess how readers and users engage with discourse, text, and hypertext. This includes evaluating how these elements influence comprehension, interaction, and meaning-making, particularly in digital settings where non-linear structures prevail.

By combining these methodological approaches, the study aims to provide a nuanced understanding of how these fundamental linguistic and communicative concepts interact, particularly within the evolving landscape of digital media. The methods employed ensure that the analysis is theoretically grounded, offering insights into the academic discourse of information dissemination in the digital age.

As is known, since the latter half of the 20th century, concerted efforts have been undertaken to differentiate such concepts as ‘text’ and ‘discourse’, which some scholars used interchangeably, while others considered them as contiguous. This issue remains a subject of ongoing debate. Nevertheless, the work of the Finnish scholar N.E. Enkvist furnishes a lucid distinction between the aforementioned concepts. In his definition, discourse is characterised as text in conjunction with a definite context, which, in turn, encompasses therein the pertinent situational element (Enkvist, 1989, p.372). E. Benveniste described discourse as the speech activity of the speaker (in this instance, the patient’s speech is foregrounded, having due regard to his experiences and narratives), thereby contrasting it with objective narration (Benveniste, 1974, p.115).

It is also pertinent to concur with the statement made by the eminent professor A.Y. Mammadov regarding the demarcation of the aforementioned concepts. In his work, discourse implies the presence of text (in some cases, even text in the form of semiotic elements), whereas not every text may be considered discourse (for instance, ancient scripts, formal documents, isolated words and phrases, tables lacking contextual cues for analyzing the situation or communicative act, and not representing direct communication between addresser and addressee, etc.) (Mammadov, 2017, p.3). Another perspective on the definition of text is maintained by M.A.K. Halliday and R. Hasan, who consider text as any excerpt presented in both oral and written forms (Halliday & Hasan, 1976, p.56). In our view, text should be regarded not only in a narrow linguistic sense but also considering its extralinguistic characteristics, thus approaching the study of this matter systematically. For instance, Academician K.M. Abdulayev has proposed a framework doctrine in the study of text, in which he described the necessity of considering grammar not at the level of individual words and sentences but by taking into account the entire paradigmatics of the text as a whole (Abdullayev, 1998, p.202).

However, in this instance, undertaking a systematic examination of the text alongside its extralinguistic characteristics without discerning the overt presence of discourse appears imprudent. Regarding the most appropriate definition of discourse, we find T.A. Van Dijk's characterisation notable, wherein discourse is theorized as a communicative act unfolding between the communicator and the communicant, marked by its contextuality and situationality. Upon amalgamation with lexical expressions, the ideational content, governed by the semantic module and subject to the pragmatic module, becomes manifest in written or oral discourse pursuant to the established conventional phonological rules, such as intonation, or typographical norms for the respective textual genre (Van Dijk, 1998, p.239). It is aptly observed as well that discourse extracts content from event models, being associated with specific events and experiences (Ibid, p.240).

The integration of information and communication technologies has indeed facilitated the emergence of a novel form of textual expression termed 'hypertext', which primarily resides within virtual domains. This terminology was initially introduced by T.H. Nelson as early as 1965, delineating documents characterized by a non-linear and non-sequential characteristics (Nelson, 1972, p.439). Hypertext enables users to navigate freely through interconnected points of information, thereby transforming the reading process into an interactive process.

However, it is crucial to recognise that the hypertextuality is not solely a product of the digital age. As G.Genette notes, the concept of intertextuality, namely the case of ‘text referring to other texts’ has long existed in literature, mentioning the rational groundwork for what would later evolve into hypertext. Undoubtedly, it is important to underscore the identification given by G.Genette for above-mentioned phenomenon, which he identifies as ‘paratexts’, which are considered as key mechanisms that guide the reader through various layers of meaning, which resonates with Nelson’s concept of non-linear navigation (Genette, 1997, p.5). U.Eco compares the cross-referencing structure of printed materials to the concept of hypertext, noting that such forms of organisation enable readers to build personalised pathways through the text, much like they would in a digital hypertext environment (Eco, 1984, p.83). In our opinion, books with footnotes and references (such as encyclopedias, textbooks, educational aids, methodological materials), scientific treatises, multivolume editions, legal documents (codes and statutes), reference manuals, guides, and tourist maps, amongst others, serve as striking examples of how hypertextual connections can be manifested in printed form. These connections enable recipients to ‘navigate’ through the related material, thereby constructing an individualised framework for the efficient reading and retrieval of specific information.

The characteristic peculiarities of the nature of hypertext is further explored by G.Landow, who affirm that hypertext fundamentally alters the relationship between reader and author, having due regard to the fact that it allows readers to actively engage with the text by making choices about what to read and when (Landow, 1992, p.91). G.Landow’s assertion aligns with the works of R.Barthes, who suggests that in a hypertextual world, the reader takes on an active role in constructing the meaning of a text (Barthes, 1977, p.148).

It is also evident that the concept of hypertext is not confined to the digital realm; rather, it is inherently intertwined with the ways people organise and disseminate knowledge. The ability to cross-reference, annotate, and link disparate pieces of information has been a foundational practice in scholarly work long before the rise of digital platforms. G.P.Landow fairly emphasizes that in the analysis of hypertext theory, the associative nature of hypertext reflects the cognitive processes of the human brain, which naturally links and categorizes information (Landow, 2006, p.45). Having due regard to the statement, hypertext serves not only a tool for navigating knowledge but also as a reflection of the human mind’s cognitive architecture.

The shift from material to digital hypertext can be seen as an evolution rather than a radical break from traditional methods of information organization. Digital platforms have massively improved how we access, navigate, and interact with hypertext, making it faster and more flexible. As J.D. Bolter points out, digital hypertext adds a new layer of dynamic and multimodal interaction, giving users the opportunity not just to consume content but to actively engage with it, sometimes even reshaping the hypertextual environment (Bolter, 2001, p.120). He also highlights that hypertext disrupts the linear structure of traditional texts, which can lead to a more fragmented reading experience, and such sort of fragmentation reflects a broader postmodern shift in how knowledge is structured and consumed (Ibid, p.45). This evolving relationship between readers and text turns users into participants who co-create the narrative, rather than just passively receiving information.

Moreover, digital hypertext merges various modes of communication – text, visuals, and audio – enhancing how users engage with content and deepening their understanding. As E. Aarseth explains, the structure of digital hypertext encourages a more interactive reading experience, where users' choices directly impact how deeply they explore and engage with the content (Aarseth, 1997, p.62). This also mirrors contemporary cognitive theories, which suggest that active, multisensory, and self-directed learning is more effective.

Conclusion. Considering these advancements, in digital media, hypertext has become an indispensable tool, especially in fields like online journalism and contemporary media, where hyperlinks allow users to seamlessly move between related articles, multimedia, and interactive elements. This approach enriches the user experience by providing multiple layers of context and facilitating deeper engagement with the material. The incorporation of hypertext in news platforms is a prime example of how digital tools are adapting and expanding traditional methods of communication to meet the needs of modern audiences.

The comprehensive analysis of discourse, text, and hypertext reveals that these concepts are not isolated but interconnected elements of the broader communication ecosystem. Discourse is complex and layered form of communication, incorporating extralinguistic elements that influence the recipient on multiple levels, and provides the contextual and cultural backdrop, as well as, on other hand, text offers a structured means of conveying ideas and reflects a linear and logically organised thought, and, finally, hypertext represents a non-linear, dynamic form of communication within cyberspace, where information is

presented through interconnected fragments, allowing users to navigate between different pieces of content through hyperlinks, and it introduces flexibility and interactivity, especially in digital contexts. This structure makes hypertext an especially powerful tool in digital communication, as it combines flexibility with pragmatic effectiveness. As technology continues to evolve, understanding the roles of these concepts will be crucial for navigating and making sense of the complex landscape of modern communication.

REFERENCES

1. Aarseth, E. (1997). *Cybertext: Perspectives on Ergodic Literature*. The Johns Hopkins University Press.
2. Abdullayev, K. M. (1998). *Theoretical Problems of Azerbaijani Syntax*. Maarif.
3. Barthes, R. (1977). *Image, Music, Text*. Hill and Wang.
4. Benveniste, E. (1971). Subjectivity in Language. In: M. E. Meek (Ed.). *Problems in General Linguistics* (pp. 223-230). University of Miami Press.
5. Bolter, J. D. (2001). *Writing Space: Computers, Hypertext, and the Remediation of Print*. 2nd Edition. Routledge.
6. Eco, U. (1979). *The Role of the Reader. Bloomington and London*. Indiana University Press.
7. Enkvist, N. E. (1989). Connexity and coherence: analysis of text and discourse. Wolfgang Heydrich et al. (Ed.). *From Text to Interpretability: A Contribution to the Discussion of Basic Terms in Text Linguistics* (pp. 369-383). Walter de Gruyter.
8. Genette, G. (1997). *Paratexts: Thresholds of Interpretation*. Cambridge University Press.
9. Halliday, M. A. K. & Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. Longman Group Limited.
10. Landow, G. P. (1992). *The Convergence of Contemporary Critical Theory and Technology*. Johns Hopkins University Press.
11. Landow, G. P. (2006). *Hypertext 3.0: Critical Theory and New Media in an Era of Globalization*. 3rd Edition. The Johns Hopkins University Press.
12. Mammadov, A. Y. (2017). *Studies in Text and Discourse*. Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne.
13. Nelson, T. H. (1972). *As We Will Think. Online Conference Proceedings*, Uxbridge.
14. Van Dijk, T. A. (1998). *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. SAGE Publications LTD.

Дата надходження статті до редакції: 24.09.2024

Прийнято до друку: 23.10.2024

<https://doi.org/10.28925/2311-2425.2024.232>
УДК 81.11 '27

ІНДИВІДУАЛЬНІ НОМЕРНІ ЗНАКИ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ У КОМУНІКАТИВНО-КОГНІТИВНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Борисов О. О.

Пенітенціарна академія України (Чернігів)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6159-199X>
neapol.1985@gmail.com

Васильєва О. Г.

Пенітенціарна академія України (Чернігів)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3241-4892>
lenkavas27@gmail.com

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Статтю присвячено лінгвістичному розгляду іменних номерних знаків транспортних засобів фізичних та юридичних осіб, що виготовляються за індивідуальними замовленнями їхніх власників та є офіційними ідентифікаторами автомобіля / мотоцикла на дорогах України. У розвідці обґрунтовується факт того, що індивідуальний номерний знак є результатом лінгвокреативної діяльності індивіда того чи іншого рівня абстракції та водночас неповторним явищем комунікативного простору українського соціуму. Якщо стандартні номерні знаки, які надаються сервісами МВС України, мають знеособлений характер і лише прив'язують транспорт до його власника та до регіону його реєстрації, то іменний знак є відбиттям бажання індивіда вступити в комунікативний контакт із соціальним світом навколо, передаючи унікальну інформацію про свою мовну особистість. Прагматика повідомлення, створеного номерним знаком, соціально обумовлена. Необхідність взаємодії з широким колом потенційних читачів цих номерів детермінується такими соціальними потребами як виживання, кооперація з іншими, підтримка, повага, належність до певної спільноти та/або побудова такої спільноти, слідування моді, самовираження, самоствердження тощо. Для реципієнтів знак, зображений на номері, може бути вмотивованим або невмотивованим. Форма його тексту створюється літерами різного регістру латиницею чи кирилицею, окремими цифрами або їх комбінаціями. Структурно знак може бути словом, аббревіатурою, формулою, словосполученням, реченням або послідовністю літер і цифр. Основними ознаками концепту "іменний номерний знак"

є суб'єктивність; офіційність; індивідуальність; інформативність; символічність; оцінність; емоційність; експресивність; навмисність; самопрезентативність. Він є комплексною когнітивною структурою знання про об'єкт матеріального світу як обов'язкову частину будь-якого механічного транспортного засобу та формується на перетині концептів "транспортний засіб", "володар", "знак", "держава", взаємопов'язаних, зокрема, метонімічними відношеннями. Семантична класифікація іменних номерів здійснювалася за ознакою референції: вони включають імена людей, прізвища, прізвиська, назви компаній, брендів, платформ, кафе, ресторанів, міфічних істот, явищ природи, кінофільмів, субстанцій, звуків природи тощо. Номерні знаки у вигляді цифро-літерних позначень, які мають на меті породження відчуття краси у реципієнтів, на наш погляд, містять знання нумерологічного характеру, які потребують особливих знань та технік дешифрування.

Ключові слова: індивідуальний номерний знак, комунікація, лінгвокреативна діяльність, концепт, номінація, текст.

Borysov O.O., Vasylieva O.H. Individual license plates of vehicles in the communicative and cognitive perspective

The article focuses on analyzing personalized license plates issued for vehicles of individuals and legal entities. A made-to-order plate is an official identification of a car or motorcycle on the roads of Ukraine. The article argues that these license plates demonstrate the owner's linguistic creativity and represent a unique form of communication within the Ukrainian society. While standard license plates provided by the Ministry of Internal Affairs of Ukraine are impersonal and only serve to link a vehicle to its owner and a region of its registration, a personalized plate serves as a way for individuals to express their desire to engage in communication with the social world around them, conveying unique information about their linguistic identity. The message conveyed by the license plate demonstrates practicality and social norms. The need to interact with a broad spectrum of potential readers is determined by such social needs as survival, cooperation, support, respect, belonging to a particular community, creating a community, following trends, self-expression, self-affirmation, etc. The sign on the license plate may be motivated or unmotivated to its recipient. The form of the text is letters in either upper or lower case in Latin or Cyrillic, individual digits, or combinations of these. Structurally, the sign can be a word, abbreviation, formula, phrase, sentence, or letters combined with figures.

The main features of the concept of "personalized license plate" are subjectivity, officialness, individuality, informativeness, symbolism, evaluation, emotionality, expressiveness, intentionality, and self-presentation. It is a complex cognitive structure of knowledge about an object of the material world, which is an integral part of any mechanical vehicle. The concept is formed where the concepts of "vehicle", "owner", "sign", and "state" overlap due to metonymic relations. The semantic classification of license plates was carried out based on reference, such as the names of people, surnames, nicknames, company names, brands, platforms, cafes, restaurants, mythical creatures, natural phenomena, movies, substances, sounds of nature, etc. Besides, we believe that license plates in the form of letter and number combinations designed to evoke beauty in recipients encompass numerological knowledge that necessitates specific understanding and decoding techniques.

Keywords: individual license plate, communication, linguistic creativity, concept, nomination, text.

Вступ. Однією з ключових функцій соціальної системи, до якої зокрема належить окремий етнокультурний соціум, є забезпечення кожному її елементу – людині – збереження та розкриття своєї суті (Козловець та ін., 2001, с. 131). Функціонування соціального цілого та його частин стає можливим лише завдяки загальним та конвенційним процесам когнітивно-номінативної (семіотичної) переробки реальності членами суспільства та подальшої трансляції індивідуально значущих смислів один одному, під час чого люди декларують себе, виражають своє "Я", виявляють свої властивості, ознаки, мотиви, ціннісні орієнтації тощо (Селіванова, 2008). Навіть під час звичайних інтеракцій унаочнюється, насамперед, реалізація інтенції ввести інших до сфери свого впливу, залучити їх як партнерів або об'єктів до вирішення власних завдань (Borysov & Vasylieva, 2022).

Соціальне життя як простір нескінченних взаємодій вибудовується соціальними діями. Людська дія набуває рис соціальної, коли вона раціональна і знаходиться у зв'язку з діями інших, впливає на них і зазнає зворотного впливу (Козловець та ін., 2001, с. 142). Вона виформовується самостійно або як частина ширшої соціальної діяльності в результаті об'єктивного та аксіологічного потрактування ситуації суб'єктом дії та передає можливому реципієнту повідомлення, яке підлягає інтерпретації, тобто формуванню суб'єктивного значення цієї дії, та реакції у відповідь.

Кодифікація повідомлення, його трансляція та подальше дешифрування уможлиблюється, насамперед, завдяки знаковим системам національних мов, які забезпечують (комунікативний) взаємозв'язок між індивідами в глобальному та етнічно окресленому світі (Селіванова, 2008, с. 32). Існування соціального простору, таким чином, є можливим лише завдяки комунікації, яка за своєю суттю також є соціальною діяльністю, реалізація якої відбиває необхідність задоволення наявних потреб. Потреба – це психологічний стан невдоволення ситуацією, в залежність від якої потрапила людина (Варій, 2009, с. 129). Раціонально усвідомлена та забарвлена емоційно, вона (у сукупності з іншими потребами) виступає стимулом до перетворення навколишньої реальності.

Усі потреби можна умовно розділити на три види: *біологічні* (індивідуальне та видове виживання людини), *соціальні* (належність до соціальної групи, наявність підтримки, поваги, необхідність бути в центрі уваги, здійснювати волевиявлення, контроль тощо) та *ідеальні* (пізнання внутрішнього світу та світу зовнішнього) (Варій, 2009; Максименко &

Соловієнко, 2000). Через потреби, які відбивають інтереси та ціннісні орієнтири суб'єкта, об'єктивна реальність оволодіває його свідомістю та формує систему його цілей – сформованих у свідомості образів перетвореної дійсності, яка задовольняє потребам суб'єкта (Варій, 2009, с. 63). У свою чергу, поставлені цілі також є спробами оволодіти навколишнім світом, змінити його під себе, виявити своє "Я", самоствердитися, самореалізуватися тощо.

Одним із способів самоствердження та виділення себе серед інших є офіційна заміна звичайного (стандартного) номерного знака на своєму транспортному засобі (т/з) індивідуальним або іменним (ІНЗ). *Державний номерний знак* – ідентифікація автомобіля / мотоцикла та його володаря. Номерні знаки, що виготовляються суб'єктами господарювання, повинні відповідати зразкам та вимогам, установленим МВС України ("Постанова КМУ", 2023). Згідно зі статтею 37 Закону України "Про дорожній рух", забороняється експлуатація незареєстрованих (неперереєстрованих) транспортних засобів, ідентифікаційні номери складових частин яких не відповідають записам у реєстраційних документах, знищені чи підроблені, без номерного знака тощо ("Закон України", 1993). Комбінація з літер (латиниці) та цифр є унікальною в кожному випадку та має прив'язку до регіону, де реєструвався транспортний засіб. Типово перші дві літери – код регіону, далі йде довільна комбінація з чотирьох цифр, останні дві цифри – серія номера, наприклад, ВО 4445 ЕТ, ВН 1618 НО, АХ 7888 СЕ тощо.

У фокусі нашого дослідження є номерні знаки, які володар т/з замовив собі в сервісному центрі МВС і які відрізняються текстом, запропонованим цим володарем. Вони дійсні лише на території України та видаються лише на один транспортний засіб. Їхнє функціонування регулюється постановою КМУ № 1081 від 11 липня 2000 р. під назвою "Про запровадження номерних знаків транспортних засобів, що виготовляються за індивідуальними замовленнями їх власників" ("Постанова КМУ із змінами", 2000).

Методологія дослідження. *Мета* роботи полягала в когнітивно-дискурсивному розгляді ІНЗ т/з. Фактичним *матеріалом* слугувало 134 ІНЗ, виявлених у довільному порядку на дорогах України (Чернігівська, Київська, Житомирська, Вінницька, Тернопільська, Хмельницька, Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська області) за період жовтень-вересень 2023-2024 років. Вони належали як фізичним, так і приватним юридичним особам, недержавним службам, організаціям або установам. Для досягнення мети

дослідження використовувалися такі методи, як: спостереження, аналіз, описовий, семіотичний, інтерпретативний, структурно-семантичний, когнітивний, дискурс-аналіз, таксономічний. *Актуальність* цієї розвідки визначається тим, що вона проведена в руслі багатьох інших сучасних робіт, присвячених дослідженню найрізноманітніших комунікативних явищ, процесів, взаємодій, впливу в цілому, зокрема в когнітивно-комунікативному розрізі. *Новизна* студії визначається тим, що розгляд ІНЗ т/з як когнітивно-комунікативного та соціокультурного феномена життя українського етносу пропонується на теренах вітчизняної лінгвістики вперше.

Результати дослідження і обговорення. Обрання ІНЗ, замість стандартного номера під час реєстрації т/з чи після неї, не є випадковістю. Чимало володарів т/з витрачають додаткові кошти на такі знаки, і їхня кількість постійно зростає. Причина, на наш погляд, криється в соціальних потребах індивідів. Будь-яка людина протягом життя реалізує потребу бути членом того чи іншого соціуму, певної соціальної групи, класу, субкультури тощо. Для цього вона своїми діями демонструє бажання та здатність бути членом такої спільноти, тобто займається самовираженням, або самопрезентацією. Така діяльність може бути й відображенням реалізації потреби самоствердження. Тут доречно буде представити один із прикладів того, як саме рекламуються іменні номерні знаки: "Красивий номерний знак автомобіля, що запам'ятовується, допоможе відрізнити авто від безлічі інших автомобілів, надасть йому індивідуальності й престижу. Новий привабливий автономер значно прикрасить авто" (Nomeroff, 2024). Недарма в англійській функціонує словосполучення *a vanity plate – номер марнославства*. Існують і інші назви таких номерних знаків у Співдружності націй: *a personalized plate, a prestige plate, a private number plate, a cherished plate or a personalized registration or a custom plate* (Wikipedia b, 2024).

Тож через ІНЗ індивід демонструє себе оточуючому світу, виражає свою особистість, зокрема свою мовну особистість. Саме через знак він вступає в комунікацію з іншими водіями чи пішоходами, хоче донести дещо унікальне про себе. Реципієнти повідомлення, таким чином, опосередковано вступають у комунікативний контакт із водієм, намагаються дешифрувати повідомлення, закодоване (Бойко, 2024, с. 16) в автомобільному знаку. Відбувається комунікація, яка продовжується й з іншими людьми, з якими реципієнт повідомлення поділився побаченням та своїми враженнями. Саме це й було кінцевою метою володаря авто / мотоцикла – здійснити

інформаційний вплив на суспільство, поспілкуватися з іншими, саме таким чином продемонструвавши частинку свого "Я". Необхідність повісити ІНЗ відбиває й іншу людську потребу – потребу в знятті індивідуального психологічного напруження – інакше т/з мав би стандартний номерний знак.

Тенденція до кількості зростання власників ІНЗ є очевидною. Поступово створюється ціла спільнота володарів таких номерних знаків на дорогах України. Кожен водій може віднести себе вже й до цієї нової унікальної спільноти й отримати можливість до додаткового самоствердження.

Межі творчої фантазії безмежні, однак, у номерному знаку вона обмежується унікальним цифровим рядом, рядом літер або їхньою комбінацією. Згідно із законодавством, ІНЗ містить від трьох до восьми символів для автомобілів та від трьох до шести символів для мотоциклів. Зазначимо, що крім цифро-літерного позначення, до іменних номерів на рівні держави виставляються й інші офіційні вимоги, а саме – "заборона імітації державних символів, нецензурної лексики, дискримінаційних написів, символіки комуністичного тоталітарного режиму, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму, воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну та дозвіл на малюнок" ("Постанова КМУ, із змінами", 2000).

Спочатку розглянемо номери, які можуть бути або найкрасивішими з погляду їхніх володарів, що їх обрали, або простим співпадінням із "красою" звичайних номерів. Йдеться про номери з цифрами, комбінації яких *однакові*, чим одразу ж привертають увагу: АО 7777 **, КА 2222 **, ВІ 8888 ** (** залучено нами для того, щоб приховати серію реального номера) або *різні*: СВ 0200 **, ВО 5678 **, ВХ 1980 **, АТ 0001 **, СВ 2425 ** тощо.

Про причину, через яку було обрано саме ці цифри в згаданих вище номерах, можна лише здогадуватися. Безсумнівним є те, що вони, дійсно, демонструють тенденцію до неповторності та виділяють автомобіль / мотоцикл серед інших т/з, підкреслюючи індивідуальність його господаря. За об'єктивної неможливості опитування власників таких автомобілів / мотоциклів та з'ясування, чому саме вони обрали саме цей символічний ряд, а не інший, пропонуємо класифікувати номери за критеріями зовнішньої *вмотивованості* – *невмотивованості* такого позначення. Назви будуть вважатися *вмотивованими*, якщо вони легко піддаються декодуванню, відповідаючи на поверхневе запитання: "З чим пов'язана ця назва?", тобто

яка її референція, а, отже, *значення*. Водночас, запитання "чому обрано саме таке автомобільне позначення?", тобто якою є внутрішня форма знакової одиниці, може отримати остаточну відповідь лише під час опитування респондентів. *Невмотивовані* назви будемо розглядати як такі, інференції з яких є незрозумілими. Їхня внутрішня форма невідома. Приміром, такі номери, як KRASOTKA, Voitshovych, ВІТАХА, ARSEN або ФІЗРУК є зрозумілими назвами, які, тим чи іншим чином, співвідносяться із зовнішністю дівчини, яка сидить за кермом, прізвиськом, ім'ям, професією або прізвиськом водія тощо. Водночас, назви типу ID 4, HOME 130, XIXIX, ELEEK, R 8880 потребують особистого знання водія чи ширших знань про світ, зокрема для правильної інтерпретації синонімічних аббревіатур типу DDD (Domain Driven Design, Дай дурню дорогу або DDD Agency) або RCB (бренд, автоматичний вимикач остаточного току тощо).

З погляду *форми* такі позначення на номерних знаках будуються за допомогою цифр та літер різної величини, розташованих окремо, зокрема з повтореннями (000; STEP, SPDM; MOOORE), або всередині комбінацій в номері (N 2515 M; UA 9955; 300 N; A 0001), представлених як латиницею (YURA; DZYGA; VRS), так і кирилицею (Ш 8888 В; КУСЬ; ВОЛОЦЮГА). Це стосується й предикативних словосполучень або речень, які представлені кирилицею (ШО), або латиницею (AMORFATI (*любов до своєї долі*)).

Концепт "індивідуальний номерний знак" формується як комплексна когнітивна структура знання про об'єкт матеріальної культури соціуму, яка графічно реалізує інформацію і транслює її в соціальний світ, а значить, має ідеальний характер (Борисов & Васильєва, 2023). Він метонімічно будується на перетині ядерних концептів "транспортний засіб", "володар", "знак", "держава". Метонімія тісно пов'язує ментальні структури, реалізуючи, у свою чергу, низку глибинних зв'язків між такими їхніми субконцептами, як "творчість" – ("результат творчості" – "графіка": ("текст" / "ім'я")) – "частина транспортного засобу" ("металева табличка"). У свою чергу, відмітимо, що концепт "стандартний номер знак" містить концепт "володар" як частину своєї периферії, адже зміст номерного знаку визначається поза участю в цьому процесі володаря т/з.

Розглядаючи ІНЗ як особливий продукт лінгвокреативної творчості людини, можна стверджувати, що він пов'язаний з низкою лінгвістичних категорій, які утворюються навколо його властивостей: 1) суб'єктивність; 2) індивідуальність; 3) інформативність; 4) символічність; 5) оцінність;

6) емоційність; 7) експресивність; 8) навмисність; 9) самопрезентація; 10) офіційність.

Такі ознаки можуть проявлятися в номері повністю або в переважній більшості. Як приклад, візьмемо, номери WOLF та BOSCH. Позашляховик з першим знаком дає уявлення про його господаря, принаймні той образ, який суб'єкт хоче продемонструвати зовнішньому світові: створена картинка відбиває образ хижака та інкорпорує всі перераховані категорії. У другому випадку зафіксоване на фургоні німецької фірми рекламне повідомлення навряд чи передає емоції чи оцінки – вони індивідуальні в кожного споживача продукції марки Bosch. Метонімічно ІНЗ співвідноситься з маркою та тими продуктами, що виробляє цей бренд. Однак в таких назвах не фіксуємо й справжньої символічності чи експресивності.

Подальший аналіз ІНЗ транспортних засобів дозволив провести їхню таксономію за низкою ознак. Випадки, які можуть передбачати подвійне трактування будемо позначати додатково *: так буде елімінована можлива помилка в інтерпретації. Тож фіксуємо номерні знаки, які включають наступні назви, що на вербальному рівні представляють слоти фреймової структури концепту "індивідуальний номерний знак":

1) власне ім'я: VIKTORIA, AMAR*, НАСТЯ, зокрема розмовні варіанти ТОНА, ВИТАХА, ARTEMON, KARIK*, MAXON;

2) прізвище: Voitsehovych, KOVAL, FESENKO, KURBEKO;

3) прізвисько, з референцією до

1) *тварин*: FOX*, WOLF*, СЛОН 20*; 2) *комахи*: Шершень, 3) *членистоногих*: SCORPION*; 4) *національностей*: IRLANDES, 5) *роботи / професії*: PREPOD, ELEKTRIK*, ОХОТНИК*, ФІЗРУК; 6) *зовнішнього вигляду*: ЛИСИЙ1; KRASOTKA; 7) *негативних якостей характеру*: VREDINA*, SKODNIKK*; 8) *колір*: GREEN*; 9) *титулів*: GRAF*;

4) міфічна істота: FENIKS*; BABAYKO*;

5) удача: FART;

6) явище природи: SNEG*, VODOPAD*, MOOORE*;

7) кінофільм: 2 FAST ("Форсаж");

8) співак: SHADY* (Емінем);

9) музичний інструмент: РОЯЛЬ;

10) кафе, ресторан: GRILLBOSS, БАЗИС 3, BAZIS, ISKRA;

11) компанія / бренд / продукт бренда: NEOCOM, HOME 125, BOSCH, PARADISE*, BULAT S*, ROMIRO, PODARUNKI, ЮА 24, MOTORDOC, DIDA;

12) платформа: MSF;

13) речовина: ХРОМ*, зокрема за хімічною формулою: C₂H₅OH;

14) латинський вислів: AMORFATI;

15) запитання: ІШО*;

16) оноματοпоетична одиниця: МУР МЯУ.

17) цифрово-літерні позначення: OBS 888; П ALPHA 4; I 00 I, DEF 142 тощо.

Можна припустити, що як літери, так і цифри грають важливу роль у формуванні тексту номера. За неможливості розшифрувати сполучення літер у номері, під час розгляду цифрових сполук, ми, окрім того, що йдеться про їхню безсумнівну красу, зробили припущення, що володарі т/з могли також звертатися до *нумерології* – езотеричного вчення про те, що числа визначають наше життя та існування всього того, що нас оточує (Wikipedia a, 2024). Нумерологія – це один із видів віщування, а віщування одна із стратегій пізнання (Костенко, 2023, с. 5), і, врешті-решт, самовираження. Не претендуючи на стовідсотково правильну інтерпретацію чисел/цифр у номерах (зазначимо те, що літери також можна перевести в числа, що впливає на загальний смисл ІНЗ, а кожна цифра, у свою чергу, має амбівалентну оцінку сутність, що надає інтерпретатору додаткових смислів (Костенко, 2023, с. 7; Lawrence, 2001, р. 80–140), відтворимо загальні значення цифр та представимо нумерологічне розуміння чисел (Костенко, 2023; Могілевич, 2024; *Нумерологія а, Нумерологія б*, Lawrence, 2001):

1. 0 – поєднання вічності і нескінченності, емоційність, веселість, відкритість до знань, зокрема, енергія: 000; I 000 I;

2. 1 – незалежність, лідерство, хоробрість, зокрема, міць, натхнення: BO 1111 **; сила, воля: I 001 I; цілеспрямованість: RR 100 L; оптимізм, ентузіазм: BS 1000 B;

3. 2 – партнерство, підтримка, толерантність, зокрема гармонія, невтомність: CB 2222**;

4. 3 – оптимізм, зростання, творчість, зокрема духовність, емпатія: X333X; BC 3333 **; душа знає, чого хоче: 300 N;

5. 4 – практичність, стабільність, втілення ідей, зокрема впевненість, самореалізація: AM 4444 **; KA 4444 **;

6. 5 – свобода, пристрасть, пригода, магнетизм, зокрема інтелігентність, розум: ВН 5555 **;

7. 6 – надійність, компроміс, гармонія, родина, зокрема відносини, духовна праця: СВ 4466 **; АТ 6666 **, хоча шістки можуть свідчити, навпаки, й про деструктивний ефект (Lawrence, 2001, p. 154);

8. 7 – глибина, аналіз, інтуїція, містицизм, зокрема духовне пробудження: Е 7777 А; І 7777 І; Г 7777 І; просвітлення, істина, вдача, духовне просвітництво: М 777 М; КА 7000 **;

9. 8 – статус, домінування, контроль, гроші, зокрема фінансовий успіх, величність: Ш 8888 В; ІД 8888; ідеальна людина: R 8880; вірність ідеалам, духовний шлях особистісного зростання: АІІ 88; ОВS 888;

10. 9 – ідеалізм, прощення, духовність, ініціація, зокрема досконалість, талант: А 9999 М.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. Іменний номерний знак – обов'язковий зовнішній аксесуар транспортного засобу, офіційно виданий державою за бажанням його володаря, який затверджує унікальну графічно репрезентовану смислову одиницю, що відрізняє т/з від усіх інших засобів руху.

2. Назва, закріплена номерним знаком, є продуктом лінгвосеміотичної, лінгвокреативної діяльності людини, реалізуючи комунікативну інтенцію господаря т/з. Через нього він/вона встановлює комунікативний контакт з потенційним читачем (іншими водіями, перехожими) та передає деяку інформацію, тобто несе смислове навантаження, дешифрування та розуміння якої залежить від загальних енциклопедичних знань, індивідуального досвіду, знання мови, етнічного контексту тощо.

3. Для реципієнтів знак, зображений на номері, може видаватися вмотивованим або невмотивованим, тобто таким, декодифікація якого потребує додаткових, немиттєвих мисленнєвих зусиль та залучення інформаційних джерел. За формою текст ІНЗ представляється у вигляді літер різного регістру, латиниці чи кирилиці, окремих цифр або їхніх комбінацій. Зазвичай, використовуються літери великого регістру та латинки. За структурою такий текст є словом, аббревіатурою, словосполученням, формулою, реченням або окремими літерами, поєднаними з цифрами.

4. Для водіїв ІНЗ є деякою внутрішньою необхідністю, яка відбиває потребу в комунікації з іншими, зазвичай, невідомими людьми або з масовим читачем. Цілі комунікації відбивають, насамперед, низку соціальних потреб,

які виникли у володарів т/з. Серед них можна назвати потреби у виживанні (рекламні повідомлення), вірі (у вдачу, фінансовий успіх, судьбу тощо), пізнанні оточуючого світу (приміром, нумерологічна його інтерпретація), кооперації з іншими, підтримці, повазі, належності до певної спільноти та/або в побудові такої спільноти (володарів т/з із унікальними іменами на номерах), потреби у слідуванні моді, перебуванні в центрі уваги, у здійсненні волевиявлення (демонструвати себе соціальному світі та змушувати інших вступати в комунікацію), а також у самовираженні та самоствердженні. Номерний знак такого типу – це сплав раціональності та емоційності: думка про таку соціальну дію презентації себе світу за посередництва номера є приємною.

5. Основними ознаками концепту "іменний номерний знак" є суб'єктивність; офіційність; індивідуальність; інформативність; символічність; оцінність; емоційність; експресивність; навмисність; самопрезентаційність. Він є комплексною ментальною структурою знання про об'єкт матеріального світу – номерний знак т/з, який водночас характеризується ознакою ідеальності, адже в ньому відображена як офіційна інформація про його володаря, яка прив'язує його до даного т/з, так і особистісна, та, яку індивід придумав та вирішив представити соціальному світу. Концепт вибудовується на тлі концептів "транспортний засіб", "володар", "знак", "держава", взаємопов'язаних зокрема метонімічними відношеннями.

6. Таксономія іменних номерів здійснювалася за ознакою референції та дала змогу встановити, що вони включають імена, прізвища, прізвиська, назви компаній, брендів, кафе, ресторанів, музичних інструментів, субстанцій, кінофільмів, міфічних істот, співаків, речовин, вдачі, явищ природи, соціальних платформ, одиниці звуконаслідування, або складаються з висловлень та речень. Інформація про це міститься у відповідних слотах фрейму концепту "індивідуальний номерний знак". Номерні знаки у вигляді цифро-літерних позначень, окрім естетичного моменту, вірогідно, несуть в собі знання нумерологічного характеру, які потребують особливих знань і технік дешифрування. Наведена класифікація відбиває такі способи взаємодії українською спільнотою зі світом, зокрема власниками унікальних номерів, як самопізнання, самоусвідомлення себе в спільноті, самопрезентація та самовираження.

Перспективою подальших досліджень може стати аналіз повідомлень, типу *За кермом Українка, BABY in car, Молюся, щоб не зламалася* тощо, які власники автомобілів наклеюють на заднє скло або багажники т/з.

ДЖЕРЕЛА

1. Бойко, О. (2024). Рекламний дискурс як моделювально-семіотична діяльність. *Studia Philologica*, 22(1), 11–20. <https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.221>
2. Борисов, О. О., & Васильєва, О. Г. (2023). Мовне втілення концепту McDONALD'S: семантико-когнітивний аспект (на матеріалі англomовних словників та сайту www.mcdonalds.com). *Науковий Вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*, (60), 28–31. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.62.1.7>
3. Варій, М. Й. (2009). *Загальна психологія*. Центр учбової літератури.
4. Закон України "Про дорожній рух" (1993). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3353-12#Text>
5. Козловець, М., Федоренко, В., & Маслак, П. (2001). *Соціологія*. ЖВІРЕ.
6. Костенко, А. (2023). *Нумерологія для всіх. Піфагорійська, індійська та китайська системи*. ТОВ Видавництво "Софія"; ТОВ "Юрка Любченка".
7. Максименко, С. Д., & Соловієнко, В. О. (2000). *Загальна психологія*. МАУП.
8. Могілевич, Д. (2024, 13 червня). *111, 222, 333: що означає, коли ви бачите однакові цифри*. <https://www.unian.ua/lite/astrology/angelski-chisla-shcho-voni-oznachayut-ta-yake-maybutnye-prorokuyut-12664740.html>
9. Постанова Кабінету Міністрів України "Про запровадження номерних знаків транспортних засобів, що виготовляються за індивідуальними замовленнями їх власників" № 1081 (2000). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1081-2000-%D0%BF#Text>
10. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку виготовлення та обліку номерних знаків для транспортних засобів, що підлягають державній реєстрації" № 774 (2023). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2023-%D0%BF#n9>
11. Селіванова, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми*. Довкілля-К.
12. Borysov, O., & Vasylieva, O. (2022). Communicative Analysis of Dialogical Interaction: Methodology of Research. *Central European Journal of Communication*, 15(31), 286–303. [https://doi.org/10.51480/1899-5101.15.2\(31\).6](https://doi.org/10.51480/1899-5101.15.2(31).6)
13. Lawrence, S. (2001). *The Secret Science of Numerology. The Hidden Meaning of Numbers and Letters*. The Carrier Press.
14. [Matematuka.inf.ua](http://matematuka.inf.ua). *Нумерологія*. <http://matematuka.inf.ua/rizne/numerologiya/numerologiya.html>
15. Nomeroff. *Автономери в Києві за 5 хвилин*. https://nomeroff.com/?gad_source=1
16. Numerolohiya.com.ua. *Нумерологія*. <https://numerolohiya.com.ua/>
17. Wikipedia. (б. д.). *Нумерологія*. У *Wikipedia.org Вікіпедія*. Взято 17 серпня 2024 <https://uk.wikipedia.org/wiki/Нумерологія>
18. Wikipedia. (б. д.). *Vanity plate*. У *Wikipedia.org the free encyclopedia*. Взято 15 серпня 2024 з https://en.wikipedia.org/wiki/Vanity_plate

REFERENCES

1. Boiko, O. (2024). Reklamnyi dyskurs yak modeliuvalno-semiotychna diialnist. *Studia Philologica*, 22(1), 11–20. <https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.221>

2. Borysov, O., & Vasylieva, O. (2022). Communicative Analysis of Dialogical Interaction: Methodology of Research. *Central European Journal of Communication*, 15(31), 286–303. [https://doi.org/10.51480/1899-5101.15.2\(31\).6](https://doi.org/10.51480/1899-5101.15.2(31).6)
3. Borysov, O. O., & Vasylieva, O. H. (2023). Movne vtilennia kontseptu McDONALD'S: semantyko-kohnityvnyi aspekt (na materialii anhlomovnykh slovnykiv ta сайту www.mcdonalds.com). *Naukovyi Visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriiia Filolohiia*, (60), 28–31. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.62.1.7>
4. Kostenko, A. (2023). *Numerolohiia dlia vsikh. Pifahoriiska, indiiska ta kytajska systemy*. TOV Vydavnytstvo «Sofiiia»; TOV "Yurka Liubchenka".
5. Kozlovets, M., Fedorenko, V., & Maslak, P. (2001). *Sotsiolohiia*. ZhVIRE.
6. Lawrence, S. (2001). *The Secret Science of Numerology. The Hidden Meaning of Numbers and Letters*. The Carrier Press.
7. Maksymenko, S. D., & Soloviienko, V. O. (2000). *Zahalna psykholohiia*. MAUP, 2000.
8. Matematika.inf.ua. *Numerolohiia*. <http://matematuka.inf.ua/rizne/numerologiya/numerologiya.html>
9. Mohilevych, D. (2024, 13 chervnia). *111, 222, 333: shcho oznachaie, koly vy bachyte odnakovi tsyfry*. <https://www.unian.ua/lite/astrology/angelski-chisla-shcho-voni-oznachayut-ta-yake-maybutnye-prorokuyut-12664740.html>
10. Nomeroff. *Avtonomery v Kyivi za 5 khvylyn*. https://nomeroff.com/?gad_source=1
11. Numerolohiya.com.ua. *Numerolohiia*. <https://numerolohiya.com.ua/>
12. Postanova KM Ukrainy № 1081 (2000). "Pro zaprovadzhennia nomernykh znakiv transportnykh zasobiv, shcho vyhotovliaiutsia za indyvidualnymy zamovlenniamy yikh vlasnykiv". <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1081-2000-%D0%BF#Text>
13. Postanova KM Ukrainy № 774 (2023). "Pro zatverdzhennia Poriadku vyhotovlennia ta obliku nomernykh znakiv dlia transportnykh zasobiv, shcho pidliahaiut derzhavnii reiestratsii". <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2023-%D0%BF#n9>
14. Selivanova, O. O. (2008). Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy. Dovkillia-K.
15. Varii, M. Y. (2009). *Zahalna psykholohiia*. Tsentr uchbovoi literatury.
16. Wikipedia. (b. d.). *Numerolohiia*. U *Wikipedia.org Vikipediia*. Vziato 17 serpnia 2024 z <https://uk.wikipedia.org/wiki/Нумерологія>
17. Wikipedia. (b. d.). *Vanity plate*. U *Wikipedia.org the free encyclopedia*. Vziato 15 serpnia 2024 z https://en.wikipedia.org/wiki/Vanity_plate
18. Zakon Ukrainy "Pro dorozhnii rukh" (1993). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3353-12#Text>

Дата надходження статті до редакції: 26.09.2024

Прийнято до друку: 27.10.2024

<https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.233>

UDC 81'42

DISCOURSE AND ITS TYPOLOGY

Derkach N. V.

T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2418-9907>

n.derkach@chnpu.edu.ua

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

У статті представлено результати розгляду наявних у лінгвістиці уявлень про дискурс як об'єкт мовознавчих досліджень. Розглянуто походження лексеми 'discourse' в англійській мові. На основі логіко-змістового аналізу визначень поняття дискурсу, вміщених у тлумачних і спеціальних мовознавчих словниках, було синтезоване його визначення. Розглянуто наведені в науковій літературі аргументи щодо розмежування поняття дискурсу з наближеними до нього поняттями «мовлення», «текст», «контекст», «комунікація». Обґрунтовано комплексну класифікацію типологічних ознак дискурсу, вибір морфологічних компонентів якої було здійснено з урахуванням специфіки діалектичної тріади логічного мислення «так – або/або – ні». До класифікації уведено такі критерії, як тип комунікації (усна, усно-писемна, писемна), форма повідомлення (монологічна, монологічно-діалогічна, діалогічна), різновид дискурсу за ступенем його формальності (формальний, напівформальний, неформальний), характер дискурсу (гармонійний, полемічний, конфліктний), ступінь його емоційно-прагматичного потенціалу (низький, середній, високий), сфера комунікації (професійно-ділова, публічно-медійна, побутова), жанр дискурсу (промова, лекція, перемовини, проповідь, бесіда тощо). Передбачається, що сформована класифікація може бути корисною у проведенні експериментальних досліджень у мовознавстві при окресленні меж конкретних дискурсів і формуванні виборок їхніх експериментальних зразків.

Ключові слова: дискурс, визначення дискурсу, класифікація ознак дискурсу, характер дискурсу, жанр дискурсу.

The paper presents the views on discourse as an object of linguistic research, existing in modern linguistics. The origin of the lexeme 'discourse' is examined. A definition of a discourse is synthesized on the basis of logical and semantic analysis of the definitions, available in explanatory and special linguistic dictionaries. The arguments, which linguists provide in their attempts to delimit the notion of discourse and the cognate notions of speech, text, context and communication, are considered. A complex classification of the typological features of discourse is substantiated. The choice of morphological components of the

hierarchical levels of the classification is conditioned by the specificity of the logical thinking triad 'yes – either ...or – no'. A set of criteria is introduced in the classification, including the type of communication (oral, oral-written, written), the form of the message (monologic, monologic-dialogic, dialogic), the degree of the discourse formality (formal, semi-formal, informal), the character of the discourse (harmonious, adversarial, conflict), the degree of its emotional and pragmatic potential (low, medium, high), the sphere of communication (professional-business, public-media, everyday) and the genre of discourse (a speech, a lecture, negotiations, a sermon, a conversation, etc.). It is envisioned, that the classification may be useful in the experimental studies of discourses where the delineation of their borders is required and the collections of their experimental samples have to be formed.

Key words: *discourse, definition of discourse, classification of discourse features, character of the discourse, discourse genre.*

Introduction

Within the dominance of the cognitive-communicative paradigm in linguistics researchers have invariably been interested in the cognitive, socio-cultural and psychological foundations of verbal communication. As a result, beginning with the 2nd half of the 20c., discourse has firmly established its status of a research object in linguistics and has been closely connected with various linguistics fields, e.g. discourse analysis, functional and cognitive grammar, socio- and psycholinguistics, linguopragmatics. The availability of numerous aspects of discourse studies resulted in multiple interpretations of discourse, therefore, on the one hand, an elaboration of its content and scope is required in view of the goal of certain research, and, on the other hand, the concept of discourse has to be differentiated from a number of cognate concepts, including “text”, “speech”, “context”, “communication”, “speech genre”, “social situation”, etc. (e.g. see Dijk 2008a, pp. 116–118; Selivanova 2004, pp. 20–43; Selivanova 2006, pp. 119–121). Apart from resolving the issue of concept definition, studies of discourses may require their further distribution into certain types. Therefore, we offer to classify the phenomena, which can be identified as discourses, and tentatively delineate their borders.

Thereby the objective of this theoretical study is the specification of the content of the notion of discourse and identification of its typological features.

Methodology of research

In resolving the outlined problem of discourse definition we turn to classical methods of logical-semantic analysis of concepts. A set of typological features of discourses, bringing forth the variability of its linguistic component, is presented in a verbal and graphic form as a complex classification developed according to the principles set forth in Klimeniuk (2007, pp. 111–118).

Research and discussion

The etymology of the word ‘discourse’, borrowed into English from Latin via French, demonstrates that its initial meaning, known since the 14c., is “the process of understanding, reasoning, thought”, and already in the 16c. it is understood as “a running over a subject in speech, communication of thought in words”, “discussion or treatment of a subject in formal speech or writing” (OED). The notion of discourse is employed in these meanings in the works of Bacon (1561–1626) and Hobbes (1588–1679), e.g. “licentious discourses against the state” (Bacon 1908, p. 60), “a Discourse of our present civill warre” (Hobbes 1965, p. 19), “large discourses” (Bacon 1908, p. 70), discourse of the traveler compared with his apparel and gesture (*ibid.*, p. 81), “discourse with other men” (Hobbes 1965, p. 407). According to Bacon (Bacon 1908, p. 124), within discourse thoughts are turned into words, while Hobbes notes that the fundamental function of speech lies in the transformation of mental discourse, manifested in the transfer from one thought to another, into a verbal one (Hobbes 1965, p. 18, 24, 50, 55), where the speaker utters promises, orders, threats, questions or wishes (*ibid.*, p. 322).

The analysis of the dictionary definitions of discourse has shown that its lexical semantic variants (LSV) centre upon three essential features. The first one highlights the discourse as a process:

- LSV 1 – oral or written communication (COD; CCALD, p. 400; Merriam-Webster’s; WED; WNWCD; FES, 2002, pp. 156–157; PONS; DAF; APA, 2015, p. 319; Hayes & Stratton, 2003, p. 82; Turner, 2006, p. 145);
- LSV 2 – a discussion / debate (COD; CCALD, p. 400; LDCE; Duden);
- LSV 3 – a conversation (Merriam-Webster’s; WED; WNWCD; FES, 2002, pp. 156–157);
- LSV 4 – a [lengthy, serious, formal, structured] oral or written discussion / expression of a certain idea or theme (AHDEL; OLOD; Merriam-Webster’s; WED; WNWCD; DAF);
- LSV 5 – language use (OLOD; DTV5; Larousse);
- LSV 6 – a sum of oral or written discussions of a certain topic (VTSUM);
- LSV 7 – a public oral address (DTV5; DTV5);
- LSV 8 – the process of logical thinking (AHDEL; WNWCD; FES, 2002, p. 156).

The second group of LSVs represents discourse as a result of the communicative process:

- LSV 1 – a sum of interrelated oral or written statements on a certain (especially serious) subject (Merriam-Webster’s; AHDEL; Duden; Larousse; DTV5; Brown & Miller, 2013, p. 136; Crystal, 2008, p. 148; Swann et al., 2004, p. 83; COD; Trask, 2000, p. 43; LDCE; Duden; CCALD, p. 400; Matsumoto, 2003, p. 162);

- LSV 2 – a text, which is actualized within a situation of communication and is influenced by its variables (Turner, 2006, p. 145; Selivanova, 2006, pp. 119–120; Merriam-Webster’s; VTSUM; APA, 2015 p. 319; Matsumoto, 2003, p. 162).

Eventually, the third group of LSVs represents discourse as a complex of language means shaping certain communicative styles and genres or social concepts:

- LSV 1 – “language means marking certain communicative styles: a style of language; e.g. legal discourse, political discourse” (Brown & Miller, 2013, p. 136); “a style of verbal communication” (Selivanova 2006, p. 119); “a type of language used in a particular context, e.g. classroom discourse, medical or legal discourse” (Swann et al., 2004, pp. 83–84); “the language used in particular types of speech or writing (political discourse)” (LDCE); “a way of speaking, e.g. Soviet discourse” (VTSUM).

- LSV 2 – language means used to express certain social concepts, e.g. Foucault’s historical survey of the discourse of madness (Abercrombie, Hill & Turner, 2006, p. 111).

Therefore, as is justly noted by Shevchenko & Morozova (Shevchenko & Morozova, 2003, p. 38), numerous dictionary definitions of discourse recognize it, on the one hand, as a process, and on the other hand, as a speech product. The social foundation of discourse is also accentuated in the definitions. Still, better understanding of the phenomenon of discourse in linguistics requires a more detailed analysis of its theoretical basis.

It is worth mentioning that the idea of introducing a specific notion to denote a natural object of linguistic study which encompasses all manifestations of speech of a socialized human – a so called *langage humain* – belongs already to F. de Saussure (Saussure, 1995, p. 6). Saussure also uses the term “discourse” (*le discursif*), and the analysis of this notion, provided in Prosianyk (2022, pp. 63–78), demonstrates that *le discursif* is not a synonym of *parole*, traditionally understood as speech, but coincides with speech chronologically, and its sphere is interrelated with the process- and activity-oriented, interactive aspects of speech use, namely *langage discursif*. Based on the analysis of the terms *parole* and *discours* in Saussure’s works, O. Prosianyk (ibid., p. 75) offers to interpret Saussure’s *parole* as an utterance or a speech act (see also Fairclough’s opinion (1995a, p. 73) that

parole is abstracted from the social aspect of communication), and *discours* as speech, a social communicative interaction (ibid., p. 74, 76) and concludes that even though *langage* is considered to be a combination of *langue* and *parole*, it could equally be *langue* and *discours*. In any case, it is obvious that the search of a notion to designate socially conditioned and goal-oriented speech use can be observed already in de Saussure's works.

In 1952 Z. Harris employed the term "discourse" in "Discourse Analysis" to denote a coherent sequence of sentences generated within a specific communicative situation (Harris, 1952, p. 3). His addressing the notion of discourse reflected a ripe demand on the part of the linguists to go beyond the scope of the sentence in their research, taking into consideration the connection between human behavior (or social situation) and language (ibid., pp. 1–2, 4). Therefore, from the very beginning discourse has been programmed as a sociolinguistic phenomenon.

Later in the framework of discourse analysis, particularly critical discourse analysis (N. Fairclough, R. Wodak, T. van Dijk and others) text as a speech product has been examined in the light of the variables of the communicative situation, capable to influence the language features of the text. Fairclough (1995a, p. 73) understands discourse as an oral or written use of language, in conjunction with social processes and relations that systematically give rise to textual variability. According to Fairclough (ibid., p. 74), discourse is comprised of social practice, discursive practice (text creation, dissemination and consumption) and the text itself. So, the idea is enrooted in linguistics that discourse is generated in a social situation and facilitates the effectuation of communicators' social actions (Bazerman, 2012, p. 226). Then the analysis of discourse in its dynamics is feasible only in connection with the situation that gives rise to it and designates its functioning (ibid., p. 234). The complex nature of discourse as a cognitive/mental and communicative phenomenon, integrating lingual content and extra-lingual context, which affects it, is emphasized in Shevchenko & Morozova (2003, p. 38).

In his turn, T. van Dijk, one of the founders of the critical discourse analysis, states that the definition of discourse has to take into account the following aspects: linguistic (use of language), cognitive (translation of certain ideas of the communicators into their speech), and social (communicators' interaction in a certain social situation) (Dijk, 1997, pp. 1–3). Dijk's socio-cognitive approach to discourse is coherently described in his "Discourse and Context" (2008) and "Society and Discourse" (2008). He hypothesizes (2008a, p. 18; 2008b, pp. 4, 6–8) that the aspects

of social situation relate to discourse through mental context models, which are the source of subjective representation of individual's life episodes and are stored in his episodic (autobiographical) memory, a component of his long-term memory. Such models are dynamically updated, when the person partakes in new life episodes or discusses them with someone. Dijk (2008b, p. 10) believes that false starts and corrections in speaking are subject to rapid changes in such mental context models, which may bring about respective changes in discourse. Similar ideas of the cognitive foundation of the ongoing discourse are expressed by Langacker (2008, p. 59), who introduces the term "current discourse space" to designate the mental space containing the knowledge shared by the communicators.

Langacker (2008, p. 59) and Dijk (2008a, p. 17; 2008b, pp. 8–10) also point out that subjective mental models of events, formed by the communicators and controlling the way of discourse, essentially are based on common sociocultural knowledge, acquired in the process of socialization. As a result, communicators' mental models coincide to a certain degree, ensuring their mutual understanding of intentions and the interpretation of behavior as well as mutual modelling of discourse. Dijk (2008b, p. 8) presumes that mental models generate predictions as regards the thoughts and actions of other participants of communication, which corresponds to the present understanding of cognitive processes as an ongoing predictive modelling of reality (see e.g. Barrett, 2017). In a communicative situation, respective discursive context models of the participants reflect the relevance of contextual variables (Dijk, 2008b, pp. 4, 7; see also Halliday 1978, p. 29). In a certain sense, this mechanism functions as Barrett's "affective niche" (Barrett, 2017, p. 6), embracing only those objects and events around the communicators that are able to influence their behavior energetically. Cognitive linguistics employs the term "spotlight" to designate the centre of people's attention in a communicative situation, while the respective objects and events are called attractors (Stockwell, 2005, p. 18).

Valuable in hypothesizing the cognitive basis of discourse is Dijk's idea (Dijk, 2008b, p. 9) that people's continuous daily experiences, concentrated between their awakening and falling asleep, are delimited into a series of separate meaningful episodes. Such episodes are reflected in discreet mental models and represent various discourses through the change of their variables (e.g. the participants, their roles, goals, intentions, actions, time and location of communication, etc.).

The abovementioned prompts a contemporary understanding of a particular discourse as a sign output integrated around a certain sense, which is jointly generated, spread and interpreted by the participants within their social interaction and is affected by the subjectively perceived contextual sociocultural variables.

This perception of discourse facilitates its delimitation from a set of cognate phenomena, including “speech”, “communication”, “text”, “context”, etc. The necessity of such delimitation is conditioned by the complexity of scientific views on discourse varying from its interpretation as a phenomenon, which draws it close to text and context, or as a process, which brings it close to speech and communication, or as a combination of both. Such complexity can be exemplified by the elements of discourse definitions in a succession of linguistic works: “situated speech” (Coulthard, 1977/2014, p. 3); “a transaction between speaker and hearer, an interpersonal activity” (Leech & Short, 1981/2007, p. 168); “language in use” (Brown & Yule, 1988, p. 1); “a form of social interaction among human participants” (Dijk, 1997, pp. 1–3); “the use of language” (Cook 2001, p. 3); “a finite sequence of successive utterances” (Vanderveken 2001, p. 245); spoken or written texts in the context of social processes and structures (Wodak 2001, pp. 2–3); “an ideational and communicative activity which is a unity of the the process and its result” (Shevchenko & Morozova, 2003, p. 38); “a cognitive and communicative phenomenon” (Shevchenko, 2005); “a text in use” (Stockwell 2005, p. 169); “the use of language”, “a coherent linguistic production” (Langacker 2008, p. 457); discourse lasts (*ibid.*, p. 269) and unfolds (*ibid.*, p. 59); “language embedded in social interaction” (Ehrlich & Romaniuk, 2014, p. 460); “the product of the contextually-situated sequence of indexical, propositional and illocutionary acts”, “the ever-evolving, revisable interpretation of a particular communicative event” (Cornish, 2022, pp. 91–93), etc.

Thus, according to Shevchenko & Morozova (2005, pp. 22–24), discourse is sometimes identified with speech as compared with language. The authors believe, though (*ibid.*, p. 25), that the reduction of discourse to speech, especially its oral form, essentially narrows the concept of discourse, so they offer a more focused view of it as speech in the context of social and ideational human activity.

As regards an extensive tradition of contrasting the notions of “text” and “discourse”, it should be noted that even though initially there was a certain tendency to associate discourse with oral speaking and text with written matter (see e.g. the mentions in Bussmann, 2006, p. 320; Trask, 2000, p. 43; Coulthard, 1977/2014, p. 3; Parisi & Castelfranchi 1977, p. 31; Crystal 1987, p. 116)), at

present the idea that discourse embraces any speech production, oral or written, prevails (Trask, 2000, p. 135; Langacker, 2008, p. 457). Moreover, discourse is seen as a communicative event allowing to connect text with essential contextual variables (Selivanova, 2006, pp. 119–120), or as a process, while text – as a phenomenon, product, related to this process (Brown & Yule, 1988, pp. 23–25; Shevchenko & Morozova, 2005, p. 23), its verbal representation (Selivanova, 2006, p. 119), “pragmatic intermediary of communication” (ibid., p. 600), “linguistic forms, temporarily and artificially separated from context for the purposes of analysis” (Cook, 2001, p. 4). For N. Fairclough (1995a, p. 98) text is a part of discursive practice, including the processes of text production and interpretation, which in turn is a part of sociocultural practice. Interesting is P. Werth’s delimitation (Werth, 1999, pp. 84, 86; see also Stockwell, 2005, pp. 93, 137) of the “text world” and “discourse world”, where discourse world represents reader’s interaction with the text in the reconstruction of possible text worlds. Then, it makes sense to view text as a coherent complete verbal message, the linguistic form of which contains a set of means for interpreting textual meanings, including pragmatic, social, psychological, intertextual, stylistic and genre ones. Therefore, the analysis of a written text or a transcript of an oral message concentrates on making the inventory of their language means and the identification of their relevant textual features. Whereas in discourse studies it is expedient to describe the functioning of a certain discourse with the help of a respective model, within which communicative situation parameters, which condition the emergence of a certain discourse are fixed, as well as contextual features influencing its course and the variability of its linguistic form.

A review of the notions of “discourse”, “communicative situation” and “context” has demonstrated a certain variation of the opinions concerning their delimitation. Cook (2001, p. 4) regards discourse as a unity of text and context, where context may include a whole set of components, including text function, parameters of the situation, features of the participants of communication, co-text, intertext, paralinguistic means (timbre, gestures, facial expression, fonts, etc.), text carrier, incidental music, and images, etc. Here the term “co-text”, first introduced by Catford (Catford, 1965, p. 31), denotes language means surrounding the analyzed utterance or message.

In his turn, Dijk (Dijk, 2008a, pp. 116–117) claims that in a communicative situation no clear delimitation of the discourse and its context is possible, while discourse is the use of language in a broad semiotic sense – including the visual presentation of the written text, prosodic means, bodily gestures and facial

expressions in oral speech, a combination of the sound and visual image in audiovisual discourses, etc. (see also description of the extended semiotic dimension of discourse in Gee, 2005, pp. 20–21). According to Dijk (2008a, pp. 24–26), discursive context is rather a subjective mental model than an objective representation of a communicative situation (see a similar idea in Stockwell, 2005, pp. 135–137). Therefore it can be regarded separately from discourse (context-exclusive approach) and relate solely to the relevant variables of the communicative situation, mapped into discourse structures (Dijk, 2008a, p. 130). Or, differently, context is considered to be a subjective perception of the whole communicative episode (context-inclusive), integrating discourse and communicative situation – especially when it is difficult to delimit them, e.g. when dealing with a nonverbal communicative behavior (*ibid.*, pp. 25–26). As linguistics concentrates on the complexes of linguistic signs generated within a subjectively perceived context, it seems suitable to conclude that context is not the component of discourse, but an integral component of the mechanism of its functioning, and the analysis of discourse is impossible without taking its contextual variables into account.

As an essential feature of discourse is its dynamism, it brings discourse close to the notion of “communication”. Communication is generally defined as a process of transferring and getting information between people (or people, animals, computers) using semiotic systems (Bussmann, 2006, p. 206; Crystal, 1987, pp. 89–90). Studies of human verbal communication are focused on the description of its episodes, their modelling, description of their components, the inventory of communicative strategies and tactics, conditions of successful communication and reasons of communicative failures (see e.g. Selivanova, 2006, pp. 234–235). The analysis of the correlation between the terms “communication” and “discourse” in Kuhn & Putnam (2014, pp. 422–423) has led the authors to consider three possibilities: 1) communication and discourse are related as a whole :: a part in both configurations, 2) they are synonyms; 3) their interaction is symbiotic, so the ongoing dynamic communicative interactions are reflected in discourse and influence it somehow. If discourse is understood as a sign output, generated in the process of communication and conditioned by contextual features, it may seem that any discourse is a part of a broader process of communication. Any communicative episode can bear the features of several different discourses, e.g., siblings’ informal conversation may include the elements of a friendly discourse, teenagers’ discourse, manipulative discourse, family discourse, etc. On the other hand, a certain discourse may straddle across several communicative episodes and thus be

broken in time, e.g. when a conflict discourse is represented by a series of conflict dialogues between the opponents, a discussion of the conflict with other persons – a friend, a colleague, a psychoanalyst, etc. (see e.g. the interpretation of discourse as a series of language use events of variable size in Langacker 2008, p. 457).

As human communication can give rise to a practically infinite number of discursive practices, shaped by different meanings and pragmatics, naturally a need arises to establish the nomenclature of typological features of existing discourses and make their classification. A starting point of its formation was Wittgenstein's idea (Vanderveken, 2001, pp. 245–246), that communicators' speech is conditioned by social situations in which they act, and the purpose of their language games is essentially extra-linguistic. Existing criteria of discourse typology (see, e.g., Esser, 2014, p. 460; Dijk, 2008a, pp. 137, 143, 145–146, 151, 153–154; Dijk, 2008b, p. 7, 19; Brown & Miller, 2013, p. 422; Busmann, 2006, p. 1135; Crystal, 2008, p. 460; Swann et al., 2004, pp. 299–300) traditionally include its form (oral or written, direct or indirect speech), subject area (sphere of communication, genre), type of the situation (formal or informal), relations between the participants (e.g. phatic communication, colloquial speech, personality-oriented and public/institutional discourse), the character of the communication (aggressive or friendly style), participants' personal characteristics (idiolect, sociolect, profession, etc.), their current communicative roles, affiliation to a certain institution or ideology, functions of discourse (informing, assessing, exhortation, aesthetic) or its genre (conversation, narrative, discussion, etc.).

Considering the socio-cognitive and lingual foundation of discourse, researchers have been trying to identify a concise form of its description which would reflect such complexity. A notion of “register” was suggested to designate linguistic features of the message, chosen by the speaker from the range of options to express his thought in the best possible way in a certain context (Giménez Moreno, 2006, p. 91). Halliday (1978, pp. 32–33, 62–64) states that in defining a register, the following criteria should be taken into account: the type of ongoing activity of the speaker and the purpose of language use in the context of this activity (field), statuses and roles of the participants (tenor), formal genre features of the discourse and its tonality (mode). Unfortunately, these criteria, though often mentioned in scientific works, do not seem to have become the basis for more detailed classifications of discourse types. As to the notion of register, discourse analysis (see e.g. Dijk, 2008a, p. 152; Dijk, 2008b, p. 20), often uses it as a synonym of “style” to denote the specificity of language means shaping a certain

contextually conditioned discourse genre (Biber 2012, p. 191; Brown & Miller, p. 377; Bussmann p. 994; Crystal, 2008, p. 409; Swann et al., 2004, pp. 123–261). Sometimes the notion of register is narrowed even further to denote grammatical means of a discourse (Dijk, 2008a, p. 152; Dijk, 2008b, p. 20), or its semantic specificity (Leeuwen 2008, p. vii).

A set of typological features, bringing forth the variability of the language means in a discourse, was represented in the form of a complex classification of typological features of discourse (see Figure 1 below), which was developed according to the principles, described in Klimeniuk (2007, pp. 111–118).

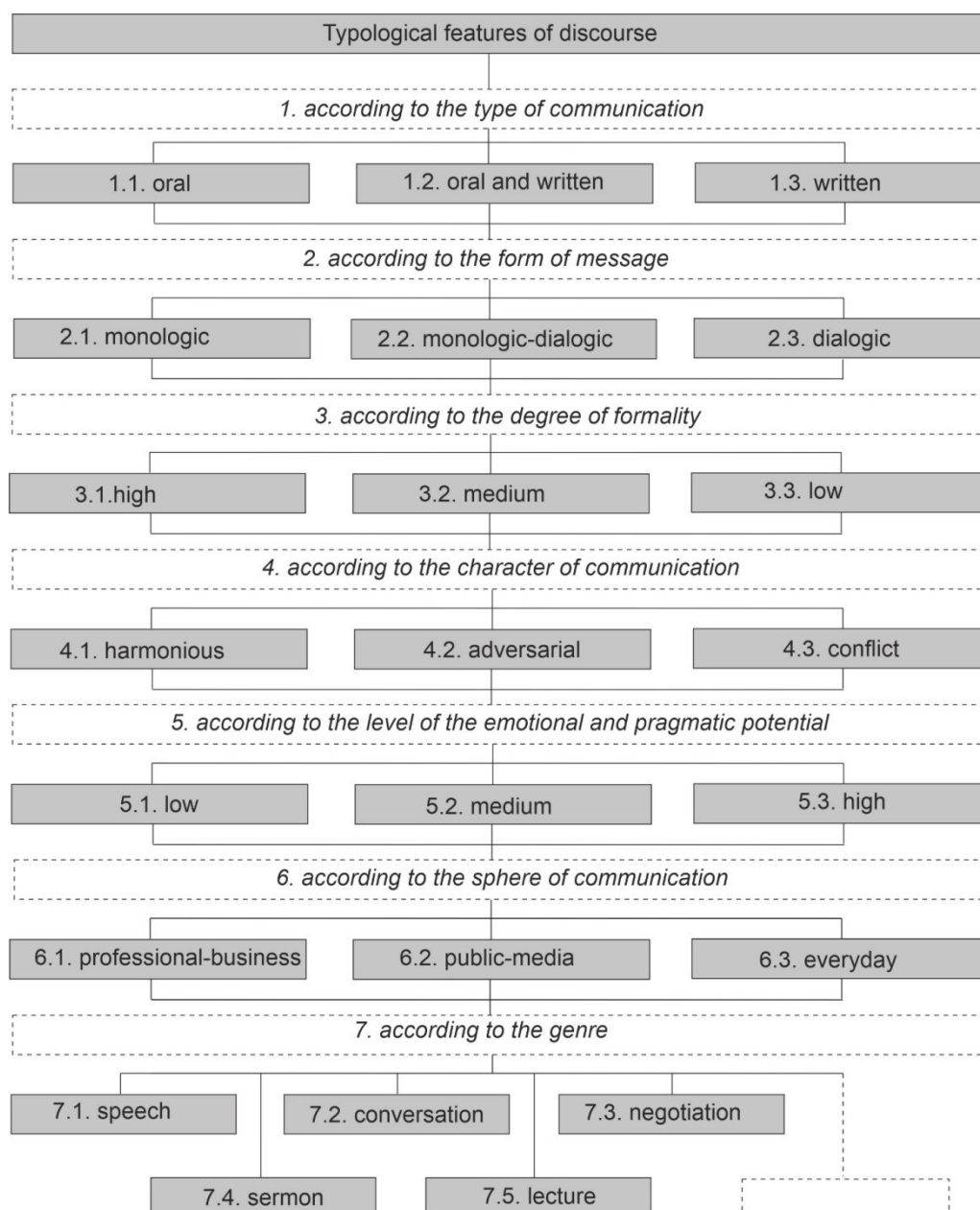

Figure 1. Typological features of discourse

Based on the interconnected features of the type of communication and its form discourses may exist as oral, written (see e.g. Malinowski, 1923/1949, pp. 306–307 in Esser, 2014, p. 444; Doležel & Kraus, 1972, p. 38 in Esser, 2014, p. 450; Petryk, 2013, p. 42), and oral-written ones, presented as monologues, dialogues (see e.g. Shevchenko & Morozova, 2005, p. 25; Frolova, 2018, p. 167) and in a mixed (monologic-dialogic) form. The variability of discourses according to these features on the first and second levels of the classification embraces such kinds of discourses as written monologues (e.g. letters, novels, articles), written dialogues (e.g. Internet chats, communications on social networks), written monologic-dialogic texts (e.g. reactions to the news on social networks presented as comments), oral monologues (e.g. news reports, public speeches), oral dialogues (e.g. conversations, discussions, negotiations, TV-interviews), oral monologic-dialogic messages (e.g. reports at the conference with ensuing discussions, press-conferences), as well as discourses where oral and written communication is combined (e.g. a discussion of a certain theme in the press, on TV, in a conversation and on social networks). Obviously, formal features of discourse also include the type of the language code, e.g. English, Ukrainian discourses, etc.

One more large-scale division of discourse types is singling out an institutional (professionally oriented) discourse compared with ordinary talk constituting the prevailing part of everyday communication. Institutional discourse is seen as more formal and rigid in its structure, and the status and role relations of its participants are dictated by the norms and procedures of a particular institution (e.g., attorneys and their clients, shop-assistants and customers). It is reported (see, e.g., Freed 2015), that contrary to ordinary talk institutional discourse is based on social and discourse asymmetry in the relations between its participants. This distinction may be accepted with a reservation that social asymmetry is a multifaceted phenomenon exceeding the Procrustean bed of work-related institutional discourse. Sometimes institutional discourse is contrasted with the personal (non-institutional) one, within which the speaker represents himself, not the institution (see e.g., Koroliova & Zhmaieva, 2016, pp. 5–6; Frolova, 2018). Though it is true, that in communication people can represent themselves individually (“I”) or as belonging to a certain group of people (“We”), it should be specified that such group presentation can relate not only to a professional group, but any other group as well. e.g., a family, a group of friends, or the upholders of a certain ideology.

A more convenient feature to be placed on the third level of our classification could be the degree of discourse formality (Dijk, 2008b, p. 19; Dijk, 2008a, p. 146; Brown & Miller, p. 422), interrelated with the rigidity of its language forms (Swann et al., 2004, pp. 114–115; Vanderveken 2001, p. 250). Labov's research (Labov 1966/2006, pp. 58–59) proved that the degree of speech formality is determined by the attention people give to their speaking and varies within the range of a more formal and more controlled style to an informal and more careless style. A more detailed scale suggested by Joos (1962) includes a frozen style, a formal style, a consultative style, a casual style, and an intimate style. The line between any of the mentioned types may be drawn based on Vanderveken's (2001, pp. 250, 252, 254) observation that any discourse sample contains certain arbitrary speech acts, but it is identified with the help of a set of key typical speech acts. We may assume here that the degree of rigidity of a discourse can be determined by the share of its mandatory lingual and extra-lingual components. In practice, a three-part division of the degrees of formality seems to be an optimum one, as it is based on the dialectical triad “yes – either ... or – no” and represents the specificity of logical thinking (Kalita & Klimeniuk, 2022, p. 231).

Therefore, on the third level of our classification it is reasonable to distinguish formal discourses, marked by a high degree of formality of the situation, and accordingly high degree of rigidity of language means used by the participants (e.g. public speeches, official business and diplomatic negotiations, court proceedings), semi-formal (e.g. pedagogical discourse, discourses of the service sphere) and informal (e.g. discourses of family and friends). The logic of such division is confirmed by the data obtained in the experiment of Pavlick & Tetreault (2016, p. 64) conducted on the material of news reports, blogs, emails and discussions. The informants were not able to label part of the texts as definitely formal or informal, so they were marked as the ones possessing mixed formality. Besides, the triad “formal – semi-formal / neutral – informal” is widely used in teaching different oral and written genres (see, e.g., Cotton, Falvey & Kent (2016, p. 85)).

It is also known that the formality of linguistic forms comprising discourse can be called forth not only by the external features of a communicative situation but also by the participants' evaluations of their mutual correlation of statuses. As in communication the perception of people's social status may undergo certain transformations under the influence of the applied communicative strategies and

tactics, in the analysis of a discourse, it becomes expedient to focus on a more dynamic communicative and role status of the communicators, which is a combination of their inherent social status and the communicative role they play at a certain moment of the interaction (Derkach, 2018, p. 43).

The character of discourse, conditioned, among other things, by the orientation of the communicators' strategies towards cooperation or confrontation, can thus acquire features of harmony or conflict. A discourse can be considered harmonious when the individuals employ cooperative strategies of communication and are able to achieve their communicative goals to a sufficient extent and without mutual damage. In its extreme, communicative harmony is actualized both explicitly and implicitly. Contrary to that, the domination of confrontation strategies with an unsatisfactory result of communication for at least one party, leads to the development of a conflict discourse.

Between the given extremes certain intermediary zones can be outlined, e.g. R.T. Lakoff (Lakoff, 1989, pp. 103–104) differentiates between the following types of communication: polite (corresponding to the norms of politeness), non-polite (not corresponding to the norm, but acceptable within a certain sphere of communication) and rude, overtly confrontational. Antonov (2016, pp. 43–44) mentions the strategies of neutral communication presupposing an explicitly or explicitly expressed refusal to cooperate without the emergence of a conflict discourse. Therefore, it seems expedient to single out the adversarial discourse (see, e.g., Harris, 2001; Bull & Wells, 2012), within which both confrontational and cooperative strategies may be applied, and the unfolding of such discourse is typically determined by the norms of varying rigidity, which limit the occurrence of conflicts between the participants. The borders of the adversarial discourse seem to be rather vague, enabling the emergence of both harmonious discourses with the elements of polemics, and polemic discourses with the bent for cooperation. The varieties of communicative situations within the scope of the adversarial discourse include debates, discussions, sports competitions, etc. As a result, the fourth level of the classification features the division of discourse types based on their character into harmonious, adversarial and conflict discourses.

Taking into consideration the axiom, formulated by Kalita (2007, pp. 8–9), that any utterance can acquire a certain emotional and pragmatic potential (EPP), which is described within the three levels of its intensity, we believe it is logical to apply this axiom to any discourse under analysis as well, by determining its average EPP.

Accordingly, at the fifth hierarchical level of the classification, discourses are presented as such that can acquire low, medium, or high levels of EPP.

Another discourse feature, capable of influencing the variability of language means in a discourse is the sphere of communication, placed on the sixth hierarchical level of the classification. The logic of outlining the spheres of communication is connected with their functional load as well as the specificity of the realization of certain functions within their framework. A number of scientists, including Ch. Morris, J.R. Firth, K.L. Bühler, R. Jakobson, B. Havránek, M.A.K. Halliday, D. Vanderveken, and others have suggested their sets of language functions, associated with various types of texts or discourses (see e.g. Esser, 2014, pp. 444–445, 447; Halliday, 1978, pp. 19–20, 55; Vanderveken, 2001, p. 246). Thus Havránek (1932/1964, p. 3, cited in Esser, 2014, p. 448) notes that standard language is used in the following spheres of communication performing specific functions: everyday communication (communicative function), workaday technical (workaday technical function) and scientific-technical (scientific technical function) spheres, as well as poetic language (esthetic function). Taking into account this division and applying certain specifications, we outline three larger discourse spheres: professional-business, public-media and everyday.

Thus, professional-business discourse is understood as the way people speak when they perform their duties at the working place (Kong, 2014, pp. 1–2), and financial and economic relations mediate their activity. Obviously, the main function of the given discourse is the establishment of professional relations between its participants and the facilitation of their successful cooperation. In the public and media sphere, we find discourses connected with visual, auditory, and auditory-visual produce, which is offered to multiple viewers/listeners/readers with the help of mass media and modern IT (see, e.g., Fairclough, 1995b, p. 5; Talbot, 2007, pp. 3–4). The functional network of public-media discourse is centered around informing people (often subjectively) and manipulation with the purpose of changing the views, beliefs, ideology, and entertainment of the consumers. Informing and entertainment functions may be combined, giving rise to the phenomenon of *infotainment*, which means “reporting of news and facts in an entertaining and humorous way” (COD). Eventually, ordinary everyday discourse services personal relations of the people and emerges chiefly in the communication between family members, friends, and close acquaintances (see, e.g., Heritage, 2005; p. 108).

It is noteworthy that in any discourse its participants, consciously or unconsciously, present themselves through their idiolect and affiliations to various social groups by their age, gender, education, religion, ethnic origin, nationality, social background, etc. The idiolect variation cannot be taken into account in generalized classifications of discourse. Speech variation under the influence of speakers' belonging to a certain social group can be conditioned by certain situation variables (see, e.g., Labov, 2006, pp. 4–5), in particular, a degree of discourse formality and the sphere of discourse. As a result, the scope of analyzed discourses can be outlined based on this classification. For example, specific teenage discourses are formed in the communication with their peers, so the sphere of their application will generally embrace episodes of informal communication within the public media and everyday discourses, such as written dialogues (communication on social media), written monologues (posts on social networks, blogposts), oral monologues (vlogs, YouTube-channels, etc.) and oral dialogues (oral communication between teenagers), though teenagers' possible involvement in the professional-business discourse can also be taken into account. In their turn, discourses of religious groups often exist in the form of written monologues (religious texts, newsletters, newspapers and magazines, etc.), oral monologues (sermons, programmes and channels on TV, YouTube, etc.) and various allusions in fiction in public-media discourse, as well as oral dialogues in everyday discourse which have a propensity for a certain formality when mediated by religious doctrines.

Eventually, the feature of discourse genre, presented on the seventh hierarchical level of the classification, allows to predict the content of a certain type of discourse in its general form. It should be noted, that genres, especially in literature studies, have traditionally been regarded as types of written texts with certain structural, stylistic and thematic features (Speicher, 2017; Swann et al., 2004, pp. 123–124; Brown & Miller, p. 190). With the intensification of discourse studies, the researchers have focused their attention on all typified texts, including ordinary talk, which mediate certain social actions of individuals or help to realize them (Miller, 1984; Bawarshi, 2000, p. 336; Artemeva, 2004, p. 6; Collin, 2012, p. 78; Sunesen, 2015, p. 103). As a result, there exists an opinion that social interactions within various human entities are operated by means of a system of interrelated discursive genres, which implement and shape the values, strategies and ideologies of particular communities and become socially expected patterns of behavior within their boundaries (Collin, 2012, pp. 80–81; Speicher, 2017;

Bazerman, 1994, pp. 96–98; Artemeva, 2004, pp. 14–15). As genres are seen as historically stable conventions and standards, according to which certain discourses are formed (Hanks, 1987, p. 670 in Artemeva, 2004, pp. 5–6), they are adopted in the process of socialization, including a professional one (Schryer & Spoel, 2005; Berkenkotter, 2001, p. 327; Artemeva, 2004, pp. 13, 24). People's social needs are catered for with the help of special typified lingual and extra-lingual genre forms that are most suitable for the realization of these needs and facilitate the communicators' mutual interpretation of their intentions (Miller, 1984, pp. 159; Speicher, 2017; Bazerman, 2012, p. 229; Sunesen 2015, pp. 106–107).

Discursive genres, e.g. speeches, conversations, negotiations, sermons, lectures, and novels mentioned in Figure 1 above, are seen as cognitive models, coined by a repetitive use of similar forms and rhetorical actions (Miller, 1984, p. 151) to accommodate situations of communication (Artemeva, 2004, pp. 6–7; Collin, 2012, pp. 80–81; Sunesen, 2015, p. 104). Communicators believe that such situations have a lot in common (Miller, 1984, pp. 156–157), even though real-life realizations of a certain discursive genre are never quite identical with the initial model due to the variability of communicative context (Collin, 2012, p. 80–81; Campbell & Jamieson, 1979, p. 15). As a result, genres possess variability and dynamism (Sunesen, 2015, p. 110), so since their emergence, they often undergo further updates and transformations or go out of use (Schryer, 1999, p. 81; Devitt, 2000, p. 713; Artemeva, 2004, p. 12). In a communicative situation, people choose suitable sets of genres with varying success (Schryer, 2002, p. 95 in Artemeva, 2004, p. 13–14) and refine their communicative experience in that way. Obviously, this lowest level of classification cannot be exhaustive and represents the totality of existing genre forms and their respective hybrids.

Conclusion

We hope that the results obtained in this paper will facilitate the specification of the scope of the notion of discourse in linguistic studies, which in practice will enable a more precise delimitation of various discourses as research objects and, as a result, will make it easier to generate the collections of experimental samples. A complex of typological features of discourses, substantiated in the paper, makes it easier to classify all available types of discourses based on the criteria of the type of communication, form of the message, character of the discourse, its emotional and pragmatic potential, degree

of the formality of discourse and sphere of its functioning as well as genre specificity. The variability of communicators' speech, which is a result of their idiolect, affiliation to a certain social group, or configurations of status and role relations in a particular discourse can, if needed, be taken into account in the formation of the classification of separate discourses, e.g. a conflict discourse, varieties of everyday talk and professional-business discourses.

REFERENCES

1. Abercrombie, N., Hill, S., & Turner, B.S. (2006). *Dictionary of Sociology*. 5th ed. Penguin Books.
2. (AHDEL) *American Heritage Dictionary of the English Language*. <https://www.ahdictionary.com/>.
3. Antonov, O.V. (2016). *Komunikatyvni styli personazhnoho movlennia: linhvoprahmatychnyi ta sotsiolinhvistychnyi aspekty (na materiali suchasnoi amerykanskoi dramy)* [Communicative styles of characters' speaking: a linguopragmatic and a sociolinguistic aspects (on the material of American drama)]. PhD thesis in Philology (10.02.04 – Germanic languages). V.N. Kharkiv Karazin National University. [In Ukrainian].
4. (APA) *APA Dictionary of Psychology*. (2015) 2nd ed. Ed. by G.R. VandenBos. American Psychological Association.
5. Artemeva, N. (2004). Key Concepts in Rhetorical Genre Studies: An overview. *Technostyle*, 20(1), 3–38.
6. Bacon, F. (1908). *Essays*. Edited, with the introduction and notes by M.A. Scott. Charles Scribner's Sons.
7. Barrett, L.F. (2017). The theory of constructed emotion: an active inference account of interoception and categorization. In: *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 1–23. <https://doi.org/10.1093/scan/nsw154>.
8. Bawarschi, A. (2000). The Genre Function. In: *College English*, 62(3), 335–360. <https://doi.org/10.58680/ce20001170>.
9. Bazerman, Ch. (2012). Genre as Social Action. In: J.P. Gee & M. Handford (Eds.) *Routledge Handbook of Discourse Analysis*, 226–238. Routledge.
10. Berkenkotter, C. (2001). Genre Systems at Work: DSM-IV and Rhetorical Recontextualization in Psychotherapy Paperwork. *Written Communication*, 18(3), 326–349.
11. Biber, D. (2012). Register and Discourse Analysis. In: J.P. Gee & M. Handford (Eds.) *Routledge Handbook of Discourse Analysis*. Routledge.
12. Brown, G., & Yule, G. (1988). *Discourse analysis*. CUP.
13. Brown, K., & Miller, J. (2013). *The Cambridge Dictionary of Linguistics*. CUP.
14. Bull, P., & Wells, P. (2012). Adversarial Discourse in Prime Minister's Questions. *Journal of Language and Social Psychology*, 31(1) 30–48. <https://doi.org/10.1177/0261927X11425034> .
15. Bussmann, H. (2006). *Routledge Dictionary of Language and Linguistics*. Translated and edited by G. Trauth, K. Kazzazi. Routledge.
16. Campbell, K.K., & Jamieson, K.H. (1979). Form and genre in rhetorical criticism: An introduction. In: K. K. Campbell & K. H. Jamieson (Eds.), *Form and genre: Shaping rhetorical action*, 9–32. Speech Communication Association.
17. Catford, J.C. (1965). *A Linguistic Theory of Translation: An Essay in Applied Linguistics*. Oxford University Press.
18. (CCALD) *Collins Cobuild Advanced Learner's Dictionary*. (2023). Harper Collins Publishers.

19. (COD) *Cambridge Online Dictionary*. <https://dictionary.cambridge.org>.
20. Collin, R. (2012). Genre in Discourse, Discourse in Genre: A New Approach to the Study of Literate Practice. In: *Journal of Literacy Research*, 44(1) 76–96.
21. Cook, G. (2001). *The Discourse of Advertising*. Routledge.
22. Cornish, F. (2022). Text, discourse, context: a meta-trilogy for discourse analysis. *Journal of Pragmatics*, 199, 91–104.
23. Cotton, D., Falvey, D., & Kent, S. (2015) *New Language Leader Intermediate*. Coursebook. Pearson Education Limited.
24. Coulthard, M. (2014). *An Introduction to Discourse Analysis*. 2nd ed. Routledge.
25. Crystal, D. (2008). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. 6th ed. Blackwell Publishing.
26. Crystal, D. (1987). *The Cambridge Encyclopaedia of Language*. CUP.
27. (DAF) *Dictionnaire de l'Académie française*. <https://www.dictionnaire-academie.fr/>.
28. Derkach, N.V. (2018). *Sotsioprahmatychni osoblyvosti intonatsii anhliiskoho pryslivia* [Sociopragmatic peculiarities of the English proverbs' intonation]. Desna Poligraf. [In Ukrainian].
29. Devitt, A.J. (2000). Integrating rhetorical and literary theories of genre. *College English*, 62(6), 696–717.
30. (DTV5) *Dictionnaire TV5Monde-LangueFrancaise*. <https://bit.ly/4amhu20>.
31. Dijk, T.A., van. (2008a). *Discourse and Context. A Sociocognitive Approach*. CUP.
32. Dijk, T.A., van. (2008b). *Society and Discourse. How Social Contexts Influence Text and Talk*. CUP.
33. Dijk, T.A., van. (1997). The study of discourse. In: T.A. van Dijk (Ed.), *Discourse studies: A multidisciplinary introduction* (in 2 vol.). Vol. 1.: Discourse as structure and process, 1–34. SAGE Publications, Ltd.
34. Doležel, L., & Kraus, J. (1972). Prague school stylistics. In: B. Kachru and H.F.W. Stahlke (Eds.), *Current Trends in Stylistics*, 37–48. Linguistic Research Inc.
35. (Duden) *Duden Online Wörterbuch der deutschen Sprache*. <https://www.duden.de/woerterbuch>.
36. Ehrlich, S., & Romaniuk, T. (2014). Discourse Analysis. In: R.J. Podesva, D. Sharma (Eds.), *Research Methods in Linguistics*, 460–493. CUP.
37. Esser, J. (2014). Taxonomies of Discourse Types. In: W. Bublitz, A.H. Jucker, K.P. Schneider (Eds.), *Handbooks of Pragmatics* series, 3: Pragmatics of Discourse, 443–460.
38. Fairclough, N. (1995a). *Critical discourse analysis: the critical study of language*. Longman.
39. Fairclough, N. (1995b). *Media Discourse*. Edward Arnold.
40. (FES) *Filosofskiy entsyklopedychniy slovnyk* [Encyclopedia of philosophy]. (2002). Ed. V.I. Shynkaruk et al. Abrys. [In Ukrainian].
41. Freed, A.F. (2015). Institutional Discourse. In: Tracy K., Ilie C., Sandel T. (Eds.), *The International Encyclopedia of Language & Social Interaction*, 809–826. John Wiley & Sons. doi: <https://doi.org/10.1002/9781118611463.wbielsi151>
42. Frolova, I.Ye. (2018). Typolohiia dyskursiv: problemy i perspektyvy [Typology of discourses: problems and perspectives]. In: *Karazinski chytannia: Liudyna. Mova. Komunikatsiia* [Karazin Readings: Person. Language. Communication]. Book of abstracts of the XVII scientific conference, 166–168. V.N. Karazin Kharkiv National University. [In Ukrainian].
43. Gee, J.P. (2005). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method*. Routledge.
44. Giménez Moreno, R. (2006). A new approach to register variation: the missing link. In *Ibérica*, 12, 89–109.
45. Halliday, M.A.K. (1978). *Language as social semiotic. The social interpretation of language and meaning*. Edward Arnold.

46. Hanks, W.F. (1987). Discourse Genres in a Theory of Practice. In: *American Ethnologist*, 14(4), 668–692.
47. Harris, Z.S. (1952). Discourse Analysis. *Language*, 28(1), 1–30.
48. Havránek, B. (1932/1964). The functional differentiation of the standard language. In: P.L. Garvin (Ed. and transl.), *A Prague School Reader on Esthetics, Literary Structure, and Style*, 3–16. Georgetown University Press.
49. Hayes, N., & Stratton, P. (2003). *A Student's Dictionary of Psychology*. 4th ed. Hodder education.
50. Heritage, J. (2005). Conversation analysis and institutional talk. In: R. Sanders, K. Fitch (Eds.), *Handbook of Language and Social Interaction*, 103–146. Erlbaum.
51. Hobbes, Th. (1965). *Leviathan*. Clarendon Press.
52. Joos, M. (1962). *The Five Clocks*. Harcourt Brace.
53. Kalita, A.A. (2007). *Aktualizatsiia emotsiino-prahmatychnoho potentsialu vyslovlennia* [Actualization of the emotional and pragmatic potential of the utterance]. Pidruchnyky i posibnyky.
54. Kalita, A.A. & Klimeniuk, A.V. (2022). *Metodologicheskie osnovy kognitivnyh lingvo-jenergeticheskikh issledovanij* [Methodological basis of cognitive lingvo-energetic research]. Kiev : MPP “LINO”. [In Russian].
55. Klimeniuk, O. (2007). *Vyklad ta oformlennia rezultativ naukovooho doslidzhennia* [Exposition and presentation of the results of scientific research]. Nizhyn: Aspekt-Poligraf. [In Ukrainian].
56. Kong, K. (2014). *Professional Discourse*. CUP.
57. Koroliova, T.M., & Zhmaieva, N.S. (Eds.). (2016). *Typolohiia suchasnoho dyskursu* [Typology of modern discourse]. Osvita Ukrainy. [In Ukrainian].
58. Kuhn, T.R., & Putnam, L.L. (2014). Discourse and Communication. In: P. Adler et al. (Eds.), *The Oxford Handbook of Sociology, Social Theory, & Organization Studies. Contemporary Currents*, 414–446. Oxford University Press.
59. Labov, W. (2006). *The Social Stratification of English in New York City*. 2nd ed. CUP.
60. Lakoff, R. (1989). The limits of politeness: Therapeutic and courtroom discourse. In: *Multilingua*, 8, 101–129.
61. Langacker, R.W. (2008). *Cognitive Grammar: A Basic Introduction*. Oxford University Press.
62. *Larousse Dictionnaire de français*. <https://bit.ly/3vG0sdq>.
63. (LDCE) *Longman Dictionary of Contemporary English Online*. <https://www.ldoceanline.com>
64. Leech, G., & Short, M. (1981/2007). *Style in Fiction: A Linguistic Introduction to English Fictional Prose*. 2nd ed. Pearson Education Limited.
65. Leeuwen, Th. van (2008). *Discourse and Practice. New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford University Press.
66. Malinowski, B. (1923/1949). The problem of meaning in primitive languages. Supplement I to Charles K. Ogden and Ivor A. Richards, *The Meaning of Meaning*, 10th edition, 296–336. Routledge & Kegan Paul.
67. Matsumoto, D. (2003). *The Cambridge Dictionary of Psychology*. Cambridge: CUP.
68. *Merriam-Webster's Online Dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/>.
69. Miller, C.R. (1984). Genre as Social Action. In: *Quarterly Journal of Speech*, 70, 151–167.
70. (OED) *Online Etymology Dictionary*. www.etymonline.com.
71. (OLOD) *Oxford Learner's Online Dictionaries*. <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com>.
72. Parisi, D., & Castelfranchi, C. (1977). The discourse as a hierarchy of goals. *Signs of Change*, 1(2), 31–67.
73. Pavlick, E., & Tetreault, J. (2016). An Empirical Analysis of Formality in Online Communication. In: *Transactions of the Association for Computational Linguistics*, 4, 61–74.

74. Petryk, T. (2013). Discourse Typology: Channeling Discourse. In: *Development of Scientific Thought in the 21st Century: Problems and Perspectives*, 42–44.
75. PONS Online Wörterbuch (2015). <https://de.pons.com>.
76. Prosiannyk, O. (2022). Conceptualization of the Terms Parole and Discours in the Autograph Texts of Ferdinand de Saussure. In: *Conceptualization and verbalization of human experience*, 63–78. Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego Kielce.
77. Saussure, F. de (1995). *Cours de linguistique générale*. Éditions Payot & Rivages.
78. Schryer, C.F. (2002). Genre and power: A chronotopic analysis. In R. Coe, L. Lingard, & T. Teslenko (Eds.), *The rhetoric and ideology of genre*, 73–102. Hampton Press.
79. Schryer, C.F., & Spoel, P. (2005). Genre theory, health-care discourse, and professional identity formation. In: *Journal of Business and Technical Communication*, 19(3), 249–278.
80. Schryer, C.F. (1999). Genre Time/Space: Chronotopic Strategies in the Experimental Article. In: *Journal of Advanced Composition*, 19(1), 81–89.
81. Selivanova, O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia* [Modern linguistics: a terminological encyclopedia]. Dovkillia-K. [In Ukrainian].
82. Selivanova Ye.A. (2004). *Osnovy lingvisticheskoy teorii teksta i kommunikatsii* [Foundations of the linguistic theory of text and communication]. Kiev: Brama. [In Russian].
83. Shevchenko I.S. (Ed.). (2005). *Dyskurs yak kohnityvno-komunikatyvnyi fenomen*. [Discourse as a cognitive and communicative phenomenon]. Konstanta. [In Ukrainian].
84. Shevchenko, I.S., & Morozova, O.I. (2005). Dyskurs yak myslennievo-komunikatyvna diialnist. In Shevchenko I.S. (Ed.) *Dyskurs yak kohnityvno-komunikatyvnyi fenomen*. [Discourse as a cognitive and communicative phenomenon], 21–28. Konstanta. [In Ukrainian].
85. Shevchenko, I.S., & Morozova, O.I. (2003). Diskurs kak mislekommunikativnoe obrazovanie. [Discourse as an ideational and communicative phenomenon]. In: *Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv National University*, 586, 33–38. [In Russian].
86. Speicher, A. (2017). Rhetorical Genre Theory and Workplace Adaptation for Modern Professional Writers. In: *Professional Writing and Information Design Capstone Projects*, 3. <https://bit.ly/4bKcfIO>
87. Stockwell P. (2005). *Cognitive Poetics: An Introduction*. Routledge.
88. Sunesen K. (2015). Genre and Rhetoric. In: S. Auken et al. (Eds.), *Genre and Copenhagen Studies in Genre*, 2, 99–124. Forlaget Ekbátana.
89. Swann, J., Deumert, A., Lillis, Th., & Mesthrie, R. (2004). *A Dictionary of Sociolinguistics*. Edinburgh University Press.
90. Talbot, M. (2007). *Media Discourse. Representation and Interaction*. Edinburgh University Press.
91. Trask, R.L. (2000). *The Penguin Dictionary of English Grammar*. Penguin Books.
92. Turner, B.S. (Ed.) (2006). *The Cambridge Dictionary of Sociology*. Cambridge: CUP.
93. Vanderveken, D. (2001). Illocutionary Logic and Discourse Typology. In: *Revue internationale de philosophie*, 216(2), 243–255.
94. (VTSUM) *Vilnyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy*. (2023). (Free explanatory dictionary of the Ukrainian language]. <https://sum.in.ua/f>. [In Ukrainian].
95. (WED) *Wordsmyth English Dictionary: Thesaurus*. <https://www.wordsmyth.net/>.
96. Werth, P. (1999). *Text worlds: representing conceptual space in discourse*. Harlow: Pearson Education Ltd.
97. (WNWCD) *Webster's New World College Dictionary*. <https://bit.ly/41svOSk>.
98. Wodak, R. (2001). What CDA is about – a summary of its history, important concepts and its developments. In: R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of Critical Discourse Analysis*, 1–13. SAGE Publications. Ltd.

Дата надходження статті до редакції: 13.09.2024.

Прийнято до друку: 18.10.2024

<https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.234>

УДК 811.161.2 (81'276.6:34)

"ХАБАР" ЧИ "НЕПРАВОМІРНА ВИГОДА": ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРАВНИЧОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

Доценко О. Л.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4607-0883>

o.dotsenko@ukma.edu.ua

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

У статті проаналізовано наслідки впливу на якість мовного оформлення нормативно-правових актів відсутності в Україні комплексної лінгвістичної експертизи законопроектів, досліджено приклади невдалого потракування правниками мовного оформлення нормативно-правових актів. Описано досвід експертної діяльності Української комісії з питань правничої термінології, фахівці якої здійснили ретельну термінологічно-мовну експертизу проекту чинної Конституції України та низки нормативно-правових актів, зауважено на потребі у формуванні аналогічного підрозділу в складі Апарату Верховної Ради України. Запропоноване у статті лінгвістичне потракування доцільності зміни дефінієндума «хабар» на терміносполуку «неправомірна вигода» доводить, що ігнорування якісної лінгвістичної експертизи негативно впливає на мовне оформлення норм права та їх реалізацію. Зокрема встановлено, що переклади міжнародних антикорупційних документів, які стали підставою для зміни термінів, містять низку суперечностей, зумовлених використанням як першоджерел різномовних текстів, а також відсутністю системного лінгвістичного опрацювання термінологічного апарату антикорупційної галузі кримінального права, неврахування особливостей структури терміна, мовного оформлення його складників. Продемонстровано порушення норм кодифікації юридичних термінів у Кримінальному кодексі України: наведення декількох тотожних за змістом, проте по-різному лінгвістично оформлених дефініцій поняття «неправомірна вигода», порушення лексичних норм сучасної української літературної мови у формулюванні таких дефініцій. Проаналізовано специфіку використання синонімічних конструкцій «хабар» та «неправомірна вигода» в текстах різних стилів за матеріалами Генерального регіонально анотованого корпусу української мови.

Ключові слова: правнича лінгвістика, законодавчий підстиль, лінгвістична експертиза, термінологія, правничий термін, мова закону.

Dotsenko O.L. «Bribe» or «undue advantage»: linguistic aspects of the formation of legal terminology

The article analyses the consequences of the lack of a comprehensive linguistic examination of legal drafts on the quality of the language design of legal acts in Ukraine and examines examples of unsuccessful interpretation by lawyers of the language design of legal acts. The experience of the expert activity of the Ukrainian Commission on Legal Terminology, whose specialists carried out a thorough terminological and linguistic examination of the draft of the current Constitution of Ukraine and some regulations, is described and the need for the formation of a similar unit within the Apparatus of the Verkhovna Rada of Ukraine is noted. The linguistic interpretation of the expediency of changing the definition of "bribe" with the term "undue benefit" proposed in the article proves that ignoring qualitative linguistic expertise has a negative effect on the language design of legal norms. In particular, it was established that the translations of international anti-corruption documents, which became the basis for changing the terms, contain a number of contradictions caused by the use of multilingual texts as primary sources, as well as the lack of systematic linguistic processing of the terminological apparatus of the anti-corruption field of criminal law and the failure to take into account the features of the structure of the term and the linguistic design of its components. The violation of the norms of codification of legal terminology in the Criminal Code of Ukraine, in particular the provision of several identical but linguistically different definitions of the concept of "undue benefit" and the violation of the lexical norms of the modern Ukrainian literary language in the formulation of such definitions have been demonstrated. The specifics of the use of the synonym's "bribe" and "undue benefit" in texts of different styles were analysed based on the materials of the General Regionally Annotated Corpus of Ukrainian.

Keywords: *legal linguistics, legislative substyle, linguistic expertise, terminology, legal term, language of the law.*

Вступ. Правнича галузь є чи не найбільш лінгвістично залежною, адже саме мова є засобом матеріалізації норм права, кодифікації основних понять юриспруденції. Причому така залежність має бути і юридично регламентованою, і практично реалізованою в процедурі нормотворення. Українська система законопроектування вже має вагомі напрацювання в окресленій сфері. Ідеться про діяльність Української комісії з питань правничої термінології, яка функціонувала з 1995 р. до 2000 р. та відповідно до Положення, затвердженого Указом Президента України від 23 серпня 1995 року № 796/95, була покликана «забезпечити точне і однакове вживання правничих термінів у законотворчій роботі та в офіційних актах» (Акт термінологічно-мовної експертизи..., 1996, с. 80). Результатом діяльності Комісії, до складу якої входили провідні фахівці з юридичної лінгвістики: С. П. Головатий, Ю. Є. Зайцев, Л. О. Симоненко, – стали «уніфікація та унормування правничої термінології, а також словосполучень і синтаксичних конструкцій, що мають сталий характер і потребують однакового вживання у правничих текстах» (Акт термінологічно-мовної експертизи..., 1996, с. 80).

Упродовж нетривалого періоду функціонування Комісія встигла опрацювати термінологію конституційного та кримінального права, що відбилося в текстах відповідних нормативно-правових актів, мовне оформлення яких вигідно відрізняється від мовно-термінологічного апарату законодавчих і підзаконних актів, укладених після 2000 року. На жаль, Української комісії з питань правничої термінології стала єдиним органом, наділеним повноваженнями впливати на мовне оформлення проєктів нормативних актів, упродовж більш ніж 30 років становлення незалежної України. Спроба створити 2021 р. секцію юридико-лінгвістичних досліджень у складі Інституту законодавства Верховної Ради України була нерезультативною. Отож, з 2000 року правники та філологи, попри нібито постійну взаємодію не опрацьовують спільно проєкти нормативно-правових актів, ба більше: філологи, у тому числі й спеціалісти з правничої лінгвістики, не залучені до практики юридичного нормотворення, формування правничої термінології. Це призводить до ухвалення рішень, що викликають сумніви щодо їхньої лінгвістичної та практичної доцільності. Так, невдалою вважаємо заміну терміна кримінального права *хабар* конструкцією *неправомірна вигода*. У статті пропонуємо лінгвістичне обґрунтування нашої гіпотези, а також реалізуємо спробу укотре привернути увагу до необхідності опрацювання правничих текстів, зокрема термінологічного апарату права не лише юристами, а й мовознавцями – фахівцями з правничої лінгвістики.

Критичний огляд літератури, концептуальних рамок, гіпотез. Лінгвістичних напрацювань у сфері правничої термінології нині маємо чимало: дисертації, статті, посібники. Стосуються вони як загальнотеоретичних питань правничої лінгвістики, зокрема й термінознавства, так і лінгвістичного опису поняттєвого апарату конкретних галузей юриспруденції. Найґрунтовнішими та найавторитетнішими, безумовно, є роботи Н. Артикуци, яка сформулировала засади української правничої лінгвістики та схарактеризувала особливості юридичного термінотворення й терміновживання. Низка робіт авторки пов'язана з її роботою в Інституті законодавства Верховної Ради України і стосується питань законодавчої (законопроєктної) лінгвістики як складника законодавчої техніки, адже «висока мовна якість закону є пріоритетною державною справою, оскільки безпосередньо впливає на ефективність і якість законодавства в цілому» (Артикуца, 2021, с. 15). Покладаючись на 20-річний досвід лінгвістичного моніторингу законодавства України та

визначаючи найбільш актуальні мовно-термінологічні проблеми українського законодавства, Н. Артикуца наголошує, що «потрібно було б створити спеціальний структурний підрозділ в Апараті Верховної Ради України – відділ юридико-лінгвістичної експертизи. Саме така структура мала б розробити методологію і методику комплексного редакторського аналізу проектів законів та інших нормативно-правових актів, критерії оцінки їх текстової якості, термінологічної узгодженості, відповідності нормам сучасної української літературної мови, жанрово-структурним та функційно-стилістичним особливостям кожного акта» (Артикуца, 2021, с. 17–18]. Принагідно зауважимо, що саме Н. Артикуца мала очолити у 2021 р. сектор юридико-лінгвістичних досліджень Інституту законодавства Верховної Ради України, згадуваний вище.

Відсутність кваліфікованої лінгвістичної оцінки текстів нормативних актів на стадії їх створення призводить до появи численних мовних помилок, що своєю чергою створюють неприємні юридичні прецеденти, до розв'язання яких залучають лінгвістів-експертів, але вже постфактум – на стадії судової суперечки, що виникає через мовні хиби в законах. Про такі помилки й практичний досвід їх лінгвістичної оцінки в контексті судових проваджень ми писали в попередніх публікаціях (Доценко, 2021; Доценко, 2024).

Грунтовний аналіз мовного оформлення нормативно-правових актів, зокрема і юридичної термінології, кодифікованої ними, здійснений А. Нелюбою, з одного боку, уможливив констатацію того, що «українська термінологія права має давню історію, відзначається своїм багатством і різноманіттям; теоретичне її опрацювання виділяється неабиякою розгалуженістю принципів, способів і напрямків, а прикладні досягнення стають надбанням суміжних наук, служать інструментом і засобом як для теоретиків, так і для практичних працівників» (Нелюба, 2024, с. 183), а з іншого – спонукав науковця до невтішного висновку: «Значна кількість українських правничих термінів не відповідає загальноприйнятим обов'язковим вимогам. З-поміж недоліків помітними, наприклад, є наявність називального слова чи словосполучення і брак його дефініції, поширеність багатозначних термінів, надлишковість семантична і формальна, невідповідність названої реалії і формальних показників, що своєю чергою спричиняє труднощі, а інколи й неможливість користування термінологією, непорозуміння під час професійного спілкування» (Нелюба, 2017, с. 310).

Дослідник у низці публікацій аналізує конкретні приклади порушення мовних норм у текстах нормативно-правових актів, зокрема у формулюванні дефінієнсів і дефінієндумів юридичних термінів (Нелюба, 2021; Нелюба, 2024).

Заслужують на увагу наукові роботи з мови права і, зокрема, юридичного термінознавства, підготовлені юристами. Більшість із них також привертає увагу до необхідності співпраці лінгвістів і правників у законопроектній діяльності. Так, М. Любченко в монографії «Юридична термінологія: поняття, особливості, види» зауважує: «Тільки за умов тісної співпраці мовознавців, які повинні дати мовну оцінку термінам, визначити їх нормативність чи ненормативність, узгодженість чи відхилення від нормативів української мови, та юристів, які розуміють логіку утворення термінів, тонкощі вживання їх у повсякденній практичній діяльності, можливе унормування термінології законодавства» (Любченко, 2015, с. 232). Проте дослідниця звертає увагу й на відсутність нормативних регламентацій і методичних рекомендацій, які передбачали б фахове втручання лінгвістів у нормопроектувальну систему нарівно з правниками, і також наголошує на необхідності створення Української мовно-термінологічної комісії, що «сприяло б загальному підвищенню рівня узгодженості термінології нормативних правових актів, її відповідності нормам української мови, підвищенню рівня перекладацької діяльності, забезпечення твердого наукового підґрунтя нормативних актів» (Любченко, 2015, с. 221).

2023 р. вийшла друком монографія Ю. Бугайко «Лінгвістична експертиза законопроектів в Україні: теоретичний та конституційно-правовий аспекти» (Бугайко, 2023), яка стала результатом ґрунтовного дослідження юридичних аспектів організації експертиз законопроектів. Проте робота науковеці, на жаль, має хиби, типові для досліджень мови права, які виконують юристи. Так, визначаючи предметом лінгвістичної експертизи проектів нормативно-правових актів «аналіз тексту законопроекту щодо його відповідності затвердженим мовним вимогам (*Українському правопису*, Методичним рекомендаціям щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки, Правил оформлення проектів законів та основних вимог законодавчої техніки, стандартам української правничої термінології тощо), в результаті якого надається висновок» (Бугайко, 2023, с. 29), дослідниця послідовно порушує норми Українського правопису, зокрема нововведення, запроваджені 2019 р.

У монографії жодного разу не використано слово *проект* і похідні від нього, натомість активно вжито *проект*. Однак недотримання норм мови в наукових роботах з правничої лінгвістики не настільки небезпечні, ніж хибні мовознавчі рекомендації, які Ю. Бугайко оприлюднила в часописі «Юридична Україна», зауважуючи, що йдеться про «перелік прикладів лексичних порушень та дібраних українських відповідників» (Бугайко, 2017, с. 11). Наприклад, дослідниця радить у ст. 76 Конституції України (...має право голосу і **проживає** в Україні протягом останніх п'яти років) замінити слово *проживати* лексемою *мешкати*, ігноруючи значення, запропоноване Словником української мови у 20 томах: 'МÉШКАТИ, аю, аеш, недок. 1. Жити, проживати (у певному приміщенні)' (СУМ–20), а також Актом термінологічно-мовної експертизи проекту Конституції України, розробленого Українською комісією з питань правничої термінології, де також зауважено, що «слово *мешканець* обіймає більш вузьке значення – “особа, що займає якесь приміщення як житло; жилець”» (Акт термінологічно-мовної експертизи..., 1996). Аналізована хибна рекомендація не єдина в публікації дослідниці-юристки й загалом у наукових публікаціях правників, присвячених мові права. Так, в одному з найфаховіших українських підручників з теорії права за редакцією М. Козюбри в розділі «Юридична мова. Юридична техніка нормотворчості» знаходимо таку заувагу: «Юридичні фрази містять певні установки автора щодо тексту документа. Вони виражаються за допомогою: безособових форм формулювання фраз. У таких випадках для граматичного оформлення фраз використовується пасивна форма: особа *звільняється* від відповідальності..., особа *визнається* невинуватою... і т.ін.» (Козюбра, 2015). На жаль, нині немає чітких регламентацій щодо кодифікації синтаксичних норм української мови, проте лінгвісти одностайні в тому, що такі пасивні конструкції є ненормативними. Цікаво, що їх як приклад порушення мовних норм, зафіксованих у чинній Конституції, згадував і С. Головатий під час презентація українсько-британського проекту «Англійсько-український правничий словник», що відбулася 20 вересня 2023 р. за участі Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. Сподіваємося детальніше ознайомитися з позицією судді Конституційного Суду України й активного поборника фахового аналізу мовних особливостей юридичних текстів у фундаментальній праці «Щодо мови правничої: студії, зібране, словники, документи», яка незабаром вийде друком у видавництві «Наш Формат» і в

анонсі якої заявлено про розділ «Неукраїнська мова української Конституції» (Головатий, 2024). Поки ж доводиться констатувати, що ігнорування правниками фахових лінгвістичних рекомендацій, недотримання мовних норм є загрозливою тенденцією, що негативно впливає на якість юридичних текстів, та наполягати на залученні до оцінки мовного оформлення законопроектів кваліфікованих мовознавців, які досконало володіють методологією лінгвістичного аналізу юридичних текстів та нормами сучасної української літературної мови.

Про правничу терміносистему, особливості її представлення засобами української мови, помилки в мовному оформленні нормативних актів також писали І. Гумовська, Г. Онуфрієнко, О. Сербенська, З. Тростюк, І. Усенко, С. Юлдашева та інші мовознавці. Втім, у нашому дослідженні сфокусовано увагу на студіях, у яких ідеться про необхідність лінгвістичної експертизи законодавчих текстів на етапі нормопроектування.

Отже, нині маємо низку наукових та науково-методичних напрацювань, які можуть стати основою для розроблення комплексної методики юридико-лінгвістичної оцінки проектів нормативно-правових актів, а також формування юридичної терміносистеми. Однак мусимо констатувати відсутність будь-яких механізмів імплементації їх у практиці законопроектування хоча б на такому рівні, як це відбувалося впродовж 1995–2000 рр., за часів каденції Української комісії з питань правничої термінології. Тому, на жаль, чинне законодавство рясніє помилками різних типів, термінологічними нековирностями, до однієї з яких маємо намір повернути увагу в нашій статті, продемонструвавши наслідки ухвалення рішення щодо формування юридичної терміносистеми без урахування компетентної лінгвістичної оцінки особливостей мовного оформлення норм права.

Результати дослідження та обговорення. У кримінальному законодавстві України до 2009 р. функціонував термін *хабар*, причому навіть без явної дефініції, оскільки семантика цієї лексеми дуже прозора й не викликає ніяких неправильних потрактувань у носіїв української мови. 2006 р. Україна ратифікувала два міжнародні документи з протидії корупції: Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією Ради Європи та Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Це спонукало активну законотворчу діяльність з метою формування системи протидії корупції в Україні, яка відповідала б стандартам Європи та ООН. Уже 2009 р.

набуває чинності Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції», у якому вперше в українському законодавстві з'являється термін *неправомірна вигода* та його дефініція: «*грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги матеріального або нематеріального характеру, що їх обіцяють, пропонують, надають або одержують безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову, без законних на те підстав*» (Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції», 2009), – яка протягом наступних 25 років майже без змін повторюється ще в низці нормативно-правових документів (Закон України «Про запобігання корупції», 2014), а також у Кримінальному кодексі України (Кримінальний кодекс, 2001). З лінгвістичного погляду видається цікавим, що таке визначення цілком відповідає лексичному значенню слова *хабар*, зафіксованому Словником української мови в 11 томах: «*гроші або речі, що даються службовій особі як підкуп, плата за які-небудь злочинні, незаконні дії в інтересах того, хто їх дає*», «*побори, що їх збирали з підлеглих або залежних людей представники влади*» (СУМ–11, т. 11, с. 7). Отже, зміна дефінієндума тут відбулася не через потребу уточнення значення терміна, як, наприклад, це сталося з термінами *кримінальне правопорушення*, *злочин* і *кримінальний проступок* у ст. 12 чинної редакції Кримінального кодексу України, з якої зникла явна дефініція терміна *злочин*, натомість з'явилася контекстуальна, сформульована на основі протиставлення власне *злочину* й *кримінального проступку* (нового терміна в кримінальному праві) як видових понять щодо родового – *кримінального правопорушення*. Таке уточнення було б доречне і щодо *хабаря*, на що звертали увагу правники, які заперечували доцільність заміни цього терміна у Висновку на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері запобігання і протидії корупції» від 17 січня 2013 р.: «Наразі поняття «хабар» та «неправомірна вигода» відрізняються між собою тим, що хабар – це незаконна винагорода, яка має **виключно** матеріальний характер (гроші, матеріальні цінності, документи, які надають право отримати майно, будь-які дії майнового характеру та ін.), а неправомірна вигода може бути як матеріальною, так і нематеріальною (переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи тощо). Отже, у разі прийняття запропонованих змін складеться ситуація, за якої неможливо буде визначити значний, великий та особливо великий розмір хабара («неправомірної вигоди»), якщо його предметом будуть окремі послуги, пільги чи переваги нематеріального характеру (як це

наразі вже має місце при кваліфікації злочинів, передбачених новими статтями 368-2, 368-3, 368-4, 369-2 КК). Фактично пропонується ускладнити і заплутати кримінальну відповідальність за хабарництво, вчинене за наявності кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак. Навряд чи такі зміни кримінального законодавства сприятимуть боротьбі з корупційними проявами в нашій державі» (Борденюк, 2013). Матеріальний характер хабаря підкреслено і в «Юридичній енциклопедії»: «Хабар – це незаконна винагорода матеріального характеру, тобто предмет одержання і давання хабара має виключно матеріальний характер. Ним можуть бути майно (гроші, матеріальні цінності), право на майно (док-ти, які дають право на отримання майна, користування майном або право вимагати виконання зобов'язань тощо), будь-які дії майн. характеру (передача майн. вигод, відмова від них, відмова від прав на майно, безоплатне надання послуг майн. характеру, санат. чи турист, путівок, проведення буд. чи рем. робіт тощо)» (Юридична енциклопедія, 1998). У найавторитетнішій юридичній енциклопедії також зауважено, що «послуги, пільги і переваги, які не мають матеріального змісту (позит. характеристика чи виступ у пресі, надання престиж, роботи тощо), не можуть визнаватися предметом давання–одержання хабара» (Юридична енциклопедія, 1998). Отже, цілком переконливо виглядало б уточнення в чинному антикорупційному законодавстві поняття *хабар* з акцентом на його матеріальному характері та запровадження терміна *неправомірна вигода* для позначення нематеріальної винагороди. Втім, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність до стандартів Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 квітня 2013 р. з Кримінального кодексу лексема *хабар* зникла, натомість з'явилося нове поняття – *неправомірна вигода* (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів...», 2013). Такі зміни мали на меті синхронізувати українське законодавство з міжнародними нормативними актами. Проте ухвалення рішення зі зміни дефінієндума одного з ключових понять антикорупційної складової кримінального законодавства ніяк не було погоджене з лінгвістами, що, на нашу думку, стало однією з причин порушення низки вимог до мови права, визнаних і юристами, і мовознавцями.

Обґрунтовуючи потребу в заміні терміна *хабар* на *неправомірна вигода*, правники апелюють до необхідності адаптувати українське антикорупційне

законодавство до нормативних актів Ради Європи та ООН. Проте тут маємо невідповідність суто лінгвістичного характеру, пов'язану, зокрема, з перекладом двох нормативних актів, ратифікованих Україною в один день – 18 жовтня 2006 р. Ідеться про Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією (ETS 173) Ради Європи від 27 січня 1999 р. та Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р. В англійських редакціях обох документів одним з ключових понять є *bribery*: «*Active bribery of domestic public officials*» (Criminal Law Convention on Corruption, 1999, с. 2), «*Passive bribery of domestic public officials*» (Criminal Law Convention on Corruption, 1999, с. 3), «*Bribery of national public officials*» (United Nations Convention against Corruption, 2004, с. 17), «*Bribery of foreign public officials and officials of public international organizations*» (United Nations Convention against Corruption, 2004, с. 17). Англійсько-українські словники рекомендують перекладати *bribery* як *хабарництво* і лише в другому значенні як *підкуп*, напр.: «1. хабарництво, підкупність, продажність; judicial ~ підкуп судді; 2. підкуп виборців» (Гороть, 2011; Англійсько-українські словники (2011–2020)). Ужито в документі ООН також лексему *bribe* – *хабар*: *Each State Party shall disallow the tax deductibility of expenses that constitute bribes* <...> (United Nations Convention against Corruption, 2004, с. 15). Було б цілком логічно, аби *bribery* / *bribe* в обох офіційних українськомовних перекладах міжнародних документів було перекладено однаково. Проте в перекладі конвенції Ради Європи послідовно вжито лексеми *хабар*, *хабарництво*: «*Active bribery of domestic public officials*» (Criminal Law Convention on Corruption, 1999, с. 2) – «*Дача хабара національним державним посадовим особам*» (Кримінальна конвенція..., 1999), «*Bribery of members of domestic public assemblies*» (Criminal Law Convention on Corruption, 1999, с. 3) – «*Хабарництво членів національних представницьких органів*» (Кримінальна конвенція..., 1999). Натомість у тексті офіційного перекладу Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції замість *bribery* використано *підкуп*: *Підкуп національних державних посадових осіб* (Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, 2003); *Підкуп іноземних державних посадових осіб і посадових осіб міжурядових організацій* (Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, 2003). Лексему *хабар* в документі зустрічаємо лише один раз, причому в уже згаданому контексті, де вона відповідає англійському *bribe*, а в російському перекладі – *подкуп*: «*Кожна Держава-учасниця відмовляє у звільненні від*

оподаткування стосовно витрат, що є хабарями, які є одним із складових елементів складу злочинів, визнаних такими згідно зі статтями 15 і 16 цієї Конвенції» (Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, 2003). Причиною такої непослідовності перекладачів, очевидно, стали різні мови першоджерел, з яких здійснювали переклад на українську, адже документи Ради Європи, зокрема й аналізовану Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією, укладають англійською та французькою мовами. Документи ООН мають п'ять офіційних різномовних редакцій, однією з яких є російськомовна, і саме в ній *bribery* має відповідник *подкуп*: «*Bribery of national public officials*» (United Nations Convention against Corruption, 2004, с. 17) – «*Подкуп национальных публичных должностных лиц*» (Конвенция Организации Объединенных Наций против коррупции, 2003), «*Bribery of foreign public officials and officials of public international organizations*» (United Nations Convention against Corruption, 2004, с. 17) – «*Подкуп иностранных публичных должностных лиц и должностных лиц публичных международных организаций*» (Конвенция Организации Объединенных Наций против коррупции, 2003). У франкомовних варіантах обох документів англійське *bribery* перекладено як *corruption*: *Corruption active d'agents publics nationaux* (Convention pénale sur la corruption, 1999, с. 3); *Corruption passive d'agents publics nationaux* (Convention pénale sur la corruption, 1999, с. 3); *Corruption d'agents publics nationaux* (Convention des Nations Unies contre la corruption, 2004, с. 17); *Corruption d'agents publics étrangers et de fonctionnaires d'organisations internationales publiques* (Convention des Nations Unies contre la corruption, 2004, с. 18). Отже, дві оригінальні редакції міжнародних документів – англомовна і франкомовна – мають по одному відповіднику для позначення протиправних корупційних діянь: *bribery* (англ.) – *corruption* (фр.). Очевидно, що і в українськомовних перекладах мав бути один варіант для позначення цього поняття. Натомість, обравши першоджерелом для перекладу російськомовну версію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, перекладачі прибрали з офіційного українського перекладу лексеми *хабар* і *хабарництво*. Це спричинило ситуацію, коли одне юридичне поняття в різних документах позначили різними словами та спровокували правників до подальшого видалення питомих українськомовних дефінієндумів з кримінального законодавства України, адже основним аргументом на користь вилучення лексеми *хабар* і заміни її словесним комплексом *неправомірна вигода* була відповідальність

«положенням Конвенції ООН проти корупції, що ратифікована Україною 18.10.2006 та набрала чинності для України 01.01.2010» (Крайник, 2019, с. 81). Причому юристи, які обґрунтовували доцільність заміни дефінієндума *хабар* на *неправомірна вигоди* у Висновку на проект Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 8 грудня 2006 р., оприлюдненому на сайті Верховної Ради України (Висновок..., 08 грудня 2006 р.), брали до уваги саме офіційні переклади конвенцій, а не оригінальні англійські чи французькі варіанти.

Цікаво, що поняття *неправомірна вигода* не вживали і в перекладах конвенцій, де в описі понять *хабар* / *хабарництво* / *підкуп* використано конструкцію *неправомірна перевага* як елемент неявної дефініції, напр.: «*Стаття 2. Дача хабара національним державним посадовим особам. ... умисне обіцяння, пропонування чи надання будь-якою особою прямо чи опосередковано будь-якої неправомірної переваги будь-яким посадовим особам, для них особисто чи для інших осіб, з метою заохочення їх до виконання чи невиконання своїх службових обов'язків*» (Кримінальна конвенція..., 1999). Словосполучення *неправомірна вигода* вжито лише один раз в перекладі Конвенції ООН проти корупції, а отже, аргументи авторів Висновку на проект Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції», що «в законопроектах №№ 2112-Д, 2113-Д, 2114-Д краще застосовувати або термін “*неправомірна перевага*”, або синонімічний і більш придатний до реалій українського законодавства термін “*неправомірна вигода*”» (Висновок..., 08 грудня 2006 р.), вважаємо непереконливими, оскільки в них, по-перше, не враховано хиб перекладу ключових термінів міжнародного антикорупційного законодавства, по-друге, сплутано елементи структури термінів, наведені в обох конвенціях, де в заголовках статей вжито дефінієндуми (*bribery – corruption – хабар / хабарництво / підкуп*), а в тексті наведено дефініції, елементом яких є конструкції *неправомірна перевага* та *неправомірна вигода*. Така ситуація вкотре переконує, що система українського законотворення потребує системного підходу до лінгвістичної оцінки якості мовного оформлення норм права, зокрема й до аналізу його термінологічного апарату з метою, зокрема, уникнення хиб перекладу, які призводять до неправильного трактування норм права.

Правники зауважують, що «перевагами нормативно-правового акта серед інших джерел права <...> є його визначеність, яка полягає у ясності, чіткості, зрозумілості для його адресата правил поведінки» (Козюбра, 2015, с.

155]. Про це пише також А. Нелюба: «Треба зважати на одну особливість сучасного українського правового життя: на відміну від попередніх періодів, громадяни, не маючи юридичної освіти, все частіше самі без посередників-правників обстоюють свої інтереси в судах, у правоохоронних органах, в установах самоврядності. Цей чинник виводить на передній план вимогу мотиваційної прозорості терміна, простоти його форми і відповідно позаконтекстової зрозумілості-доступності» (Нелюба, 2017, с. 310). Безумовно, за параметром такої мотиваційної прозорості термін *неправомірна вигода* значно поступається *хабарю*. Семантика прибраної нині із законодавства лексеми настільки зрозуміла й однозначна, що у Кримінальному кодексі попередньої редакції не було явної дефініції цього поняття, натомість описувалися різні типи відповідних протиправних діянь, напр.: «Провокація хабара, тобто свідоме створення службовою особою обставин і умов, що зумовлюють пропонування або одержання хабара, щоб потім викрити того, хто дав або взяв хабара» (Кримінальний кодекс..., 2001). Дефінійовано в кодексі також поняття, що позначають конкретні типи хабарів, напр.: «Хабарем у великому розмірі вважається такий, що у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, в особливо великому – такий, що у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян» (Кримінальний кодекс..., 2001). Поняття *неправомірна вигода* не є настільки зрозумілим носіям мови, які не мають спеціальних юридичних знань, та, очевидно, й самі правники не змогли з ним визначитися цілком точно, тому в чинній редакції Кримінального кодексу маємо 3 його дефініції: «У цій статті під неправомірною вигодою слід розуміти кошти чи інше майно, переваги, пільги, послуги або нематеріальні активи, вартість яких перевищує три відсотки розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, які пропонують, обіцяють, надають чи одержують без законних на те підстав» (Стаття 160. Підкуп виборця, учасника референдуму); «У цій статті під неправомірною вигодою слід розуміти грошові кошти чи інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають чи одержують без законних на те підстав» (Стаття 354. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації); «У статтях 364, 364¹, 365², 368, 368³, 368⁴, 369, 369² та 370 цього Кодексу під неправомірною вигодою слід розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги,

послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав» (Стаття 364¹. Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми). Як бачимо, дві останні дефініції є практично ідентичними і різняться лише вживанням сполучників *чи / або*, а від першого визначення відрізняються, крім уточнення вартості хабарів, наявністю неоковирного плеоназму *грошові кошти*. Усе це засвідчує низький рівень законотворчої техніки, адже і дублювання дефініцій, і недолугі чергування сполучників, і порушення лексичних норм не залишилися б непоміченими фахівцем-мовником.

Під час заміни в антикорупційному законодавстві лексеми *хабар* словесним комплексом *неправомірна вигода* відбулася евфемізація поняття, позначуваного цими дефініціями. Слово *хабар* має сему 'злочинний, незаконний', яку розпізнають усі носії української мови. Натомість у словосполученні *неправомірна вигода* лексема *вигода* має цілком позитивне значення («Те, що дає добрі наслідки в чому-небудь, якийсь прибуток і т. ін.» (СУМ–20), а слово *неправомірний*, хоч і має негативне значення («Який суперечить правовим нормам; незаконний» (СУМ–20), проте за ступенем інтенсивності воно значно поступається негативно-оцінному значенню лексеми *хабар*. Такий «семантичний зсув» (Марховська, 2016, с. 41) спотворює сприйняття хабарництва як вкрай негативного, злочинного протиправного діяння, а отже, може сприяти зменшенню суспільного осуду цього явища та провокувати його поширення. І якщо в розмовному мовленні та у творах літератури евфемізація поняття *хабар* «як засіб, що дозволяє опосередковано, але прозоро говорити про заборонене» (Марховська, 2016, с. 101), є цілком виправданою, то на рівні нормовстановлювальних текстів вона видається суспільно небезпечною.

Ще один аргумент проти заміни терміна *хабар* на *неправомірну вигоду* ми наводили в одній з попередніх публікацій, присвяченій проблемі відсутності в Україні фахової лінгвістичної експертизи текстів законопроектів (Доценко, 2024, 24). Зокрема йшлося про порушення системності правничої термінології, оскільки в чинному законодавстві залишилися терміни, похідні від *хабар*. Наприклад, у Законі України «Про освіту» знаходимо поняття *хабарництво* – «надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна,

послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі» (Закон України «Про освіту» від 05.09.2017). Окрім того, лексеми *хабар* і *хабарництво* залишаються в офіційному перекладі Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 173) Ради Європи.

Автори «Основ термінотворення» зауважують, що «кожний новий термін, запроваджений у ту чи іншу галузеву терміносистему, має бути вдалим, він повинен гармонійно вписатися у дану терміносистему, бути евфонічним, здатним утворювати деривати тощо» (Д'яков, 2000, с. 105). За останньою ознакою термін *неправомірна вигода* також значно поступається лексемі *хабар*, яка має низку похідних, більшість яких активно вживають в юридичному мовленні (*хабарник, хабародавець, хабарницький*), а деякі (*хабарництво*), як бачимо, – в нормативно-правових актах.

Цікаві спостереження щодо особливостей функціонування лексеми *хабар* і похідних та терміносполуки *неправомірна вигода* дозволяє зробити найрепрезентативніший нині мовний корпус України – Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК). Попри штучність і непрозору семантичну мотивованість термін *неправомірна вигода* активно функціонує в мовленні українців, про що свідчить вибірка за 2009–2023 рр. в ГРАКу, який фіксує понад 15000 випадків його реалізації в текстах різних стилів. Зумовлено це кодифікованим статусом терміна *неправомірна вигода*, адже саме його упродовж майже 15 років фіксують в нормативно-правових актах, а отже, саме він має домінувати в юридичному та науковому мовленні й офіційній публіцистиці, тобто в новинних текстах. Зважаючи на активну цифровізацію медійної та наукової сфер, зауважимо, що ГРАК фіксує переважно тексти цих стилів, що й зумовлює значну кількість контекстів з терміном *неправомірна вигода*. Втім, лексема *хабар* залишається значно вживанішою – в корпусі зафіксовано понад 63000 прикладів її реалізації за окреслений період (загалом у корпусі їх близько 90000).

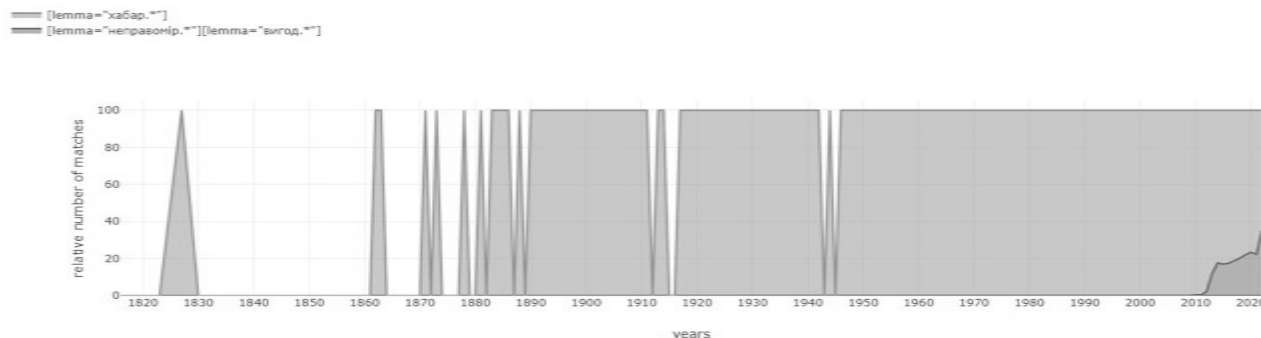

Рис. 1. Графік відношення вживання лексеми *хабар* і похідних та терміносполуки *неправомірна вигода* за роками

З 2009 р. у мовленні лексеми *хабарництво*, *хабарник*, *хабарниця* часто вживають разом з терміном *неправомірна вигода*, позначаючи здебільшого новотвором злочинне діяння, а похідними від *хабар* – суб'єктів такого злочину. У ГРАКу також спостерігаємо вживання термінів *хабар* і *неправомірна вигода* як синонімічних конструктів, використаних з метою уникнення тавтології. Однак варто зауважити, що таке паралельне вживання типове для медійних текстів, проте цілковито відсутнє в наукових роботах.

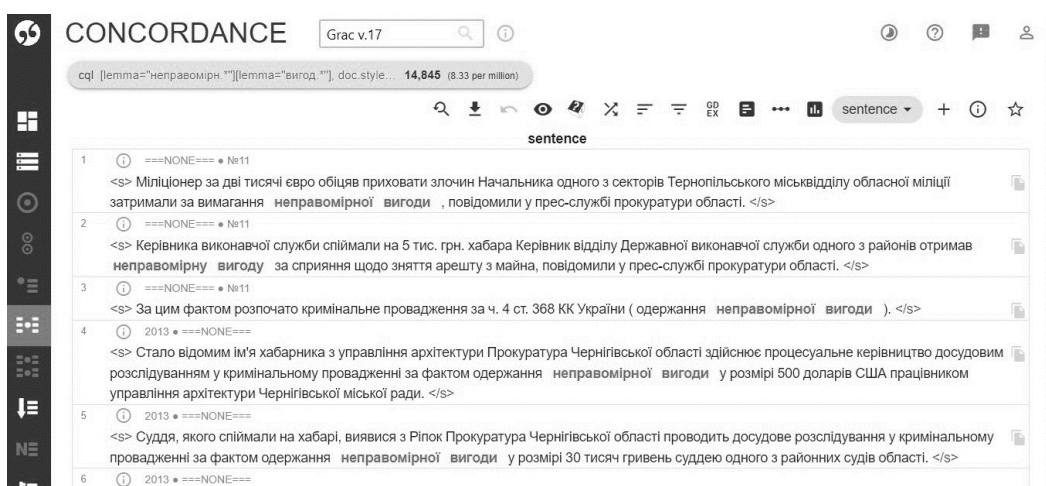

Рис. 2. Вживання терміна *неправомірна вигода* разом з лексемою *хабар* та похідними в текстах публіцистичного стилю

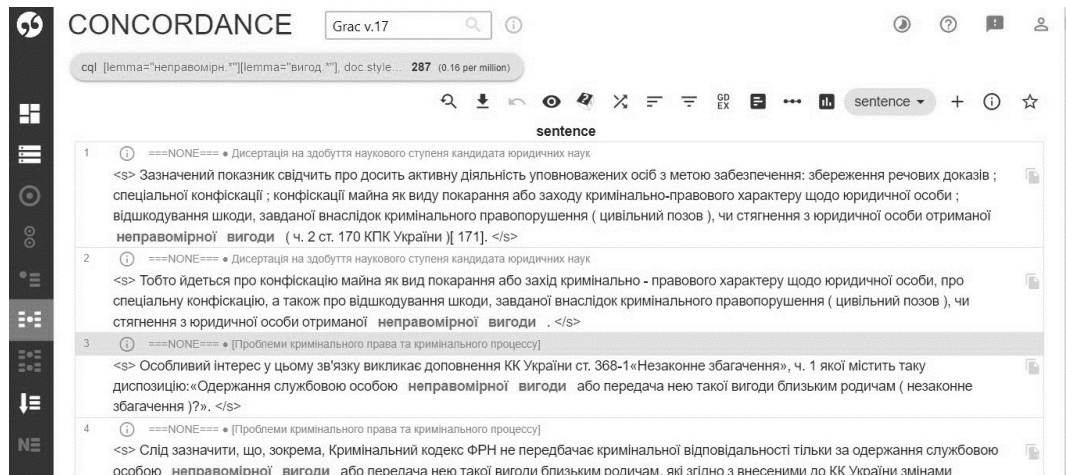

Рис. 3. Вживання терміна *неправомірна вигода* в текстах наукового стилю

Висновки та перспективи подальших досліджень. Українське суспільство потерпає від неналежної якості мовного оформлення норм права, зумовленого відсутністю системи лінгвістичного експертування дотримання норм літературної мови і термінотворення на етапі законопроектної діяльності. Маючи досвід розроблення й застосування методології лінгвістичного опрацювання текстів нормативно-правових актів, напрацьований Українською комісією з питань правничої термінології, наукові й науково-практичні студії фахівців з правничої лінгвістики, Україна впродовж останніх 24 років не спромоглася налагодити взаємодію правників і мовознавців задля поліпшення мовного оформлення юридичних норм.

Заміна дефінієндума *хабар* терміносполукою *неправомірна вигода* є прикладом неврахування особливостей мови, з якими обізнані саме фахівці-лінгвісти. Зокрема законотворець припустився помилок під час процедури імплементації перекладу термінів міжнародного антикорупційного права, не врахував специфіки формулювання дефініції юридичних термінів, поігнорував дотримання низки норм української літературної мови. Попри це термін *неправомірна вигода* кодифіковано чинним кримінальним законодавством, тому активно функціонує в юридичному, медійному та науковому мовленні, але матеріали Генерального регіонально анотованого корпусу української мови засвідчують значну перевагу у вживанні лексеми *хабар* та похідних.

Дослідження мови нормативно-правових актів є важливим з погляду перспективи напрацювання методології комплексної юридико-лінгвістичної експертизи проєктів нормативно-правових актів, формування правничої

терміносистеми з урахуванням норм мови та дотримання засад законотворчої техніки.

ДЖЕРЕЛА

1. Акт термінологічно-мовної експертизи проекту Конституції України. (1996). *Українське право*, 1, 80–84.
2. *Англійсько-українські словники* (2011–2020). Упор. А. Рисін, В. Старко та ін. <https://e2u.org.ua>
3. Артикуца, Н. В. (2021). Законодавча лінгвістика та проблеми редакційного аналізу законопроектів. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи*. Київ. 15–18.
4. Білодід, І. К., & Головащук, С. І. (Ред.). (1980). *Словник української мови : [в 11 т.] / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні* (Т. 11). Наукова думка, 1970 – 1980.
5. Борденюк, В. І., Попович В. П., Кідіна Н. В. (2013). Висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України від 22 лютого 2013 р. на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері запобігання і протидії корупції». http://w1.c1.rada.gov.ua/pis/zweb2/webproc4_1?pf3511=45484
6. Бугайко, Ю. О. (2018). Лексичні помилки в конституційному законодавстві України. *Юридична Україна*, 8, 10–14.
7. Бугайко, Ю. О. (2023). *Лінгвістична експертиза законопроектів в Україні: теоретичний та конституційно-правовий аспекти* : монографія. Київ : Алерта.
8. Висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України від 08 грудня 2006 р. на проект Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції».
9. Генеральний регіонально анований корпус української мови (ГРАК) / М. Шведова, Р. фон Вальденфельс, С. Яригін, А. Рисін, В. Старко, Т. Ніколаєнко та ін. – Київ, Львів, Єна, 2017-2024. – uasogrus.org.
10. Головатий, С. (2024). *Щодо мови правничої: студії, зібране, словники, документи*. Наш формат.
11. Гороть, Є. І. (2011). Великий англо-український словник / Є.І. Гороть, Л.М. Коцюк, Л.К. Малімон, А.Б. Павлюк. Вінниця, Харків. <https://e2u.org.ua>
12. Доценко, О. (2021). Лінгвістична експертиза законопроектів як запорука якості норм права. *Закарпатські філологічні студії*, 20 (1), 15-21. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.20.1.2>.
13. Доценко, О. (2024). Лінгвістична експертиза нормативно-правових актів: проблеми термінотворення. *Українська термінологія: традиції та новації*, 23–26.
14. Д'яков, А. С., Кияк, Т. Р., Куделько, З. Б. (2000). *Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти*. КМ Academia.
15. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII (2017, 05 вересня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20170905#n633>.
16. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» № 221-VII (2013, 18 квітня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-18>.
17. Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» № 1506-VI (2009, 11 червня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1506-17#Text>.

18. Закон України «Про запобігання корупції» № 1700-VII (2014, 14 листопада). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
19. Козюбра, М., Погребняк, С., Цельєв, О., Матвєєва, Ю. (2015). *Загальна теорія права*. Ваїте.
20. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Міжнародний документ від 31.10.2003. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text_
21. Конвенция Организации Объединенных Наций против коррупции. Принята резолюцией 58/4 Генеральной Ассамблеи от 31 октября 2003 года. https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/corruption.shtml.
22. Крайник, Г. (2019). Щодо оптимізації визначення неправомірної вигоди в новому Кримінальному кодексі України. Особливості застосування антикорупційного законодавства: від розслідування до вироку суду. Харків. 81–83.
23. Кримінальний кодекс України № 2341-III (2001, 05 квітня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
24. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173). Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 27.01.1999 № ETS173. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text
25. Любченко, М. І. (2015). Юридична термінологія: поняття, особливості, вид. Харків. 280 с.
26. Марховська, А.Ю. (2016). *Відтворення евфемізмів в українських перекладах іспанськомовної художньої прози* [Автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.16 – перекладознавство, Київський національний університет імені Тараса Шевченка]. Інституційний репозитарій Київського національного університету імені Тараса Шевченка. https://scc.knu.ua/upload/iblock/faf/Aref_Markhovska.pdf
27. Нелюба, А. М. (2017). Термінологія мовного законодавства: між минулим і майбутнім. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 64 (I), 310–319.
28. Нелюба, А. М. (2021). ВІДВІД: історія і сучасний стан терміна (інвентаризаційно-кодифікаційна зарисовка). *Термінологічний вісник*, 6, 84–95.
29. Нелюба, А. М. (2024). Самоплагіат: термін українського права чи мовна абракадабра? *Лінгвістичні дослідження*, 60, 182–195. <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.15>
30. СУМ–20. *Словник української мови online*. <https://sum20ua.com/?wordid=0&page=0>.
31. Указ Президента України «Про положення про Комітет законодавчих ініціатив при Президентові України, про Українську кодифікаційну комісію і про Українську комісію з питань правничої термінології» № 796/95 (1995, 23 серпня). Про положення про Комітет зак... | від 23.08.1995 № 796/95
32. Шемшученко, Ю. С. (Ред.). (1998). *Юридична енциклопедія : В 6 т.: Т. 2. Д – Й*. Українська енциклопедія.
33. Convention des Nations Unies contre la corruption. (2004). Résolution 58/4 de l'Assemblée générale du 31 octobre 2003. New York. https://www.unodc.org/res/ji/import/international_standards/united_nations_convention_against_corruption/uncac_french.pdf
34. Convention pénale sur la corruption. (1999). Strasbourg. <https://rm.coe.int/168007f3f8>
35. Criminal Law Convention on Corruption. (1999). Strasbourg. <https://rm.coe.int/168007f3f5>
36. United Nations Convention against Corruption. United Nations. (2004). General Assembly resolution 58/4 of 31 October 2003. New York. https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf

REFERENCES

1. Akt terminologhichno-movnoji ekspertyzy proektu Konstytuciji Ukrajiny. (1996). *Ukrajinsjke pravo*. 1. 80–84 (in Ukrainian).
2. Anghlijsjko-ukrajinsjki slovnyky (2011–2020). Upor. A. Rysin, V. Starko ta in. (in Ukrainian). <https://e2u.org.ua>
3. Artykuca, N. V. (2021). Zakonodavcha linghivistyka ta problemy redakcionogho analizu zakonoprojektiv. *Ukrajinsjka mova v jursprudenciji: stan, problemy, perspektyvy*. Kyjiv. 15–18 (in Ukrainian).
4. Bilodid, I. K., & Holovashchuk, S. I. (Red.). (1980). *Slovnyk ukraïnskoi movy : [v 11 t.] / AN Ukraïnskoi RSR, In-t movoznav. im. O. O. Potebni* (T. 11). Naukova dumka, 1970 – 1980.
5. Bordenjuk, V. I., Popovych V. P., Kidina N. V. (2013). Vysnovok Gholovnogho naukovo-ekspertnogho upravlinnja Verkhovnoji Rady Ukrajiny vid 22 ljutogho 2013 r. na proekt Zakonu Ukrajiny «Pro vnesennja zmin do dejakykh zakonodavchykh aktiv Ukrajiny shhodo udoskonalennja zakonodavstva u sferi zapobighannja i protydiji korupciji» (in Ukrainian). http://w1.c1.rada.gov.ua/pis/zweb2/webproc4_1?pf3511=45484
6. Bughajko, Ju. O. (2018). Leksychni pomylyky v konstytucijnomu zakonodavstvi Ukrajiny. *Jurydychna Ukrajina*, 8, 10–14 (in Ukrainian).
7. Bughajko, Ju. O. (2023). *Linghivistychna ekspertyza zakonoprojektiv v Ukrajini: teoretychnyj ta konstytucijno-pravovyj aspekty* : monohrafija. Kyjiv : Alerta. (in Ukrainian).
8. Vysnovok Gholovnogho naukovo-ekspertnogho upravlinnja Verkhovnoji Rady Ukrajiny vid 08 ghrudnja 2006 r. na proekt Zakonu Ukrajiny «Pro zasady zapobighannja ta protydiji korupciji» (in Ukrainian).
9. Gheneralnyj rehionaljno anotovanyj korpus ukrajinsjkoji movy (GhRAK) / M. Shvedova, R. fon Valjdenfeljs, S. Jaryghin, A. Rysin, V. Starko, T. Nikolajenko ta in. – Kyjiv, Ljviv, Jena, 2017-2024 (in Ukrainian). – uacorpus.org.
10. Holovatyy, S. (2024). *Shhodo movy pravnychoyi: studiyi, zibrane, slovnyky, dokumenty*. Nash format (in Ukrainian).
11. Horot', Ye. I. (2011). Velykyy anhlo-ukrayins'kyy slovnyk / Ye.I. Horot', L.M. Kotsyuk, L.K. Malimon, A.B. Pavlyuk. Vinnytsya, Kharkiv (in Ukrainian). <https://e2u.org.ua>
12. Dotsenko, O. (2021). Linhvistychna ekspertyza zakonoprojektiv yak zaporuka yakosti norm prava. *Zakarpats'ki filolohichni studiyi*, 20 (1), 15-21 (in Ukrainian). <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.20.1.2>.
13. Dotsenko, O. (2024). Linhvistychna ekspertyza normatyvno-pravovykh aktiv: problemy terminotvorennja. *Ukrayins'ka terminolohiya: tradytsiyi ta novatsiyi*, 23–26 (in Ukrainian).
14. D'jakov, A. S., Kyjak, T. R., Kudeljko, Z. B. (2000). *Osnovy terminotvorennja: semantychni ta sociolingvistychni aspekty*. KM Academia (in Ukrainian).
15. Zakon Ukrajiny «Pro osvitu» № 2145-VIII (2017, 05 veresnia) (in Ukrainian). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20170905#n633>.
16. Zakon Ukrajiny «Pro vnesennja zmin do dejakykh zakonodavchykh aktiv Ukrajiny shhodo pryvedennja nacionalnogho zakonodavstva u vidpovidnistj iz standartamy Kryminalnoji konvenciji pro borotjbu z korupcijeju» № 221-VII (2013, 18 kvitnia) (in Ukrainian). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-18>.
17. Zakon Ukrajiny «Pro zasady zapobighannja ta protydiji korupciji» № 1506-VI (2009, 11 chervnia) (in Ukrainian). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1506-17#Text>.

18. Zakon Ukrainy «Pro zapobighannya korupciji» № 1700-VII (2014, 14 lystopada) (in Ukrainian). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
19. Kozjubra, M., Poghrebnyak, S., Celjjev, O., Matvejeva, Ju. (2015). *Zaghaljna teorija prava*. Vaite. (in Ukrainian).
20. Konvencija Orghanizaciji Ob'jednanykh Nacij proty korupciji. Mizhnarodnyj dokument vid 31.10.2003 (in Ukrainian). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.
21. Konvencyja Orghanyzacyu Ob'edynennykh Nacyj protyv korrupcyu. Prynjata rezoljucyey 58/4 Gheneral'noj Assambley ot 31 oktjabrja 2003 goda (in Russian). https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/corruption.shtml.
22. Krajnyk, G. (2019). Shhodo optymizaciji vyznachennja nepravomirnoji vyghody v novomu Kryminal'nomu kodeksi Ukrainy. Osoblyvosti zastosuvannja antykorupcijnogho zakonodavstva: vid rozsliduvannja do vyroku sudu. Kharkiv. 81–83 (in Ukrainian).
23. Kryminal'nyj kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III (in Ukrainian). zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text.
24. Kryminal'na konvencija pro borotjbu z korupcijeju (ETS 173). Rada Jevropy; Konvencija, Mizhnarodnyj dokument vid 27.01.1999 № ETS173 (in Ukrainian). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text.
25. Ljubchenko, M. I. (2015). Jurydychna terminologhija: ponjattja, osoblyvosti, vydy. Kharkiv. 280 s. (in Ukrainian).
26. Markhovska, A.Iu. (2016). Vidtvorennia evfemizmiv v ukrainskykh perekladakh ispanskomovnoi khudozhnoi prozy [Avtoref. dys. kand. filol. nauk : 10.02.16 – perekladoznavstvo, Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka]. Instytutsiinyi repozytarii Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. https://scc.knu.ua/upload/iblock/faf/Aref_Markhovska.pdf (in Ukrainian).
27. Neljuba, A. M. (2017). Terminologhija movnogho zakonodavstva: mizh mynulym i majbutnim. *Visnyk Ljviv's'kogho universytetu. Serija filologhichna*, 64(I), 310–319 (in Ukrainian).
28. Neljuba, A. M. (2021). VidvID: istorija i suchasnyj stan termina (inventaryzacijno-kodyfikacijna zarysovka). *Terminologhichnyj visnyk*, 6, 84–95 (in Ukrainian).
29. Neljuba, A. M. (2024). Samoplaghiat: termin ukrajins'kogho prava chy movna abrakadabra? *Linghivistychni doslidzhennja*, 60, 182–195 (in Ukrainian). <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.15>
30. SUM–20. *Slovyk ukrajins'koji movy online* (in Ukrainian). <https://sum20ua.com/?wordid=0&page=0>.
31. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro polozhennja pro Komitet zakonodavchykh iniciatyv pry Prezydentovi Ukrainy, pro Ukrajins'ku kodyfikacijnu komisiju i pro Ukrajins'ku komisiju z pytanj pravnychoji terminologhiji» vid 23.08.1995 № 796/95 (in Ukrainian).
32. Shemshuchenko, Yu. S. (Red.). (1998). *Yurydychna entsyklopediia* : V 6 t.: T. 2. D – Y. Ukrainska entsyklopediia.
33. Convention des Nations Unies contre la corruption. (2004). Résolution 58/4 de l'Assemblée générale du 31 octobre 2003. New York (in French). https://www.unodc.org/res/ji/import/international_standards/united_nations_convention_against_corruption/uncac_french.pdf
34. Convention pénale sur la corruption. (1999). Strasbourg (in French). <https://rm.coe.int/168007f3f8>
35. Criminal Law Convention on Corruption. (1999). Strasbourg. <https://rm.coe.int/168007f3f5>

36. United Nations Convention against Corruption. United Nations. (2004). General Assembly resolution 58/4 of 31 October 2003. New York. https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf

Дата надходження статті до редакції: 14.08.2024
Прийнято до друку: 12.09.2024

<https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.235>
UDC 81'1 : 811.113+ 81'37

RAVEN / CROW IN MYTH AND LANGUAGE. PART 1: SEMIOTICS AND COGNITIVE PREMISES OF ARCHAIC DESIGNATIONS

Kolesnyk O. S.

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1618-3804>
o.kolesnyk@kubg.edu.ua

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

This article is the first part of the multi-vectorized analysis targeting verbal representations of the mythic concept RAVEN / CROW. The paper focuses on semiotics of the said concept's verbalisers in Old Norse and Old English. Etymological analysis of the concept's names complemented by interdisciplinary interpretations identifies the basic "nano-myths" or "code-ons" that iconically outline the RAVEN-system's primary features and functions. The paper highlights linguo-cognitive premises of language units verbalizing the said concept and reconstructs RAVEN's conceptualized features in dynamic scenarios. These features are discussed in terms of cognitive models and respective frame-like structures. The reconstructed conceptual features, models and frame-like structures are integrated into a model of a hierarchic plane of an open system. Thus the paper suggests a "cognitive matrix" of the RAVEN / CROW concept. The methodology employed in the paper is based on the previously introduced broad universalia-oriented interdisciplinary approach (M-logic). The correlations between the sets of conceptualized features are discussed in terms of their complementary, determinative and causative relations. The paper argues that the RAVEN appeared as a proxy between realities of different nature and scaling, a transmitter of the oversystem's "development program" and a "projective navigator" for the conflict-type transformational scenarios.

Key words: myth, raven, crow, semantic feature, cognitive model, system

Колесник О.С. ВОРОН у міфі та мові. Частина 1: семіотика та когнітивне підґрунтя архаїчних номінацій

Стаття становить першу частину результатів багатовекторного аналізу вербалізаторів концепту-міфологеми RAVEN / CROW (ВОРОН). Цвага приділяється семіотичним характеристикам вербалізаторів вказаного концепу в давньоівнічній та давньоанглійській мовах. Етимологічний аналіз імен концепту, доповнений міждисциплінарними інтерпретаціями, визначає основні «нано-міфи» або «кодони», котрі за механізмом іконічності окреслюють базові характеристики й

функції ВОРОН-системи. Основна увага приділяється аналізу лінгвокогнітивного підґрунтя номінаторів зазначеного концепту, зокрема, ідентифікації наборів концептуалізованих функцій ВОРОНА. Реконструйовані концептуальні ознаки як складники когнітивних моделей і відповідних фреймових структур інтегровані до універсальної моделі ієрархічної площини відкритої системи. Таким чином, у статті пропонується "когнітивна матриця" досліджуваного концепту-міфологеми. Методологія дослідження використовує широкий міждисциплінарний підхід, орієнтований на універсалії (М-логіка). Кореляції між наборами концептуалізованих ознак інтерпретуються з огляду на їхні компліментарні, детермінативні та каузативні відносини. У статті стверджується, що ВОРОН є посередником між світами (реальностями) різної природи та мірності, транслятором "програми розвитку" від надсистеми, а також "проективним навігатором" у трансформаційних сценаріях конфліктного типу.

Ключові слова: міф, ворон, семантична ознака, когнітивна модель, система.

1. Introduction

Mythic worlds and myth-based alternative realities generated via language means share a number of universal concepts (mythic concepts) related to non-human living beings. These mythic concepts typically represent phenomena of zoological, theo-morphic or cryptological etiology. Respective entities could be addressed as totem beings and appear to link humanity to the prior nature-oriented configuration of the world / worldview. Representations of the mythic concept RAVEN / CROW in European languages and language worldviews of different historic periods demonstrate strong axiological and emotive connotations. The latter are employed in secondary myths and simulacra which the known civilization is riding on.

The bird manifests a number of features that turn it into "an object of precedent nature" that impacts typical social myth-related scenarios. Semiotics of the RAVEN / CROW is thus addressed in the historic / cultural context (Cennane, 2021).

The mythic scenarios that RAVEN / CROW is involved into appear to share a number of isomorphic features, tend to pair it with the WOLF concept, and create premises for specific negative connotations ascribed to virtually all Corvids in European semiosphere, as the classical study of mythology confirms (Heinrich, 2006; Holden, 2014; Matthews, 1995).

Verbalizers of the RAVEN / CROW concept as carriers of ethnically relevant senses have been tackled in folkore and comparative studies (Plachovičiūtė, 2023). The focus on the RAVEN as the death-foreboding "battle beast" as well as "flyer-between-the-worlds" involved in shamanic practices associated with Odin is typical for the folklore studies of the Norse tradition (Egeler, 2008; Honegger,

1998; Hume, 1969). Literary criticism traditionally focuses on negatively coloured derivative senses triggered by the RAVEN / CROW concept's designations, for instance in regard to E.A. Poe's "The Raven" contribution to shaping a sub-clture (Cook, 2023), or the poem's "re-coding" in different literary genres and other artistic forms (Diniz, 2022). The same poem is involved in in psycho-linguistic reconstructions of patterns of brain activity (Hao, 2024).

The purpose of this study is a multi-vectored interdisciplinary interpretation of the RAVEN / CROW concept's designations in archaic Germanic languages with the focus on their linguo-cognitive peculiarities.

2. The methodology of this study involves analytic and synthetic proceures constituting the interdisciplinary "M-logic" (Kolesnyk, 2019). The inchoative "nano-myth" that defines the essential features of the Corvids in the broad European context is accessed via etymological reconstructions and broad associative parallels.

The mythic concept RAVEN fits into the following taxonomy correlating with the universalia-oriented hierarchical plane of an open system (Kolesnyk, 2011):

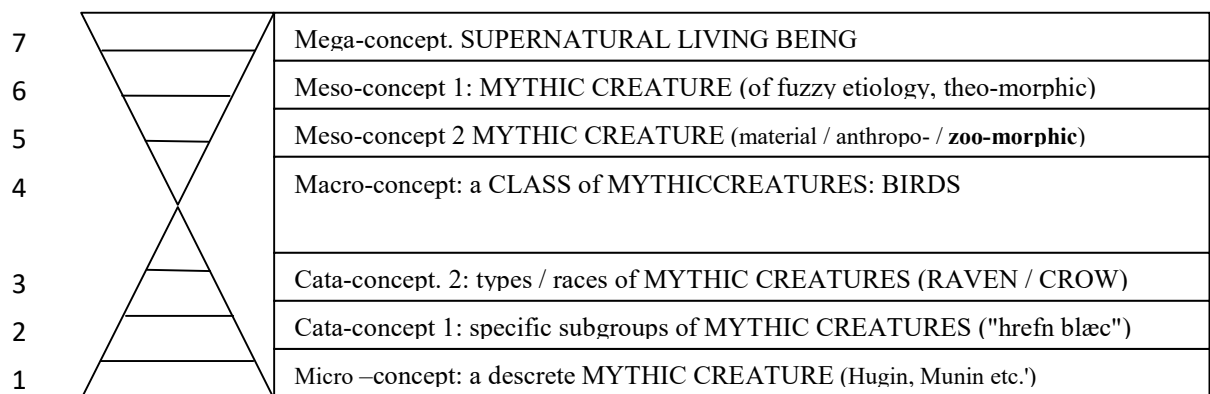

Figure 1. RAVEN in a hierarchical typology of SUPERNATURAL BEINGS

Thus, RAVEN is associated with living beings of the meso-level of systemic interactions and reveals basic differential features at the macro-level of categorization. It becomes entirely distinct at the cata-level of categorization. In this case it comprises experience of a fully functional system with specific features making it a complimentary entity to larger systems or a "cross-world traveler".

Results of language units' componential analysis are formalized with the use of the following notations: (a) indicate the object's ontological features and (b) – its

functional features. In further interpretations the notation (d) stands for its temporal-locative features and (c) – for the ascribed axiological ones; (X00 \leftrightarrow) is the "basic irrational operator-quantor" which provides an "interpretational prism" at each level of categorization where \leftrightarrow denotes "predication", an imperative set of system's features. The sign " \wedge " indicates "adjunction" i.e. an additive connection between conceptualized features within a cluster or at a level of the model. The sign " \vee " indicates "disjunction" i.e. an alternative between conceptualized features within a cluster or at a level of the model. The sign " \rightarrow " stands for "implication" that reflects the relations of determinism between between conceptualized features within a cluster; the sign (\emptyset) stands for "an empty data set"; (Σ) indicates a set / a sum / a combination.

Results of cognitive analysis and frame modeling are incorporated into the same universal systemic model (Kolesnyk, 2019) thus creating a "cognitive matrix" of the mythic concept under analysis.

3. Discussion. The myth behind the name: etymology and parallels.

The Germanic variant of the lingually encoded "nano-myth" contains the following "program":

O.E. hræfn / hrefn (late O.E. *ræfen, refen*), O. N. *hrafn*, Dan. *ravn*, Dut. *raaf*, O.H.G. *hraban*, G. *Rabe* "raven", O.S. *hraban* O. E. *hroc* "rook") < Proto Germ. **khrabanaz* (OED) / Proto Germ. **hrabna-* (DWDS) < **krob^h-on-(?)*. The hypothetically original nominative **hrabō* continued as O.H.G. *rabo, hrabo*, G. *Rabe*, M.Du. *rave*, Du. *Raaf*. The *n*-stem was thematicized to **hrabna-* in O.N. *hrafn*, O.E. *hræfn* (cf. also Germanic – Baltic, Germanic – Celtic, Germanic – Romance and Germanic – Slavonic parallels: Lith. *varnas*; Gael. *bran* "raven", Ir., O. Ir. *bran*, W. *brân*, Bret. *bran*, Scot. Gael. *corbie*, Galic. *corvo*; Sp. *cuervo*, It. *corvo*, Port. *corvo*, Fr. *corbeau*, Catal. *corb*, Rom. *corb*; Bulg. *гарван*, Bosn. *gavran*, Ukr. *ворон*), and is associated with **krob^h-on-(?)* < I.E. **krobh-*, the latter being onomatopaeic (Kroonen, 240). The assumption of the onomatopaeic nature of Germ. **hrab/ppan-* < I.E. **krobh-* as an iconic representation of animalistic sounds (cf. the typological parallels Lat. *crepare* "to creak, clatter," *cornix* "crow," *corvus* "raven", Gr. *korax* (κόραξ) "raven", *korōnē* "crow;" O. Ch. Sl. *kruku*, Pol. *kruk*, Ukr. *крук* "crow", Lith. *krauklys* "crow") requires further interpretation due to the reconstructed semantics of I.E. *krebh-*, *krobh-*, *krembh-* "to trust" that **krobh-* is associated with (Pokorny, 617). The irrational sensation of "sound" > "familiarity" > ["comfort"] > "belief" / "trust" allegedly generated by **krobh-*

appears dubious unless we assume that the hoarse, rough sounds emitted by animals resonate with deep subconscious iconic structures of pre-conceptualized knowledge about allegedly natural and therefore comfortable states of affairs. In this case the sound-trigger, metaphorically speaking, "awakens the animal nature of man" thus creating a sensation of familiarity, "deep primal knowledge" (hence the image of a RAVEN as "truth sayer" i.e. a prophetic being).

As the said animalistic sounds are rather similar in quality to those produced by a dying living being, RAVEN's "prophecies" have been traditionally associated with DEATH, thus contributing to the bird's reputation. Apart from the negative connotations, iconic allusions to the DEATH concept imply "experience" of a TRANSITION scenario that results in reconnecting with the kin in a different world (i.e. returning to a familiar, comfortable state of affairs) and thus reduces the sense of uncertainty and fear. These connotations also provide the implicit reference to the axiologically correct manner of dying (DEATH in BATTLE against a worthy opponent) that guarantees a successful transition. Another possible interpretation connects this "sonic iconicity" to the transe-like state that living beings apparently succumb to as the DEATH scenario unfolds. In this case one's mind enters an "enhanced mode" and becomes sensitive to a variety of otherwise inaccessible signals and informational impacts (cf. Odin's self sacrifice and learning the secret of the runes in the transe-like near-death state). Hence the sequence of allusive implications: "sound" > "near-death transe" > "mind-travel" > "learning" > "power" > ... [contextually relevant results]. Consequently, as it is problematic for mere mortals to return from a near-death state, the "travel between the worlds in search for knowledge" part of the scenario became shaded while the "finality of the transition" became profiled and acquired the above mentioned negative connotations.

The deep onomatopoeic iconicity of this reference manifests through the likely transition of Germ. **hrab/ppan-* < I.E. **krobh / *kreb- / krebh-* as an extension of the "primary iconic code-on" I.E. **ker-* as suggested by J. de Vries: O.N. *hrafn*, Run. *harabanaR*, Icel. *hrafn*, Far. *ravnur*, Nor. *ramn*, Sw. *ram*, Dan. *ravn*, being also the source of Lat. *crepo* "to creak", O.Ir. *kypate* "whines", Latv. *krēpāt* "spit out mucus" < I.E. **(s)ker* "cry, utter a sound" (Vries, 240), This version is based on Pokorny's etymology of I.E. **ker-, kor-, kr-* "sound imitation for hoarse, rough sounds emitted by animals" as in Lat. *corvus*, Chech. *krákorati* "cackle", Serb. serb. *krakoriti* "to coo", Ukr. *каркаму*, O. E. *crawe*, O.S. *kraia*, Du. *kraai*, O. H. G. *chraja*, G. *Kräke*, Gr. *krex, krekos*, as the stem acquires a guttural extension *-k*

(Pokorny, 567), or a labial extension $-p$ as in O.N. *hrafn* or Lat. *crepō*, $-äs$ and $-is$, $-äre$ "rattle, crackle, crack" etc. (Pokorny, 569), actually providing the common inchoative stem for both "raven" and "crow".

Considering the polysemantic nature of I.E. **ker-* as well as the wide array of its possible extensions, the following loosely related clusters of semantic features may be allusively "glued": (1) **a sharp sound**, as **(s)(k)erei-* (cf. O. Ir. *screat*, Ir. *scread* "a cry, scream", Bret. *screo* "screaming seabird", Norw. *skryla*, *ryla* "to cry, shriek", Ukr. *крук* (Pokorny, 570). Similar etymology is suggested in (Levytskiy, 274); (2) *ker-* "to cut" (Pokorny, 571), hypothetically "an act of forceful and partially destructive introduction of a program imposed by an over-system", i.e. a raven's sharp cry "cuts through" the current state of affairs and announces the "prophecy" as the one bound to unfold and come true; (3) *kerə-* "to **burn, glow, heat**" (Pokorny, 571) where the "fire" as a metaphoric code-on of an element (provider of energy-informational impact) refers to the nature of the development program introduced by the over-system (sacral sphere); (4) **ker-* "dark, greyish or dirty colour" (Pokorny 573, 583) probably associates the bird's dark / black colour with the consequences of "burning" thus providing a synesthetic association of "colour-sound" that refers to a dramatic, pre-designed by higher powers (universal laws of systems' development) change in the state of affairs likely to result into a fundamental "transition" / breakdown.

A number of distinct semantic features are highlighted in Celtic designations of the RAVEN:

(1) Gael. *biatach* "raven" (cf. *biatach*, *biadktach* "provider, farmer") < *biadh* "food" < **bivoto-n* (whence W. *bywyd*, *vita*, Cor. *buit*, *cibus*, Br. *boed* "food") < *bivo-* "living" (Macbain, 36) thus associating RAVEN / CROW with life and life-granting resources. As this designation reflects the balance in the death-life diad (consider the "LIFE is DEATH is LIFE" conceptual oxymoron), the RAVEN appears as the "resource-provider" in the Celtic worldview while it had turned into a "resource-harvester" (vulture, consumer of organic matter) in the Germanic one. The designation of RAVEN as a vulture is recognized as Ir. *fang* "raven" (Macbain, 163).

The Scot. Gael. *fitheach* "raven", Ir., 0. Ir. *fiach* (the phonetics being that of *biadh*) < ? **vejako-s* / **veivako-s* (**vivo-ko* ?) which could be distantly related to G. *Weihe* (Macbain, 175) reflects the contamination of "being / life" and "vessel / container of life".

(2) Gael. *bran* "raven", Ir., 0. Ir. *bran*, W. *brân*, Bret. *bran* crow <**brand* < **gra*, *gera* "cry" (Macbain, 46) which appears to be a Celtic variant of derivational sequence from the above mentioned I.E. *(s)(k)erei- thus making it a universal notion. Metaphoric designations Gael. *preachan* "crow, kite", Ir. *preachan*, M. Ir. *prechan* (Macbain, 281), Gael. *preachan* "a mean orator", Ir. *preachoinne* "crier", M. Ir. *prechoineadha* < Lat. *praeco(n)* "crier, auctioneer" (Macbain, 282) are regarded as typological parallels accentuating the same dominant semantic feather "sonic".

Thus, the basic inchoative "nano-myth" encoded in the concept's names is considered as a propositional cluster $X00 \Leftrightarrow \{["sonic" =a01 \leftarrow "crying" =b01 \sim ("colour" =a02 \wedge "temperature" =a03) \leftarrow ("oversystemic\ program") = b02(\text{carrier} / \text{performer\ of})] \rightarrow ["transformation" / "death" = b03 (\text{announcer, marker\ of}) \vee "life" =b04(\text{consumer}) \leftarrow ("battle" =b05 (\text{announcer, marker\ of}) \vee "misfortune" = b06 (\text{announcer, marker\ of}))]\}$, which reflects the idea of RAVEN / CROW as a proxy between different worlds / realities, resonating to their diverse frequencies and "transcoding" the oversystemic "transformational program". This propositional cluster is identified as the axiomatic energy-informational quantum (ε) that manifests at various degrees ($\Delta \varepsilon$) and functions as the interpretative "prism" during categorization, irrational rationalization, alternative worlds' modeling etc.

4. Discussion. Archaic Germanic designations of RAVEN: cognitive background and semiotics.

The following cognitive models (*cm*) constitute the background of RAVEN / CROW's (RAVEN SYSTEM, R-SYS) designations in archaic Germanic languages. The models and their respective frame representations are distributed along the levels of an open system's hierarchical structure.

Level 1 models refer to physical nature of RAVEN, its actions and their consequences.

RAVEN – SOUND (= *cm01*) with the frame representation $\{[R-SYS] \text{ performs } [OPERATION\ 1 \text{ (sound} = b01^{a01})]\} \rightarrow \{[TRANSITION / DEATH]\}$, where the $\rightarrow \{[TRANSITION / DEATH]\}$ is an implication of a universal eventive concept / transition scenario relevant to systems of all levels within the framework of a worldview:

Líttu þar Sigurð // á suðrvega; // þá heyrir þú // hrafna gjalla, // örnu gjalla // æzli fegna, // varga þjóta // of veri þínum "You shall see Sigurd lying on a southern road – there you will hear ravens cry, eagles cry, craving for food, wolves are howling, above your (dead) husband" (GkF, 8). The verbal phrase *hrafna gjalla* is

an index-signal (a cata -level deci-signum) pointing at a complete scenario CONFLICT / COMABAT that results in bio-systems' annihilation.

RAVEN – FLESH RIPPER (= cm02), {[R-SYS] performs [OPERATION 2 (pecking = b07)]} → {[TRANSITION / DEATH]}:

Pitt skyli hjarta // hrafnar slíta // við lönd yfir, // en þú vitir manna "ravens shall rip your heart in a land that you have never known" (GkF, 9), *"Þess áttu, Guðrún, // græti at fleiri, // at hjarta mitt // hrafnar slíti."* "Greater, Gudrun, your grief shall be if my heart the ravens rip" (GkF, 10). The designations *hjarta // hrafnar slíta* are meso-level accertives accentuating the predicted script "dismembering, invasive destructive impact upon dead organic tissue" occurring at the "post-stage" of a complete CONFLICT / COMABAT scenario.

In *Menn sá ek þá, // er mart höfðurð á annan logit; // heljar hrafnar // ór höfði þeim // harðliga sjónir slitu* "I saw men who with lies harmed the others; hel's ravens ripped the eyes from their heads" (Sólarljóð, 67), the RAVEN's direct accertive designation is enhanced via an attributive qualisignum, a descriptor that turns the bird into an outworldish (over-systemic) "tool of punishment" that deals a penalty for breaking the natural order of things (lying) thus providing an axiological connotation to the basic model.

In the Old English *ac se wonna hrefn // ... // earne secgan hu him æt æte speow, // þenden he wið wulf wæl reafode* "but the dark raven ... will tell the eagle how it successfully ate, as he [competeing] against the wolf the corpses ravaged (Beowulf, 3025-3028) the attributive qualisignum refers to the colour thus implying the association of "black as a result [inevitable / unstoppable / destructive] of burning [program, fate]", while the basic proposition is essentially the same.

RAVEN – FOOD (= cm03), {[R-SYS] performs [OPERATION 3 (devouring = b08)]} → {[TRANSITION / DEATH]}:

Kvámu þar ór himni // hjálmvítr ofan // óx geira gnýr – // þær er grami hlífðu; // þá kvað þat Sigrún, // sárvítr fluga // át hálu skær // af hugins barri "Then from the sky there came helmet-wights [valkyries], the clashing of spears grew, they who shielded the warrior; then Sigrún said this, valkyries were flying the ogress's steed [wolf] ate Huginn's barley [raven's food = dead bodies] (HelgF, 54), where the kenning *hugins barri* is a metaphoric nominator (comprising a metonymy "Hugin = raven" within the metaphor "raven's barley" = "raven's food" = "corpse"), a macro-level sin-signum that accentuates the feature "nourishment / nourishing substance" and becomes a subframe for the RAVEN – FLESH RIPPER model

Level 2 models introduce emotions caused or experienced by RAVEN / CROW.

RAVEN – EMOTION (cm04), {[R-SYS] experiences [positive emotion = b08^{c+}]}: "*Hnikar hétu mik, // bá er hugin gladdak // Völsungr ungi // ok vegit hafðak*" "Hnikar I was named when the young Volsung gladdened the ravens and gave battle" (Reg, 18), *engr var fremri, // sá er fold ryði, // hilmis arfi, ok hugin gleddi* "Few were more fierce in fight than his son, Who reddened the earth and gladdened the ravens (Reg, 26), *hygði hann of sik //ok hugin gleddi* "He would be reasonable [give thought] and the ravens gladden (Fáf, 35). Here the predicative legisignum hugin gleddi refers to a typical sequence of events that result in escalating a CONFLICT that is resolved in COMBAT in the aftermath of which the abundance of dead bodies (resource) makes the RAVEN (consumer) happy.

In Old English *þonne his sunu hangað // hrefne to hroðre, ond he him helpe ne mæg, // eald ond infrod, ænige gefremman.*" for his son there [is] hanging as rapture of ravens; no rescue now can come from the old, disabled man!" (Beowulf, 2447-2449, *sum on galgtreowum // fuglum to gamene* "some should go to the gallows-tree for the birds' [ravens' ?] delight" (Beowulf, 2941-42) RAVEN's positive emotions are caused by the same reason, although the dead body appears to be an outcome of the EXECUTION / PUNISHMENT scenario.

RAVEN – BLOODTHURST (= cm05, = b08^{c+1}), the frame representation is the same while the elevated emotional state is associated with expectation of resources available after the above mentioned scenario's completion):

sem átfrekir // Óðins haukar // er val vitu, // varmar bráðir, // eða dögglitir // dagsbrún sjá. [glad]... like Odin's hawks [= ravens] eager for prey, when the dead flesh all warm they scent or the dew-wet [= blood], the day's red" (HelgO, 43), where the metaphoric kenning Óðins haukar is a macro-level designator while the predicate er val vitu "aware of the dead" is a functional descriptor of meso-level 1.

Level 3 models reflect "mental activities" of RAVEN in an archaic worldview.

RAVEN – DECEIT (=cm06), {[R-SYS] performs [OPERATION 1 (sound b01^{a01})] experiences [TREATMENT (mistrust = b01^{a01/} b03^{→c-})]}: *skyli manngi trúa....// gínanda ulfi, galandi kráku* "one should not trust... a gaping wolf, a screeching crow" (Háv, 84-85), implying that the RAVEN's signals (the transmitted program from a sacral over-system) may be misleading or the expected result of a conflict-like scenario be inverted.

RAVEN – TRAVEL (= cm07), {[R-SYS] performs [OPERATION 4 (spatial transition = b09^{TRANS d})] performs [OPERATION 5 (learning =b10)]}: *Huginn ok Muninn // fljúga hverjan dag // Jörmungrund yfir; // óumk ek of Hugin // at hann aftr né komit, // þó sjámk meir um Munin.* "Hugin and Munin each day fly over Midgard; For Hugin I fear lest he come not home, but for Munin my care is greater" (Grím, 20). While "flying" designates a spatial transition (level 1 model), the ravens' names (*Hugin* < *huga* "to think", *Munin* < *muna* "to remember") allude to the scenario of accumulating knowledge and experience through mental (or beyond mental) procedures, and "mental traveling" via transcendent practices based on trance-like resonance with different realities.

Level 4 models imply RAVEN's impact upon a certain social group.

RAVEN – FUTURE / PROPHECY (= cm08), {[R-SYS] performs [OPERATION 1 (sound b01^{a01})] performs [OPERATION 6 (prophecy b03[^] b05)] causes [EMOTION (negative) =n^c]}: *hrafn kvað at hrafni // -sat á háam meiði // andvanr átu -// "ek veit nökkvut.* "Quoth raven to raven, sitting on a treetop, looking for food: I know something" (HelgF, 5), the "known future" (mostly perceived as a premonition, marker of DEATH) is revealed within a social group and is relevant to its members' life or death and is bound to come true; ... *mergi smæra // mölða ek þá meinkráku //ok lemða alla í liðu* "I would crush to marrow this croaker of ill, And beat all his body to bits" (Lok, 41), where the feature "prophetic" / "death-related" shapes the invective sense while the designation *meinkráku* is a metonymic icon

RAVEN – FEEDING (= cm09) {[R-SYS] receives [SOMETHING (corpses as a resource)]}: *"Fyrr vilda ek // at Frekasteini // hrafna seðja // á hræum þínum, //en tíkr yðrar // teygja at solli // eða gefa göltum; // deili gröm við þik* "Sooner would I at Frekistone feed ravens with your dead body than fetch your bitches to the swill or give [fodder] to the hogs; let the fiends deal with you"(HelgF, 44), *"Sigmundar burr, // sleit fyr skömmu // hrafn hrælundir, hjörr Sigurðar* "Sigmund's son, has recently hewn the flesh, has humoured [fed] the ravens with Sigurth's sword" (Sigr, 1), where the RAVEN as a RECIPIENT is regarded as a CONSUMER (b03[^] b07) and therefore a necessary participant of a typical scenario (the one that "cleans up the mess" / disposes of the consequences of the CONFLICT scenario).

Level 5 models referring to inter-group interaction have not been registered.

Level 6 models indicate sets of values that regulate the flow of scenarios involving RAVEN / CROW.

RAVEN – WISDOM (= cm10) {[R-SYS] performs [OPERATION 1 (b01^{a01})] performs [OPERATION 6 (b06)] causes [ATTITUDE n^{c+}]}: *Þá kvað þat kráka, // sat kvisti ein: // "Hvat skaltu, Konr ungr // kyrra fugla? Heldr mætti þér // hestum ríða, // [hjörvi bregða] // ok her fella.* "Then the crow said this, it sat alone on a branch: Why should you, Konr the Young, stun birds? You ought to ride horses, [draw blade] and fell armies (Ríg, 47). Unlike the RAVEN – FUTURE / PROPHECY model, where the bird introduces a possible configuration of the state of affairs into the informational space of a social group, this model reflects certain knowledge about the states of affairs that are important, definitive, perilous and therefore axiologically relevant for a social group. Thus the model represents the RAVEN as the transmitter of the program of the sacral sphere (carrier of wisdom of "how things are supposed to be") or the "agent of Wyrd / Örlög", provides a stimulus for the group's activity and implies its vector. The predicative structure *kvað þat kráka* is a meso-level decisignum, a prescriptor.

RAVEN – SIGN (= cm11): *"Mörg eru góð, // ef gumar vissi, // heill at sverða svipun; // dyggva fylgju // hygg ins dökkva vera // hrotta meiði hrafns.* "Many signs, if one knows [them], are good for the swinging of swords; It is a worthy omen [guidance], it seems, if the warrior meets on his path a black raven" (Reg, 20), where *hrafns* is a deictic / index (partially symbol based on the feature a02) pointing at a large-scale event pre-designed by the sacral sphere and promising a positive (thus valuable) outcome

Level 7 models relate RAVEN to the adjacent level 1 of the over-system, the sacral sphere and its constituents that manifest themselves in the modes sufficient for perception at the systemic plane.

RAVEN – SACRAL SPHERE / GOD (= cm12), {[R-SYS] exists [mode]}: *fyrst at segja frá Óðni, at með honum fór Frigg ok valkyrjur ok hrafnar hans* "At first it should be said about Odin, and that Frigg came with him, and valkyries and his ravens" (Gylf, 49) the nominative phrase *hrafnar hans* is a macro-level sin-signum (a legi-signum in the strictly Scandinavian context), an attributive "possessive" descriptor of a being from a higher plane of existence and providing associations with "gods' will" alluded to by the bird's appearance or sounds ((a01, a02, a03→b(n) c(n))).

The Old English *opþæt hrefn blaca heofones wynne // bliðheort bodode* "till a raven black the rapture-of-heaven [morning] blithe-heart boded" (Beowulf, 1800 – 1802) may be associated with the highest level of categorization as the *hrefn blaca heofones wynne* appears to be an objective complement-specifier of a large-scale locative concept, figuratively referring to the even more abstract concept of TIME.

The following synthetic "cognitive matrix" of the RAVEN / CROW mythic concept (Figure 3) demonstrates the models' distribution within the hierarchical ("paradigmatic") plane of an open system's structure. Each cognitive model is allocated at the respective systemic level while its content is marked as "modified" through the prism of the inchoative "nano-myth" X00 iconically encoded in the concept's name.

7		$cm12(a01, a02, a03 \rightarrow b(n) c(n)) / X00$
6		$\Sigma cm10(b01^{a01} \wedge b06)^{c+}, cm 11 (a02) / X00$
5		\emptyset
4		$\Sigma cm08 (b01^{a01}), cm08 (b03 \wedge b05)^{c-}, cm09(b03 \wedge b07) / X00$
3		$\Sigma cm06(b01^{a01} / b03 \rightarrow c-), cm07 (b09^{TRANS d} \wedge b10) / X00$
2		$\Sigma cm04(b03^{c+}) \wedge cm05(b08^{c+1}) / X00$
1		$\Sigma cm01(b01^{a01}) cm02(b07) cm03(b08) / X00$

Figure 2. Raven-system as a cognitive matrix (in Old Norse and Old English)

In terms of "upward vertical determinism", the logic of **complementary** correlation between the RAVEN's conceptualized features are: (1) "sonic transmitter" / "resource consuming" / "traveller" → (2) "bloodthirsty" (requires resources) / "happy" (provided with resources) → (3) "knowledgeable" / "learner" (via traveling) → (4) "program transmitter" / "deceiver" (introduces a program to a social group) → (5) *? (unspecified, as respective designations are not found, hypothetically, "program irradiator")... → (6) "wise" / "sign" (perceived as a "prescriptor") → (7) "companion / attribute of a godly entity". Respectively, in terms of "downward vertical determinism" the **regulatory** correlation between the conceptualized features unfold the following way: (7) "a being that is in direct contact with a godly entity, sharing the fractal copy of the program of the oversystem" → (6) "definer of basic rules of systemic interactions" → (5) *?? ("navigator" of intergroup relations) → (4) "moderator" (sets the group in motion)

→ (3) “knowledgeable” / “traveler” (cognition agent) → (2) “bloodthirsty” / “happy” (oriented on resources necessary for functions 3 through 7) → (1) “sonic transmitter” / “consumer”. The “symmetric causative determinism” (7→1, 6→2, 5→3) combined with the projection of a sustainable open system’s eventual optimal configuration that involves spiral-like focusing (7→1→6→2→5→3→4 ... → 7n+1, where 7n+1 stands for a dialectic transition towards a new quality / dimension) and demonstrates the system’s adaptive dynamics and the purpose of its each mode: (7) “a compliment of an oversystemic object” / “carrier of the oversystem's program”) → (1) “sonic transmitter of the oversystem's program” → (6) “axiological navigator” → (2) “emotional regulator” → (5) “program's irradiator”, “prompt-provider / navigator” → (3) “knowledgeable” → (4) “participant of the TRANSITION scenario” (an expected and utilized set of scripts relevant for a social group ... → transition towards a higher plane (7n+1) where similar transmutations unfold at a larger scale.

5. Results and conclusion

The analysis of RAVEN / CROW’s designations in Old Norse and Old English texts allows reconstructing a fragment of the Old Germanic worldview that encompasses the knowledge of a specific type of a zoo-morphic MYTHIC CREATURE. The said MYTHIC BEING manifests the features “sound / sonic”, “absorbing” and “power-wielding”. The said features are embedded in the irrational segment of the Germanic worldviews and connect RAVEN to the sacral sphere thus turning the concep's name into an “indexal symbol”. These basic features constitute the inchoative irrational informational “quantor” $X_{00} \Leftrightarrow \{[“sonic” = a_{01} \leftarrow “crying” = b_{01} \sim (“colour” = a_{02} \wedge “temperature” = a_{03}) \leftarrow (“oversystemic program”) = b_{02}(\text{carrier / performer of})] \rightarrow [“transformation” / “death” = b_{03}(\text{announcer, marker of}) \vee “life” = b_{04}(\text{consumer}) \leftarrow (“battle” = b_{05}(\text{announcer, marker of}) \vee “misfortune” = b_{06}(\text{announcer, marker of}))]\}$ that impacts further contextual categorizations. Overall, RAVEN / CROW is represented as a “proxy” between different worlds / realities and, essentially, the transmitter of the oversystemic “transformational program”, which mostly unfolds in CONFLICT / BATTLE scenarios (those where systemic entropy is highest thus causing their demise).

Semiotics of RAVEN's specific designations is rather varied. In diverse referential contexts respective signs function as sinsigna (a discrete bird), decisigna (referring to a bird performing an operation) or legisigna (a bird involved in typical

scenarios). From a functional standpoint, each type of language signs encompasses assertive constructions, descriptors (qualisinga), accentuators, designators proper etc. Structurally, these signs are identified as cata-level (lexical), macro-level (phrasal) and meso-level (sentence or supra-phrasal) constructions.

Although the RAVEN-system is associated primarily with DEATH, it appears as an active subject of cognition and a communicator / navigator (prescriptor). The associations with DEATH are rather ambivalent, as this transformation sports specific axiological colouring in Old Germanic context making the projected (prophetic) experience voiced by the RAVEN both negative and positive. The RAVEN-system's functions are represented as cognitive models of diverse nature. Each model is consequently represented as frame-like structures and allocated within an open system's universal hierarchical plane thus constituting the "cognitive matrix" of the mythic concept and explicating the bird's role of a "proxy" between the worlds.

Further research may consider verbal representations of the WOLF as the RAVEN's typical companion or the RAVEN's representations in different genres of texts and discourses.

REFERENCES

1. *Beowulf*. Retrieved September 1, 2024, from <https://sacred-texts.com/neu/beo/index.htm>
2. Cennane, A. (2021). *The Raven Banner Revisited* (Preprint). Retrieved September 1, 2024, from https://www.researchgate.net/publication/352906470_The_Raven_Banner_Revisited. DOI:10.13140/RG.2.2.16462.18242
3. Cook, J.A. (2023). "The Raven" and the Antebellum Culture of Bereavement. *The Edgar Allan Poe Review* 24(2):176-197. DOI: 10.5325/edgallpoerev.24.2.0176
4. Diniz, T. (2022). "The Raven" and its Afterlives. *Lublin Studies in Modern Languages and Literature*. Maria Curie-Sklodowska University Press. Vol 46, No 3, 77-86.
5. Egeler, M. (2008). 'Death, Wings, and Divine Devouring: Possible Mediterranean Affinities of Irish Battlefield Demons and Norse Valkyries. *Studia Celtica Fennica*, 5, 5-25.
6. *Etymological Dictionary of Modern English*. Ed. D. Harper. Retrieved September 1, 2024, from <http://www.etymonline.com>.
7. (Faf) *Fáfnismál*. Retrieved September 1, 2024, from <https://www.voluspa.org/fafnismal.htm>
8. (GkF) *Guðrúnarkviða in forna. Dráp Niflunga*. Retrieved September 1, 2024, from <https://www.voluspa.org/gudrunarkvida2.htm>
9. (Grim) *Grimnismál*. Retrieved September 1, 2024, from <https://www.voluspa.org/grimnismal.htm>.
10. (Gylf) *Snorra Edda Gylfaginning*. Retrieved September 1, 2024, from <https://norroen.info/src/snorra/gj/2.html>.
11. Hao, Y. (2024). Testing Right Frontier Constraint on Edgar Allan Poe's The Raven. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*. 36(1), 62-70. DOI: 10.54254/2753-7048/36/20240421

12. (Hav) *Hávamál*. Retrieved September 1, 2024, from <https://www.voluspa.org/havamal.htm>
13. Heinrich, B. (2006). *Mind of the Raven: Investigations and Adventures with Wolf-birds*. Harper: New York.
14. Holden, P. & Cleeves, T. (2014). *RSPB Handbook of British Birds*. Bloomsbury: London.
15. Honegger, T. (1998) 'Form and Function: The Beasts of Battle Revisited', *English Studies*. 79 (4), 289-298
16. Hume, K. (1969) 'The Function of the " Hrefn Blaca": " Beowulf" 1801'. *Modern Philology*. 67 (1), 60-63
17. (HelgF) *Helgakviða Hundingsbana in fyrri*. <https://www.voluspa.org/literal/helgakvidal.htm>
18. (HelgO) *Helgakviða Hundingsbana II*. Retrieved September 1, 2024, from <https://www.voluspa.org/helgakvidahundingsbana2.htm>
19. Kolesnyk, O., (2011), *Mifolohichnyi prostir kriz pryzmu movy ta kultury* [Mythic space in the scope of language and culture], Chernihiv : ChNPU
20. Kolesnyk O. S. (2016). *Mova ta mif u vymiri mizhdystsyplinarnykh studiy* [Language and Myth: an Interdisciplinary Study]. Chernihiv: Desna Polygraph.
21. Kolesnyk, O., (2019), Cognitive premises of the myth-oriented semiosis. *Cognitive Studies | Études cognitive*, #19, Article 196, <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/cs-ec/article/view/cs.1916>
22. Kroonen G., (2013), *Etymological Dictionary of Proto-Germanic*, Ed. by A. Lubotsky, Leiden-Boston: Brill
23. Lakoff G., Johnson M. (1990). *Metaphors We Live By*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
24. Levitskiy, V. (2010). *Etimologicheskij slovar germanskih yazykov* [Etymological dictionary of Germanic languages]. Vinnytsia: Nova Knyha.
25. (Lok) *Lokasenna*. Retrieved September 1, 2024, from <https://www.voluspa.org/lokasenna.htm>
26. Matthews, J. & Matthews, C. (1995). *British and Irish Mythology*. Diamond Books: London.
27. Plachovičiūtė, D. (2023). Varnos ir kranklio įvaizdis lietuvių ir slavų frazeologijoje bei etninėje kultūroje (Crow and Raven in Lithuanian and Slavic Phraseology and Ethnic Culture). *Slavistica Vilnensis*. Vol. 68(2), 101–114. DOI: [https://doi.org/10.15388/SlavViln.2023.68\(2\)](https://doi.org/10.15388/SlavViln.2023.68(2))
28. (Reg) *Reginsmál*. Retrieved September 1, 2024, from <https://www.voluspa.org/reginsmal.htm>
29. (Ríg) *Rígsþula*. Retrieved September 1, 2024, from <https://www.voluspa.org/literal/rigsthula.htm>
30. *Sólarljóð*. Retrieved September 1, 2024, from <https://www.voluspa.org/solarljod.htm>
31. (Sigr) *Sigrdrífumál I*. Retrieved September 1, 2024, from <https://www.voluspa.org/sigrdrifumal.htm>
32. Steen, G. *Metonymy Goes Cognitive-Linguistic*. *Style*, 39 (1), 1-11.
33. Pokorný, J. (1959). *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. Bern : Francke.
34. Vries de, J. (1962). *Altnordisches etymologisches Wörterbuch*. Leiden: Brill.

Дата надходження статті до редакції: 27.09.2024.

Прийнято до друку: 22.10.2024

<https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.236>
УДК 81:008]:821.111(73)'06-3.09

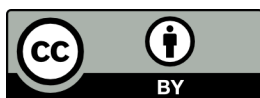
ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ "НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ /ENVIRONMENT" (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ЕЛІЗАБЕТ ГІЛБЕРТ "СУВОРІ ЧОЛОВІКИ")

Кот А. В.

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-6224-204X>

kotannauk@gmail.com

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

У статті розглянуто особливості вербалізації концепту НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ / ENVIRONMENT у романі Елізабет Гілберт «Суворі чоловіки» ("Stern Men"). Метою дослідження є виявлення основних лексем, що експлікують концепт НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ / ENVIRONMENT в художньому тексті. Актуальність наукової розвідки зумовлена необхідністю дослідження визначальних характеристик концептуального простору сучасної жіночої прози та шляхів їх мовної актуалізації. Лексеми, які письменниця використовує на позначення предметів побуту та просторової орієнтації, відображають особливості функціонування уявного світу. Елізабет Гілберт намагається побудувати об'ємний художній простір, наповнений предметами та речами повсякденної життєдіяльності, які відображають внутрішні стани героїв та особливості їх світосприйняття. Письменниця апелює безпосередньо до життєвого досвіду читачів – активних учасників художнього дискурсу. Відтак, концепт НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ / ENVIRONMENT є важливим структурним елементом концептуального простору сучасного художнього жіночого дискурсу.

У ході дослідження застосовано теорію доменів Р. Ленекера, а також методи індукції, дедукції, аналізу, синтезу, узагальнення, опису, контент-аналізу та аналізу словникових дефініцій. У результаті проведеної наукової розвідки виявлено основні концептуальні домени, які профілюють концепт НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ / ENVIRONMENT в загальному (ПП1) – ANIMAL, SEA, MARINE, HOUSING, CLOTHING, DEVICE, LOCATION, NORTH AMERICA, WATERWAY, FURNISHINGS, PLANT, ENVIRONMENT, FISHING, MONEY, TRANSPORT, EUROPE, WATER, GOODS, WAY, CITY, LAND і WORLD, та детальному (ПП2) – WATER TRAVEL, ISLAND, AREA, INVERTEBRATE, USA, BUILDING, WAY, CLOTHING, FURNITURE, CONTAINER, MONEY, SEA, LOCATION, WATER, FISH, WARE, WEATHER, GROUND TRAVEL, SCHOOLS, BIRD, WEST EUROPE, FOOTWEAR, WOODY PLANT, CITY, FABRIC, WORLD, DEVICE, LAND, HERB, TOOL, HOUSING, COLLEGES AND UNIVERSITIES і NOTHERN EUROPE контекстах роману. Також виявлено низку лексем, які експлікують вищезгадані домени в тексті художнього твору.

Ключові слова: когнітивна лінгвістика, лінгвокультурологія, концепт, домен, вербалізація, лексема.

Kot A.V. Peculiarities of the Verbalization of the Concept of ENVIRONMENT (based on Elizabeth Gilbert's novel "Stern Men")

This article examines the peculiarities of verbalization of the concept ENVIRONMENT in Elizabeth Gilbert's novel "Stern Men". The objective of this research is to identify the main lexemes that express the concept of ENVIRONMENT in a literary text. The topicality of the scientific research is due to the need to study the defining characteristics of the conceptual space of contemporary women's fiction and the ways of its linguistic actualization. The lexemes used by the writer to refer to household items and spatial orientation reflect the peculiarities of the functioning of the imaginary world. Elizabeth Gilbert tries to build a three-dimensional artistic space filled with objects and things of everyday life that reflect the internal states of the characters and the peculiarities of their worldview. The writer directly appeals to the experience of the readers, who are active participants in the artistic discourse. Therefore, the concept ENVIRONMENT is an important structural element of the conceptual space of contemporary women's artistic discourse.

In the course of the research, R. Langacker's domain theory was used, as well as the method of induction, deduction, analysis, synthesis, generalization, description, content analysis and analysis of dictionary definitions. As a result of the scientific research, the main conceptual domains that profile the concept of ENVIRONMENT in the general context of the novel (Reference fields 1) were identified – ANIMAL, SEA, MARINE, HOUSING, CLOTHING, DEVICE, LOCATION, NORTH AMERICA, WATERWAY, FURNISHINGS, PLANT, ENVIRONMENT, FISHING, MONEY, TRANSPORT, EUROPE, WATER, GOODS, WAY, CITY, LAND and WORLD, and in the detailed one (Reference fields 2) – WATER TRAVEL, ISLAND, AREA, INVERTEBRATE, USA, BUILDING, WAY, CLOTHING, FURNITURE, CONTAINER, MONEY, SEA, LOCATION, WATER, FISH, WARE, WEATHER, GROUND TRAVEL, SCHOOLS, BIRD, WEST EUROPE, FOOTWEAR, WOODY PLANT, CITY, FABRIC, WORLD, DEVICE, LAND, HERB, TOOL, HOUSING, COLLEGES AND UNIVERSITIES and NORTHERN EUROPE. In addition, a number of lexemes that explicate the above-mentioned domains were identified.

Key words: cognitive linguistics, linguoculturology, concept, domain, verbalization, lexeme.

Вступ. Знаковою подією в галузі лінгвістики стала парадигмальна переорієнтація, що ознаменувала утвердження когнітивно-дискурсивних тенденцій у мовознавстві. Антропоцентричний характер сучасних наукових розвідок свідчить про важливість врахування особливостей функціонування людської свідомості та екстралінгвальних чинників під час дослідження мовних явищ. Такий виток розвитку науки про мову пов'язаний з домінуванням ідеї антропоцентризму про те, що людина – це «центр і найвища мета світобудови» (Селіванова, 2008, с. 38). Людина знаходиться в стані постійної активної акумуляції знань про світ та усвідомлення свого місця в ньому. Важливу роль в процесі пізнання відіграють процеси концептуалізації та вербалізації, які спрямовані на формування

концептуальних моделей у свідомості індивідів та їхньої експлікації за допомогою використання мовних засобів.

Когнітивна лінгвістика та лінвокультурологія викликають особливий інтерес, оскільки саме в межах цих дисциплін науковці намагаються знайти відповіді на питання про взаємозв'язок мови, мислення та культурного середовища, в якому існують індивіди. Попри істотні відмінності цих двох мовознавчих напрямів, які полягають у підходах та методах дослідження мови, вони обидва послуговуються поняттям «концепт», який є мінімальною одиницею репрезентації знань.

Концепт – це складний ментальний конструкт, який формується в процесі пізнавальної діяльності особистості та є інтегральним елементом її концептуальної картини світу. Концептуальна та мовна картини світу знаходяться у тісному взаємозв'язку, оскільки існує необхідність експлікації концептів за допомогою використання мовних елементів – лексем. Мова – це не лише засіб міжособистісної комунікації, а й джерело цінної інформації про характерні риси того чи іншого соціуму. Мовні одиниці вербалізують концепти, які є важливими для носіїв певної культури.

У сучасній лінгвістиці дослідження особливостей експлікації концептуальних структур у текстах художніх творів посідає особливе місце. Такі тенденції пов'язані з необхідністю визначення провідних рис концептуальної та мовної картин світу американських письменниць з позицій когнітивної лінгвістики та лінвокультурології. Особливості відображення об'єктивної реальності відіграють важливу роль у побудові просторової архітекτονіки тексту, апелюючи до попередніх знань читачів про світоустрій. Саме лексеми, які використовують на позначення предметів та об'єктів фізичного світу, сприяють наповненості художнього світу, його цілісності та реалістичності.

Критичний огляд літератури, концептуальних рамок, гіпотез. Концепт є одним з провідних понять у лінгвістиці XXI-го століття, чим і зумовлене різноманіття його трактувань у сучасних наукових розвідках. В іноземних джерелах цей термін прирівнюють до поняття «репрезентація» (від англ. *representation*) і тлумачать його як фундаментальну одиницю знання, що є центральною у процесі категоризації та концептуалізації (Evans, 2007, р. 31). В українській когнітивно-дискурсивній традиції таке тлумачення цього комплексного терміну є актуальним: «концепт – мінімальна структурна одиниця знання» (Мартинюк, 2012, с. 38). З позиції лінвокультурологічних

розвідок, М. М. Полюжин визначає концепт як «культурно детермінований виразник свідомості, зафіксований у мові» (Полюжин, 2015, с. 217). Тобто концепт – це комплексний ментальний феномен, який є структурною одиницею концептуальної картини світу. Він також містить у собі культурний пласт, що відображає особливості функціонування певного соціуму, його історичну та духовно-матеріальну спадщину. Лексему ж визначаємо як основну одиницю лексичного ярусу мовної системи (Загнітко, 2012, с. 125), яка є основоположним елементом мовної картини світу.

Концептуалізація є важливим процесом у творенні концептуального простору та концептуальної картини світу. Вона тісно пов'язана з формуванням у свідомості індивіда уявлення про певні явища та феномени життєдіяльності, а також визначальні риси об'єктивної та суб'єктивної реальності. В іноземних лінгвістично-когнітивних студіях цей термін тлумачать як процес конструювання смислів, якому сприяє мова (Evans, 2007, р. 38). Відповідно, «концептуальна картина світу (ККС) – багатомірне явище, в якому, як у кристалічній сітці, відбиваються і елементи світового універсуму, і зв'язки між цими елементами» (Лисиченко, 2009, с. 13). Іншими словами, такий тип картини світу уособлює ментальне уявлення про особливості світобудови та міжособистісних інтеракцій, яке закріплене у свідомості представників соціуму та є типовим на конкретному етапі розвитку людства. Мовна картина світу (МКС) – це площина мовних засобів вираження концептуальних структур – знань. Саме за допомогою аналізу лексем-вербалізаторів можна виявити основоположні структури концептуального простору художнього тексту. МКС вміщує в собі всю сукупність знань про світ, «які зафіксовані у лексиці, фразеології, граматиці, тобто це світ у дзеркалі мови, результат минулого того народу, до якого ми себе відносимо» (Борисенко, 2010, с. 30).

Значний вклад в розвиток когнітивної лінгвістики зробив Р. Ленекер. Він виокремив два типи концептуальних структур – базовий та небазовий домен. Домен визначаємо як концептуальну сутність, яка репрезентує когерентну структуру знань будь-якого рівня складності та організації. Функцією домену є забезпечення відносно стабільного контексту знань, на основі якого можна зрозуміти інші концептуальні одиниці (Evans, 2007, р. 61). Домен – це те, що вказує на будь-якого типу концепцію або сферу досвіду (Langecker, 2008, р. 44). В українських наукових працях фігурує таке визначення цього поняття: «домен – концептуальна структура, що слугує

контекстом (фоном) для виділення (профілювання) концепту» (Мартинюк, 2012, с. 21).

Базовий домен тлумачимо як такий, що безпосередньо стосується людського емпіричного досвіду та не підлягає подальшому редукуванню (Evans, 2007, р. 10; Langacker, 2008, р. 44). Тобто це певний обсяг знань, що акумулюється індивідом в процесі життєдіяльності. Відтак, Р. Ленекер зазначає, що базові домени не є концептами або концептуалізаціями. На його думку, це сфери емпіричного потенціалу, в межах яких можуть відбуватися концептуалізації та утворюються концепції (Langacker, 2008, р. 44-45). Відповідно, небазовий домен є складною концептуальною структурою, яка не є безпосередньо пов'язана з пізнанням навколишнього середовища за допомогою органів чуття. Однак такий тип домену не знаходиться в опозиції до базового домену, оскільки певні аспекти небазових доменів пізнаються на основі попереднього знання про особливості світобудови. Відтак, для осмислення більш комплексних явищ, індивід повинен мати базове усвідомлення про те, що таке базовий домен (Langacker, 2008, р. 45-47).

Ще одним важливим елементом теорії доменів є поняття «матриця» (від англ. *matrix*). Певна лексема є точкою доступу до всього попереднього обсягу знань індивіда – матриці доменів. Якщо до складу матриці входить багато різних доменів, то її називають комплексною (Langacker, 2008, р. 47).

Методологія дослідження. Дослідження виконано на матеріалі роману «Суворі чоловіки» (“Stern Men”) Елізабет Гілберт, що був вперше опублікований у 2000-му році. Письменниця є представницею сучасної американської прози, цільовою аудиторією якої є жінки.

Для здійснення наукової розвідки використано такі загальнонаукові методи як індукція, дедукція, аналіз, синтез, узагальнення та опис. Також використано метод аналізу словникових дефініцій за допомогою використання таких онлайн-словників як Longman Dictionary of Contemporary English (LDCE), Merriam-Webster Dictionary (MWD) та Cambridge Dictionary (CD), для визначення основних денотативних значень слова *environment* в англійській мові. Контент-аналіз здійснено за допомогою програмного забезпечення “*Tropes 8.4.4*”. Завдяки цій програмі проаналізовано загальний та детальний контексти роману та, відповідно, виявлено референційні поля художнього тексту – РП1 (*Reference fields 1*) та РП2 (*Reference fields 2*). На основі отриманої інформації визначено основні лексеми, що експлікують концепт НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ / ENVIRONMENT у тексті.

Результати дослідження та обговорення. Роман «Суворі чоловіки» (“Stern Men”) Елізабет Гілберт є прикладом сучасного жіночого роману, в якому письменниця досліджує теми людських стосунків, ідентичності та сили. Головною героїнею твору є Рут Томас, яка народилася в 1958 році неподалік узбережжя штату Мен на острові Форт-Найлз. У 1976 році вона закінчує навчання в школі-пансіонаті та повертається назад на острів. Попри можливість здобути хорошу освіту на материку, Рут надає перевагу життю на Форт-Найлзі. Такий вчинок є своєрідним протестом з боку головної героїні, яка відмовляється покидати дім.

Для того, щоб краще усвідомити глибинну область знання, яке репрезентує концепт НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ / ENVIRONMENT, нами проаналізовано значення лексеми *environment* в LDCE, MWD та CD. Отже, це поняття має низку денотативних значень, а саме слово *environment* позначає: 1) людей; 2) речі, які оточують людей; 3) будівлі; 4) загальну ситуацію; 5) природні особливості місць – середовища існування; 6) умови, в яких люди існують, і як ці умови на них впливають; 7) обставини, об’єкти та умови, зокрема соціально-культурні, в яких існують індивіди (Longman Dictionary of Contemporary English; Merriam-Webster Dictionary; Cambridge Dictionary). Особливий інтерес викликає вербалізація предметів та речей фізичного світу, які є важливою частиною формування навколишнього середовища у художньому тексті.

Зауважимо, що концепт НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ / ENVIRONMENT є одним з інтегральних частин концептуального простору сучасних романів. Цей концепт охоплює всі попередні знання індивіда про особливості функціонування фізичного світу, які є важливими для просторової орієнтації та розвитку сюжету. Предмети побуту, особисті речі, будівлі та просторові вказівники відіграють важливу роль в побудові предметно-просторового мікрокосму художньої реальності (Єфремова & Коляда, 2019, с.128-129). Лексеми-вербалізатори концептів, які є структурними елементами цього домену, відображають ставлення героїв до навколишнього середовища та їхні емоційно-психічні стани, які безпосередньо впливають на світосприйняття.

Концепт НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ / ENVIRONMENT профілюємо на базі таких основних доменів загального контексту (ПП1) – ANIMAL, SEA, MARINE, HOUSING, CLOTHING, DEVICE, LOCATION, NORTH AMERICA, WATERWAY, FURNISHINGS, PLANT,

ENVIRONMENT, FISHING, MONEY, TRANSPORT, EUROPE, WATER, GOODS, WAY, CITY, LAND і WORLD, а також доменів детального контексту (РП2) – WATER TRAVEL, ISLAND, AREA, INVERTEBRATE, USA, BUILDING, WAY, CLOTHING, FURNITURE, CONTAINER, MONEY, SEA, LOCATION, WATER, FISH, WARE, WEATHER, GROUND TRAVEL, SCHOOLS, BIRD, WEST EUROPE, FOOTWEAR, WOODY PLANT, CITY, FABRIC, WORLD, DEVICE, LAND, HERB, TOOL, HOUSING, COLLEGES AND UNIVERSITIES і NOTHERN EUROPE. Ці домени безпосередньо пов'язані з місцем перебування героїв роману, речами, що їх оточують, та історією поселення.

Важливим доменом для профілювання концепту НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ / ENVIRONMENT в РП1 є NORTH AMERICA. Лексеми цього домену експлікують просторові орієнтири художнього світу, наприклад: *Maine, Virginia, Boston, Massachusetts, New England, Atlanta, Concord, New Hampshire* та інші. Елізабет Гілберт також використовує такі лексеми як *Fort Niles Island* та *Courne Haven Island* для конструювання уявного географічного простору художнього тексту. Однак, ці локації є художньою вигадкою письменниці, оскільки на узбережжі штату Мен відсутні острови з такими назвами. Попри це, самі ці острови та взаємодія їхніх мешканців відіграють ключову роль в розвитку сюжету роману. У пролозі до роману Елізабет Гілберт описує особливості розташування та історію цих островів.

*“In their specific geography, **Fort Niles Island and Courne Haven Island** are so astonishingly similar that their creator must have been either a great simpleton or a great comic”* (Gilbert, 2009).

Домени РП1 – ANIMAL, SEA, MARINE, FISHING та WATER є взаємопов'язаними, оскільки вони репрезентують середовище, в якому існують герої роману. Зокрема, морська тематика роману експлікована за допомогою використання таких лексем як, наприклад, *lobster, bluefish, island, harbor, boat, pier, fishing, nets* та інші. Ці мовні одиниці відображають цінності та світоглядні орієнтири персонажів. Основним промислом острів'ян є риболовля, а саме виловлювання омарів. Тобто ця сфера діяльності є не лише видом заробітку, а й важливою частиною повсякденного життя героїв. Наприклад, за допомогою лексем, що експлікують домен ANIMAL, Елізабет Гілберт описує хист родини Вішнеллів до рибацького

промислу. Ця діяльність є не лише способом заробітку, а й сімейним ремеслом.

“Lobsters certainly seemed to consider it an honor and a privilege to enter a Wishnell trap. They would crawl over other men’s traps for miles of sea bottom just to be caught by a Wishnell. It was said that a Wishnell could find a lobster under a rock in your grandmother’s flower garden. It was said that families of lobsters collected in the very walls of Wishnell homes, like rodents. It was said that Wishnell boys were born with tentacles, claws, and shells, which they shed during the final days of nursing” (Gilbert, 2009).

В межах РП2 увагу привертають домени AREA, BUILDING та FURNITURE, оскільки лексеми-вербалізатори цих доменів є важливими для побудови тривимірного художнього світу. Вони певним чином спрямовують читача та допомагають окреслити просторові рамки середовища, в якому відбуваються події в романі. Прикладом мовних одиниць, що експлікують домени AREA, BUILDING та FURNITURE в тексті прозового твору, є *floor, door, room, bedroom, kitchen, house, building, bed, table, chair* та інші. Зокрема, такі лексеми можуть вербалізувати загальну атмосферу, яка панує в творі, а також відображати характерні особливості взаємодії персонажів з навколишнім середовищем.

“Every object in Mrs. Pommeroy’s kitchen was piled on the kitchen table or hidden beneath sheets. The kitchen chairs were in the living room, tossed on the sofa, out of the way. Ruth got a chair and sat in the middle of the kitchen while the three Pommeroy sisters resumed painting” (Gilbert, 2009).

Для розвитку сюжету роману важливими доменом РП2 є SCHOOLS та COLLEGES AND UNIVERSITIES, оскільки саме рішення Рут повернутися жити на Форт-Найлз замість того, щоб навчатися в коледжі, стало доленосним. Елізабет Гілберт намагається зобразити умови, в яких знаходиться головна героїня. Попри те, що життя на острові не є легким, Рут має особливий зв’язок з цим місцем і прагне повернутися додому.

“Ruth graduated from boarding school in late May of 1976. She had no plans for the future except to return to Fort Niles, where she so obviously belonged. She made no move to attend college. She never even looked at the college brochures scattered around her school, never responded to the advice of her teachers, never gave any notice to the shy hints of her mother” (Gilbert, 2009).

Рут також не бажає асоціювати себе з дівчатами, з якими відвідувала школу, оскільки то було життя, яке вона не обирала. Вона наголошує на

тому, що навчання в школі – це вимога дорослих. Її мати бажає іншого майбутнього для доньки, але Рут йде за покликом серця. Згодом вона рефлексує на події, які є важливими для її майбутнього.

“My mother always presses me to get away from Fort Niles. Not really presses, but she made me go to school in Delaware, and now she wants me to move to Concord. Or go to college. But I like it out there.” Ruth pointed at the ocean. “I don’t want to live with the Ellis family. I want them to leave me alone.” She didn’t understand why she was rambling on to this huge, quiet, shy young man in the clean yellow slicker; it occurred to her that she sounded like a child or a fool. But when she looked at Owney, she saw that he was listening. He wasn’t looking at her as if she were a child or a fool. “You’re sure I’m not bothering you?” (Gilbert, 2009).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, концепт НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ / ENVIRONMENT профілюємо на фоні низки концептуальних доменів, які є безпосередньою точкою доступу до попередніх знань читачів про фізичний світ, його особливості та функціонування. В ході дослідження виокремлено основні домени загального та детального контекстів тексту роману, які засвідчили предметну наповненість та просторову спрямованість використаних письменницею лексем. Елізабет Гілберт прагне створити об’ємний світ, герої якого оточені предметами та об’єктами, що відображають їх емоційно-психічні стани та є важливими для розвитку сюжету.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні особливостей вербалізації концепту НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ / ENVIRONMENT на матеріалі сучасних англомовних жіночих романів.

ДЖЕРЕЛА

1. Борисенко, Н. (2010). *Методика проведення наукових досліджень: Навчально-методичний посібник*. Вид-до. ЖДУ ім. Івана Франка.
2. Єфремова, Н., & Коляда, Е. (2019). *Лінгвальна об’єктивізація світу речей в романі Маргарет Лоренс «Кам’яний ангел»*. Канадознавство: суспільство, культура, мова : кол. моногр., 128–139.
3. Загнітко, А. (2012). *Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: Т. 2. К - О*. ДонНУ.
4. Лисиченко, Л. А. (2009). *Лексико семантичний вимір мовної картини світу*. Видавнича група «Основа».
5. Мартинюк, А. П. (2012). *Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики*. ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
6. Полюжин, М. (2015). Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, (4), 214–224.

7. Селіванова, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник*. Довкілля-К.
8. *Environment* (б. д.). In *Longman Dictionary of Contemporary English | LDOCE*. Retrieved from <https://www.ldoceonline.com/dictionary/environment>
9. *Environment* (б. д.). In *Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary*. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/environment>
10. *Environment*. (б. д.). In *Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus*. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/environment>
11. Evans, V. (2007). *Glossary of cognitive linguistics*. Edinburgh University Press.
12. Langacker, R. W. (2008). *Cognitive grammar : a basic introduction*. Oxford University Press.

МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Gilbert, E. (2009). *Stern Men: A Novel*. Penguin Publishing Group.

REFERENCES

1. Borysenko, N. (2010). *Metodyka provedennia naukovykh doslidzhen: Navchalno-metodychnyi posibnyk*. Vyd-do. ZhDU im. Ivana Franka. (in Ukrainian)
2. Yefremova, N., & Koliada, E. (2019). *Linhvalna obiektyvatsiia svitu rechei v romani Marharet Lorens «Kamiany anhel»*. Kanadoznavstvo: suspilstvo, kultura, mova : kol. monohr., 128–139. (in Ukrainian)
3. Zahnitko, A. (2012). *Slovnyk suchasnoi linhvistyky: poniattia i terminy: T. 2. K - O*. DonNU. (in Ukrainian)
4. Lysychenko, L. A. (2009). *Leksyko semantychnyi vymir movnoi kartyny svitu*. Vydavnycha hrupa «Osnova». (in Ukrainian)
5. Martyniuk, A. P. (2012). *Slovnyk osnovnykh terminiv kohnityvno-dyskursyvnoi linhvistyky*. KhNU im. V. N. Karazina. (in Ukrainian)
6. Poliuzhyn, M. (2015). *Poniattia, kontsept ta yoho struktura*. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, (4), 214–224. (in Ukrainian)
7. Selivanova, O. O. (2008). *Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy: Pidruchnyk*. Dovkillia-K. (in Ukrainian)
8. *Environment* (n. d.). In *Longman Dictionary of Contemporary English | LDOCE*. Retrieved from <https://www.ldoceonline.com/dictionary/environment>
9. *Environment* (n. d.). In *Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary*. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/environment>
10. *Environment*. (n. d.). In *Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus*. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/environment>
11. Evans, V. (2007). *Glossary of cognitive linguistics*. Edinburgh University Press.
12. Langacker, R. W. (2008). *Cognitive grammar : a basic introduction*. Oxford University Press.

RESEARCH MATERIALS

1. Gilbert, E. (2009). *Stern Men: A Novel*. Penguin Publishing Group.

Дата надходження статті до редакції: 13.09.2024

Прийнято до друку 18.10.2024

<https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.237>
УДК 811.111:004.735.5

СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ ЕКСПРЕСИВІЗАЦІЇ ДИСКУРСУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Крутько Т. В.

Національний університет водного господарства та природокористування

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2060-5720>

t.v.krutko@nuwm.edu.ua

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Статтю присвячено дослідженню функціонування синтаксичних засобів у повідомленнях соціальної мережі. Мета статті – виявити і проаналізувати найпоширеніші синтаксичні засоби та особливості їхнього функціонування у повідомленнях, розміщених на персональній Facebook сторінці голлівудського актора Раяна Рейнольдса. Матеріалом дослідження слугували 700 повідомлень, розміщених на приватній Facebook сторінці Раяна Рейнольдса упродовж 2016-2024 рр.. Методологія дослідження передбачала використання методу суцільної вибірки, методу аналізу і синтезу дібраного матеріалу, дескриптивного та інтерпретаційного методу для вивчення функціонування мовних одиниць, методу кількісних підрахунків для вивчення відсоткового співвідношення найуживаніших синтаксичних засобів. Проведений кількісний аналіз свідчить, що у третині повідомлень вибірки фіксуються експресивні синтаксичні засоби. Найуживанішими з-поміж проаналізованих засобів виявилися номінативні та еліптичні речення. У кількісному порівнянні номінативних речень ужито більше, але з незначним переважанням над еліптичними. Деяко нижчу частотність уживання у повідомленнях демонструють парцельовані конструкції. Установлено, що використання еліптичних, номінативних, парцельованих речень, які входять в арсенал експресивних засобів синтаксису, є ефективним засобом ущільнення змістового плану повідомлення за одночасної його експресивізації. Номінативні, еліптичні, парцельовані речення – структури, які посилюють прагматику, слугують увиразненню, надають повідомленням відтінок розмовного, невимушеного стилю. Використання синтаксичних засобів стиснення формальної структури повідомлення за одночасного підвищення його виразності, привабливості та оригінальності веде до оптимальної подачі інформації, сприяє створенню цікавого інформативно-розважального контенту та креативної самопрезентації власника акаунту.

Ключові слова: еліпсис, експресивність, номінативні речення, парцеляція, повідомлення у Facebook, соціальна мережа, синтаксичні засоби експресивності.

Krutko T. V. Syntactic means of expressiveness in social network discourse

The paper explores how syntactic means can be deployed in social network posts. The purpose of the article is to identify the key syntactic means employed in Ryan Reynolds' Facebook posts. For the purposes of this study, 700 Ryan Reynolds' Facebook textual posts have been extracted and analyzed. The data were sourced from Ryan Reynolds' personal Facebook page between 2016-2024. The methodology employed in this paper has gone through a process of data collection, data processing, and data analysis. Qualitative and quantitative content analyses have been carried out. The textual posts have been explored through functional analysis to investigate syntactic means of expressiveness from the viewpoint of their role in message content. The author of the paper has found out quantitative differences in the usage of the syntactic expressive means by the celebrity. According to investigation, every third textual post comprises expressive syntactic means. Ellipsis, nominative sentences, and parceling have been identified in the given research as the most frequently employed syntactic means in Ryan Reynolds' Facebook text posts. The result of the research explicates that nominative and elliptical sentences are marked by the highest frequency of use and are employed to add to expressiveness of celebrity's textual messages. The analyzed linguistic material demonstrated that the main function of elliptical, nominative sentences and parceling is to compress the utterance, make it definite, enhance its expressiveness, create casual, informal and easy-going tone. Syntactic means have been proved to be an effective means of fulfilling the expressive function as they tend to attract recipients' attention and fascinate them, provoke positive feelings, create the desired impression and a favorable attitude towards the content posted on Facebook.

Key words: *ellipsis, expressiveness, Facebook post, nominative sentences, parceling, social network, syntactic means of expressiveness*

Вступ. Експресивізація комунікації передбачає цілеспрямований відбір мовних засобів, які ведуть до посилення емоційної виразності, яскравої оцінної маркованості повідомлення, що має на меті подачу інформації в максимально доступній формі, активізацію уваги адресата, вплив на його емоційний стан.

Дослідження категорії експресивності залишається у центрі уваги представників сучасної когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістики (Крутько, Козуб, 2023), (Мороз, 2017), (Choksi, 2020), (Gutzmann, 2019), (Hreshchuk, 2022), (Lysenko, 2023), (Ogiermann, Bella, 2021). Дослідники одностайні в тому, що реалізація категорії експресивності відбувається за допомогою одиниць усіх рівнів мови, що зумовлює виокремлення фонетичних, морфологічних, лексичних, синтаксичних виражальних засобів та прийомів, покликаних здійснювати вплив у процесі комунікації.

Якщо яскрава експресивна маркованість висловлень знаходить вираження у застосуванні лексичних одиниць з оцінним значенням, то граматичні засоби створення мовної експресії не мають безпосереднього, прямого зв'язку з позитивною або негативною оцінкою. Вони розрізняються

здебільшого за характером вияву книжної або розмовної експресії, наявної в конкретному висловленні й протиставлюваної нейтральним щодо експресії структурам (Корольова, Шевченко, 2022, с. 389).

Традиційно до експресивних синтаксичних конструкцій науковці зараховують зміну порядку слів, еліпсис, парцеляцію, приєднання, повтори, градацію, варіювання актуального членування (Селіванова, 2007, с. 140).

Критичний огляд літератури, концептуальних рамок, гіпотез. У сучасному вітчизняному та закордонному мовознавстві існує чимала кількість праць, присвячених дослідженню синтаксичних засобів створення експресивності у різних типах дискурсу.

У наукових працях останніх років увага приділяється особливостям функціонування експресивних синтаксичних засобів в епістолярному (Батринчук, 2020), політичному (Вінтонів et al., 2018), художньому (Коржак, 2021), (Коржак, 2022), (Корольова, Шевченко, 2022), мас-медійному (Ковальова, Савицька, 2023), (Teravšević, 2022), (Teravšević, Tomić-Brkuljan, 2024), поетичному (Межов, 2023) дискурсі.

Попри існування численних наукових розвідок, досі недослідженою залишається специфіка функціонування експресивних синтаксичних засобів у дискурсі соціальних мереж, зокрема у повідомленнях зіркових особистостей, що зумовлює актуальність наукової роботи.

У центрі нашої уваги – аналіз функційних особливостей синтаксичних засобів вираження експресії у повідомленнях персональної Facebook сторінки американського актора та бізнесмена Раяна Рейнольдса, кількість підписників якої перевищує 21 мільйон. Матеріалом дослідження слугували 700 повідомлень, розміщених на приватній Facebook сторінці Раяна Рейнольдса упродовж 2016-2024 рр.

Досягнення мети передбачає виконання ряду завдань, а саме: виявити найуживаніші синтаксичні засоби експресивізації повідомлень персональної Facebook сторінки зіркової особистості; проаналізувати їхні синтаксичні функційні особливості.

Методологія дослідження. Специфіка мети та завдань роботи зумовлюють використання ряду загальних і спеціальних методів лінгвістичного аналізу, зокрема: методу спостереження та суцільної вибірки – для добору матеріалу дослідження з персональної Facebook сторінки; методу аналізу і синтезу інформації – для висвітлення рис, притаманних англомовним повідомленням зіркової персони; дескриптивного та

інтерпретаційного методу – для вивчення функціонування мовних одиниць; контекстуального аналізу; прагматичного методу – для визначення комунікативної інтенції адресанта повідомлень, виокремлення й дослідження мовних засобів впливу на адресатів; кількісних підрахунків – для вивчення відсоткового співвідношення найуживаніших синтаксичних засобів.

Результати дослідження та обговорення. Основними ознаками соціальних мереж як платформи міжособистісної комунікації є оперативність, інтерактивність, мультимодальність, гіпертекстуальність. Саме вони зумовили перетворення соціальних мереж на популярну платформу для публікацій новинного, розважального, науково-освітнього, ділового, комерційного, рекламного, політичного, суспільного, соціокультурного характеру, що активно експлуатується зірковими особистостями.

Відомі особи використовують соціальні мережі як комунікаційний канал, спосіб встановлення тісних взаємин з цільовою аудиторією; як інструмент впливу, оскільки функційний потенціал соцмереж, вербально-візуальне наповнення сторінок створюють оптимальні умови для здійснення соціальних комунікацій.

Функційні можливості соціальних мереж дозволяють використовувати їх для самопрезентації зіркової особи в особистісному, професійному, соціальному вимірах. Завдяки соцмережам відбувається швидке поширення новин та інформації про вподобання, цінності, переконання, громадянську активність відомої особистості; демонстрація навичок, які підкреслюють її приналежність до професійної спільноти та навичок соціальної взаємодії; вплив на суспільну думку.

Комунікація в соціальних мережах реалізується за допомогою різних каналів і представлена вербально (повідомлення, коментарі, тощо) та зображенням, аудіо- та відеофайлами, а також непрямим шляхом у вигляді поширень та вподобань.

Якщо йдеться про повідомлення на персональній Facebook сторінці зіркової особистості, то це – переважно невеликі за обсягом мультимодальні тексти, представлені комбінацією вербального, візуального чи аудіовізуального компонентів, які не потребують значних зусиль для інтерпретації. "Використання зображень може компенсувати відсутність певної інформації у вербальній частині, підсилити емоційний вплив, підтримати ідею повідомлення" (Shurma, 2024).

Повідомлення соціальних мереж, як і SMS, коментарі в онлайн-чатах, блогах, на онлайн-платформах, слідом за іншими дослідниками, відносимо до текстів малої форми (Alzanin et al., 2022). За визначенням Л. І. Тараненко, текстами малої форми прийнято називати різні за жанровою належністю твори, що мають спільну ознаку – невеликий обсяг та які передають "високу концентрацію почуттів та дії" (Тараненко, 2014, с. 22).

Текстам малої форми, до яких належать повідомлення соціальних мереж, притаманне активне використання засобів, спрямованих на скорочення обсягу без втрати інформаційного наповнення. Компресія – ефективний спосіб концентрації інформації на всіх мовних рівнях, зокрема синтаксичному. Окрім того, що використання компресованих синтаксичних форм забезпечує лаконічність викладу, веде до згорнутості та інформаційної насиченості повідомлення, створюється додаткове емоційно-експресивне забарвлення, враження невимушеності викладу. Таким чином, за допомогою уживання компресованих синтаксичних форм вдається досягати максимального інформаційного та експресивного наповнення повідомлення.

Серед компресованих синтаксичних конструкцій, зафіксованих у вибірці, виявляємо високу частотність вживання еліпсису, який полягає у вилученні з речення одного чи декількох компонентів синтаксичної конструкції з метою надати тексту більшої виразності, динамічності, уникнути повторень (Селіванова, 2007, с. 141):

1) *Found the guy who killed Bambi's mom. #DeadpoolAndWolverine #LFG* (Fb 22 квіт. 2024); *Gonna fit right in at Disney.* (Fb 6 груд. 2019);

2) *That's a wrap for me. Gonna miss kicking rocks with these two. Been down a lotta roads together. #HitmansBodyguard2* (Fb 18 квіт. 2019);

3) *Feels like the first day of 'Pool* (Fb 19 берез. 2019) (Хештеги, #, які присутні у більшості повідомлень і є формою непрямой адресації, допомагають об'єднати контент за певною темою або ідеєю і спрощують процес пошуку інформації у соціальній мережі).

Як свідчать приклади, неповнота еліптичних речень умовна, адже невербалізовані підмети легко відтворюються з контексту. Підтвердження цієї думки знаходимо в А. Загнітка, який розглядає еліптичне речення як речення з повною інформативною семантикою, але неповне формально, речення, в якому уява про пропущений член речення безпосередньо встановлювана із власного змісту та будови, а не з контексту й обставин мовлення (Загнітко, 2020, с. 136):

4) *Zero presh. Gonna take my anxiety for a little walk now* (Fb 15 груд. 2023);

5) *Exercise bike not included. #AviationGin* (Fb 7 груд. 2019).

Легко можуть бути відновлені з контексту пропущені елементи еліптичного питального речення:

6) *What do you get someone for their #Monthiversary? Is it rubber? Brick? Carpet?* (Fb 12 берез. 2016);

7) *Betty White as Cable. Thoughts? #nationaltreasure* (Fb 11 лют. 2016).

Еліптичні питання дозволяють значно скоротити довжину мовленнєвого відрізка за повного збереження його змісту:

8) *I became a MintMobile.com owner because paying more than 15 bucks a month for wireless seemed crazy. Not matching green shirt and couch crazy, but damn close. (Teal? Turquoise? The hell is that color?)* (Fb 2 січ. 2020).

Окрім того, що питальні речення з елімінованими елементами є засобом мовної економії, вони є засобом діалогізації повідомлення. Питальні речення як ефективна комунікативна стратегія взаємодії призначені для усунення психологічного бар'єру між учасниками комунікації та сприяють створенню атмосфери невимушеного дружнього спілкування:

9) *Betty White was born 94 years ago today. Some time later, this movie got made. Coincidence? #deadpool* (Fb 17 січ. 2016);

10) *You know what pairs nicely with Apple? Mint. #5G* (Fb 13 жовт. 2020).

Виконаний аналіз мовного матеріалу засвідчив, що найбільшою за кількістю випадків вживання є група питальних речень з редукованими підметом та дієсловом-зв'язкою складного присудка, які є менш інформативно значущими і які можна легко відновити з контексту.

Корпус ілюстративного матеріалу дає підстави стверджувати, що вживання у повідомленнях еліптичних речень є експресивним засобом, залучення якого веде до зниження офіційності повідомлення, його інтимізації, створення ефекту діалогічності спілкування, а отже підсилює апелятивно-спонукальні характеристики повідомлення:

11) *My secret to a proper stuffing? Gentle hands, heavy eye contact, and bundles of thyme. #DeadHouseKeeping #Deadpool* (Fb 9 лист. 2017);

12) *Perk of owning a gin company? I get to foist #BlackFriday spam on you... But... a Portion of all proceeds go to PowerPlayNYC.org* (Fb 23 лист. 2018).

Окрім еліпсису, серед засобів експресивного синтаксису у вибірці фіксуємо використання парцеляції, яка полягає у членуванні цілісної

реченнєвої структури на кілька окремих висловлень для актуального наголошення виокремлюваних компонентів. Поєднання двох висловлень, що на поверхневому рівні постає як розчленування одного речення на дві частини за умов парцелювання, дозволяє концентрувати увагу читача на кожній з них як самодостатній і максимально актуалізованій в умовах комунікації (Загнітко, 2020, с. 538):

13) *Dream. Job. #Deadpool* (Fb 14 лют. 2016);

14) *I love this movie. So much. #TheAdamProject Netflix March 11th.* (Fb 24 лют. 2022);

15) *I don't usually talk about ex-girlfriends. But Betty's special. Happy Birthday to the one and only, Betty White 🎂* (Fb 4 жовт. 2020);

16) *I own nothing in this photo. Except that gin company. #AviationGin* (Fb 21 лют. 2018);

17) *As a kid, my brother loved taking me out for a cruise. An hour later, he'd return. Alone.* (Fb 13 трав. 2016).

Парцеляти, які є функційно залежними від опорних речень, можуть піддаватися інверсії, бути в контактній і дистантній позиціях щодо базової частини речення або інших, формально і семантично пов'язаних із ними парцелятивів (Вінтонів et al., 2018, с. 216-218). У наступних прикладах спостерігаємо контактну парцеляцію додатків – суміжне розміщення основного речення та парцелята: 18) *Behind the scenes — rehearsal on #deadpool2. Making it in showbiz is no joke. Yeah, it takes a bit of luck. A whiff of talent. But mainly, the commitment to have both legs surgically removed for a *certain* scene. #FullWinnieThePooh* (Fb 29 трав. 2018);

19) *The suit hides the blood. Also sweat... But today, with Deadpool wrapping, it's mostly tears.* (Fb 24 січ. 2024).

Парцельовані додатки виокремлюють важливі деталі інтонаційно і логічно, спрямовують увагу адресата на значущість змістових компонентів повідомлення, а саме опис непростої акторської роботи.

Видокремлені означення конкретизують зміст означуваного слова, акцентують важливість певної ознаки:

20) *First time trying on the suit. It was so clean back then. So innocent. We both were. #deadpool2* (Fb 25 черв. 2024).

У наступному прикладі однорідні парцельовані означення, подані одним блоком у синтаксично сильній постпозиції, передають інформацію квантами, стисло, коротко й виразно, створюючи уривчастий ритм повідомлення:

21) *I love eggs. Scrambled, poached and hidden* (Fb 30 берез. 2018). Поява малопередбачуваної лексеми *hidden* веде до створення ефекту несподіванки, спрямованої передусім на досягнення комічного ефекту.

Відокремлені присудки інформаційно доповнюють, уточнюють повідомлення:

22) *Sometimes life feels like you're trapped inside a urine-burping septic tank of hate. But then you pause. Take a cleansing breath and here's the trailer for #FreeGuy* (Fb 5 жовт. 2020).

Парцельовані конструкції, оформлені за принципом синтаксичного паралелізму, виступають акцентувальним засобом повідомлення:

23) *Someone had to say it. Then make it. Then drink it. #NegroniWeek Aviation Gin* (Fb 18 вересн. 2023).

Найпоширенішими у вибірці є обставинні парцеляти, які покликані доповнювати зміст присудків. Унаслідок парцеляції посилюється комунікативна актуалізація сегментованих одиниць, конкретизується зміст:

24) *He's always been there to help me get back to functionality. Mentally and physically* (Fb 13 лист. 2023); *My mom barely has any room left on her face for another tattoo. But she's going for it. Because she cares.* (Fb 5 груд. 2017);

25) *#deadpool press junket in San Fran(cisco). Done right.* (Fb 6 лют. 2016).

Серед досліджуваних повідомлень фіксуємо використання ланцюжків парцелятивів – членування цілісної реченневої структури на окремі однослівні сегменти, що має на меті максимальне посилення смислових та експресивних конотацій:

26) *Check. This. Out.* (Fb 7 лют. 2017);

27) *Best. Review. Ever. (I've never had 4 Golden Girls all at once...)* (Fb 11 лют. 2016);

28) *Best. Birthday. Everrrrr. Courtesy of my wife, buddy, and international spy, @blakelively.* (Fb 26 жовт. 2016).

Парцельовані конструкції спрощують повідомлення і полегшують його сприйняття адресатами. Серед інших функцій парцеляції дослідники називають динамізацію, акцентуацію, увиразнення, експресивізацію певного фрагмента висловлення (Селіванова, 2007, с. 449).

Яскравим експресивним потенціалом насичені номінативні речення вибірки, ядерний компонент яких виражений субстантивом чи іменним словосполученням:

29) *Maximum Ginger. Killing it. #deadpool Brentwood Duo* (Fb 6 берез. 2016);

30) *Three seconds later, he told me I'm going to Hell. True story* (Fb 27 груд. 2018);

31) *Character first. #6Underground Netflix* (Fb 19 верес. 2018).

Інформативно місткі номінативні речення, виражені конкретними іменниками, які несуть найбільше змістове навантаження, ведуть до ущільнення змістового плану повідомлення. Розташовуючись на початку, такі номінативні речення виступають змістовими носіями інформації та виконують називну функцію:

32) *Peter. He is the cornerstone of X-Force. #deadpool2 — tickets at Deadpool.com* (Fb 20 трав. 2018);

33) *Newest Mint Mobile customer. Also, owner of the company. To keep things above board, I'll be paying myself \$15 a month. #MintOwner MintMobile.com* (Fb 25 лист. 2019);

34) *Brolin. Now with over 80 percent less chin. Get tickets for #Deadpool2 at fandango.com/deadpool-2-200.... Now Playing* (Fb 19 трав. 2018).

Результати спостереження свідчать, що номінативні речення в ініціалній позиції повідомлення є засобом семантичного виокремлення назви фільму, імен персонажів, локацій тощо:

35) *Free Guy In theaters July 3rd. #FreeGuy* (Fb 4 жовт. 2019);

36) *This beast. In IMAX... bring your own seatbelt. #DeadpoolAndWolverine July 26* (Fb 28 черв. 2024);

37) *Wembley Stadium. Like nothing else....(Fb 25 трав. 2022); Tomorrow. #DeadpoolAndWolverine* (Fb 19 трав. 2024).

Номінативні речення з абстрактними іменниками чи якісними прикметниками є емоційно виразнішими і виконують емоційно-оцінну функцію:

38) *True legend. Thank you David Beckham for coming out to play. #deadpool2* (Fb 11 трав. 2018);

39) *National Palace Museum in Taipei. Amazing. (Fb 20 січ. 2016); Home sweet home Wrexham AFC* (Fb 16 верес. 2023).

Серед зібраного фактичного матеріалу зафіксовані одиничні випадки нанизування номінативних речень, яке слугує створенню мовної експресії, динамізації та увиразненню викладу:

40) *Hockey. Zambonis. Miracles. All the best things happen on ice. Introducing the #MiracleOnIce by Aviation Gin* (Fb 21 лют. 2022);

41) *Amazing. Beautiful. Perfect.* (Fb 28 жовт. 2017).

Проведений кількісний аналіз використання синтаксичних засобів створення експресивності свідчить про значну кількість виявлених випадків їхнього функціонування: з 700 проаналізованих повідомлень на Facebook сторінці актора у 206 (29,5%) були зафіксовані експресивні синтаксичні засоби. Найуживанішими з-поміж аналізованих засобів виявилися номінативні та еліптичні речення. У кількісному порівнянні номінативних речень ужито більше, але з незначним переважанням над еліптичними. Дещо нижчу частотність уживання у повідомленнях демонструють парцельовані конструкції (див. *табл. 1*).

Таблиця 1.

Синтаксичний засіб	Кількість	Відсотки
Номінативні речення	106	39,3%
Еліптичні речення	102	37,7%
Парцельовані конструкції	62	22,9%
Всього	270	100 %

Виконаний аналіз мовного матеріалу вможливує висновок про те, що використання еліптичних, номінативних, парцельованих речень, які входять в арсенал експресивних засобів синтаксису, є ефективним засобом ущільнення змістового плану повідомлення за одночасної його експресивізації:

42) *Spent some time catching up with my friend, @TarajiPHenson who gives a GIANT performance in @hiddenfiguresmovie. She's a hurricane. See. This. Film. I wish I could stop high fiving her long enough to start high fiving her again* (Fb 13 лист. 2016);

43) *Only a few hours left for Oscar voting. Too late for a write-in campaign for a totally ineligible movie?* (Fb 23 лют. 2016);

44) *Wasn't expecting to end up at this beautiful ballpark watching a baseball game in Seoul, Korea tonight. But that's what happened. No take-backs. 🇺🇸 LG 1 : 4 Kiwoom* (Fb 3 лип. 2024).

Завдяки синергії функційних потенціалів синтаксичних засобів удається створити компресований варіант повідомлення високої прагматичної насиченості:

45) *Got to spend an interview with two of my best pals, talking about the time I got to make a movie with two of my best pals. I'll never stop missing the making of Deadpool & Wolverine. The surprises. The joy and the fun. On screen and off* (Fb 25 черв. 2024).

Підсумовуючи вищезазначене, можемо узагальнити, що експресивність синтаксису повідомлень персональної сторінки зіркової особи пов'язана зі структурами, які надають відтінок розмовного, невимушеного стилю. Усно-розмовний характер повідомлень соціальних мереж є привабливим для користувачів, оскільки створює атмосферу дружнього спілкування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Повідомленням соціальних мереж як текстам малої форми притаманна висока щільність застосування експресивних синтаксичних засобів. Використання ефективного інструментарію згорнення обсягу повідомлення забезпечує лаконічність викладу за одночасного високого рівня експресивності й прагматичної насиченості.

Виконаний аналіз мовного матеріалу свідчить, що синтаксис повідомлень персональної сторінки репрезентований різноманітним експресивних конструкцій, серед яких домінують номінативні, еліптичні, парцельовані речення – структури, які посилюють прагматику, слугують увиразненню, надають повідомленням відтінок розмовного, невимушеного стилю. Номінативні та еліптичні речення є найчастотнішими і репрезентовані у вибірці майже порівну, дещо рідше у повідомленнях фіксувалися парцельовані речення.

Використання синтаксичних засобів стиснення формальної структури повідомлення за одночасного підвищення його виразності, привабливості та оригінальності веде до оптимальної подачі інформації, а як наслідок, створення цікавого інформативно-розважального контенту та креативної самопрезентації власника акаунту.

Перспективи дослідження вбачаємо у виокремленні і аналізові інших засобів експресивізації повідомлень зіркової особи.

ДЖЕРЕЛА

1. Батринчук, З. Р. (2020). Експресивність стилістичної інверсії в сучасному епістолярному дискурсі. *Закарпатські філологічні студії*. № 13, т. 2, 12–16. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.2>
2. Вінтонів, М. О., Вінтонів, Т. М., & Мала, Ю. В. (2018). *Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі*. ТОВ "ТВОРИ".
3. Загнітко, А. (2020). *Сучасний лінгвістичний словник*. Твори.

4. Ковальова, К., & Савицька, Л. (2023). Засоби експресивності у текстах онлайн-медіа. *Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 66 (2), 122–127. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-2-17>
5. Коржак, З. З. (2021). Номінативні речення як засіб вираження експресивності художнього тексту (на матеріалі творів Ліни Костенко). *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*, 15, 67–71. <https://doi.org/10.24919/2663-6042.15.2021.12>
6. Коржак, З. З. (2022). Посилення виразності художнього тексту номінативними експресивними реченнями. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія": серія "Філологія"*, 13(81), 172–174. [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2022-13\(81\)-172-174](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2022-13(81)-172-174)
7. Корольова, В., & Шевченко Т. (2022). Експресивний потенціал синтаксичних конструкцій в українському художньому дискурсі. В *Інноваційний шлях розвитку сучасних філологічних наук в Україні та країнах ЄС* (с. 381–434). Рига: Izdevniecība "Baltija Publishing". <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-196-1-37>
8. Крутько, Т., & Козуб Л. (2023). Прийоми мовної гри як засіб експресивізації рекламних повідомлень. *Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 66 (2), 128–132. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-2-18>
9. Межов, О. Г. (2023). Експресивний синтаксис поетичного мовлення представників "Празької школи". *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 34 (73), 1(1), 56–62. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.1.1/10>
10. Мороз, В. Я. (2017). *Експресивний дискурс: синтаксичні засоби вираження*. ТОВ "Нілан-ЛТД".
11. Селіванова, О. О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Довкілля-К.
12. Тараненко, Л. І. (2014). *Актуалізація англійських прозових фольклорних текстів малої форми*. Кафедра.
13. Alzanin, S. M., Azmi, A. M., & Aboalsamh, H. A. (2022). Short text classification for Arabic social media tweets. *Journal of King Saud University. Computer and Information Sciences*, 34(9), 6595–6604. <https://doi.org/10.1016/j.jksuci.2022.03.020>
14. Choksi, N. (2020). Expressives and the multimodal depiction of social types in Mundari. *Language in Society*, 49(3), 379–398. <https://doi.org/10.1017/S0047404519000824>
15. Gutzmann, D. (2019). *The Grammar of Expressivity*. *Oxford Studies in Theoretical Linguistics*, 72. Oxford: Oxford University Press.
16. Hreshchuk, V. (2022). Occasional Word Formation in the Expressiveness of a Text. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 8, 2 (Jun. 2022), 79–91. DOI: <https://doi.org/10.15330/jpnu.8.2.79-91>
17. Lysenko, N. (2023). Linguistic Peculiarities of Modern Expressive Discourse. *Англїстика та американїстика*, 20, 24–28. <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/382305>
18. Ogiermann, E., & Bella, S. (2021). On the dual role of expressive speech acts: Relational work on signs announcing closures during the Covid-19 pandemic. *Journal of Pragmatics*, 184, 1–17. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2021.07.020>
19. Shurma, S. (2024). Perpetrators in multimodal media discourse: a case study of personalization in images from *The Telegraph*. *Humanit Soc Sci Commun*. 11, 535. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03040-2>
20. Teravčević, M. (2022). 'Žena na kamenu: parenteza i parcelacija', in B. Tošović (Ed.) *Andrićeva pripovijetka*, Andrić-Initiative, 14, 723–734.

21. Tepavčević, M., & Tomić-Brkuljan, N. (2024). Expressive Interrogative Sentences in the Language of the Media in Montenegro. *Slovo*, 36 (2). <https://doi.org/10.14324/111.444.0954-6839.1620>

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ

Ryan Reynolds. Facebook.URL: <https://www.facebook.com/VancityReynolds>

REFERENCES

1. Alzanin, S. M., Azmi, A. M., & Aboalsamh, H. A. (2022). Short text classification for Arabic social media tweets. *Journal of King Saud University. Computer and Information Sciences*, 34(9), 6595–6604. <https://doi.org/10.1016/j.jksuci.2022.03.020>
2. Batrynychuk, Z. R. (2020). Ekspresyvnist stylistychnoi inversii v suchasnomu epistoliarnomu dyskursi. *Zakarpatski filolohichni studii*, 13(2), 12–16. (in Ukrainian). DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.2>
3. Choksi, N. (2020). Expressives and the multimodal depiction of social types in Mundari. *Language in Society*, 49(3), 379–398. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0047404519000824>
4. Gutzmann, D. (2019). The Grammar of Expressivity. *Oxford Studies in Theoretical Linguistics* 72. Oxford: Oxford University Press.
5. Hreshchuk, V. (2022). Occasional Word Formation in the Expressiveness of a Text. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, 8, 2 (Jun. 2022), 79–91. <https://doi.org/10.15330/jpnu.8.2.79-91>
6. Korzhak, Z. Z. (2021). Nominatyvni rechennia yak zasib vyrazhennia ekspresyvnosti khudozhnoho tekstu (na materialii tvoriv Liny Kostenko). *Naukovyi visnyk DDPU imeni I. Franka. Serii: Filolohichni nauky (movozaavstvo)*, 15, 67–71. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.24919/2663-6042.15.2021.12>
7. Korzhak, Z. Z. (2022). Posylennia vyraznosti khudozhnoho tekstu nominatyvnymy ekspresyvnymy rechenniamy. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia": serii "Filolohiia"*. Ostroh : Vyd-vo NaUOA, 13(81), 172–174. (in Ukrainian). [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2022-13\(81\)-172-174](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2022-13(81)-172-174)
8. Korolova V., & Shevchenko, T. (2022). Ekspresyvnyi potentsial syntaksychnykh konstruksii v ukrainskomu khudozhnomu dyskursi. In *Innovatsiinyi shliakh rozvytku suchasnykh filolohichnykh nauk v Ukraini ta krainakh YeS: kolektyvna monohrafiia* (s. 381–434). Ryha: Izdevnieciba "Baltija Publishing". (in Ukrainian). <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-196-1-37>
9. Kovalova K., & Savytska, L. (2023). Zasoby ekspresyvnosti u tekstakh onlain-media. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*, 66 (2), 122–127. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-2-17>
10. Krutko, T., & Kozub, L. (2023). Pryiomy movnoi hry yak zasib ekspresyvizatsii reklamnykh povidomlen. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*, 66 (2), 128–132. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-2-18>
11. Lysenko, N. (2023). Linguistic Peculiarities of Modern Expressive Discourse. *Anhlistyka ta amerykanistyka*, 20, 24–28. <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/382305>
12. Mezhov, O. H. (2023). Ekspresyvnyi syntaksys poetychnoho movlennia predstavnykiv "Prazkoi shkoly". *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernad'skoho. Serii : Filolohiia. Zhurnalistyka*, Vol. 34, (73), 1(1), 56–62. (in Ukrainian). DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.1.1/10>

13. Moroz, V. Ya. (2017). *Ekspresyivnyi diskurs: syntaktychni zasoby vyrazhennia*. Vinnytsia : TOV "Nilan-LTD". (in Ukrainian)
14. Ogiermann, E., & Bella, S. (2021). On the dual role of expressive speech acts: Relational work on signs announcing closures during the Covid-19 pandemic. *Journal of Pragmatics*, 184, 1–17. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2021.07.020>
15. Selivanova, O. O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia*. Poltava: Dovkillia-K. (in Ukrainian)
16. Shurma, S. (2024). Perpetrators in multimodal media discourse: a case study of personalization in images from *The Telegraph*. *Humanit Soc Sci Commun*. 11, 535 (2024). <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03040-2>
17. Taranenko, L. I. (2014). *Aktualizatsiia anhliiskykh prozovykh folklornykh tekstiv maloi formy*. Kafedra. (in Ukrainian)
18. Tepavčević, M. (2022). 'Žena na kamenu: parenteza i parcelacija', in B. Tošović (Ed.) *Andrićeva pripovijetka*, Andrić-Initiative, 14, 723–734.
19. Tepavčević, M., & Tomić-Brkuljan, N. (2024). Expressive Interrogative Sentences in the Language of the Media in Montenegro. *Slovo*, 36 (2). <https://doi.org/10.14324/111.444.0954-6839.1620>
20. Vintoniv, M. O., Vintoniv, T. M., & Mala, Yu. V. (2018). *Syntaktychni zasoby ekspresyvizatsii v ukrainskomu politychnomu diskursi*. TOV "TVORY". (in Ukrainian)
21. Zahnitko, A. (2020). *Suchasnyi linhvistychnyi slovnyk*. Tvory. (in Ukrainian)

ILLUSTRATION MATERIALS

Ryan Reynolds. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/VancityReynolds>

Дата надходження статті до редакції: 29.08.2024
Прийнято до друку: 30.10.2024

<https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.238>
УДК 811.112'25

ВІДТВОРЕННЯ МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ З НАЦІОНАЛЬНИМ КОМПОНЕНТОМ У РІЗНИХ ВІДЕОЖАНРАХ СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Луценко Р. І.

Київський національний лінгвістичний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5435-2050>

roman.lutsenko@knlu.edu.ua

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

У пошуку політичної інформації мультимедійні матеріали відіграють важливу роль у декодуванні образу мовця. Використання мультимодальності може підвищити ефективність відеоматеріалу, оскільки залучає різні органи чуття і уможливорює для глядачів більш глибоке занурення у текст, а також допомагає відрізнити певний жанр відео від інших і забезпечити унікальний та впізнаваний стиль, який аудиторія може асоціювати з цим жанром. У цьому дослідженні розглядається питання, чи можуть мультимодальні конструкції англійської мови бути відтворені українською мовою без значних втрат сенсу. Ми розглядаємо це питання на прикладі різноманітних політичних текстів, що представляють різні відеожанри, такі як інтерв'ю, політичне шоу та політичні дебати англійською мовою. Ми виявили, що стратегія перекладу текстів політичного дискурсу в різних відеожанрах допомагає відтворити мультимодальні конструкції з англійської мови на українську для забезпечення ефективної комунікації.

Ключові слова: мультимодальність, національний компонент, політичний дискурс, еквівалентність, адекватність, комунікація

Lutsenko R.I. Reproduction of Multimodal Constructions with a National Component in Various Video Genres of Modern Political Discourse.

In searching for political information, multimedia material is extremely significant. The use of multimodality can enhance the effectiveness of a video by engaging multiple senses and creating a more immersive experience for viewers. It can also help to differentiate a particular genre of video from others and provide a unique and recognizable style that audiences can associate with that genre. The scope of the following study encompasses the question whether the multimodal constructions of the English language can be rendered into the Ukrainian language with severe meaning loss. We address this question using a variety of political texts representing various video genres, such as interview, political show and political debates in English. We find that the strategy for rendering texts of political discourse in different video genres depends on the ability to use appropriate

rendering strategy which helps to convey multimodal constructions from English into Ukrainian to ensure effective communication.

Key words: *multimodality, national component, political discourse, equivalence, adequacy, communication*

Вступ. Вважається, що переклад – це репрезентація друкованої продукції (Bastin, 2007), але перекладачі повинні серйозно ставитися до мультимодальної природи мовлення, як усного, так і письмового. Переклад – це процес відтворення тексту з однієї мови на іншу зі збереженням оригінального змісту та наміру. Мультимодальність, відповідно, означає використання декількох способів комунікації, таких як мова, візуальні образи та звук, для передачі змісту (Catford, 1965).

Політичні дискусійні відео не лише передають інформацію, але й викликають емоції та формують ставлення мовця до ситуації. Рендеринг і мультимодальність можуть допомогти досягти цього, використовуючи мову, візуальні образи і звук для створення переконливого наративу, який резонує з аудиторією.

Вивчення рендерингу мультимодальних конструкцій з національними компонентами в різних відеожанрах є міждисциплінарною сферою, що перетинається з такими галузями, як лінгвістика, комунікативні студії та медіадослідження. Поняття рендерингу означає процес адаптації однієї форми комунікації в іншу зі збереженням її сутності, еквівалентності та адекватності, що є критично важливим у політичному дискурсі (Chesterman, 1997). У цій статті ми розглянемо останні дослідницькі тенденції щодо відтворення мультимодальних конструкцій з національним компонентом у різних відеожанрах політичного дискурсу, а також внесок провідних фахівців у цій галузі.

Критичний огляд літератури, концептуальних рамок, гіпотез. Дисципліна адаптаційних студій пройшла довгий шлях від своїх академічних витоків у вивченні роману-фільму. З часу фундаментального дослідження «Романи в кіно» Джорджа Блустона (1957) (Bluestone 1957), яке часто вважають відправною точкою сучасних англо-американських адаптаційних студій, дослідники адаптації (Aixela, 1996) розширили сферу своєї діяльності до широкого кола медіа, виходячи за рамки традиційних екранізацій та адаптацій романів. Вони досліджують драматичні фільми, а також романи інших жанрів, відеоігри та адаптації мультфільмів, телевізійні серіали, оперу, тематичні парки, атракціони під час свят і багато іншого (Bastin, 2007).

Інші дослідники включали дослідження медіафраншиз як залежних від адаптації. У рамках переосмислення питання адаптації науковці (Zwart, 1989) розширили рамки дискурсу, щоб привернути увагу до аспектів, які спочатку не були в центрі уваги дослідників явища адаптації і вдавалися суто до порівняльного текстового аналізу, апелюючи до питання інтертекстуальності і культурної й ідеологічної ангажованості адаптованих текстів. Поняття адаптації в перекладознавстві викликає багато суперечок і критики.

Через поширену думку про те, що адаптація взагалі не є перекладом, її часто розглядають як одне з адекватних рішень розв'язання різних перекладацьких проблем. Крім того, концепція, згідно з якою всі перекладачі беруть участь у процесі адаптації, свідомо чи ні, імпліцитно виражає те, що переклад завжди страждає від того, що Л. Венуті називає «одомашненням» (Venuti, 1995).

Під адаптацією мається на увазі сукупність перекладацьких процедур, які призводять до створення тексту, який зазвичай не сприймається як переклад, але який вважається репрезентативним для вихідного тексту (Venuti, 1995). У світлі цього термін «адаптація» охоплює низку інших понять, зокрема привласнення, одомашнення, імітацію та переробку.

Можна стверджувати, що поняття адаптації вимагає визнання оригінального тексту неадаптованим; як наслідок, адаптація залежить від поняття концептів, які розглядаються як форма адаптації, що передбачає переписування тексту з метою збереження еквівалентності між вихідним і цільовим текстами, водночас адаптуючи текст для нової аудиторії. Деякі перекладознавці (Vlakhov & Florin, 1993) скептично ставляться до адаптації, вважаючи її формою спотворення, вигадки або цензури. Однак вони визнають її існування, обговорюючи пов'язані з нею суперечливі концепції (Pedersen, 2011). Чітке визначення терміну надається рідко. Бастін (Bastin, 1998) дає широке визначення адаптації тексту, що використовується в освіті та навчальних посібниках, але це поняття залишається частиною неточної термінології, якою користуються перекладознавці. У наш час перекладач розглядає адаптацію як єдину категорію втручання, розрізняючи навмисне втручання (Bastin, 2007) і відхилення від буквального перекладу. Що стосується специфічного контексту перекладу політичних текстів, можна припустити, що адаптація являє собою одну з низки потенційних перекладацьких стратегій.

Віне і Дарбельне (Vinay & Darbelnet 1958, 30-42) перераховують сім прийомів перекладу, які класифікують за ступенем складності та поділяють на дві основні групи: **прямі або орієнтовані на джерело** (запозичення, калькування, дослівний переклад) та **непрямі або орієнтовані на ціль** (запозичення, калькування, дослівний переклад, транспозиція, модуляція, еквівалентність, адаптація) (Vinay & Darbelnet 1958, 38). Усі вищезгадані прийоми, на думку дослідників, можна розрізнити на трьох мовних рівнях: **лексика, морфосинтаксичні структури та семантика** (Vinay & Darbelnet 1958, 32).

Незадоволені глибиною відомих моделей Кетфорда (1965) та Віне і Дарбельне (1958), перекладознавці у 1980-х і 1990-х роках створили більш широкі універсальні типології (наприклад, Chesterman 1997; Zwart 1989).

Хоча модель Віне і Дарбельне є всеосяжною та детальною, вона може не повністю враховувати специфічні нюанси перекладацького виклику, а саме національно упереджену лексику. Крім того, здається, що у перекладацьких розвідках недостатньо уваги приділено паратексту, який охоплює виноски та примітки перекладача, що надають додаткову інформацію та контекст. Ці елементи могли б бути цінними для більш комплексного аналізу перекладу.

Тим не менш, зусилля Цварт (1989), спрямовані на створення повної, науково обґрунтованої, суто описової моделі адаптації з конкретними критеріями, були спрямовані на встановлення нових стандартів класифікації перекладацьких зсувів.

Прагматична група категорій в адаптації є найбільш обширною. Вона охоплює широкий спектр тем, включаючи культурні фільтри, експліцитність, зв'язність, міжособистісні стосунки, видимість перекладача, структуру тексту тощо. Ці категорії пов'язані між собою тим, що вони покладаються на відбір інформації в мові перекладу, який керується розумінням перекладачем цільової аудиторії перекладу (*ibid.*, 107).

Згідно з Честерманом (1997), прагматичні прийоми часто містять синтаксичні та/або семантичні зміни. Іншими словами, прагматичні зміни відбуваються тоді, коли існує висока ймовірність того, що окреме соціокультурне середовище та нова читацька аудиторія вплинули на те, як змінюється мова оригіналу. Переклад «will» з англійської на «воля» в українській мові є відображенням семантичних і прагматичних змін у перекладі. Лексеми «кава» та «чай» в українській мові не є синонімами,

проте їх можна вважати «культурними синонімами» (або «функціональними замінниками»).

Відповідно до універсальної класифікації Віне і Дарбельне, більш спеціалізовані типології зазвичай поділяють методи перекладу на два основні типи. Віне і Дарбельне запропонували пряму та зворотню моделі перекладацького процесу, які Аїксела (1996) розширив до двох основних протилежних груп: збереження і заміщення. Педерсен (Pedersen, 2011) розрізняє процеси, орієнтовані на джерело та на ціль, тоді як Влахов і Флорін (1993) розрізняють **транскрипцію/транслітерацію та власне переклад**.

Методологія дослідження. Методологія дослідження сформована за допомогою загальних та спеціальних дослідницьких стратегій. Серед них: індукція, дедукція, аналіз, синтез, аналогія і контраст та спеціальні методи, серед яких класифікація, семіотичний аналіз, герменевтико-інтерпретаційний аналіз, лінгвокультурологічний аналіз.

Шляхом *індукції та дедукції* здійснено виокремлення необхідної фактологічної інформації, комплекс взаємопов'язаних методів дослідження, що характеризують протилежні направленості процесу пізнання від конкретного до загального (індукція) та від загального до конкретного (дедукція). У контексті цілісності політичного тексту як дискурсивної одиниці ці методи дозволяють нам розбивати текст на певні сегменти та виділяти необхідну фактологічну інформацію та формувати загальне уявлення про специфіку використання суспільно-політичних реалій у Великій Британії та обрання стратегій і тактик перекладу національно-забарвленої лексики.

Аналогія і контраст дають нам змогу встановити подібності та розбіжності у структурах систем мов оригіналу та перекладу, а також спростити процес ідентифікації особливостей інтерпретації політичних текстів різних відеожанрів.

Метод *класифікації* уможливив систематизацію видів суспільно-політичних реалій у політичних текстах різних відеожанрів, їх розподіл відповідно до жанрової спрямованості та галузей функціонування суспільства.

Метод *семіотичного аналізу* використовувався для декодування можливих імпліцитних значень у політичному дискурсі та декодуванні смислів, закладених мультимодальними конструкціями в аудіовізуальних творах відповідного відеожанру.

Герменевтико-інтерпретаційний аналіз використовується у нашій розвідці для досягнення глибинного розуміння значень, наприклад, людських практик, культури, творів мистецтва і текстів британського суспільства.

Лінгвокультурологічний аналіз передбачає аналіз структур аргументації та аргументаційних формулювань, в яких вони містяться, точне визначення їхнього місця в цих структурах/формуваннях, а також пошук певних закономірностей і тенденцій їхнього розвитку відповідно до культури народу, текст якого аналізується.

Результати дослідження та обговорення. Диференціація, модуляція, генералізація та конкретизація є прикладами лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, що використовуються при відтворенні національно забарвлених одиниць, як це спостерігається в сучасних британських політичних текстах різних відеожанрів.

Диференціація значення є наслідком існування значної кількості англійських слів з широкою семантикою, які не мають еквівалентів в українській мові. У таких випадках лексикографічні ресурси пропонують низку значень, які лише частково охоплюють значення вихідного слова. Тому перекладачеві доводиться обирати найбільш відповідне значення з наявних варіантів у контексті, в якому воно вживається. Зокрема, використання автором диференціації у випадку з багатозначним словом дозволяє зосередити увагу на окремому явищі чи об'єкті порівняння, про що свідчить інтерв'ю Ліз Трасс: “*Andrew Griffith, the treasury Minister, said he'd like to see inheritance tax abolished*” (Truss) – Укр. ‘Ендрю Грифит, міністр фінансів, сказав, що очікує на скасування податку на спадщину’ (переклад наш – Р.Л.).

У наведеному фрагменті «*the treasury Minister*», адміністративна посада у Великій Британії, перекладається як «міністр фінансів», що дозволяє зрозуміти значення лексичної одиниці через відсилання до аналогічної посади в Україні. У перекладі образ особи передається за допомогою диференціації іменника «*treasury*» – «*фінансова установа*», що дозволяє акцентувати увагу на тому, що поняття фінансової системи у Великій Британії та Україні відрізняється, і перекладач повинен відтворити саме ту лексичну одиницю, яка буде більш зрозумілою українському читачеві.

Наступною лексико-семантичною трансформацією, що застосовується при передачі мультимодальних конструкцій в українських перекладах британських політичних текстів різних відеожанрів, є модуляція.

Модуляція – це перекладацька трансформація, який полягає в заміні словникового еквівалента контекстуальним, логічно пов'язаним з вихідним словом.

Доцільність її використання полягає саме в образному, асоціативному характері зображення, що реалізується, наприклад, у телепередачі Френкі Бойла (Frankie Boyle) на каналі «Channel 4»: *“Rishi Sunak, a guy whose greatest desire in life is to be pegged by Mrs. Thatcher’s ghost”*. (Channel 4) – Укр. *‘Ріші Сунак, простак, найбільше у житті бажання якого – це бути заручником привида пані Тетчер’* (переклад наш – Р.Л.).

У цьому випадку словосполучення *«to be pegged by Thatcher’s ghost»* набуває певного негативного забарвлення, оскільки прослідковується аналогія до амбіцій пана Сунака наслідувати особистість пані Тетчер як «залізної леді» британської політики. Перекладач створює образність за допомогою словосполучення бути заручником привида пані Тетчер, спрощуючи таким чином сприйняття образу, втіленого в наративній схемі ток-шоу.

Процес **генералізації** значення ми розуміємо як заміну слова в мові оригіналу з вузькою семантикою на слово в мові перекладу з ширшою семантикою.

Узагальнення конструкцій з національно забарвленими одиницями часто є більш формальним і використовується як засіб подолання лексичних і семантичних відмінностей між мовами оригіналу та перекладу. Наприклад, у політичному шоу Джеремі Вайна ми бачимо речення, у якому згадано про парламентаря, члена Європарламенту: *“London euro-MP, who lives in Surrey, the Liberals and the Tories paint Robert Evans as a right-wing frothing at the mouth millionaire Blair”*. (Jeremy Vine) – Укр. *‘Євродепутат з Лондона, який мешкає у графстві Суррей, а також ліберали та торі розглядають Роберта Еванса як правоорієнтованого політика, який є підлабузником багатія Блера’* (переклад наш – Р.Л.).

Суть спрощеного перекладу українською мовою полягає в тому, що враховується особливість англійської мови, яка передбачає використання більш лаконічних сполучень, таким чином, узагальнення відбувається за рахунок вилучення складової частини «M» в лексичній одиниці «MP», себто замість кальки «член парламенту» («Member of the Parliament»), яка є комбінацією двох літер в мові оригіналу, ми використовуємо лексичну одиницю «євродепутат».

Конкретизація – це різновид перекладацької трансформації, при якій слово з широким значенням в одній мові замінюється словом з вузьким значенням в іншій.

При відтворенні мультимодальних конструкцій у політичних текстах процес конкретизації дозволяє розкрити образ і зберегти його унікальність. У наступному фрагменті ведучий програми «Good Morning Britain» називає Вестмінстерський палац офіційним майданчиком для дискусій прем'єр-міністра Великої Британії: “*Over to Westminster, because Boris Johnson's positions under mounting pressure this morning as the rebellion in his own party grows*”. (Good Morning) – Укр. ‘*Передаємо слово до Британського Парламенту, оскільки соратники Бориса Джонсона по партії розглядають його як бунтівника*’ (переклад наш – Р.Л.).

В українському перекладі лексична одиниця «*Вестмінстер*» передається через її функцію (резиденція парламенту), а отже, конкретизується в українських ЗМІ. У цьому випадку конкретизація також дозволяє точніше передати атмосферу, яку викликає образ, втілений в уривку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дає уявлення про можливі труднощі в ідентифікації реалій в британському політичному дискурсі та їх відтворенням в українських засобах масової інформації. Виявлено, що найбільш ефективним способом відтворення мультимодальних конструкцій є репродуктивні стратегії перекладу та інтерпретації тексту вихідної мови.

Лексичні та граматичні трансформації, такі як диференціація, модуляція, генералізація та конкретизація, вважаються найефективнішими способами відтворення реалій.

Перспективність дослідження ми вбачаємо у залученні інших форм відеожанрів (ток-шоу, відеоінтерв'ю) у парадигму дослідження, наприклад політичних дебатів.

Подяка. Висловлюю подяку своєму науковому керівнику, к.ф.н., доц. Козяревич-Зозулі Л.В. за допомогу у підготовці матеріалу.

ДЖЕРЕЛА / REFERENCES

1. Aixela J. F. (1996). *Culture-specific items in translation*. Multilingual Matters.
2. Bastin G. L. (2007). *Historie, Traductions en Traductologie in Quo Vadis Translatologie? Ein Halbes Jahrhundert Universitäre Ausbildung von Dolmetschen und Übersetzern in Leipzig*. Frank & Timme.
3. Bluestone G. (1957). *Novels Into Film*. Baltimore : Johns Hopkins University Press.

4. Catford J. (1965). *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford University Press.
5. Chesterman A. (1997). *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*. John Benjamins.
6. Pedersen J. (2011). *Subtitling Norms for Television: An Exploration Focussing on Extralinguistic Cultural References*. John Benjamins.
7. Vinay J.-P., Darbelnet J. (1958). *A Methodology for Translation*. John Benjamin's.
8. Venuti L. (1995). *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. Routledge.
9. Vlachov S., Florin S. (1993). *Realia in translation. Translation as Social Action. Russian and Bulgarian Perspectives*. Routledge.
10. YouTube. (2023, 23 липня). *Liz Truss: "Give me until 2023 before you judge me" | Full interview*. <https://www.youtube.com/watch?v=ajdye9nMQ1w>
11. YouTube. (2023, 23 липня). *Politics Show: Brent East, 2019*. <https://www.youtube.com/watch?v=KS0NZgrxmHo>
12. YouTube. (2023, 23 липня). *Richard Challenges Dominic Raab On Boris Johnson's Decrease In Popularity | Good Morning Britain., 2022*. <https://www.youtube.com/watch?v=hgucAVWgeEE>
13. YouTube. Channel 4. (2023, 23 липня). *Frankie Boyle's Savage Examination Of UK Politics | The Last Leg | Channel 4*. <https://www.youtube.com/watch?v=CAR1sDIp0U4>
14. Zwart K. (1989). Translation and Original: Similarities and Dis-similarities, I. *Target*, 1, 2, 151–181.

Дата надходження статті до редакції: 17.09.2024

Прийнято до друку: 21.10.2024

<https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.239>
УДК 811.111'42:502

ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ ПРИРОДА/NATURE У СУЧАСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ ЖІНОЧІЙ ПРОЗІ

Мельник А. О.

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-2616-1851>

Melnyk.Anastasiia2023@vnu.edu.ua

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

У статті проаналізовано теоретичні засади базових понять лінгвістичної парадигми, таких як «концепт», «концептосфера», «концептуальна картина світу», а також охарактеризовано термін «вербалізація концепту».

Метою дослідження є характеристика концепту як основної одиниці лінгвокогнітивної та лінгвокультурної парадигм та виявлення і аналіз мовних засобів вербалізації концепту ПРИРОДА/NATURE у сучасній англomовній жіночій прозі. Стаття присвячена виявленню особливостей лінгвальних елементів експлікації аналізованого поняття на базі роману Меггі О'Фаррелл «Гамнет» (Hamnet, 2020). Для досягнення поставленої мети у статті застосовано описовий, контекстуальний та метод контент-аналізу. У статті визначено й описано лінгвальні засоби експлікації концепту ПРИРОДА/NATURE за допомогою польової моделі, запропонованої М. М. Полюжиним.

У пропонуваному дослідженні виявлено чуттєво-наочний образ концепту ПРИРОДА/NATURE, який відображає ядро цього концепту у творі. Визначено та схарактеризовано базові пласти, які утворюють навколоядерну зону концепту. У розвідці представлено слова-вербалізатори та словосполучення на позначення концепту ПРИРОДА/NATURE у межах референційних полів, які експлікують його інтерпретаційне поле. Також за допомогою програмного забезпечення Tropes 8.4.4 виявлено частоту репрезентації лінгвальних елементів експлікації концепту в інтерпретаційному полі.

Здійснений аналіз низки прикладів з роману Меггі О'Фаррелл надав змогу дійти висновку, що природа займає одне із центральних місць у концептуальній картині світу героїв твору та утворює різноманітні асоціативні зв'язки між елементами природного світу й людьми.

Ключові слова: *концепт, концептосфера, концептуальна картина світу, вербалізація концепту, польова модель концепту, концепт ПРИРОДА/NATURE.*

Melnyk A.O., Linguistic Means of Verbalisation of the Concept NATURE in Modern English Women's Prose

The article analyses the theoretical foundations of the basic concepts of the linguistic paradigm, such as "concept", "conceptosphere", "conceptual picture of the world", and also characterises the term "concept verbalization".

The aim of the study is to characterise the concept as a basic unit of linguistic and linguistic-cultural paradigms and to identify and analyse the linguistic means of verbalising the concept of NATURE in modern English women's fiction. The article is devoted to identifying the peculiarities of the linguistic elements of explication of the analysed concept on the basis of Maggie O'Farrell's novel Hamnet (2020). To achieve this goal, the article uses descriptive, contextual and content analysis methods. The article identifies and describes the linguistic means of explicating the concept NATURE using the field model proposed by M. M. Polyuzhin.

The proposed study reveals a sensory image of the concept NATURE, which reflects the core of this concept in the work. The basic layers that form the near-core zone of the concept are identified and characterised. The article presents verbalisers and phrases for the concept NATURE within the reference fields that express its interpretive field. Also, using the Tropes 8.4.4 software, the frequency of representation of linguistic elements of the concept explication in the interpretive field was revealed.

The analysis of a number of examples from Maggie O'Farrell's novel has led to the conclusion that nature occupies one of the central places in the conceptual picture of the world of the characters of the novel and forms various associative links between elements of the natural world and people.

Key words: *concept, conceptosphere, conceptual worldview, concept verbalisation, field model of the concept, concept NATURE.*

Вступ. Зміни вектору наукових розвідок у сучасній лінгвістичній парадигмі часто зараховують до особливостей представлення тих чи інших лінгвальних знань, іншими словами – з вивченням співвідношення між ментальними (когнітивними) та мовними структурами.

Аналіз текстів на концептуальному рівні привертає увагу науковців з початком застосування терміну «концепт» у лінгвістичних дослідженнях. Зокрема, одним з найбільш популярних є концепт ПРИРОДА/NATURE, який є базовою одиницею концептуальної картини світу кожної людини.

Критичний огляд літератури, концептуальних рамок, гіпотез. У царині сучасної лінгвістики існує багато різноманітних підходів до інтерпретації поняття «концепт».

Вичерпним визначенням концепту в українській концептології можна вважати дефініцію Т. В. Монахової: «Концепт – це складне абстрактне явище духовної культури, людської психіки, моральних принципів тощо, яке базується на осмисленні його тлумачень в усі періоди історії людства відповідно до національної конотації, індивідуального досвіду людини» (Монахова, 2006, с. 26-27).

Питання класифікації концептів є одним з основних у сучасній лінгвістиці. Оскільки концепти не є сталими одиницями ментальності, то і спроби їх класифікувати залишаються невизначеними. У лінгвістиці існує ціла низка різноманітних класифікацій концептів. До прикладу, в Сучасному лінгвістичному словнику, представлено поділ концептів на:

1) «загальнолюдські, загальноцивілізаційні, етнокультурні, регіональні, макрогрупові, мікрогрупові та індивідуальні концепти», які базуються на певному оцінному компоненті групи людей, для яких ця оцінка є спільною;

2) «емоційно-чуттєві (емоційно-фізичні, емоційно-психічні і под.) і комунікативні, гастрономічні» і т.д., які ґрунтуються на тематизованому принципі;

3) «ментально оцінні вияви предметів, дій, подій і якостей» (Загнітко, 2020, с. 351).

У когнітивних та лінгвістичних дослідженнях увагу широкого загалу привертає також питання вивчення внутрішньої структури концепту. Найбільш ґрунтовною вважаємо польову модель концепту запропоновану М. М. Полюжиним у статті «Поняття, концепт та його структура». Він зазначає, що концепт складається з ядра, базових пластів та інтерпретаційного поля концепту (Полюжин, 2015, с. 218).

Ядром концепту науковець вважає чуттєво-наочний образ, який базується на особистому досвіді чи переживаннях людини та є конкретно визначеним індивідом. Навколо ядра, на думку М. М. Полюжина, об'єднуються базові пласти, риси яких розміщено у напрямі зростання абстрактності пластів. Інтерпретаційне поле, яке розташоване на периферії концепту, виконує оцінну функцію рис концептів та інтерпретується мовними носіями різних культур (Полюжин, 2015, с. 218-219).

Варто зазначити, що концепти не є самостійними утвореннями та не можуть існувати окремо один від одного, а утворюють концептосфери. Термін «концептосфера» є широко використовуваним у лінгвістичних працях та визначається як «позначення ментального кореляту <...> множинності / сукупності об'єктів предметної сфери, представленої в ментально-психотеничному комплексі людини / соціуму через посередництво концептуальних структур» (Іващенко, 2006, с. 102).

Вивчення тих чи інших концептів є тісно пов'язане з дослідженням концептуальної картини світу, яку інтерпретують як знання про довкілля та

світ, яких індивід набуває упродовж свого життя та під час різних видів діяльності. Концепт, за допомогою якого людина має змогу зосереджуватись на об'єктах навколишнього середовища є основною одиницею концептуальної картини світу (Полубелова, 2017, с. 8).

Варто також зазначити, що словесне вираження концептів відоме у лінгвістиці під назвою «вербалізація концептів», яка трактується як «перехід мисленнєвих структур у мовленнєві» (Загнітко, 2020, с. 69).

Методологія дослідження. Представлене дослідження здійснено на матеріалі сучасної жіночої англійської прози, а саме роману Меггі О'Фаррелл «Гамнет». Аналіз лінгвальних засобів вербалізації концепту ПРИРОДА/NATURE виконано за допомогою алгоритму, що передбачає три етапи:

На першому етапі аналізу, з використанням теорії польової моделі концептів М. М. Полюжина, визначено чуттєво-наочний образ концепту, який представлено у статті за допомогою описового методу.

На другому етапі визначено навколоядерну зону концепту та розташовані у ній базові пласти. Метод контекстуального аналізу уможливив визначення та побудову асоціативних зв'язків між головними героями твору та елементами природного світу, який їх оточував.

На завершальному етапі аналізу використано метод контент-аналізу та застосовано програмне забезпечення *Tropes 8.4.4*, за допомогою якого встановлено концептуальне поле концепту, а саме декілька референційних полів у межах яких відбувається вербалізація природи, описаної у романі. Даний етап дослідження також передбачає застосування методу кількісних підрахунків для визначення частоти зустрічальності певного лінгвального елемента, який експлікував концепт у творі.

Результати дослідження та обговорення. Природа у романі Меггі О'Фаррелл «Гамнет» є незамінним елементом повсякденного життя героїв. Авторка твору переповідає історію жінки Агнес, яка перебувала серед природи з самого дитинства і до глибокої старості, та постійно прагнула бути в оточенні рослин і тварин.

Ядром концепту ПРИРОДА/NATURE у романі «Гамнет» є чуттєво-наочний образ природи як загального явища, який є постійною складовою у житті героїв твору. Природа у творі є засобом передачі атмосфери, емоцій, внутрішніх станів та переживань індивідів.

Базовими пластами цього концепту є асоціації та зв'язки між головними героями і природою та її явищами. Під час аналізу роману ми змогли визначити низку базових пластів концепту ПРИРОДА/NATURE. Розглянемо детальніше деякі з них:

1) Природа як відображення характеру та особистісних якостей героїв твору.

“Agnes sniffs her as a dog follows a trail, with both nostrils, as if sucking up her daughter’s essence” (O’Farrell, 2020, с. 139).

“Quick as a fox, his grandfather makes a lunge” (O’Farrell, 2020, с. 20).

“It is just a contract, like many others, so why, then, does she feel like a small animal, hearing something far off?” (O’Farrell, 2020, с. 168).

Аналіз наведених прикладів свідчить, що використовуючи порівняння з елементами тваринного світу, авторка вдало описує поведінкові манери та особисті якості героїв роману.

2) Природа як ліки.

“Agnes is warming honey over the fire, into which she plans to stir extract of valerian and tincture of chickweed” (O’Farrell, 2020, с. 167).

“With trembling hands, Agnes is sweeping the scattered petals and roots back into the mortar and begins to grind, <...> The dried rhubarb stalk, the rue, the cinnamon are mashed together, their scents mingling, the sweet, the sharp and the bitter” (O’Farrell, 2020, с. 167).

Кожна рослина, яку Агнес додає до настоянок чи мазей, має свої особливі лікувальні властивості, які у поєднанні з різними рослинами мають здатністьвилікувати майже усі відомі на той час хвороби.

3) Природа як передвісник змін.

“Snow is falling, softly, irrevocably, on and on. It piles up on the ground around him, covering paths and steps and rocks; it weighs down the branches of trees; it transforms everything into whiteness, blankness, stasis. The silence, the cool, the altered silver light of it is something more than soothing to him. He wants only to lie down in this snow, to rest himself; his legs are tired, his arms ache. To lie, to surrender himself, to stretch out in this glistening, thick white blanket: what relief it would give him” (O’Farrell, 2020, с. 187).

У наведеному уривку авторка за допомогою явища погоди описала перехід з життя у смерть одного з головних героїв. Хоча зазвичай сніг символізує новий початок, у даному випадку він уособлює такий бажаний відпочинок після складної боротьби за своє життя. Втрата дитини завжди

розділяє життя матері на «до» та «після», коли ніщо вже не буде таким, як раніше.

4) Природа як відображення настрою.

“The tutor had left the field, marched down the path and off through the woods, his face dark and thunderous...” (O`Farrell, 2020, с. 69).

Використовуючи в описі настрою героя явище погоди, письменниця змогла точно відтворити настрій та почуття героя. Отримавши відмову від людини, яка могла здійснити його найзаповітніше бажання, герой не зміг стримати негативних емоцій, які можна було прочитати у виразі його обличчя.

Особливу роль у художньому тексті відіграють описи погоди, які впливають також на настрій та почуття головних героїв. До прикладу:

“The heat of the day, even this late, causes sweat to express itself from the skin of his brow, down his back. The pain in his knees sharpens, twinges, then fades again” (O`Farrell, 2020, с. 14).

Вечірня спека у цьому випадку підсилює відчуття критичності ситуації, у яку потрапив герой, та необхідність якнайшвидше швидше її виправити, адже кожна хвилина зволікання може призвести до небажаних наслідків.

“The heat of the day is passing, the dust of the street settling, people retreating back into their homes to take their supper.

Agnes goes in at the front door of her own house, for the second time that evening” (O`Farrell, 2020, с. 86).

У прикладі (3) спадання денної спеки відображає відчуття завершеності дня та задоволення від усієї роботи, яку головна героїня спромоглась виконати протягом дня.

5) Природа як місце безпеки.

“And underneath its end, where it once stood in the earth, is a hollow – dry, sheltered, big enough for several people. Agnes and Bartholomew used to come here when they were children, if Joan had been shouting or if she gave them too many tasks. They would bring a cloth sack of bread and cheese, crawling in under the tree roots and say to one another that they would stay there for ever, live in the forest like elves; they would never go back” (O`Farrell, 2020, с. 120). Бажаючи втекти від проблем навколишнього світу, головна героїня з легкістю ховається в улюблених місцях лісу, де ніхто, крім брата, не може її знайти.

Інтерпретаційне поле концепту ПРИРОДА/NATURE експліковане у межах референційних полів (РП), які відображають загальний та більш детальний зміст концептів. До них належать: РП ССАВЕЦЬ/МАММАЛ, РП

ПТАШКА/BIRD, РП ДЕРЕВОВИДНА РП РОСЛИНА/WOODY PLANT, РП ЧАСТИНА РОСЛИНИ/PLANT PART, РП ЗЕМЛЯ/LAND, РП ЛІС/FOREST, РП ТРАВА/HERB, РП КОМАХИ/INSECTS, РП ТВАРИНА/ANIMAL, РП ВОДА/WATER, РП ФРУКТ/FRUIT, РП ПОГОДА/WEATHER, РП СУДИННА РОСЛИНА/VASCULAR PLANT, РП ДОМАШНЯ ТВАРИНА/DOMESTIC ANIMAL, РП РОСЛИНА/PLANT, РП ОВОЧ/VEGETABLE тощо.

Також варто зазначити, що наведені вище референційні поля характеризуються різною частотою представлення у романі. До прикладу, РП ССАВЕЦЬ/MAMMAL (252 слововживання) реалізовано за допомогою таких лінгвальних знаків, як *horse, mare, deer, goat, cat, fox, sheep, donkey, squirrel, mole, hare, pig, mouse, lamb, mule, rat, ewe, cow, rabbit, bear, monkey, wolf, feline, seal, etc.* Наприклад:

“He can see the remains of a game he and Judith had been playing not long ago: the lengths of twine tied to pine cones to be pulled and swung for the kitchen cat’s kittens. Small creatures they are, with faces like pansies and soft pads on their paws. The cat went into a barrel in the storeroom to have them and hid there for weeks.” (O’Farrell, 2020, с. 17).

“Outside were the sheep and they must be fed, watered, cared for, no matter what. They must be brought in and out and from one field to another” (O’Farrell, 2020, с. 46).

Кожний розділ роману вирізняється своїми згадками про світ природи, що є однією з констант людського життя та присутній майже у всіх його сферах. Здійснений аналіз наведених прикладів дає змогу дійти висновку, що кожен день, який проживають герої твору, у різний спосіб є дотичним до тваринного та рослинного світу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, дослідження виявило, що ядром концепту ПРИРОДА/NATURE є чуттєво-наочний образ природи. Базовими пластами є природа як відображення характеру та особистісних якостей героїв твору; природа як ліки; природа як передвісник змін; природа як відображення настрою та природа як місце безпеки. Інтерпретаційне поле концепту репрезентоване в межах таких референційних полів, як РП ССАВЕЦЬ/MAMMAL, РП ПТАШКА/BIRD, РП ДЕРЕВОВИДНА РП РОСЛИНА/WOODY PLANT, РП ЧАСТИНА РОСЛИНИ/PLANT PART, РП ЗЕМЛЯ/LAND, РП ЛІС/FOREST, РП ТРАВА/HERB, РП КОМАХИ/INSECTS, РП ТВАРИНА/ANIMAL, РП ВОДА/WATER, РП ФРУКТ/FRUIT, РП

ПОГОДА/WEATHER, РП СУДИННА РОСЛИНА/VASCULAR PLANT, РП ДОМАШНЯ ТВАРИНА/DOMESTIC ANIMAL, РП РОСЛИНА/PLANT, РП ОВОЧ/VEGETABLE, які експлікують концепт за допомогою мовних засобів з різною частотою зустрічальності.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у визначенні функційності лінгвальних засобів на позначення слів-вербалізаторів концептуальної картини світу в романі.

ДЖЕРЕЛА

1. Загнітко, А. (2020). *Сучасний лінгвістичний словник*. Твори.
2. Івашенко, В. (2006). *Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології)*. Видавничий Дім Дмитра Бураго.
3. Монахова, Т. М. (2006). Корпус творів Валерія Шевчука: Формат розмітки базових концептів. *Лексикографічний бюлетень*, 26–29. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/72848/06-Monahova.pdf?sequence=1>
4. Полубелова, С. Г. (2017). Поняття картини світу, її види та особливості. 10. <https://nniif.org.ua/File/17sgppks.pdf>
5. Полюжин, М. М. (2015). Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.*, 214–224.

МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

O'Farrell, M. (2020). *Hamnet*. Tinder Press. <https://doi.org/file:///C:/Users/Admin/Downloads/9781472223821.pdf>

REFERENCES

1. Ivashchenko, V. (2006). *Kontseptualna reprezentatsiia frahmentiv znannia v naukovomytetskii kartyni svitu (na materialy ukrainskoi mystetstvoznavchoi terminolohii)*. Vydavnychy Dim Dmytra Buraho.
2. Monakhova, T. M. (2006). Korpus tvoriv Valeriia Shevchuka: Format rozmitky bazovykh kontseptiv. *Leksykohrafichnyi biuletyn*, 26–29. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/72848/06-Monahova.pdf?sequence=1>
3. Poliuzhyn, M. M. (2015). Poniattia, kontsept ta yoho struktura. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky.*, 214–224.
4. Polubielova, S. H. (2017). Poniattia kartyny svitu, yii vydy ta osoblyvosti. 10. <https://nniif.org.ua/File/17sgppks.pdf>
5. Zahnitko, A. (2020). *Suchasnyi lnhvistychnyi slovnyk*. Tvory.

RESEARCH MATERIALS

O'Farrell, M. (2020). *Hamnet*. Tinder Press. <https://doi.org/file:///C:/Users/Admin/Downloads/9781472223821.pdf>

Дата надходження статті до редакції: 11.09.2024

Прийнято до друку: 04.10.2024

<https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.2310>
UDC 81`11

MODERN ENGLISH IN A GLOBALIZED WORLD

Melnyk O. V.

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3293-3887>
o.melnyk@kubg.edu.ua

Kyselova I. I.

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-2702-0544>
i.kyselova@kubg.edu.ua

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Abstract. *This article analyzes the development of English in the epoch of globalization, the evolutionary changes causing the appearance of new variants of English, and the functions of English in social life. Moreover, it deals with the rapid spread of English, which is believed to be one of the main tendencies of globalization. This study offers an insight into the problem of English language variation. We also discuss the criteria to define both local variants and Global English and perspectives of their development.*

Globalization has led to the widespread use of English as the language of international communication (Lingua Franca), which facilitates communication between people from different cultures and countries. The dominance of English is due to the influence of English-speaking economies, technologies, and its role in education and science, where English has become the primary language for academic publications and research. This promotes cultural exchange, but also raises concerns about the possible displacement of local languages and cultures. Some researchers, in particular R. Phillipson, emphasize the risk of linguistic imperialism, when English reinforces the dominance of Western ideas and values. However, the spread of English as a Lingua Franca leads to its localization, producing different variants that reflect local cultures and needs. This adaptability allows English to integrate into different linguistic environments, although it creates new linguistic norms that differ from those of native speakers.

Key words: *lingua franca, Global English, cross-cultural communication, international English, Englishes, variants of English, variation.*

Мельник О. В., Кисельова І. І. Сучасна англійська мова у глобалізованому світі. У статті проаналізовано особливості розвитку англійської мови в епоху глобалізації, еволюційні зміни, що зумовлюють появу нових варіантів англійської мови, та

функції, які вона виконує у суспільному житті. Також ідеться про стрімке поширення англійської мови, яке, по праву, вважається одним із головних глобалізаційних тенденцій. Особливу увагу приділено питанням, пов'язаним із варіативністю англійської мови. Водночас, визначено критерії виокремлення локальних варіантів та *Global English*, а також та перспективи їхнього розвитку.

Глобалізація спричинила широке використання англійської мови як мови міжнародного спілкування (*Lingua Franca*), що полегшує комунікацію між людьми з різних культур і країн. Домінування англійської мови обумовлене впливом англосовних економік, технологій, а також її роллю в освіті та науці, де англійська стала основною мовою для академічних публікацій і досліджень. Це сприяє культурному обміну, але також викликає занепокоєння щодо можливого витіснення локальних мов і культур. Деякі дослідники, зокрема Р. Філіпсон, підкреслюють ризик мовного імперіалізму, коли англійська підсилює домінування західних ідей та цінностей. Однак поширення англійської як *Lingua Franca* веде до її локалізації, утворюючи різні варіанти, які відображають місцеві культури та потреби. Ця адаптивність дозволяє англійській інтегруватися в різні мовні середовища, хоча й створює нові мовні норми, відмінні від стандартів носіїв мови.

Ключові слова: *lingua franca*, глобальна англійська мова, міжкультурна комунікація, міжнародна англійська, *Englishes*, варіанти англійської мови, варіативність.

Introduction. In modern conditions of globalization, there is a clear trend towards the use of English as a universal intermediary language.

According to several researchers, globalization has accelerated the use of English as a *Lingua Franca* (ELF), facilitating communication between people of different linguistic backgrounds. Scholars such as David Graddol emphasize that the global spread of the English language is closely related to economic globalization, particularly the influence of English-speaking countries and international business. Robert Phillipson adds a critical perspective, arguing that the expansion of English often marginalizes local languages and promotes Western ideologies, a concept known as linguistic imperialism. In the field of education, S. Evans and P. Strivens emphasize that English has become the dominant language in academic and professional contexts, which, while contributing to the availability of knowledge, also creates problems for linguistic diversity. In addition, T. Richento discusses how the adaptability of English has led to the emergence of "world Englishes," localized forms of English that reflect cultural and regional identities, changing the language to meet diverse global needs. At the same time, the norms of native English speakers are gradually losing their role as a standard for users outside English-speaking countries. (Jenkins, 2012, pp. 13-15).

The relevance of the study of the peculiarities of the English language development is determined by the fact that in the era of such global bilingualism, communication in English is the norm, while compliance with the language and

cultural norms of Standard English is optional since communication takes place mainly outside English-speaking countries. Topics related to the variability of the English language do not lose their relevance. Different features of national variants of the English language, and territorial and social dialects are being studied all over the world. However, issues related to the status of global English, as well as the nature of its standard and substandard, are still debatable.

Theoretical Background. Such Ukrainian scientists as (O. Domnich, 2019), (M. Zelinska, 2021), made a significant contribution to the research of this topic.

O. Domnich (2019) and M. Zelinska (2021) focused on studying the impact of English as the language of international communication in the context of globalization, analyzing how this trend affects Ukrainian society and education. O. Domnich (2019) studied how the spread of the English language creates new opportunities for intercultural communication, especially in the professional sphere. She considers the role of the English language as access to international educational and scientific resources. Her work also raises the issue of preserving the Ukrainian language and culture in conditions of English dominance, particularly among young people and educational programs.

Their research offers a comprehensive approach to the analysis of the impact of the English language in Ukraine, from socio-cultural changes to practical aspects of its use in the professional sphere, and also outlines the prospects for Ukraine's integration into the global linguistic environment.

Among the foreign researchers, we can note (D. Crystal, 2003), (S. Evans 2015), (D. Graddol, 2006), (F. Green, 2014). Previous research on the role of the English language in the world shows that this role it is interpreted ambiguously. In addition, these researchers reveal the complexity of the interaction of English with local cultures and languages, and raise questions about possible solutions to the problems associated with the dominance of English. D. Crystal (2003) offers strategies for preserving cultural diversity in the face of globalization. He believes that while English has advantages as a common language, to maintain linguistic richness, other languages must be actively supported and developed through government programs, bilingual education, and cross-cultural communication. S. Evans (2015) analyzes in detail how globalization changes language priorities in different countries and how governments and educational systems can better adapt to new requirements. He emphasizes the need to integrate cultural sensitivity into educational programs so that students not only learn English, but also understand its cultural context and can preserve their national identity. D. Graddol (2006)

points out that the English language, although it acquires a global role, develops in the form of various local versions known as "World Englishes". This reflects the cultural characteristics of different communities, but can also create new language barriers when standards of English begin to diverge. F. Green (2014) emphasizes the inequality that can arise due to access or lack of access to learning English. He believes that knowing English becomes not only a tool for communication, but also a symbol of economic status and social opportunities, especially in developing countries. Thus, the work of these researchers offers a multifaceted understanding of the impact of the English language on globalization: from linguistic diversity to social equality, education, and cultural identity.

On the one hand, English is a *lingua franca*, voluntarily adopted as a means of communication in science, commerce, etc., or as a mediating language between speakers within the same nation where none of the interlocutors is a native speaker. In the Middle Ages, the term *lingua franca* was used to denote a narrowly professional trade lexicon with a limited set of words and phrases based on Latin, Arabic, and Italian. In the course of time, the *lingua franca* began to be used to preserve and exchange scientific and political information. Note that at different stages of human development, this role was performed by different languages (for example, Greek, Arabic, Latin, French). All of them served to accumulate and transmit information in the process of maintaining contacts of different cultures. (Crystal, 2003).

Nowadays, the term *lingua franca* is used only in relation to the single global language of international communication, which at this stage of the development of civilization is English.

On the other hand, there are several studies in which there is a view of *English as an international language* (Baker W., 2015). *World English* (Kachru, B. B., 1992), and *Global English* (Jenkins J., 2007). The traditional understanding of English as an international language refers to its use for international and interethnic communication. However, the use of the English language among people of different nations, with different national languages, involves the use of the term *lingua franca*. The result of such widespread use is that English is influenced by both native speakers and those who use it as a foreign language.

The purpose of our research is to determine the status of English as a language of international communication and review the problems of regional, social, ethnic, and national variability of norms in the context of globalization. These issues, from our point of view, require a separate study.

Methods. *Global English* is a cultural and political reality (Crystal D., 2003, p.1). According to the definition of several researchers, to achieve the status of global, a language must meet such criteria as wide geography of application, a significant number of its speakers as a native language, the status of a state, official, or regional language, use as a means of communication in such areas of activity as public administration, judiciary, mass media, education and dominant role in foreign language training of a large number of countries (House J., 2003, p.p. 556-558). As a result, in modern sociolinguistics, there is a permanent stereotype about the role of the English language as a global verbal "mediator" (Graddol, D., 2006, p. 206).

The English language has gained global status due to such factors as the active colonization of territories that later became independent, but chose it as a state language (USA, Canada, Australia); traditional study of this language by local elites to expand opportunities in former British colonies on different continents (India, Hong Kong, Philippines); the use of English by official international organizations, with the headquarters of one of the most influential of them, the United Nations, located in New York.

In short, they are "concepts" that refer to the global status of English as influenced by various external factors in political, economic, technological, educational and cultural contexts (House, J., 2003, p.p. 556-578). It is the combination of these factors inherent in the United States, as the researcher of global English D. Crystal notes, that made its language a **lingua franca**. However, the main factor is the rapid spread of the language through the Internet. Considering the complexity and gradualness of the evolutionary process, it is impossible to consider all these factors as a simple sum for the transformation of the English language into the contact language of the globalized space. With all confidence, researchers claim the synergistic effect of the components.

At the end of the twentieth century, English was still seen as a mono system, an indivisible language with only one serious variant in North America (American English). Nowadays, it is no longer possible to claim the existence of "the English language" as such, since the world has encountered many English (Pennycook A., 2007). English people no longer have a monopoly on the English language. In addition, it ceases to be tied to the speakers of the language and begins to exist separately from them, no longer being American or British, but increasingly turning into global English as a phenomenon. This means that the English language begins to function independently and separately from its speakers.

Experts claim that the English-speaking world includes about one and a half billion people. Today, English is spoken by three times more people for whom it is not their native language. Nowadays, the language continues to spread around the world, fragmenting into many local dialects, which have been called Englishes.

It has already become customary among linguists to represent the entire variety of the English language in the form of three circles according to the Japanese researcher Braj Kachru (Kachru B. B., 2014, p. 47). The first, «Inner circle" includes mainly native speakers of such countries as Great Britain, USA, Canada, Australia, and New Zealand. At the end of the twentieth century, they made up 5.5% of the world's population (400 million speakers). The second, and another covers the territories where English is studied and used as a second language. This mainly includes the former colonies of the British Empire, where the English language serves as a means of communication between communities that speak different languages.

Beyond this circle is the "expanding circle", i.e., a circle that expands and includes all those who study and use English as a foreign language. It is this circle that represents the territories that, since the middle of the twentieth century experienced the greatest growth. From the statistical data given in numerous studies regarding the number of people who communicate in English, researchers note that those who belong to the "outer circle" and "expanding circle" significantly outnumber native speakers of the language. According to D. Graddol, it is these two categories that will decide the fate of the English language in the future (Graddol, D., 2006).

The processes of global convergence and interaction are difficult to imagine without the presence of communicative means by which such convergence becomes real. Such a mediator in the modern world has become the English language, a means of communication and mutual understanding between the subjects of globalization relations in various spheres. English has become a kind of *lingua franca* for business and the latest technology, an important means of commerce, academic exchange, and electronic communication for those who do not share a common mother tongue. English has turned into a means of access to knowledge and its dissemination. D. Crystal claims that if we summarize everything that was done by English and American scientists, it will become obvious that in the period from 1750 to 1900, more than half of all significant scientific works were written in English (Crystal, D., 2003). The English language begins to play a dominant role in foreign language training in a large number of

countries, it is used as the main means of communication in such spheres of activity as public administration, the judiciary, mass media, and education. This role is becoming so important that there are even several attempts to simplify the English language, to create such a form that foreigners could master more easily and quickly. Among these attempts, we note Globish, a language created by Jean-Paul Nerriere in 2004 with a vocabulary of 1,500 words. (J.P. Nerriere, 2009). Globalization processes that began in the 20th century became the driving force for the adaption of the English language. However, we rightly note the reverse process, which contributed to the assimilation of variants of the English language. Thanks, first of all, to the mass media, the language features of the more prestigious options have spread to other social circles. In practice, this meant that US English fell into British and other regional variants.

Results and Discussion. As a result, the English language is a global verbal "mediator" used in almost all spheres of globalized relations. This function of global English nowadays is accepted as an undeniable fact in most scholar studies.

A defining feature of the modern period of the formation of the English language is that a significant role is assigned to representatives of the second and third circles according to the classification of B. Kachru (Kachru, B. B., 2017). That is why the development of the English language beyond the borders of the native countries leads to the appearance of characteristic features that are stable and consciously supported by a certain circle of people. Accordingly, variability in these conditions can become a separate object of interpretation.

In the modern scientific paradigm, among the main tasks of Englishes research, such perspective directions as linguistic and sociocultural dimensions of Global Englishes, usage patterns, and interlingual and intralingual variability are defined. It is also important to study the steadfastness of the position of the English language today, the functions and projected scenarios of the development of the English language in the context of globalization, and the trends of language policy in the conditions of a globalized world.

Scientists believe that each new version of the English language under the influence of a new cultural environment finds expression in a new language model pattern, which is implemented at the phonetic, lexical, and grammatical levels. Such a pattern should have a local character and characterize the speech not of individual speakers but of society. All innovations also acquire systemic features and reflect the originality and vulnerability of regional options. They can be represented both by borrowings from the languages of the local population and by

the mixed use of structural elements of English and local languages and most importantly, they perform their communicative function only in this region.

Researchers distinguish such local options according to three criteria, namely, (1) territorial – geographical location, (2) language - features of difference from Standard English, and (3) cultural – characteristic cultural realities of this region (Crystal, D., 2003, p.p. 420-439).

The criteria for determining the status of Global English are still debatable issues (Crystal, D., 2003). The lingua franca differs from the English language itself, as it follows its own development path, different from the British or American variants of the English language. Nowadays, the terms "offshore", "contact" or "global English" are widely used to denote an international language used in oral and written communication by those for whom it is foreign.

Lingua franca users are the largest group in the world and far outnumber those who use English as a second language (immigrants). English is native to only one in four speakers, so communication takes place mainly between non-native speakers. The concept of ELF, along with English as a native language, needs systematic research, i.e., how it is used, how it functions, and most importantly, how to teach this language. The process of communication in English is contact between persons separated by language barriers and cultural differences. Empirical studies of linguistic features of ELF are conducted at different levels – phonological (Jenkins, 2000), lexical-grammatical (Seidlhofer, 2004), etc. ELF corpora such as the English as a lingua franca in Academic settings (ELFA) corpus (Mauranen, 2003) and the common Vienna-Oxford International Corpus of English (VOICE) (Seidlhofer, 2004) have been compiled.

The features of English that are necessary for effective international communication are increasingly different from those that may not be conducive to mutual understanding. This is especially true for learners who are predominantly working in a global context.

Therefore, in the era of globalization, it is appropriate to distinguish between the English language as a carrier and custodian of the people's culture and language as a means, an instrument of communication. Mastering the first form provides an opportunity to get acquainted with a foreign culture and tolerant perception of its traditions and customs of the people, while the second aspect contributes to the organization of dialogue between cultures in the world language space. Understanding these key points will free up valuable time to master basic communication strategies.

Conclusions and perspectives. In the wave of globalization, the English language conquered the modern world and became the main means of intercultural communication. Many factors contributed to its spread and spread, among which the dominance of two powerful empires - British and American, the strengthening of the power of the United States as a world political and economic leader, and rapid progress through the Internet. Another important trend of the modern world is the fragmentation of the English language into local dialects,— i.e., Englishes. Such dialects have a local character and characterize the speech not of individual speakers but of society. They are characterized by numerous innovations that become systemic and reflect the uniqueness of these regional options.

So, the fact that the world order will be determined by global English, which needs a comprehensive study, is already indisputable. This will contribute to the improvement of both the ELF teaching process and cross-national understanding. We see the prospects for further scientific research in the study of the problem of variability at different language levels, the study of the national and cultural specificity of system norms, how local English differs from standard English, as well as how the native language of speakers affects their speech when communicating in English. When learning or using a second language, native speakers often transfer rules or patterns from their native language. For example, a native speaker whose native language does not distinguish between specific tenses may have trouble with English tenses.

REFERENCES

1. Baker, W. (2014). English and globalisation: A critical perspective on the world Englishes debate. In *The Routledge Handbook of World Englishes* (pp. 204–216). Routledge. https://dl.avasshop.ir/up/files/routledge_hand_world_englishe_avasshop.pdf
2. Crystal, D. (2003). *English as a global language* (2nd ed.). Cambridge University Press. https://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/nation_branding/English_As_A_Global_Language_-_David_Crystal.pdf
3. Domnich, O. V. (2019). English as a lingua franca in the era of globalization. *Journal of Language and Cultural Education*, 7(2), 30-42. <https://doi.org/10.2478/jolace-2019-0020>
4. Evans, S. (2013). *The global spread of English and its implications for international business communication*. *English for Specific Purposes*, 32(1), 40-51. <https://doi.org/10.1016/j.esp.2012.07.003>
5. Graddol, D. (2006). *English next: Why global English may mean the end of "English as a foreign language."* British Council. https://www.academia.edu/6938568/English_Next_Why_global_English_may_mean_the_end_of_English_as_a_Foreign_Language
6. Graddol, D. (2006). *English next: Why global English may mean the end of 'English as a foreign language'*. The British Council. <https://doi.org/10.4236/als.2021.92005>

7. Green, F. (2022). Globalization and English: Globalization, language, and the politics of English language teaching. *English Today*, Volume 38, Issue 2, June 2022, pp. 80 – 87 <https://doi.org/10.1017/S026607842000005X>
8. House, J. (2013). Developing pragmatic competence in English as a lingua franca: Using discourse markers to express (inter)subjectivity and connectivity. *Journal of Pragmatics*, 59, 57–67. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2013.01.002>
9. Jenkins, J. (2012). English as a lingua franca from the classroom to the classroom. *ELT Journal*, 66(4), 486-494. <https://doi.org/10.1093/elt/ccs040>
10. Kachru, B. B. (2014). *World Englishes and Culture Wars*. Cambridge University Press. https://assets.cambridge.org/97805218/25719/frontmatter/9780521825719_frontmatter.pdf
11. Makoni, S., & Pennycook, A. (2005). Disinventing and (re)constituting languages. *Critical Inquiry in Language Studies*, 2(3), 137–156. https://doi.org/10.1207/s15427595cils0203_1
12. Mauranen, A. (2003). The Corpus of English as Lingua Franca in Academic Settings. *TESOL Quarterly*, 37(3), 513–527. <https://doi.org/10.2307/3588402>
13. Nerrière, J. P., & Hon, D. (2009). *Globish the world over*. Lexington: International Globish Institute. ISBN: 978-0578028798. <https://web.archive.org/web/20090414064151/http://www.theaustralian.news.com.au/story/0,20867,20912132-29677,00.html#>
14. Seidlhofer, B. (2004). Research perspectives on teaching English as a lingua franca. *Annual Review of Applied Linguistics*, 24, 209–239. <https://doi.org/10.1017/S0267190504000145>
15. Zelinska, M. (2021). Globalization and its impact on the teaching of English in Ukraine. *Journal of Language Teaching and Research*, 12(3), 456-463. <https://doi.org/10.17507/jltr.1203.07>

Дата надходження статті до редакції: 12.09.2024

Прийнято до друку: 04.11.2024

<https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.2311>
УДК 811.111: 808.5: 81`37

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ БАЗОВИХ КОНЦЕПТІВ У ЗВЕРНЕННІ ДЖ. БАЙДЕНА ДО НАЦІЇ 2021 РОКУ: КОНСТРУКЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Талавіра Н. М.

Київський національний лінгвістичний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5600-5893>

nataliia.talavira@knl.u.edu.ua

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

*У статті досліджено базові концепти звернення президента Джо Байдена до нації 2021 року, актуалізовані ключовими конструкціями, тобто фіксованими у довготривалій пам'яті поєднаннями форми, значення і функції. У мовленні конструкції реалізовано за допомогою конструктів, котрі є сполученням декількох конструкцій для вербалізації різноманітних об'єктів, подій та явищ. Метою пропонованої розвідки є встановлення конструкцій, які вербалізують базові концепти у зверненні президента Байдена до нації у 2021 році. У роботі встановлено, що базовими концептами звернення до нації є ЧАС, представлений у вступі до промови конструкціями *in history* та *throughout our history*, КРИЗА, репрезентований *in crisis*, та МОЖЛИВІСТЬ, втілено opportunity-конструкцією. В основному тексті аналізованої промови базові концепти представлені у блоках про пандемію, зайнятість, сім'ю, медицину, фінанси, довкілля, насилля, імміграцію та політику. Концепт ЧАС втілено конструктами у ракурсі винятковості події та унікальності заходів, котрих вживає адміністрація, повторюваності явища протягом певної епохи, нагальної необхідності змін у суспільстві. Концепти КРИЗА і МОЖЛИВІСТЬ вжито в основній частині звернення разом, оскільки КРИЗА у ракурсі створення небезпечної ситуації передуює МОЖЛИВОСТІ як імовірності усунути загрозу. Концепт КРИЗА актуалізовано у тексті промови конструктами в аспекті руху вниз за вертикаллю, протидії податковій системі, переешкоди для сім'ї або демократичного уряду, можливості протиправних дій для багатіїв у ракурсі фінансів. Концепт МОЖЛИВІСТЬ представлено в аспекті переешкоджання кризовим явищам: створення переешкоди для небезпеки, протидії загрози, усунення переешкод для пересічних американців в аспекті зайнятості і податків, переміщення вперед або повернення до кращого стану в перспективі захисту довкілля.*

Ключові слова: *концепт, конструкція, конструкт, звернення до нації, промова, Байден.*

Talavira N. M. Verbalization of basic concepts in President Joe Biden's 2021 State of the Union Address: a constructional perspective

The article claims that basic concepts of President Biden's 2021 State of the Union address are actualised by key constructions, i.e. pairings of form, meaning and function fixed in long-term memory. In speech, constructions are implemented via constructs, combining several constructions to verbalise various objects, events and phenomena. The purpose of this paper is to identify constructions verbalising the basic concepts in President Biden's 2021 State of the Union address. It has been established that the basic concepts of the State of the Union address are TIME, represented in the introduction to the speech by the constructions 'in history' and 'throughout our history', CRISIS, actualised by 'in crisis', and OPPORTUNITY, embodied by the opportunity-construction. In the main body of the analysed speech, the basic concepts are represented in the segments about the pandemic, employment, family, medicine, finance, environment, violence, immigration and politics. The concept TIME is embodied by constructs indicating exclusivity of the event and uniqueness of the measures taken by the administration, recurrence of the phenomenon over time and the urgent need for change in the society. The concepts CRISIS and OPPORTUNITY are used together in the main body of the address, since CRISIS as a dangerous situation precedes OPPORTUNITY viewed as a probability of eliminating threat. The concept CRISIS is actualised by constructs indicating downward movement, counterforce to the tax system, obstacles to the family or democracy, and the possibility of illegal actions by the rich in financial sphere. The concept OPPORTUNITY is presented as preventing crises: creating a blockage to danger, counteracting a threat, removing obstacles for ordinary Americans in the perspective of employment and taxes, forward movement or renewal in environmental protection.

Keywords: *concept, construction, construct, State of the Union address, public speech, Biden.*

Вступ. Звернення президентів США до нації не просто церемоніальна подія, це фундаментальний аспект американського політичного життя (Youvan, 2024, el. ref.), важливий канал спілкування президента із законодавцями й американською громадськістю (Shogan, 2015, el. ref.) з метою окреслити політичний порядок денний, висвітлити внутрішні і міжнародні умови, з якими президент стикається щороку (Найіуе, 2022, с. 328), представити досягнення глави держави і задати тон в управлінні країною (Shogan, 2015, el. ref.). Промова президента виступає наріжним каменем демократичного уряду та публічної підзвітності (Youvan, 2024, el. ref.). Здатність президента виголосити цю промову послідовно і чітко є важливою вимогою для доказу спроможності адміністрації ефективно управляти державою.

Використання мовних одиниць на позначення найважливіших ідей виступу президента є засобом впливу на аудиторію та досягнення цілей риторика. Такі структури потрактуємо як ключові слова, які вказують на важливі концепти у тексті (Baker, 2004, с. 347), ідентифікують його частотні та статистично важливі елементи (ibid.). У зв'язку з цим постає проблема, які

мінімальні мовні одиниці реалізують базові концепти у публічних виступах президента.

Для нашого дослідження ми залучаємо ключові конструкції, що зберігаються у фіксованій формі у довготривалій пам'яті (Hoffmann, 2022, с. 7). Актуальність використання конструкцій для визначення базових концептів промови зумовлено декількома факторами. По-перше, конструкції розглядають як поєднання форми, значення і функції (Croft, 2022, р. 5), яке вимагає менше когнітивних зусиль для пошуку потрібної мовної одиниці, котра може вербалізувати ідею. По-друге, конструкції охоплюють різні форми: від морфологічного елемента або лексичної одиниці до складної та абстрактної синтаксичної схеми (Diessel, 2019, с. 11). По-третє, такі поєднання форми і значення можуть вільно комбінуватися, утворюючи різні конструкти, якщо вони не суперечать один одному (Goldberg, 2019, с. 21), а це означає, що сегмент тексту, необхідний для встановлення базових концептів звернення, може бути розширений.

Метою нашої розвідки є встановлення конструкцій, які вербалізують базові концепти у зверненні президента Байдена до нації у 2021 році. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: виокремити базові концепти звернення до нації 2021 року; встановити ключові конструкції та конструкти, що омовлюють концепти; з'ясувати процедури, за допомогою яких реалізовано базові концепти у промові.

Критичний огляд літератури виявив, що звернення президентів США до нації перебувають на периферії дослідження. Мовознавці вивчають структуру і функцію промови (Shogan, 2015, el. ref.), окремі мовні явища (Tang, 2021, с. 69) або використані стратегії (Haiyue, 2022, с. 328; Youvan, 2024, el. ref.). Водночас поза увагою лінгвістів залишаються ключові ідеї, змістово-тематичне ядро звернення до нації, тобто базові концепти промови.

Концепт розглядають як одиницю ментальної свідомості (Полюжин, 2015, с. 215), яка відображає знання та досвід людини (Джеріх, 2018, с. 64; Черненко, 2021, с. 45). Концепт містить культурну інформацію, яка фільтрується, переробляється й систематизується у свідомості людини (Полюжин 2015, с. 217). Засобом вираження й пояснення концепту є мова (Гарбера, 2014, с. 69), від окремої лексеми до розгорнутого дискурсу для передачі інформації про предмети, дії, ситуації, явища реальності (Черненко, 2021, с. 46; Шевченко, 2018, с. 64).

Засобом актуалізації базових концептів звернень до нації вважаємо конструкції, які укорінені в ментальному лексиконі мовця (Hoffmann, 2022, с. 6). У мовленні вони реалізуються конструктами, утвореними в оперативній пам'яті і втілюються у специфічних контекстах (Diessel 2019, с. 12). Лише в окремих контекстах конструкт репрезентує одну конструкцію (Hoffmann, 2022, с. 14), напр., *Ladies and gentlemen; Stop it!* Натомість у промовах конструкт поєднує декілька конструкцій з довготривалої пам'яті (ibid.), напр., *The great universities of this country have conducted studies over the last 10 years* (Biden, 2021). У наведеному прикладі конструкт *the great universities of this country have conducted studies* містить агентивну конструкцію *the great universities*, локативну *this country*, предикативну *have conducted studies*, а також темпоральний конструкт *over the last 10 years*, що включає конструкцію *10 years* і модифікуючий компонент *last*. Відповідно конструкти потрактуємо як мовленнєві реалізації декількох конструкцій.

Методологія дослідження. Матеріалом пропонованої розвідки слугує звернення до нації президента США Байдена (www.whitehouse.gov), проголошене 28 квітня 2021 року, на початку його каденції.

Дослідження послуговується конструкційною методикою (Goldberg, 2019) і передбачає три етапи роботи з текстом: конструкційно-інвентивний, конструктивно-диспозиційний та контекстуальний.

На конструкційно-інвентивному етапі встановлюємо базові концепти звернення до нації 2021 року з опертям на повторювані конструкції, вжиті у вступі промови. Так, ітеративність побудов *the 100th day of my administration, 100 days since I took the oath of office, after 100 days of rescue and renewal* (Biden, 2021) у вступі дозволяє виділити ключову *100 days*-конструкцію, котра є репрезентацією концепту ЧАС, співвідносного з природними циклами та ритмами тіла людини (Таценко, 2009, с. 9).

На конструктивно-диспозиційному етапі аналізуємо актуалізацію базових концептів в основній частині звернення до нації. Для цього виокремлюємо в тексті шляхом суцільної вибірки всі конструкти, котрі включають компоненти, що корелюють з ключовою конструкцією. Водночас визначаємо тематичний блок промови, де вжитий конструкт, напр., *the economy created more than 1,300,000 new jobs in 100 days* (Biden, 2021). У прикладі конструкт *created more than 1,300,000 new jobs in 100 days* включає *100 days*-конструкцію, предикативну *created 1,300,000 new jobs* з оцінним компонентом *new* для акцентування появи нових робочих місць і

квантитативну конструкцію *1,300,000* для підкреслення їхньої значної кількості. Конструкції *the economy* і *new jobs* указують на тематичний блок про економіку США.

Контекстуальний етап імплікує встановлення процедури представлення конструктором базового концепту з урахуванням дефініцій мовних одиниць та позначуваних відношень. У наведеному прикладі концепт ЧАС репрезентований *100 days*-конструкцією через створення можливостей для пересічних американців протягом стоденного періоду, що ідентифікуємо з конструктором *created new jobs*, а тому концепт ЧАС корелює з концептом **МОЖЛИВІСТЬ**.

Застосування описаних етапів аналізу звернення до нації 2021 року дозволяє прослідкувати втілення базових концептів в усьому тексті та визначити їхню кореляцію завдяки виокремленим конструкціям і конструкторам.

Результати дослідження та обговорення. У вступі до звернення 2021 року превалюють конструкції на позначення трьох базових концептів: ЧАС, КРИЗА та **МОЖЛИВІСТЬ**.

Концепт ЧАС вербалізується ключовими конструкціями, котрі репрезентують його у трьох перспективах: епохи, періоду при владі та нагальної необхідності діяти. ЧАС як епоха відображений оцінним конструктором *the extraordinary times we're in* та конструкцією *throughout our history*:

(1) [...] *this gathering is just a little bit different – a reminder of the extraordinary times we're in* (Biden, 2021).

(2) *Throughout our history, Presidents have come to this chamber to speak to Congress* (Biden, 2021).

У (1-2) конструктор *the extraordinary times we're in*, котрий занурює зібрання політиків (*this gathering*) у темпоральний контейнер, позначений конструкцією *in the extraordinary times*, вказує на епоху, а конструкція *throughout our history* акцентує повторюваність виступів президентів перед Конгресом США.

ЧАС як 100-денний період при владі представлений *100 days*-конструкцією, котра відображає темпоральний відрізок діяльності президента, за яким новинні організації, політичні аналітики та науковці оцінюють результати роботи глави держави (Kamarck, 2021, el.ref.). *100 days*-конструкція втілена у вступі 2021 року конструкторами, які поєднуються з

іншими одиницями для відображення окремих віх перших ста днів при владі. Конструкти маркують темпоральний відрізок, після якого проголошується промова, за допомогою структури *I stand here tonight* (3); позначають час втілення змін завдяки номінативній побудові *rescue and renewal* (4):

(3) *I stand here tonight, one day shy of the 100th day of my administration – 100 days since I took the oath of office [...] (Biden, 2021).*

(4) *After 100 days of rescue and renewal, America is ready for takeoff [...] (Biden, 2021).*

Концепт ЧАС у ракурсі нагальної необхідності діяти – звертатися до жінок на найвищих керівних посадах країни (*Madam Speaker, Madam Vice President*) – втілений конструкцією *it's about time* (5):

(5) *Madam Speaker, Madam Vice President, no President has ever said those words from this podium. No President has ever said those words, and it's about time (Biden, 2021).*

Концепт КРИЗА відображає загрозливу ситуацію, яка охоплює всі сфери життя людей, співвідносний з перешкодою або протидією, яку загрозливий стан чи ситуація створює для країни загалом чи для її окремих громадян, напр., *climate crisis, face challenges, democracy at risk*. У вступі звернення 2021 року зазначений концепт представлений двома конструкціями у двох перспективах: зовнішній як предмет обговорення (*talk about crisis*) або внутрішній як контейнер (*in crisis*). КРИЗА як предмет обговорення, тобто з-зовні, вербалізується предикативною конструкцією на позначення мовлення:

(6) *Tonight, I come to talk about crisis and opportunity (Biden, 2021).*

КРИЗА як небезпечна ситуація репрезентується як вмістище, тобто зсередини, куди занурена нація, напр., *inherited a nation – we all did – that was in crisis*; як загроза для країни, співвідносна з найнижчим щаблем вертикалі, втілена конструктами *the worst pandemic, the worst economic crisis*:

(7) *The worst pandemic in a century. The worst economic crisis since the Great Depression. (Biden, 2021).*

Концепт МОЖЛИВІСТЬ вербалізується ключовими конструкціями у трьох перспективах: предмет обговорення, рух країни до кращого стану та повернення до попередніх дій.

МОЖЛИВІСТЬ як предмет обговорення експлікується конструкціями на позначення мовлення, подібно до КРИЗИ: (6) *Tonight, I come to talk about crisis and opportunity (Biden, 2021).*

МОЖЛИВІСТЬ як рух до кращого стану втілюється конструкціями на позначення переміщення угору, напр., *America is rising anew*, чи вперед, напр., *America is on the move again*.

МОЖЛИВІСТЬ у ракурсі повернення до попередніх дій, які приводили до успіху, реалізований конструкціями з компонентом *again*:

(8) *We're working again, dreaming again, discovering again, and leading the world again* (Biden, 2021).

У (8) предикативні конструкції ідентифікують послідовно дії, типові для американців: працювати (*working again*), мріяти (*dreaming again*), відкривати (*discovering again*) та бути лідерами в світі (*leading the world again*), указуючи на повернення до кращого стану нації.

В основній частині звернення 2021 року ЧАС у ракурсі епохи реалізовано конструктами *in history* та *throughout our history*, які репрезентують здобутки президента чи прорахунки його попередників в сфері економіки, медицини, політики. Конструкт *in history* акцентовано додатково компаративними конструктами (*the most unique idea in history, the largest in history, more people*), які наголошують на винятковості події:

(9) *Together we passed the American Rescue Plan – one of the most consequential rescue packages in American history. We're already seeing the results* (Biden, 2021).

У наведеному прикладі (9) конструкт *one of the most consequential rescue packages in American history* називає унікальність заходів з порятунку країни, результати яких позначені конструкцією *seeing the results*.

У ракурсі повторюваності явища протягом певної епохи концепт ЧАС реалізований конструктом *throughout our history* (10):

(10) [...] *immigrants have done so much for America during this pandemic and throughout our history* (Biden, 2021).

У прикладі (10) конструкт *immigrants have done so much throughout our history*, що включає конструкції *immigrants have done, so much* та *throughout our history*, репрезентує вклад мігрантів у боротьбу з пандемією.

Як і у вступі до звернення, в основному тексті *100 days*-конструкція репрезентує ЧАС як поточний період здобутків адміністрації на посту у сферах медицини, економіки, політики:

(11) [...] *our progress these past 100 days against one of the worst pandemics in history has been one of the greatest logistical achievements* (Biden, 2021).

У (11) конструкція *in 100 days* ідентифікує період часу, коли можна побачити результати роботи команди президента, представлені конструктами *our progress*, що вказує на рух угору, і *one of the greatest logistical achievements*, який маркує розміщення досягнень на найвищому щаблі оцінної вертикалі завдяки компоненту *the greatest*.

Концепт ЧАС як нагальна потреба певних дій відображено у вступі і в основній частині тексту ключовою конструкцією *it's time*, котра корелює з предикативними побудовами на позначення активних дій (*to fix it, to pay their fair share*). У промові конструкцію *it's time* вжито з конструктами, котрі указують на попередні прорахунки в економіці, армії, політиці та можливості перетворень в цих сферах:

(12) [...] *trickle-down economics has never worked and it's time to grow the economy from the bottom and the middle out* (Biden, 2021).

У (12) конструкт *trickle-down economics has never worked* відображає проблеми як прояв кризи в економіці за рахунок компоненту *never*, що відображає відсутність випадків ефективності «економіки просочування». Конструкт *it's time to grow the economy* ідентифікує крайню потребу трансформацій.

Концепти КРИЗА та МОЖЛИВІСТЬ реалізовані у блоках про пандемію, зайнятість, сім'ю, медицину, фінанси, довкілля, насилля, імміграцію та політику.

У блоці про пандемію в основній частині звернення концепт КРИЗА представлений як рух вниз до найнижчого щабля шкали номінативним конструктом *the worst pandemic* (13):

(13) *The worst pandemic in a century* (Biden, 2021).

Як показує приклад (13), концепт КРИЗА активовано конструктом, що вказує на оцінку ситуації на початку каденції Байдена.

У свою чергу концепт МОЖЛИВІСТЬ у блоці про пандемію реалізовано через створення перешкоди конструктами з компонентами *vaccines, vaccinate* або *vaccination*, напр., *go get vaccinated* (15), у ракурсі забезпечення можливості, напр., *is now eligible to get vaccinated* (15), *setting up community vaccination sites* (14):

(14) *We're setting up community vaccination sites, developing mobile units to get to hard-to-reach communities* (Biden, 2021).

(15) *Everyone over the age of 16 – everyone is now eligible to get vaccinated right now, right away. Go get vaccinated, America* (Biden, 2021).

Як свідчать приклади, концепт **МОЖЛИВІСТЬ** представлено як створення перешкоди хворобі та надання шансу боротися з нею.

У блоці про зайнятість концепт **КРИЗА** представлено як рух за межі вмістища, що корелює з зайнятістю, напр., *two million women have dropped out of the workforce* (16):

(16) *Two million women have dropped out of the workforce during this pandemic* (Biden, 2021).

У (16) **КРИЗА** актуалізований як зовнішня загроза, що призвела до втрати робочих місць.

У цьому ж блоці про зайнятість концепт **МОЖЛИВІСТЬ** представлено у ракурсі створення змоги подолати перешкоду конструкціями *the American Jobs Plan* та *create jobs*, які вжиті у виступі президента як суб'єктно-предикатна структура (17-18):

(17) *The American Jobs Plan creates jobs replacing 100 percent of the nation's lead pipes* [...] (Biden, 2021).

(18) *The American Jobs Plan will create jobs that will lay thousands of miles of transmission lines needed to build a resilient and fully clean grid* (Biden, 2021).

У (17-18) **МОЖЛИВІСТЬ** вербалізований як плани забезпечити зайнятість.

У блоці про сім'ю концепт **КРИЗА** представлений у ракурсі перешкоди конструктом *four of the biggest challenges facing American families*, що містить конструкції *American families, four of the biggest challenges* та *facing challenges* (19). Конструкт *the American Families Plan addresses* (19) указує на протидію загрозі та репрезентує концепт **МОЖЛИВІСТЬ**:

(19) *That's why I've introduced the American Families Plan tonight, which addresses four of the biggest challenges facing American families* (Biden, 2021).

Концепт **КРИЗА** в блоці про медицину у ракурсі руху виокремлений конструктами на позначення переміщення вгору, що репрезентують ціни на ліки, напр., *outrageously expensive drugs* та *pay the highest prescription drug prices* (20), *pay more for prescription drugs* (21):

(20) *We all know how outrageously expensive drugs are in America* (Biden, 2021).

(21) [...] *we pay the highest prescription drug prices of anywhere in the world right here in America* [...] (Biden, 2021).

У прикладах (20-21) КРИЗА у сфері медицини подана як зростання ціни на ліки.

Концепт МОЖЛИВІСТЬ у блоці про медицину подано у ракурсі перешкоджання кризовим явищам предикативними конструктами *protecting people with preexisting conditions, protecting women's health* (22), які включають конструкції на позначення загрози здоров'ю (*preexisting conditions, the cost of insulin*); руху вниз цін на ліки, що ідентифікує їхню доступність великій кількості громадян, напр., *the Affordable Care Act* (22), *will lower prescription drug costs* (23):

(22) *The Affordable Care Act has been a lifeline for millions of Americans, protecting people with preexisting conditions, protecting women's health* (Biden, 2021).

(23) [...] *it will lower prescription drug costs for everyone* (Biden, 2021).

У прикладах (22-23) концепт МОЖЛИВІСТЬ актуалізований як усунення перешкоди для доступу до медицини у першій половині правління Байдена.

У блоці про фінанси звернення 2021 року, коли Байден лише розпочав свою каденцію, концепт КРИЗА актуалізований у двох ракурсах: протидії та можливості протиправних дій. Концепт КРИЗА як протидія втілено конструктами *companies evade taxes, millionaires and billionaires cheat on their taxes* (24), які маркують спротив багатіями системі оподаткування. КРИЗА у перспективі можливості для мільонерів діяти незаконно втілена конструктами *benefit from tax loopholes, deductions for offshoring jobs* (25). У наведених конструктах конструкції *tax loopholes* і *offshoring jobs* відображають протидію податковій системі, тоді як компоненти *benefit* та *deductions* указують на шанси для бізнесу:

(24) *A lot of companies also evade taxes; millionaires and billionaires who cheat on their taxes* (Biden, 2021).

(25) *they [companies] benefit from tax loopholes and deductions for offshoring jobs* [...] (Biden, 2021).

Концепт МОЖЛИВІСТЬ у блоці про фінанси реалізований як усунення перешкод для діяльності американців, зростання податків для багатіїв та створення перешкод для незаконної діяльності. МОЖЛИВІСТЬ у ракурсі пересічних громадян вербалізований конструктами *will not impose any tax increase* (26):

(26) *I will not impose any tax increase on people making less than \$400,000* [...] (Biden, 2021).

У (26) конструкт *impose any tax increase* втілює примушення, а заперечення *will not* акцентує можливість за рахунок їхньої ліквідації діями президента.

КРИЗА як загроза довікллю вербалізований номінативною конструкцією *climate crisis* (27), котра репрезентує загрозу для людей високого ступеня:

(27) *the climate crisis is not our fight alone; it's a global fight* (Biden, 2021).

Натомість МОЖЛИВІСТЬ у блоці про довіклля реалізовано як узагальнену боротьбу з кризою у ракурсі повернення до кращого стану конструктом *rejoin the Paris Accord* (28) та як протидію кризі предикативною конструкцією *save the planet* (29):

(28) *That's why I kept my commitment to rejoin the Paris Accord* [...] (Biden, 2021).

(29) *If we act to save the planet, we can create millions of jobs and economic growth* [...] (Biden, 2021).

У блоці про насилля концепт КРИЗА представлено номінативними конструкціями на позначення шкоди *gun violence* (3.86) та *daily bloodshed* (3.87); предикативною побудовою, що вказує на швидкість поширення загрози, *is becoming an epidemic* (3.86), і суб'єктно-предикатною структурою *the law expired* (3.87), яка ідентифікує відсутність перешкоди для насилля:

(30) [...] *gun violence is becoming an epidemic in America* (Biden, 2021).

(31) [...] *in the early 2000s, the law [a ban on assault weapons and high-capacity magazines] expired, and we've seen daily bloodshed since* (Biden, 2021).

У (30-31) концепт КРИЗА у блоці про насилля представлено ключовими одиницями на позначення шкоди, перешкоди та руху вниз. Натомість концепт МОЖЛИВІСТЬ у ракурсі вирішення критичної ситуації з насиллям відображено конструктами, що указують на переміщення вперед (*make some real progress*), створення можливостей (*deliver real equity; good jobs, good schools, affordable housing*), усунення перешкод (*root out systemic racism*):

(32) *Now is our opportunity to make some real progress. [...] we have a real chance to root out systemic racism that plagues America and American lives in*

other ways; a chance to deliver real equity – good jobs, good schools, affordable housing [...] (Biden, 2021).

Крім того, концепт **МОЖЛИВІСТЬ** реалізовано у блоці про насилля в ракурсі створення перешкоди конструктами *banning so-called “ghost guns”* (33), *protect the American people from this epidemic of gun violence* (34), які відображають перепони поширенню загрози застосування зброї, позначеної у наведених побудовах конструкціями *“ghost guns”* і *gun violence*:

(33) *One of them is banning so-called “ghost guns”* (Biden, 2021).

(34) *And I will do everything in my power to protect the American people from this epidemic of gun violence [...]* (Biden, 2021).

У блоці про імміграцію концепт **КРИЗА** реалізовано у перспективі протидії, напр., *our exhausting war over immigration* (35) і перешкоди, напр., *we’ve done nothing about it* (35):

(35) *Let’s end our exhausting war over immigration. For more than 30 years, politicians have talked about immigration reform, and we’ve done nothing about it* (Biden, 2021).

У (35) концепт **КРИЗА** як протидія втілений конструктом *our exhausting war over immigration*, в якій конструкція *exhausting war* ідентифікує тривалу боротьбу, тобто спротив правоохоронців незаконному перетину кордону. Перешкода представлена конструктами, котрі указують на блокування законів конгресменами побудовою *we’ve done nothing about it*.

Концепт **МОЖЛИВІСТЬ** у блоці про імміграцію актуалізовано конструктом на позначення забезпечення можливості, напр., *sent a comprehensive immigration bill to the United States Congress* (36); створення перешкоди як засіб захисту іммігрантів, напр., *finally secure protection for DREAMers* (37):

(36) *On day one of my presidency, I kept my commitment and sent a comprehensive immigration bill to the United States Congress* (Biden, 2021).

(37) *Congress needs to pass legislation this year to finally secure protection for DREAMers – the young people who have only known America as their home* (Biden, 2021).

Як свідчать приклади (36-37), **МОЖЛИВІСТЬ** втілений конструктами, що відображають потребу, а не результати певних дій президента.

У блоці про політику у заключній частині послання до нації концепт **КРИЗА** вербалізовано через створення перешкоди для демократичного

устрою держави конструктами на позначення шкоди, напр., *desecrating our democracy* (38), *assaulting this Capitol* (38):

(38) [...] *the images of a violent mob assaulting this Capitol, desecrating our democracy, remain vivid in all our minds* (Biden, 2021).

Концепт **МОЖЛИВІСТЬ** з точки зору демократії репрезентовано конструктами у ракурсі створення можливостей, напр., *opening doors of opportunity, guaranteeing some more fairness and justice, democracy in action* (39):

(39) *Opening doors of opportunity, guaranteeing some more fairness and justice – that's the essence of America. That's democracy in action* (Biden, 2021).

Висновки. Ключові конструкції у зверненні до нації президента Джо Байдена 2021 року вербалізують у вступі такі базові концепти як ЧАС, КРИЗА і **МОЖЛИВІСТЬ**. Актуалізацію зазначених концептів в основній частині промови здійснено за допомогою конструктів, тобто сполученнями декількох конструкцій. Концепт ЧАС ословеснений у ракурсі епохи (*in history, throughout our history*), 100-денного періоду президента при владі (*100 days*) та нагальної потреби діяти (*it's about time*). Базові концепти КРИЗА, реалізований ключовою конструкцією *in crisis*, та **МОЖЛИВІСТЬ**, втілений *opportunity*-конструкцією, репрезентовані разом у декількох блоках звернення про пандемію, зайнятість, сім'ю, медицину, фінанси, довкілля, насилля, імміграцію та політику. Концепт КРИЗА представлений конструктами у ракурсі створення небезпечної ситуації, зокрема, руху вниз за вертикаллю, протидії, перешкоди чи можливості протиправних дій. Концепт **МОЖЛИВІСТЬ** представлений в аспекті перешкоджання кризовим явищам, а саме створення перешкоди для безпеки, протидії загрози, усунення перешкод для пересічних американців, переміщення вперед або повернення до кращого стану.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні способів актуалізації концептів у виступах американських президентів, відомих особистостей, встановленні типових концептів у дискурсі окремих риторів з опертям на конструкційну методику.

ДЖЕРЕЛА

1. Гарбера, І. В. (2014). Функціонування терміна «концепт» у сучасній лінгвістиці. *Вісник Донецького національного університету. Серія Б: Гуманітарні науки*, 1-2, 65-71.
2. Джеріх, О. С. (2018). «Концепт» у сучасній когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології: поняття та структура. *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах*, 35-36, 61-69. <https://doi.org/10.31558/2075-2970.2018.35-36.7>

3. Полюжин, М. (2015). Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*, 4, 212-222.
4. Таценко, Н. В. (2009). *Засоби реалізації мегаконцептів ПРОСТІР, ЧАС, ІНФОРМАЦІЯ в сучасній англійській мові (на матеріалі інновацій віртуальної реальності)* [Автореф. дис. канд. філол. наук, Харків. нац. ун-т імені В.Н. Каразіна]. Інституційний репозитарій Сумського державного університету <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/3584>
5. Черненко, О. І. (2021). *Концептополе ДУХОВНІ ЦІННОСТІ в ідіотимі Віктора Бойка* [Дис. канд. філол. наук, Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди]. Інституційний репозитарій Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/1fc35027-bdac-4a31-acea-04748c73a4c2>
6. Шевченко, І. С. (2018). Таблідність дискурсу американських президентів ХХІ століття. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Іноземна філологія*, 87, 62-68.
7. Baker, P. (2004). Querying keywords: Questions of difference, frequency, and sense in keywords analysis. *Journal of English Linguistics*, 32(4), 346-359. <https://doi.org/10.1177/0075424204269894>
8. Croft, W. (2022). *Morphosyntax: Constructions of the World's Languages*. Cambridge University Press.
9. Diessel, H. (2019). *The Grammar Network: How Linguistic Structure is Shaped by Language Use*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108671040>
10. Goldberg, A. E. (2019). *Explain Me This. Creativity, Competition, and the Partial Productivity of Constructions*. Princeton University Press.
11. Haiyue, Y. (2022). A Proximization Study of Critical Discourse Analysis. A Case Study of President Joe Biden's 2022 State of the Union Address. *BCP Social Sciences & Humanities*, 17, 328-336. <https://doi.org/10.54691/bcpssh.v17i.674>
12. Hoffmann, T. (2022). *Construction Grammar*. Cambridge University Press.
13. Kamarck, E. (2021). The first 100 days: When did we start caring about them and why do they matter? <https://www.brookings.edu/articles/the-first-100-days-when-did-we-start-caring-about-them-and-why-do-they-matter/>
14. Shogan, C. J. (2015). *The President's State of the Union Address: Tradition, Function, and Policy Implications*. <https://sgp.fas.org/crs/misc/R40132.pdf>
15. Tang, B. (2021). Analysis of Political Metaphors in Donald J. Trump's State of the Union Address in 2020. *English Literature and Language Review*, 7(4), 69-73. <https://doi.org/10.32861/ellr.74.69.73>
16. Youvan, D. (2024). Concealing Vulnerability: The Use of Amphetamines to Mask Dementia Symptoms in an Elderly POTUS During the State of the Union Address. https://www.researchgate.net/publication/378824656_Concealing_Vulnerability_The_Use_of_A_mphetamines_to_Mask_Dementia_Symptoms_in_an_Elderly_POTUS_During_the_State_of_the_Union_Address

REFERENCES

1. Harbera, I. V. (2014). Funktsionuvannya termina «kontsept» u suchasniy linhvistytsi. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu. Seriya B: Humanitarni nauky*, 1-2, 65-71.
2. Dzherikh, O. S. (2018). «Kontsept» u suchasniy kohnityvniy linhvistytsi ta linhvokulturolohiyi: ponyattya ta struktura. *Typolohiya movnykh znachen u diakhronichnomu ta zistavnomu aspektakh*, 35-36, 61-69. <https://doi.org/10.31558/2075-2970.2018.35-36.7>
3. Polyuzhyn, M. (2015). Ponyattya, kontsept ta yoho struktura. *Naukovyy visnyk Skhidnoyevropeyskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrayinky. Filolohichni nauky. Movoznavstvo*, 4, 212-222.

4. Tatsenko, N. V. (2009). *Zasoby realizatsiyi mehakontseptiv PROSTIR, CHAS, INFORMATSIYA v suchasniy anhliyskiy movi (na materiali innovatsiy virtualnoyi realnosti)* [Avtoref. dys. kand. filol. nauk, Kharkiv. nats. un-t imeni V.N. Karazina]. Instytutsiynnyy repozytariy Sumskoho derzhavnoho universytetu <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/3584>
5. Chernenko, O. I. (2021). *Kontseptopole DUKHOVNI TSINNOSTI v idiostyli Viktora Boyka* [Dys. kand. filol. nauk, Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody]. Instytutsiynnyy repozytariy Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/1fc35027-bdac-4a31-acea-04748c73a4c2>
6. Shevchenko, I. S. (2018). *Tabloyidnist dyskursu amerykanskykh prezydentiv XXI stolittya. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina. Inozemna filolohiya*, 87, 62-68.
7. Baker, P. (2004). Querying keywords: Questions of difference, frequency, and sense in keywords analysis. *Journal of English Linguistics*, 32(4), 346-359. <https://doi.org/10.1177/0075424204269894>
8. Croft, W. (2022). *Morphosyntax: Constructions of the World's Languages*. Cambridge University Press.
9. Diessel, H. (2019). *The Grammar Network: How Linguistic Structure is Shaped by Language Use*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108671040>
10. Goldberg, A. E. (2019). *Explain Me This. Creativity, Competition, and the Partial Productivity of Constructions*. Princeton University Press.
11. Haiyue, Y. (2022). A Proximization Study of Critical Discourse Analysis. A Case Study of President Joe Biden's 2022 State of the Union Address. *BCP Social Sciences & Humanities*, 17, 328-336. <https://doi.org/10.54691/bcpssh.v17i.674>
12. Hoffmann, T. (2022). *Construction Grammar*. Cambridge University Press.
13. Kamarck, E. (2021). The first 100 days: When did we start caring about them and why do they matter? <https://www.brookings.edu/articles/the-first-100-days-when-did-we-start-caring-about-them-and-why-do-they-matter/>
14. Shogan, C. J. (2015). The President's State of the Union Address: Tradition, Function, and Policy Implications. <https://sgp.fas.org/crs/misc/R40132.pdf>
15. Tang, B. (2021). Analysis of Political Metaphors in Donald J. Trump's State of the Union Address in 2020. *English Literature and Language Review*, 7(4), 69-73. <https://doi.org/10.32861/ellr.74.69.73>
16. Youvan, D. (2024). Concealing Vulnerability: The Use of Amphetamines to Mask Dementia Symptoms in an Elderly POTUS During the State of the Union Address. https://www.researchgate.net/publication/378824656_Concealing_Vulnerability_The_Use_of_A_mphetamines_to_Mask_Dementia_Symptoms_in_an_Elderly_POTUS_During_the_State_of_the_Union_Address

SOURCES

Biden, J. R. (2021). Remarks by President Biden in Address to a Joint Session of Congress. Retrieved September, 27, 2024, from <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/04/29/remarks-by-president-biden-in-address-to-a-joint-session-of-congress/>

Дата надходження статті до редакції: 30.09.2024

Прийнято до друку: 29.10.2024

<https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.2312>
UDC 811.111'373.4:[003.6.079:008]

ANTITHESIS IN MODERN ENGLISH GRAFFITI

Torhovets Y. I.

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2324-8215>
y.torhovets@kubg.edu.ua

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Graffiti is a cross-cultural phenomenon that transcends geographical and chronological boundaries, becoming extremely popular with artists, archaeologists, cultural anthropologists and even linguists due to the variety of forms it takes and limitless freedom of expression it offers. Despite the contradictory nature and mixed views on its value, the anonymous form and wide availability to the public make graffiti an effective communication tool and an exceptionally interesting research object. Artists often employ antithesis (stylistic opposition) that helps them gain a new, broader and at times paradoxical perspective on pressing social, political and environmental issues by finding the points of stark contrast. This study has been carried out to identify the stylistic peculiarities of modern English graffiti, focusing on the analysis of antithesis. The findings indicate that, in order to convey opposing ideas, artists tend to choose contextual antonyms over objectively contrasting pairs of root ones which can be explained by their novelty and extraordinary polarity. The study suggests that all the analysed cases of antithesis can be grouped into explicit (the juxtaposition of the ideas is expressed in the written part while the graphical one heightens the effect) and implicit (the written part opposes the graphical one and a complete understanding of the message encoded in the graffiti is impossible without careful examination of both of them). The research also offers insights into expressive means and stylistic devices that enhance the aesthetic effect of antithesis such as rhyme, alliteration, parallelism and framing.

Key words: art, antithesis, antonyms, contrast, graffiti.

Торговець Ю.І. Антитеза у сучасному англomовному графіті

Графіті — це міжкультурне явище, яке поступово виходить за та подекуди стирає географічні і хронологічні межі, стаючи надзвичайно популярним серед художників, археологів, культурологів і навіть лінгвістів, завдяки різноманіттю своїх форм і безмежній свободі вираження. Незважаючи на суперечливий характер і неоднозначність поглядів на його значимість, анонімність і широка громадська доступність роблять графіті ефективним інструментом комунікації та надзвичайно цікавим об'єктом дослідження. Вуличні художники часто

використовують антитезу для стислого і влучного вираження своїх поглядів на нагальні соціальні, політичні та екологічні проблеми. Стилістичне протиставлення допомагає їм отримати новий, ширший і часом парадоксальний погляд на фундаментальні явища, знаходячи точки різкого контрасту. Виконане дослідження було проведено з метою виявлення стилістичних особливостей сучасних англomовних графіті, а особливу увагу було приділено аналізу антитези. Висновки показують, що в основі проаналізованих прикладів антитези лежать переважно контекстуальні антоніми, що можна пояснити їх новизною, виразністю та надзвичайною полярністю. Проаналізовані приклади антитези можна поділити на експліцитні (протиставлення ідей подається у вербальній частині, у той час як невербальна слугує інструментом посилення ефекту) та імпліцитні (вербальна частина (текст) протиставляється невербальній (малюнку) і повне розуміння послання, закодованого в графіті, неможливо без ретельного вивчення обох частин). Антитеза потужний стилістичний прийом, який, часто задля підсилення естетичного ефекту, використовується у поєднанні з римою, алітерацією, стилістичним паралелізмом та обрамленням.

Ключові слова: антитеза, антоніми, графіті, мистецтво, протиставлення.

Introduction. In the modern ever-globalising world, we are surrounded by a large amount of information, drowning in opinions not always able to understand whether they are trustworthy or not. Notably, in some countries with strict censorship people are forced to refrain from openly criticising or expressing their opinions about the authorities or the generally accepted policy of the country. However, the desire to speak up is inherent in every human being and manifests itself in a number of different ways. To air their views and concerns, people seek powerful tools for self-expression, and graffiti appears to be among the most effective ones of them. Graffiti is not a recent phenomenon, and researchers have studied it in terms of its cultural, artistic and sociological features. Nonetheless, there are very few linguistic studies of graffiti, and they provide insufficient information regarding its stylistic peculiarities. Thus, this research aims to examine cases of antithesis in modern English graffiti and determine their distinguishing features.

Theoretical Background. Several attempts have been made to illuminate the origin of the word *graffiti* and offer its relevant definition. For example, in the Academic Ukrainian dictionary (1980) it is defined as ancient inscriptions and drawings made with sharp objects on vessels or walls of the buildings. Bazhkova, Lurie and Shumov (2005), in their research article on urban graffiti, note that it is derived from the Italian word *grafficaro* to scratch. The researchers claim that at first it was the name of a wall painting technique, but over the course of time, archaeologists began using the word *graffiti* as a general term referring to all occasional drawings and writings on walls. In my humble opinion, not only

inscriptions on street walls, but also texts and drawings that are made inside buildings both on walls and pieces of furniture, moreover, pages of library books may be regarded as a form of graffiti. Thus, the concept has evolved over the centuries and today any sort of unsanctioned application of a substance, whether it is spray paint, pencil markings, or even stickers can be referred to as graffiti (DeNotto, 2014).

Graffiti is a complex phenomenon and views on its nature are rather controversial. Vanderveen and van Eijk (2015, p. 108) emphasise that “authorities, and many criminologists as well, tend to see graffiti as an unambiguous signal of disorder or even crime.” It is common knowledge that the non-authorized offensive markings can disturb the community and damage public and private property. Mac Donald (2014) strongly believes that “Graffiti is always vandalism. By definition it is committed without permission on another person’s property, in an adolescent display of entitlement. <...> . Graffiti’s most salient characteristic is that it is a crime”. As any misconduct or crime, it is defined and described in legal documents. Thus, according to section 44(c) of The Anti-social Behaviour Act graffiti is “an offence under section 1(1) of the Criminal Damage Act 1971 (c. 48) (damaging property etc.) which involves only the painting or writing on, or the soiling, marking or other defacing of, any property by whatever means” (King’s Printer of Acts of Parliament). Consequently, drawing graffiti may result in a penalty and as per section 43 of the Anti-social Behaviour Act, an Act of the Parliament of the United Kingdom, the sum can vary and depends on a local authority.

Thus, the nature of graffiti is truly controversial. The Culture and Communities Committee in the report maintains that graffiti is “a complex subject, crossing the boundaries between what can be considered vandalism, street art and heritage” (Lawrence, 2020). As a part of our culture, graffiti carries information about people’s beliefs and traditions. It is imbued with the spirit of the epoch and genuinely reflects all the changes in society, minor and major, promoting freedom of speech. Graffitists belong to a proactive part of the population and react to any changes extremely fast. For example, a global pandemic of COVID-19 aroused a lot of public interest and “street artists all over the world have ventured out into quiet streets and left behind vibrant, thought-provoking, amusing commentary on the crisis” (Mitman, 2020). Furthermore, graffiti alters the face of contemporary cities, it improves a dull urban landscape, making it more pleasant and attractive to the eye, it can be seen as “an attempt to make the spaces more aesthetically

appealing” (Haworth et al., 2019). As a result, embracing cultural values of graffiti can do wonders for urban tourism and bring money to the national treasury. For instance, in colourful Buenos Aires a tour of the decorated walls can cost \$25. Therefore, due to its “roots as a means of visual communication for disenfranchised youth to both hide and be seen, graffiti has developed into a bona fide art form, a legitimate force for economic, cultural and social good” (Cathcart-Keays, 2015).

In the current research, graffiti is defined as a form of visual communication, usually illegal, involving the unauthorised marking of public space by an anonymous individual or group (Curry & Decker, 2024).

Researchers (Bazhkova et al., 2005) state that there are two prime functions of graffiti: emotive and communicative. It is obvious that information, decoded in them, aims to evoke recipients’ emotional response and leave deep imprints on their minds. At the same time, graffiti is a kind of informal talk or discussion, a message that has its sender and receiver. Rodrigues, in her article on street art, singles out one more vital function of graffiti – educational. The researcher claims that “street art promotes public dialogue on social justice and can lead to opportunities for learning outside formal schooling”. Graffiti catches our eye as a “pop-up pedagogy”. It makes us think and reconsider our outlook on life and urgent political, social, environmental, health and ethical issues.

We firmly believe that whatever the original purpose or function of graffiti is, one thing is undeniable: though it can be understood as an act of vandalism performed to gain public attention, it is also a unique form of art and an effective visual communication tool.

Data and Methods. The article seeks to analyse functions and semantics of antithesis in modern English graffiti. The research methodology can be described by a three-stage research procedure.

At the first stage of the research process, we chose a sample of 162 English graffiti. The data was collected from different social networking sites, platforms and blogs (Pinterest, Flickr, etc.). The main requirement to the pieces of graffiti at the initial stage of the research was that they had to contain a text. In the course of data gathering and processing, methods of stylistic and contextual analyses along with analysis and comparison of dictionary definitions were used to distinguish, group and interpret the cases of antithesis. Then the collected data was further examined to illuminate the stylistic devices that reinforce the aesthetic effect of antithesis.

Results and Discussion. Taking into consideration extra-linguistic factors of graffiti creation, such as limited public space and time, graffiti artists strive to find the most laconic forms to communicate their ideas. Antithesis or stylistic opposition serves this aim best. Antithesis is a figure of speech in which irreconcilable opposites or strongly contrasting ideas are placed in sharp juxtaposition and sustained tension (“Antithesis”). Antithesis is based on contradiction between various levels of linguistic elements of the text (Hrynya, 2017, 28) and can be effective in emphasising drastic differences between opposing concepts (Malo, 2022).

I dare to assume that cases of antithesis in graffiti under study can be grouped into explicit and implicit. This idea stems from the fact that these pieces of graffiti consist of a picture (graphical constituent) and a text (written constituent). These two components complement each other; their combination promotes a better and sometimes complete understanding of the message encoded in graffiti since more often they function as a single semantic unit. Thus, explicit antithesis can be expressed in a written part of graffiti and enhanced by a graphical one, while to reveal and fully understand implicit antithesis a thorough analysis of both parts is required as, generally, the idea, communicated in the text, stands in stark contrast to that in the picture.

First, we will consider some examples of explicit antithesis.

Figure 1. Police everywhere justice nowhere (Mecha)

As can be seen from the graffiti, the stylistic opposition is carried out by using the contextual opposition of nouns ‘*police*’ and ‘*justice*’, supported by the objectively contrasted pair of root antonyms ‘*everywhere*’ and ‘*nowhere*’. The parallel construction enhances the contrasting effect. A brief explanation might be required here regarding the contextual antonymous pair as the opposition arises out of the context. Generally, ‘*police*’ – the department of government charged with

prevention, detection, and prosecution of public nuisances and crimes (Merriam-Webster) and *'justice'* – the process or result of using laws to fairly judge and punish crimes and criminals (Merriam-Webster) – are semantically close. It is customary for law enforcement officers to spare no effort to bring those who violate the law to justice. Although, after taking a closer look at the graffiti, it becomes clear that these nouns oppose each other in the context. We want to suggest that the graffitist believes that *'police'* do not always bring *'justice'*. The graphical part contributes to this message, fully revealing it. The first thing that catches the eye is a police officer who is on duty: he is fully armed, wearing a bulletproof vest and carrying a gun. A careful examination of the graffiti reveals that instead of a nose, he has a snout. A snout is an attribute of a pig; this detail testifies to the artist's perception of police officers as greedy, unkind and generally unpleasant. It must be noted that *'pig'* is a common slang word for the police. The artist probably supports “the negative stereotype of police officers who are regarded as being incompetent, corrupt, stubborn, ill-tempered and violently aggressive towards other people” (Police pig). Hence, the graffitist raises a deep-seated concern about an important social issue: trust in the police and the judicial system.

This graffiti became widely popular in the streets, and people started vigorously posting it on different social networking sites after a tragic event that shocked the USA and the entire world, when in 2020 a police officer brutally violated the law while arresting Afro-American, George Floyd, and accidentally caused his death.

Figure 2. Close your eyes open your mind (Lisboa{Images}, 2013)

In the graffiti, the objectively contrasted pair of root antonyms *'close'* and *'open'* is supported by the pair of contextual ones – *'eyes'* and *'mind'*. Nouns *'eyes'* and *'mind'* don't have opposite meanings; their antonymous features are

context-driven. The antithesis highlights the inherent dichotomy between mind and body, spiritual and physical, action and inaction. The eye is a complex sensory organ that helps us see and perceive the world around. It is astonishing but the studies show that “our brains acquire about 90% of information from two senses only: sight (about 80%) and hearing (about 10%). The remaining 10% of information is distributed between smell, touch, and taste senses” (Man & Olchawa, 2018, p. 33). However, as a sophisticated instrument of vision, eyes can deter us from doing challenging things since the sight of potential threats fuels the feeling of great fear, which is a primal survival response to dangerous or stressful situations. Sometimes, it is our fear that paves the way for failures and missed opportunities. Consequently, the street artist brings to light the importance of being unbiased and perceptive of new ideas, making them key features of a modern, open-minded person.

Figure 3. You have eyes my dear but you can't see (Lawlor)

The contrasting ideas “*You Have Eyes My Dear / But You Cannot See*” are connected with the help of coordinating conjunction *but*. One does not have to go too far to notice that this antithesis poses a curious paradox. Still, a few observations need to be made here. In terms of biology, a person’s ability to see is directly connected with one of five basic senses, namely, sight. Therefore, if one is not blind, he/she can see. However, the artist employs play on words and intensifies the message using the verb ‘*to see*’ that bears the meaning ‘*to understand*’. Considering the above, the graffitist seems eager to show that people tend to misconstrue things, missing the real point. We can assume that the artist is genuinely concerned about the problem of disinformation and ignorance and has a fervent belief that he/she is a messenger whose sole mission is to shed light on the burning issues of the time and enlighten a potential reader.

Figure 4. Give me hope not candy (Hiboocha)

The contextual antonymous pair ‘*hope*’ and ‘*candy*’ is introduced into the sentence asyndetically (without conjunctions). Significantly, the word ‘*hope*’, desire accompanied by expectation of or belief in fulfilment (Merriam-Webster), and ‘*candy*’, a sweet food made with sugar or chocolate (Merriam-Webster), are not antonyms, but they set against each other in the context, developing certain antonymous features. In my opinion, ‘*hope*’ embodies the power and strength that can help the younger generation survive and thrive, and as such, it contrasts with ‘*candy*’, which is used metaphorically to represent “sweet lies”, something that distracts people from real, urgent day-to-day problems by pulling the wool over their eyes. The graffitist is quite vocal about the role of youngsters in laying the foundations for a new social and political order. Children are endowed with a clear, comprehensive vision of how the world should be and represent a new, conscious generation that needs real actions and is not going to tolerate beautiful lies.

Figure 5. Make music not war (Hynes, 2020)

Figure 6. Help me make art not violence (Belluteau)

In the above pieces of graffiti, ‘*music*’ and ‘*art*’ stand in sharp contrast to ‘*war*’ and ‘*violence*’, becoming contextual antonyms. We may suggest that the street artists are uneasy about the raging wars and the growing rate of violence in the world. They use allusion to make readers interested in the graffiti by transforming a famous anti-war slogan “*Make love, not war*” that was coined by the hippie generation in the 1960s (Deep Blue, 2010). Significantly, the graffitists offer a viable solution to these acute problems that bring about destruction, death and mourning. The way out of a vicious circle of negativity is through peaceful activities such as art and music since they stir up strong, uplifting emotions and make the world a better place to live in. In this view, one Biblical statement comes to mind: “<...> overcome evil with good” (Romans 12:21). The graphical part of example 6 is immensely significant, as it depicts a beggar (the hat on the ground testifies to this), but instead of money the person asks to assist him in weeding out violence and probably planting the seeds of artistic beauty that later will produce positive results, because as a global community we have to work closely together towards a common goal since our number one priority is a peaceful, abundant life.

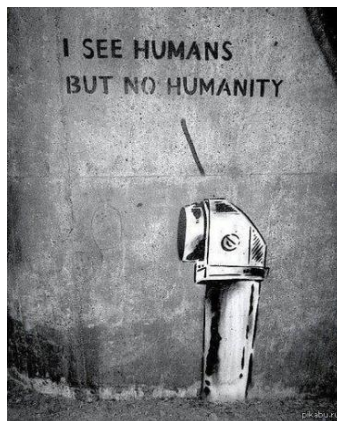

Figure 7. I see humans but no humanity (9gag)

As can be seen from the example, the artist uses two nouns with the same root morpheme: *humans* – a bipedal primate mammal; a person (Merriam-Webster) and *humanity* – people in general; compassionate, sympathetic, or generous behaviour or disposition (Merriam-Webster) and creates a powerful juxtaposition, highlighting the contrast between two seemingly similar concepts. The graffiti discloses the artist's general perspective on humankind, emphasising that we have probably lost our distinguishing feature – the ability to be understanding and kind not only to other living beings' sufferings but also to the sorrows of our own kind. The picture of a periscope reinforces the dramatic effect of the antithesis. It indicates the artist's dissatisfaction with humanity that is, supposedly, moving in the wrong direction and has lost sight of what really matters.

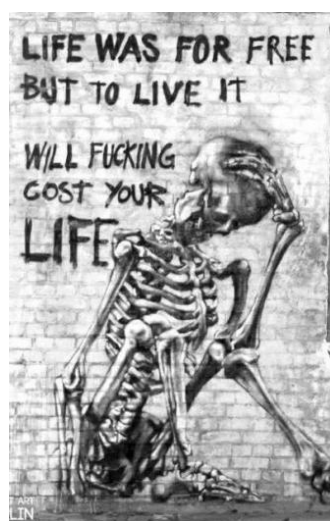

Figure 8. Life was for free but to live it will fucking cost your life (Macrame and skulls)

This antithesis is based on the clash of two ideas – “*Life is free::A normal life costs a lot*”. It should be noted that it is enhanced by framing which is “a type of repetition when <...> the initial parts of a syntactical unit, in most cases of a paragraph, are repeated at the end of it” (Usarov, 2022, p.46). The sharp contrast helps to get a powerful message across to the public: people are born into the world blithe “*tabula rasa*”; life as such is the greatest gift, and it is given for free. However, as time goes by and people grow older, we assimilate into the consumer society and the 24/7 work culture, gradually developing the understanding that everything in this world comes with a price. As tragic as it may seem, satisfaction of our basic needs and innermost desires requires money. As a consequence, in pursuit of money we postpone our life until a later date. Moreover, we get stuck in the rat race and waste precious time, forgetting to live our life to the fullest. The bitterness of the harsh reality is emphasised by the use of the offensive word *fucking* that is illustrative of the overwhelming feeling of anger, frustration and regret that people may have on their deathbed. The graphical part of the graffiti is an intensive symbolic element that greatly contributes to the idea, as the skeleton is depicted in a pose similar to *facepalm*, which is used mainly to express feelings of stupidity and frustration.

Antithesis is generally moulded in parallel construction (parallelism). Parallelism refers to the repetition of sentence structure or word order to achieve a rhythmical effect (Tayeh et al., 2020, p. 367). It is a very powerful foregrounding tool as it highlights crucial points and improves the overall flow of the text, adding to the sense of cohesion and coherence within it, and thus guiding the audience through complex ideas. Parallelism can contribute to the aesthetic appeal of the antithesis, making it more memorable and engaging to a reader.

Figure 9. We can't feed the poor but we can fund a war (Emily, 2019)

Graffiti 9 is illustrative of antithesis that is backed up by parallel construction which generates rhythm and reveals the artist's disapproval of wars and government policy. One more striking thing that catches the eye is alliteration "WE CAN'T **FEED** THE **POOR** BUT WE CAN **FUND** A **WAR**". The similarity of the structure, along with alliteration adds emotional colouring to the words and contributes to the contrast, making it stronger and more vivid. It's worth mentioning that the verbs 'to *feed*' and 'to *fund*' become synonyms in this context, and their choice is not random. The artist employs alliteration to convey the similarity of two processes, as we feed people to keep them alive and the government funds wars to make them last. The cumulative effect brings to the fore pressing social and political problems, producing a strong pragmatic emotional effect. The artist is vocal: the standards of living and quality of life are gradually deteriorating (especially in developing countries) due to a dire economic situation in the world, causing high unemployment rates, inability to meet basic needs such as food, clothes and accommodation, and making millions of people live below the poverty line. Thus, the graffitist expresses his deep concerns about ravaging wars and calls for peace. The analysis of the graphical part of the graffiti, gives me reasons to suggest that it is a clear demonstration of its author's desire to put an end to wars and all the threats they pose, as the boy in the graffiti wears the jacket with the peace symbol ☮ printed on it and the very fact that it is a child not an adult contributes to the significance of the message.

Another means of antithesis enhancement is rhyme. As stated in Encyclopaedia Britannica rhyme is "the correspondence of two or more words with similar-sounding final syllables placed so as to echo one another. Rhyme is used by poets and occasionally by prose writers to produce sounds appealing to the reader's senses and to unify and establish a poem's stanzaic form" ("Rhyme"). Rhyme adds musicality to the prose, making it more pleasant to the ear and memorable.

Figure 10. Respect existence or expect resistance (Twisted Rose)

In the graffiti above, antithesis and full rhyme bring about a far-reaching effect and intensify the idea. Once this phrase was used as a slogan of The Civil Rights Movement that proved to be very catchy and resonated with plenty of people around the world. It is straightforward, thought-provoking and memorable due to its rhyming form and radical juxtaposition of ideas. The graffiti stresses that failure to acknowledge and honour other people's rights and freedoms inevitably leads to resistance because everybody wants equal treatment and recognition of their inherent worth. The message of the graffiti is also reinforced by the graphical part that depicts a part of the face. The angry, disapproving eye expression shows how determined and serious the person is.

The graffiti below illustrates the examples of implicit antithesis.

Figure 11. Born to be Wild by Banksy (ArtStack)

The written part of the graffiti “*Born to be wild*” doesn’t contain any cases of antithesis. Nevertheless, a more cursory glance at it allows us to see the powerful clash between the written constituent and the graphical one. The graffiti depicts a circus bear. A dangerous carnivorous animal, a predator that has not many natural enemies and is born to be wild, is kept as a pet. However, not only the combination of the text and picture but also the colour of the font enhances the antithesis. Red performs few functions in this graffiti. First, as an intense colour it has very high visibility, and thus attracts the recipient’s attention. Second, it is strongly associated with blood, death and The IUCN Red List of Threatened Species. A masterly combination of the words and picture creates the antithesis that is brought to the fore by irony. The graffiti provides an insightful instance of the damage done to wildlife and nature and brings up a fundamental question of nature conservation and the way people treat animals.

Figure 12. Go to hell (Benham)

The written part of the graffiti contains an informal phrase that is used to angrily tell someone to go away and leave the person be. The colour of the background is as vocal as the sentence itself since red conjures up a powerful image of blood and splashes around a framed message add vividness to the idea. The graffiti radiates aggression and radicalism. However, the paradoxical thing that boggles the mind is the picture of a little angel. These heavenly creatures from biblical stories are traditionally associated with kindness and righteousness. How can an angel, a God’s servant, the guardian of human beings, send someone to hell? We can only make a wild guess that the artist assumes that he/she is the messenger of free will on earth, similar to angels – messengers of God.

Presumably, the graffiti is the artist's desperate cry from the heart to be left alone because he/she doesn't want to live by the dogmas imposed by modern society.

Conclusions. Taking into consideration the origin of the phenomenon, graffiti can be regarded as one of the oldest forms of art. Although there is a belief that it is just a mere form of vandalism, the findings of the research give us grounds to think otherwise. After a thorough analysis it becomes clear that graffiti, despite the fact that it actually damages public property (walls of residential and public buildings, fences etc.), is placed in the public domain to get through to the vast majority of people and bring up urgent questions concerning political, social and ecological situation in the country/world such as cruelty to animals, public ignorance, indifference and passivity, poverty and growing rate of violence. To achieve this goal street artists often turn to antithesis since the clash of ideas makes graffiti more stunning and expressive. The findings show that antithesis is usually signalled by coordinating conjunctions but / or, with high prevalence of the former, though the cases of asyndetic coordination are also frequent. The study affirms that contextual antonyms dominate over objectively contrasted root ones as they sharply illuminate the difference between opposing phenomena, encouraging to view the problem from a different, unexpected angle. For the artists, who seek to raise public awareness and consciousness about global issues, antithesis becomes a handy means that helps keep the message succinct and to the point as well as eye-catching and memorable. In turn, a comprehensive understanding of the message encoded in graffiti is usually possible after a careful examination of its written and graphical constituents. The research results suggest that rhyme, parallelism, alliteration and framing are used to enhance the overall effect of antithesis.

ДЖЕРЕЛА

1. Графіті (1980). *Академічний тлумачний словник української мови*. Retrieved June 1, 2024, from <http://sum.in.ua/s/ghrafiti>
2. Бажкова, Є., Лур'є, М., & Шумов, К. (2005). Міські графіті. *Незалежний культурологічний часопис "І"*, 38. Retrieved June 1, 2024, from <http://www.ji.lviv.ua/n38texts/benecke.htm>
3. Antithesis. In *Encyclopedia Britannica*. Retrieved June 1, 2024, from <https://www.britannica.com/art/antithesis>
4. Cathcart-Keays, A. (2015, January 7). Is urban graffiti a force for good or evil? *The Guardian*. Retrieved June 1, 2024, from <https://www.theguardian.com/cities/2015/jan/07/urban-graffiti-force-good-evil>
5. Curry, G. D., & Decker, S. H. (2024, March 7). Graffiti. In *Encyclopedia Britannica*. Retrieved May 24, 2024, from <https://www.britannica.com/art/graffiti-art>

6. Deep blue 2012 (2010, March 15). Make love not war. In *Urban Dictionary*. Retrieved July 29, 2024, from <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Make%20love%20not%20war>
7. DeNotto, M. (2014, April 1). *Street art and graffiti: Resources for online study*. DeNotto | College & Research Libraries News. Retrieved June 1, 2024, from <https://crln.acrl.org/index.php/crlnews/article/view/9109/10005>
8. Haworth, B. T., Arthur, C., & Lepp, E. (2019). Graffiti in Cyprus paints a rich and complex picture of this divided society. *The Conversation*. Retrieved June 1, 2024, from <https://theconversation.com/graffiti-in-cyprus-paints-a-rich-and-complex-picture-of-this-divided-society-119437>
9. Hrynya, N. (2017). Antithesis as a verbal contradiction and its correlation with contrast. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 33(123), 28-30.
10. King's Printer of Acts of Parliament. *Anti-social Behaviour Act 2003*. Retrieved June 1, 2024, from <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/38/contents/enacted>
11. Lawrence, P., (2020). Graffiti Strategy for Edinburgh. *The Culture and Communities Committee*. Retrieved June 1, 2024, from <https://democracy.edinburgh.gov.uk/documents/s26152/Graffiti%20Strategy%20for%20Edinburgh-FINAL.pdf>
12. Mac Donald, H. (2014, December 4). Graffiti Is Always Vandalism. *The New York Times*. Retrieved September 06, 2024, from <https://www.nytimes.com/roomfordebate/2014/07/11/when-does-graffiti-become-art/graffiti-is-always-vandalism>
13. Malo, D. S. (2022, January 24). *What is Antithesis — Definition & Examples in Literature & Film*. StudioBinder. Retrieved June 1, 2024, from <https://www.studiobinder.com/blog/what-is-antithesis-definition/>
14. Man, D., & Olchawa, R. (2018). The possibilities of using BCI technology in biomedical engineering. *Advances in intelligent systems and computing (Internet)*, 30–37. https://doi.org/10.1007/978-3-319-75025-5_4
15. Merriam-Webster. Candy. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/candy>
16. Merriam-Webster. Hope. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/hope>
17. Merriam-Webster. Human. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/human>
18. Merriam-Webster. Humanity. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/humanity>
19. Merriam-Webster. Justice. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/justice>.
20. Merriam-Webster. Police. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/police>
21. Mitman, T. (2020, May 18). Coronavirus murals: inside the world of pandemic-inspired street art. *The Conversation*. Retrieved June 1, 2024, from <https://theconversation.com/coronavirus-murals-inside-the-world-of-pandemic-inspired-street-art-138487>
22. *Police pig*. TV Tropes. Retrieved June 1, 2024, from <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/PolicePig>
23. Rhyme. In *Encyclopedia Britannica*. Retrieved June 1, 2024, from <https://www.britannica.com/art/rhyme>
24. Rodrigues, A. A. Street art: Personal creations get political with public messaging. *The Conversation*. Retrieved June 1, 2024, from <https://theconversation.com/street-art-personal-creations-get-political-with-public-messaging-115945>

25. *Romans 12:21 (NIV)*. Bible Gateway. Retrieved August 24, 2024, from <https://www.biblegateway.com/passage/?search=Romans%2012%3A21&version=NIV>
26. Tayeh, R., Dakhil Kareem, R., & Sharhan, Kh. (2020). Parallelism As a Stylistic Device In D.H. Lawrence's 'Tease' And Nizar Qabban's. *International Journal of Language Academy International Journal of Language Academy*, 6(2), 366-380.
27. Usarov, I.K. (2022). Stylistic repetition, its peculiarities and types in modern English. *Open Access Repository*, 8(03), 45-47. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/Z7R3G>
28. Vanderveen, G., & van Eijk, G. (2015). Criminal but Beautiful: A study on graffiti and the role of value judgments and context in perceiving disorder. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 22(1), 107-125. <https://doi.org/10.1007/s10610-015-9288-4>

REFERENCES

1. Bazhkova, Ye., Lurie, M., & Shumov, K. (2005). Miski hrafiti, *Nezalezhnyi kulturolohichniy chasopys 'Yi'*, vol 38. Retrieved June 1, 2024, from <http://www.ji.lviv.ua/n38texts/grafiti.htm> (in Ukrainian)
2. Antithesis. In *Encyclopedia Britannica*. Retrieved June 1, 2024, from <https://www.britannica.com/art/antithesis>
3. Cathcart-Keays, A. (2015, January 7). Is urban graffiti a force for good or evil? *The Guardian*. Retrieved June 1, 2024, from <https://www.theguardian.com/cities/2015/jan/07/urban-graffiti-force-good-evil>
4. Curry, G. D., & Decker, S. H. (2024, March 7). Graffiti. In *Encyclopedia Britannica*. Retrieved May 24, 2024, from <https://www.britannica.com/art/graffiti-art>
5. Deep blue 2012 (2010, March 15). Make love not war. In *Urban Dictionary*. Retrieved July 29, 2024, from <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Make%20love%20not%20war>
6. DeNotto, M. (2014, April 1). *Street art and graffiti: Resources for online study*. DeNotto | College & Research Libraries News. Retrieved June 1, 2024, from <https://crln.acrl.org/index.php/crlnews/article/view/9109/10005>
7. GRAFFITI (1980). In *Slovnyk ukrainskoi movy*. Retrieved June 1, 2024, from <http://sum.in.ua/s/ghrafiti> (in Ukrainian)
8. Haworth, B. T., Arthur, C., & Lepp, E. (2019). Graffiti in Cyprus paints a rich and complex picture of this divided society. *The Conversation*. Retrieved June 1, 2024, from <https://theconversation.com/graffiti-in-cyprus-paints-a-rich-and-complex-picture-of-this-divided-society-119437>
9. Hrynya, N. (2017). Antithesis as a verbal contradiction and its correlation with contrast. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 33(123), 28-30.
10. King's Printer of Acts of Parliament. *Anti-social Behaviour Act 2003*. Retrieved June 1, 2024, from <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/38/contents/enacted>
11. Lawrence, P., (2020). Graffiti Strategy for Edinburgh. *The Culture and Communities Committee*. Retrieved June 1, 2024, from <https://democracy.edinburgh.gov.uk/documents/s26152/Graffiti%20Strategy%20for%20Edinburgh-FINAL.pdf>
12. Mac Donald, H. (2014, December 4). Graffiti Is Always Vandalism. *The New York Times*. Retrieved September 06, 2024, from <https://www.nytimes.com/roomfordebate/2014/07/11/when-does-graffiti-become-art/graffiti-is-always-vandalism>
13. Malo, D. S. (2022, January 24). *What is Antithesis — Definition & Examples in Literature & Film*. StudioBinder. Retrieved June 1, 2024, from <https://www.studiobinder.com/blog/what-is-antithesis-definition/>

14. Man, D., & Olchawa, R. (2018). The possibilities of using BCI technology in biomedical engineering. *Advances in intelligent systems and computing (Internet)*, 30–37. https://doi.org/10.1007/978-3-319-75025-5_4
15. Merriam-Webster. Candy. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/candy>
16. Merriam-Webster. Hope. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/hope>
17. Merriam-Webster. Human. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/human>
18. Merriam-Webster. Humanity. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/humanity>
19. Merriam-Webster. Justice. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/justice>.
20. Merriam-Webster. Police. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/police>
21. Mitman, T. (2020, May 18). Coronavirus murals: inside the world of pandemic-inspired street art. *The Conversation*. Retrieved June 1, 2024, from <https://theconversation.com/coronavirus-murals-inside-the-world-of-pandemic-inspired-street-art-138487>
22. *Police pig*. TV Tropes. Retrieved June 1, 2024, from <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/PolicePig>
23. Rhyme. In *Encyclopedia Britannica*. Retrieved June 1, 2024, from <https://www.britannica.com/art/rhyme>
24. Rodrigues, A. A. Street art: Personal creations get political with public messaging. *The Conversation*. Retrieved June 1, 2024, from <https://theconversation.com/street-art-personal-creations-get-political-with-public-messaging-115945>
25. *Romans 12:21 (NIV)*. Bible Gateway. Retrieved August 24, 2024, from <https://www.biblegateway.com/passage/?search=Romans%2012%3A21&version=NIV>
26. Tayeh, R., Dakhil Kareem, R., & Sharhan, Kh. (2020). Parallelism As a Stylistic Device In D.H. Lawrence’s Tease’ And Nizar Qabban’s. *International Journal of Language Academy International Journal of Language Academy*, 6(2), 366-380.
27. Usarov, I.K. (2022). Stylistic repetition, its peculiarities and types in modern English. *Open Access Repository*, 8(03), 45–47. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/Z7R3G>
28. Vanderveen, G., & van Eijk, G. (2015). Criminal but Beautiful: A study on graffiti and the role of value judgments and context in perceiving disorder. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 22(1), 107–125. <https://doi.org/10.1007/s10610-015-9288-4>

DATA SOURCES

- ArtStack. “*Born to be Wild*” by Banksy. [Photograph]. Pinterest. Retrieved May 1, 2024, from [https://www.pinterest.at/pin/446489750554764147/?amp_client_id=CLIENT_ID\(&mweb_uauth_id={{default.session}}&simplified=true](https://www.pinterest.at/pin/446489750554764147/?amp_client_id=CLIENT_ID(&mweb_uauth_id={{default.session}}&simplified=true)
- Benham, S. *Eelus | Go to hell (2009) | MutualArt*. [Photograph]. Pinterest. Retrieved May 10, 2024, from <https://www.pinterest.com/pin/406590672592852764/>
- Emily. (2019, June 3). *We can’t feed the poor but we can fund a war*. Popular Inspirational Quotes at EmilysQuotes. [Photograph]. Retrieved May 1, 2024, from <http://emilysquotes.com/we-cant-feed-the-poor-but-we-can-fund-a-war/>
- Hiboocha. *Whoa, Mamma!* [Photograph]. Pinterest. Retrieved May 1, 2024, from <https://www.pinterest.cl/pin/203717583129548307/>

Hynes, J. (2020, September 14). *Various artists put down that weapon (Make Music not War)*. [Photograph]. Making a Scene! Retrieved May 1, 2024, from <https://www.makingascene.org/various-artists-put-down-that-weapon-make-music-not-war/>

Lawlor, M. *Eyes*. [Photograph]. Pinterest. Retrieved May 10, 2024, from <https://www.pinterest.com/pin/341640321706839778/>

Lionel Belluteau / www.unoeilquitrairie.fr. *Zbs - Help me - Rue St-Merri 04è*. [Photograph]. Flickr. Retrieved May 10, 2024, from <https://www.flickr.com/photos/yoyolabellut/2195020338/>

Lisboa{Images}. (2013, March 8). *Close your eyes, open your mind*. [Photograph]. Retrieved May 10, 2024, from <https://lisboaimages.com/2013/03/08/3680/>

Macrame and skulls. *Street Art Archives — Skullspiration*. [Photograph]. Pinterest. Retrieved June 1, 2024, from <https://www.pinterest.co.kr/pin/643381496736462747/>

Mecha, P. *Appalachian Anarchist*. [Photograph]. Pinterest. Retrieved May 1, 2024, from <https://in.pinterest.com/pin/599471400374155806/>

9gag. *I see humans but no humanity*. [Photograph]. Pinterest. Retrieved May 1, 2024, from <https://www.pinterest.com/pin/218987600603937251/>

Twisted Rose. *iFunny - the best memes, video, gifs and funny pics in one place*. [Photograph]. Pinterest. Retrieved May 10, 2024, from <https://www.pinterest.com/pin/783696772638089630/>

Дата надходження статті до редакції: 15.08.2024

Прийнято до друку: 12.09.2024

<https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.2313>
УДК 811.111:004.357

МУЛЬТИМОДАЛЬНІСТЬ АНГЛОМОВНОГО МУЗИЧНОГО ВІДЕОКЛІПУ (НА МАТЕРІАЛІ ВІДЕОКЛІПУ ГУРТУ “SADE”)

Шикіна Н. С.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-7023-4009>

Shykina.Nataliia2023@vnu.edu.ua

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

У сучасних лінгвістичних дослідженнях мультимодальність як об'єкт наукових студій набула значної популярності завдяки розквіту новітніх технологій. Цей розквіт спричинив появу різноманітних інструментів для передачі інформації в одному комунікативному просторі. Музичні відеокліпи, які інтегрують вербальний, аудіальний та візуальний модуси, є яскравим прикладом полісеміотичної єдності, що спонукає до дослідження способів їхньої взаємодії в межах мультимодального дискурсу.

Метою дослідження є виявлення особливостей інтеграції модусів для смислотворення у музичному відеокліпі британського гурту “Sade” на пісню “No Ordinary Love”. Зокрема, дослідження покликане з'ясувати, як концептуальні метафори, що виражені в тексті пісні, впливають на створення образності музичного відеокліпу. За допомогою інструментарію когнітивної лінгвістики та семіотики проведено детальний аналіз взаємодії вербального, аудіального і візуального модусів, щоб виявити домінантні концептуальні метафори та їхню роль в конструюванні смислу.

У науковій розвідці було ідентифіковано низку концептуальних метафор, що виражені в тексті пісні: КОХАННЯ, ЯК РЕСУРС, КОХАННЯ, ЯК БОРОТЬБА та КОХАННЯ, ЯК НЕПЕРЕСІЧНИЙ ДОСВІД. Під час дослідження аудіального модусу було виявлено чітку кореляцію між меланхолійним настроєм композиції та концептуальними метафорами. Дослідження візуального модусу було зосереджено на аналізі образів та жестів ліричної героїні у музичному відеокліпі. Зокрема, як візуальна репрезентація героїні експлікує концептуальні метафори. Синергія цих трьох модусів – вербального, аудіального та візуального – сформувала комплексний образ Русалоньки з казки Г. К. Андерсона у відеокліпі.

Ключові слова: мультимодальність, музичний відеокліп, модус, концептуальна метафора, смислотворення.

Shykina N.S. Exploring Multimodality in English-Language Music Video: A Study of Sade's Audiovisual Work

In contemporary linguistic research, the study of multimodality has gained prominence due to technological developments that have introduced novel tools for conveying information within a unified communicative space. Music videos, which combine verbal, auditory, and visual elements, exemplify polysemiotic unity, rendering them an optimal subject for investigating the interactions between modes in multimodal discourse.

The objective of this study is to identify the characteristics of the integration of modes for meaning-making in the music video of the British band Sade for the song "No Ordinary Love." In particular, the aim is to ascertain how the conceptual metaphors present in the song's lyrics influence the imagery in the video. By employing tools from cognitive linguistics and semiotics, the study conducted a detailed analysis of how verbal, auditory, and visual modes interact to uncover the dominant conceptual metaphors and their role in shaping meaning.

The study identified several conceptual metaphors, including LOVE AS A RESOURCE, LOVE AS A STRUGGLE, and LOVE AS A TRANSIENT EXPERIENCE. The study of the audial mode revealed a clear correlation between the melancholic mood of the composition and the conceptual metaphors identified. The visual mode was studied with a focus on the analysis of the lyrical heroine's appearance and gestures in the music video. In particular, the visual representation of the latter was examined in order to ascertain how it explicates conceptual metaphors. The synergy of these three modes – verbal, audial and visual – resulted in the formation of a complex image of the Little Mermaid from the tale by H. Ch. Andersen in the music video.

Key words: multimodality, music video, mode, conceptual metaphor, meaning-making.

Вступ. У сучасних лінгвістичних дослідженнях науковці все більшу увагу приділяють мультимодальності та мультимодальним підходам до аналізу дискурсу. Мультимодальність як об'єкт наукових студій, об'єднує вербальні та невербальні модуси, які спільно функціонують у таких формах мистецького висловлювання, як кіно, реклама, пісенний дискурс тощо. Останній є прикладом полісеміотичної єдності, що поєднує музику, текст і візуальні елементи в одному комунікативному просторі – у музичному відеокліпі. Мультимодальний дискурс-аналіз дає змогу досліджувати як ці елементи взаємодіють між собою, створюючи комплексний смисловий ефект, що викликає специфічну інтерсуб'єктивну реакцію колективного реципієнта.

Гурт "Sade" став визначним представником культурного доробку Великої Британії. Їхні музичні твори синтезують елементи джазу, ритм-енд-блюзу та попмузики. Гурт був заснований у 1982 році та здобув міжнародне визнання завдяки самотньому звучанню, яке вирізняється експресивністю та мінімалістичними аранжуваннями. Фронтвумен колективу, Шаде Аду, відіграє ключову роль у формуванні музичної та візуальної ідентичності колективу. Музичні відеокліпи гурту є невід'ємною частиною їхнього художнього доробку, оскільки вони не лише супроводжують композиції, а й

доповнюють їхню смислову складову, створюючи цілісний мультимодальний пісенний дискурс.

Критичний огляд літератури, концептуальних рамок, гіпотез. Зарубіжна наукова думка пропонує усталене поняття «мультимодальність». Проте термінологічний апарат мультимодальної лінгвістики в працях вітчизняних дослідників не є гомогенним. В українській науковій розвідці терміни «креолізованість», «полікодовість», «мультимедіальність» часто вживаються як взаємозамінні з «мультимодальністю». Відповідно зазначеному вище, вважаємо, що доцільно використовувати термінологічний апарат, який активно функціонує в працях іноземних лінгвістів.

Основи дослідження мультимодальної лінгвістики були закладені ще у 1920-х роках, проте значний розвиток цієї галузі припав на кінець ХХ та початок ХХІ століття. Зокрема, Т. ван Лівен у своїй праці “Introducing Social Semiotics” дослідив витoki поняття «мультимодальність» та виокремив значний внесок наукової думки Р. Барта щодо семіотики, риторики образу та методики аналізу текстів, що заклали підґрунтя для розвитку теорії мультимодальності (van Leeuwen, 2005, pp. 37-40).

Г. Кресс і Т. ван Лівен у своїй книзі “Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication” запропонували визначення терміна «мультимодальність» (Kress & van Leeuwen, 2001). Вони тлумачать це поняття як комплексний процес, у якому вербальні, візуальні та аудіальні аспекти комунікації взаємодіють та утворюють єдину гетерогенну систему для конструювання смислів. Дослідники наголошують, що ці елементи комунікації є взаємопов’язаними та функціонують одночасно для досягнення конкретних комунікативних завдань (Yang, 2019, p. 4).

Іншим важливим терміном мультимодальної лінгвістики є «модус». У наукових працях бракує єдиної інтерпретації цього терміна. На думку Г. Кресса, модус – це семіотичний ресурс, що функціонує в мультимодальному тексті для смислотворення (Kress, 2009, p. 55).

Ш. Форсевіл вважає, що неможливо чітко дефінувати це поняття, проте, зазначає, що воно пов’язане із сенсорними модальностями. Сенсорні модальності, що є каналами сприйняття інформації, безпосередньо впливають на формування модусів в мультимодальному тексті, які у подальшому сприяють процесу смислотворення (Forceville, 2006, p. 382).

«Інші дослідники схиляються до думки, що модус – це засіб передачі інформації, під яким розуміють текст, звук, відеоряд та ін., характерною та

ключовою ознакою якого є можливість уміщувати й передавати значення» (Макарук, 2019, с. 105). Наведене визначення поняття «модус» є основним у статті.

Музичний відеокліп є прикладом мультимодального тексту. У контексті наукової статті важливо дати визначення музичному відеокліпу. Це є аудіовізуальний твір, де взаємопов'язані вербальний, аудіальний та візуальний модуси. Вербальний модус – сукупність лінгвістичних одиниць, що функціонують у музичному контексті для конструювання смислів. Він може бути виражений усно чи письмово. У нашому дослідженні вербальний модус музичного відеокліпу розуміємо як текст пісні, натомість аудіальний модус – саме виконання пісні та музичні елементи. Візуальний модус – динамічний відеоряд, що супроводжує та підсилює функції вербального та аудіального модусів.

Для розуміння того, як ці модуси взаємодіють та створюють смисли, доцільно використати теорію концептуальних метафор Дж. Лакоффа та М. Джонсона. Концептуальна метафора – це когнітивна структура, яка тісно пов'язана з нашим мисленням і пізнанням світу. Вона складається з вихідного (конкретного) і цільового (абстрактного) доменів (Lakoff & Johnson, 1980, pp. 6-11). Ця теорія допомагає осягнути як вербальні, аудіальні та візуальні модуси в музичних відеокліпах можуть бути проілюстровані та інтерпретовані через концептуальні метафори.

Т. ван Лівен у праці “Speech, Music, Sound” вказав на яскравий комунікативний потенціал музичних елементів та зазначив, що їхня роль у мультимодальному тексті є рівнозначною візуальній та вербальній складовим у продукуванні смислів (van Leeuwen, 1999, p. 8). Т. А. Крисанова та О. О. Гережун, на основі зазначеної праці Т. ван Лівена, вказали, що «такі «матеріальні» аспекти звуку, як параметри тону, гучності та тембру, спільні для музики та мови, здатні структурувати та актуалізувати аспекти смислу. Т. ван Лівен підкреслює емоційну значущість зміни висоти тону (висхідний, спадний), рівня тону (високий, низький) та діапазону висоти тону (широкий, вузький) та зазначає афективний потенціал темпу (швидкий, повільний) та ритму мелодії (стакато, легато)» (Крисанова & Гережун, 2023, с. 98). Також К. Калінак вважає, що гармонія (зокрема, консонанс та дисонанс пісні) потребує вивчення, адже цей акустичний параметр створює настрій музичного твору (Kalinak, 1992, p. 24).

Аналіз візуальної складової відеокліпу включає дослідження зовнішнього образу виконавця, його жестів та колірної палітри відеоряду. Жести як елементи невербальної комунікації в музичних відеокліпах, представлені широким спектром рухів та мають високий комунікативний потенціал. Запропонована Д. МакНіллом класифікація дає змогу систематизувати різноманітні типи жестів:

образні (іконічні та метафоричні), необразні (дейктичні та ударні), когезійні та Баттерворти. Іконічні жести імітують об'єкти або дії, тоді як метафоричні відображають абстрактні поняття. Дейктичні жести вказують на об'єкти, а ударні – підкреслюють ритм музики. Когезійні жести пов'язують різні елементи дискурсу, а Баттерворти використовують, намагаючись пригадати певне слово (MacNeill, 1992, pp. 76-82). Когезійні жести та Баттерворти вкрай рідко зустрічаються в музичних відео.

Візуальний образ виконавця формується за допомогою костюму, гриму та інших елементів візуальної композиції. Згідно з теорією М. Бернарда, візуальна репрезентація індивіда є інструментом невербальної комунікації, оскільки вона несе в собі значний потенціал для конструювання соціальних ідентичностей та передачі культурних кодів (Barnard, 2003, p. 192). Тому аналіз костюму та гриму виконавця дає змогу виявити імпліцитний смисл, закладений авторами музичного відеокліпу.

Колірна палітра відображає настрій музичного відеокліпу та надає йому візуальної привабливості і естетичності. Г. Кресс і Т. ван Лівен ґрунтовно досліджували функціонал кольору в мультимодальних текстах. Вони зазначають, що колір є динамічним носієм смислу, який не має фіксованого значення. На тлумачення функцій кольору в тексті впливають контекстуальні аспекти та певні культурні асоціації (Kress & van Leeuwen, 2001, pp. 58-59).

У традиційних розвідках, присвячених мультимодальності, науковці переважно досліджують вербальний модус, приділяючи мало уваги візуальному та аудіальному. На думку С. Фріт, праці, що зосереджені на лінгвістичній складовій мультимодального тексту не відповідають основним завданням мультимодального аналізу (Frith, 1988, p. 107). Адже, основна мета мультимодального дослідження полягає в поясненні того, як різні модуси інтегровані в одному просторі для смислотворення.

Для колективного реципієнта візуальний та аудіальний модуси можуть бути більш експресивними носіями смислів у музичному відеокліпі. Проте, вербальний модус також має яскравий смислотвірний потенціал, тому тексти

пісень потребують ретельного аналізу. «Незважаючи на те що вербальний та візуально-графічний компоненти виконують функцію взаємодоповнення, мовні засоби є більш зрозумілими та чіткими за значенням для реципієнта, оскільки в них немає ніяких семіотичних бар'єрів» (Івасишин, 2019, с. 69). Отже, дослідження мовних засобів зменшує ризик хибної інтерпретації музичного відеокліпу.

Т. А. Крисанова та О. О. Гережун зазначають, що комплексний підхід до створення музичних творів підкреслює динамічний і багатогранний характер смислотворення, у якому активну роль відіграють як автори, так і аудиторія. Мультимодальність забезпечує багаторівневу інтерпретацію музичних творів і сприяє формуванню унікального іміджу виконавця (Крисанова & Гережун, 2023, с. 87).

Методологія дослідження. У якості матеріалу для дослідження обрано музичний відеокліп до пісні “No Ordinary Love” (Sade, 1992) у виконанні британського гурту “Sade”.

Було визначено такий алгоритм проведення дослідження:

На першому етапі дослідження було виявлено концептуальні метафори в тексті пісні. Застосування програмного забезпечення “*Tropes 8.4.4*” дало змогу ідентифікувати концептуальне поле. Це створило основу для створення концептуальних метафор згідно з теорією Дж. Лакоффа та М. Джонсона. Отож, на цьому етапі використано контент-аналіз та концептуальний метод аналізу.

Наступним кроком було визначення контекстуальних ознак доменів метафор. На цьому етапі було аналізовано рядки пісні, що підтверджують контексти виникнення метафор у пісні. Описовий метод аналізу та метод інтерпретації застосовано на цьому етапі дослідження.

На третьому етапі дослідження було використано програмне забезпечення “*Sonic Visualiser*” для аналізу «матеріальних» аспектів музичних елементів. За допомогою цього програмного забезпечення визначили тембр, гучність, різні параметри тону, темп, ритм та гармонію. Згодом, дослідили афективний потенціал музичних елементів та експлікацію ними концептуальних метафор. Отож, цей крок вимагає застосування акустичного аналізу та методу інтерпретації.

На наступному етапі дослідження було зосереджено увагу на візуальному модусі музичних відеокліпів. Для аналізу зовнішнього вигляду ліричної героїні в музичному відеокліпі було використано описовий та

семіотичний методи аналізу. У цьому випадку, костюм трактувався як знак, що може експлікувати наявні культурні чи соціальні контексти пісні. Дослідили денотативні та конотативні значення костюму і також наявну інтертекстуальність у музичному відеокліпі. Далі було ідентифіковано та описано жести ліричної героїні. Жести класифікували згідно з теорією Д. МакНілла. Для аналізу колірної палітри відеокліпу було використано програмне забезпечення *Image Color Summarizer*, яке сегментує пікселі кадрів за кольоровими спектрами. На основі отриманих даних визначили як візуальна складова музичного відеокліпу доповнює значення концептуальних метафор.

Останнім етапом була інтерпретація всіх отриманих даних для дослідження смислів, що конструйовані в музичному відеокліпі. Було здійснено комплексний аналіз, щоб пояснити як вербальний, аудіальний та візуальний модуси взаємодіють для створення цілісного смислового контексту в музичному відеокліпі.

Результати дослідження та обговорення.

1. Вербальний модус. За допомогою програмного забезпечення "*Tropes 8.4.4*", було ідентифіковано концептуальне поле тексту пісні та обрано найбільш вербалізований концепт LOVE & AFFECTION / КОХАННЯ & ПРИХИЛЬНІСТЬ. Визначаємо контексти вираження цього концепту в тексті пісні та виявляємо низку концептуальних метафор: КОХАННЯ, ЯК РЕСУРС; КОХАННЯ, ЯК БОРОТЬБА; КОХАННЯ, ЯК НЕПЕРЕСІЧНИЙ ДОСВІД.

Концептуальна метафора КОХАННЯ, ЯК РЕСУРС виражена в тексті пісні такими рядками: "*I gave you all the love I got*", "*I gave you more than I could give*", "*Didn't I give you all that I've got to give, baby?*" та "*I gave you all that I have inside*". Вони відображають прагнення ліричної героїні кількісно виміряти кохання, розглядаючи цей емоційний стан як ресурс чи матеріалізований об'єкт. Це формує певний внутрішній резерв емоцій, який має потенціал до накопичення та виснаження, що безпосередньо впливає на емоційний стан суб'єкта у музичному відеокліпі. Рекурентне вживання дієслова "gave" підкреслює уявлення про кохання як незворотного акту витрачання внутрішніх ресурсів. Ця ідея простежується також в іншому фрагменті тексту: "*And you took my love*", що створює образ кохання як ресурсу, що може бути вичерпаний або відібраний.

Метафора КОХАННЯ, ЯК БОРОТЬБА вказує на сприйняття цього емоційного стану як конфлікту, який вимагає постійних зусиль та жертв. Рядки *“I gave you all the love I got”, “I gave you more than I could give”*, що лінгвально об’єктизували метафору КОХАННЯ, ЯК РЕСУРС, також вказують на глибоке емоційне виснаження, яке супроводжує “боротьбу”. Повторювані рядки *“I keep crying, I keep trying for you”* та *“Keep trying for you, keep crying for you”* підкреслюють безперервність зусиль, спрямованих на збереження стосунків, попри труднощі.

Рядок *“Keep flying, I’m falling, And I’m falling”* також є прикладом експлікації цієї метафори, оскільки вона відображає суперечливість емоцій. Лексема *“flying”* може символізувати надію, зусилля та спроби зберегти стосунки, тоді як номінативна одиниця *“falling”* виражає поразку, втрати та невдачі у цій боротьбі. Контраст лексичних значень номінацій *“flying”* і *“falling”* підкреслює постійне внутрішнє протистояння між бажанням продовжувати боротьбу й неминучим відчуттям програшу. Доцільним є зазначити, що рядок *“And I’m falling”* є останньою в тексті пісні, що вказує на остаточну поразку та символізує завершення внутрішнього конфлікту.

Метафора КОХАННЯ, ЯК НЕПЕРЕСІЧНИЙ ДОСВІД вказує на сприйняття цього емоційного стану як чогось особливого, екзальтованого, того, що виходить за межі звичайного. Такі рядки, як *“This is no ordinary love”* та *“There’s nothing like you and I baby”* вказують, що лірична героїня прагне акцентувати увагу на неординарності стосунків. За допомогою цих рядків, ми конструємо образ особливого зв’язку між закоханими, який суттєво відрізняється від звичних моделей взаємин. Рядки *“When you came my way, You brightened every day”* експлікують емоції з позитивною тональністю, що були на початку стосунків. Поява партнера стала каталізатором радісних трансформацій у житті ліричної героїні. Ця ознака кохання не є унікальною, проте саме в її житті це стало ключовою та неповторною подією.

2. Аудіальний модус. За допомогою програмного забезпечення *“Sonic Visualiser”* та нотного запису композиції (Adu & Matthewman, 1992) було ідентифіковано такі технічні аспекти аудіального модусу.

Пісня виконана в мінорній тональності (сі-бемоль мінор). Вокальний діапазон Шаде в цій пісні – контральто (D3-G4). У вокальних партіях виконавиця поступово підвищує та знижує висоту тону, що вказує на плавні мелодичні переходи. Основні піки на частотних спектрограмах вказують на

домінування низьких частот із вищою гучністю. Вокал має менш яскраво виражену гучність, але знаходиться у середньо-високому діапазоні, що забезпечує збалансоване звучання. У пісні насичений тембр, який формується поєднанням бас-гітари, електро-гітари, клавішних, барабанів та вокальних партій. Пісня має помірний, плавний темп, без значних стрибків. Частотні спектрограми показують стабільні повторювані елементи, що свідчить про незмінний темп упродовж всієї композиції. Ритмічні патерни ближчі до легато. У пісні виражені плавні переходи між нотами, що робить звучання вокалу більш протяжним і злитим. Гармонія пісні будується на консонантних акордах.

Музичні елементи пісні доповнюють і підсилюють виражені в тексті концептуальні метафори. Мелодія пісні, побудована на мінорній тональності, формує меланхолійний настрій, що відображає метафори КОХАННЯ, ЯК РЕСУРС та КОХАННЯ, ЯК БОРОТЬБА. Домінування низьких частот підкреслює тугу і смуток, пов'язані з втратою коханої людини. Метафора КОХАННЯ, ЯК БОРОТЬБА також виражена через динаміку мелодії. Поступове підвищення і зниження висоти тону відображає внутрішню боротьбу ліричної героїні, її спроби зберегти стосунки.

Метафора КОХАННЯ, ЯК НЕПЕРЕСІЧНИЙ ДОСВІД знаходить своє вираження в насиченому унікальному тембрі пісні, що сформований інтеграцією різних інструментів. Це свідчить про багатогранність та складність феномену кохання, що проявляється в різноманітних психологічних переживаннях ліричного героя.

3. Візуальний модус. Зовнішній вигляд ліричної героїні в музичному відеокліпі конструює низку смислів, що доповнюють результати аналізу вербального та аудіального модусів. На початку відеокліпу вона має образ русалки, яка сидить на дні моря чи океану та згадує свого коханого – моряка. На денотативному рівні її костюм вказує на міфологічну істоту, яка є напівлюдиною-напіврибою. У неї довгий лускатий блискучий хвіст, проте немає луски на інших ділянках тіла, що надає естетичної привабливості. На конотативному рівні, костюм русалки символізує недосяжне кохання. Русалка є істотою трансцендентного світу, що не лише підкреслює приреченість таких стосунків, а й експлікує концептуальну метафору КОХАННЯ, ЯК НЕПЕРЕСІЧНИЙ ДОСВІД – кохання, що виходить за межі раціонального осмислення та звичайного людського буття.

Під час виконання рядків *“I gave you all the love I got, I gave you more than I could give”* лірична героїня закрила лице руками, підсунувши коліна до обличчя (див. *рис. 1*). Цей жест можна класифікувати як метафоричний та трактувати як емоційне виснаження від стосунків. Це може свідчити про відчай і безсилля, коли ліричний герой відчувається спустошеним. У цьому жесті експлікована концептуальна метафора КОХАННЯ, ЯК РЕСУРС.

Рис. 1. No Ordinary Love (Sade, 1992, 0:20)

У цьому ж образі, виконуючи рядки пісні *“I gave you all that I have inside, And you took my love”*, лірична героїня направляє руки до себе (див. *рис. 2*). Цей жест є іконічним, оскільки він візуально відображає смисловий зміст тексту – віддачу себе коханню.

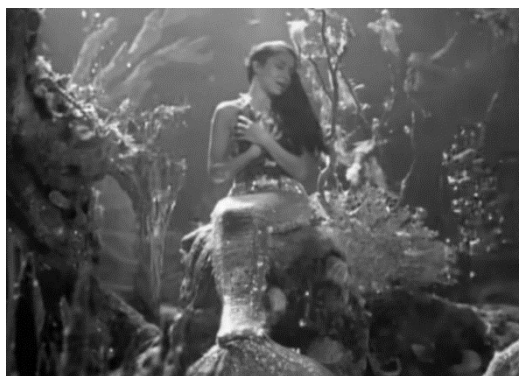

Рис. 2. No Ordinary Love (Sade, 1992, 1:27)

Інший костюм ліричної героїні в музичному відеокліпі – весільна сукня. Згадуючи свого коханого, вона пошила білу весільну сукню та пішла на сушу на пошуки свого партнера. Денотативне значення цього образу пов'язане з

темою одруження. На конотативному рівні весільна сукня символізує прагнення нового життя на суші та готовність до змін.

Музичний відеокліп містить низку культурних алюзій, серед яких особливу увагу привертає традиційний для весільних церемоній обряд розсипання рису, що символізує щастя та достаток. Проте, цей символ набуває інверсійного значення, оскільки обряд здійснюється ліричною героїнею наодинці, що експлікує самотність та меланхолію індивіда у відеокліпі.

У музичному відеокліпі, лірична героїня усамітнилася в пабі з нестандартним замовленням – вода із сіллю. Замовлення цього напою підкреслює готовність суб'єкта до будь-яких жертв задля збереження кохання, навіть, якщо це загрожує її життю. Жест, що супроводжує споживання цього напою – обличчя, підперте рукою (див. *рис. 3*). Цей жест є метафоричним еквівалентом усвідомлення безвихідної ситуації, у якій героїня опинилася через стосунки. Ця сцена у відеокліпі ілюструє метафору КОХАННЯ, ЯК БОРОТЬБА, де кожна дія, навіть найменш раціональна, має прихований сенс.

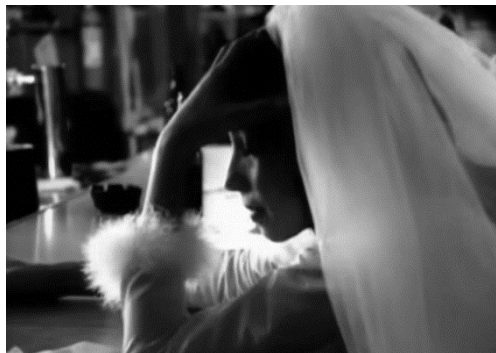

Рис. 3. No Ordinary Love (Sade, 1992, 2:39)

У фінальній частині відеокліпу лірична героїня біжить до причалу, де споглядає море та очікує повернення свого хвоста. Сцена може символізувати крах надії і віри в те, що кохання і відновлення стосунків можливі.

Колірну палітру відеокліпу було визначено за допомогою програмного забезпечення *Image Color Summarizer*. Оскільки програмне забезпечення не підтримує аналіз відеоформатів, попередньо було створено серію скріншотів музичного відеокліпу. Отримані зображення були оброблені програмним забезпеченням, що дало змогу синтезувати загальну колірну схему

відеокліпу. Аналіз отриманих даних демонструє чітке домінування синьої та блакитної колірної гами, яка становить 43.3% від загальної кількості визначених кольорів. Окрім синьої гами, у колірній палітрі відеокліпу присутні також сіра/темно-сіра (23.4%), коричнева/золотиста (23.3%) та бежева/світло-коричнева (10%) гами. Поєднання цих кольорів створює контраст та глибину зображення, доповнюючи основний колір відеокліпу.

Використання авторами синіх та блакитних відтінків корелюється з морською тематикою відеокліпу, оскільки основна сюжетна лінія розгортається на морському дні. Блакитна та синя гама транслює загадковість та ефемерність підводного світу.

Проте, з моментом виходу героїні на сушу спостерігаємо помітну трансформацію колірної палітри. Ефемерні відтінки змінюються на більш буденні та прості. Така зміна колірних схем підкреслює перехід героїні від фантастичного підводного виміру до більш земного, реалістичного простору.

4. Синергія модусів у відеокліпі. Синтез вербального, аудіального та візуального модусів конструюють образ Русалоньки з казки Г. К. Андерсена. Концептуальні метафори експлікують трагізм і глибокі почуття героїні, що жертвує собою заради кохання, як і Русалонька. Музичні елементи виражають емоційну напругу та невідворотність трагічного фіналу. Сюжетна лінія та компоненти візуального модусу беззаперечно транслюють образ Русалоньки за допомогою костюмів ліричної героїні та сеттингу. Загальний контекст музичного відеокліпу конструює образ емоційного виснаження, який є неминучим наслідком повної самовіддачі у взаємовідносинах.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Під час дослідження мультимодального характеру музичного відеокліпу до пісні “No Ordinary Love” гурту “Sade” було виявлено тісну взаємодію модусів, що комплексно продукують смисли. Було проаналізовано текст пісні та знайдено концептуальні метафори, що демонструють загальну тематику пісні – кохання й емоційне забарвлення – меланхолійне. Аудіальний модус доповнює знайдені концептуальні метафори та підсилює афективний та смисловий потенціал пісні. Мінорна тональність відображає сумний настрій композиції. Візуальний модус, що характеризується семіотичною неоднорідністю, розширює інтерпретацію музичного твору за допомогою низки символічних, інтертекстуальних вставок. Найбільш експресивними візуальними елементами є костюми русалки та нареченої. Колірна палітра

відеокліпу, а саме домінування блакитного та синього кольорів, чітко корелює зі морською тематикою музичного відеокліпу.

Перспективою подальшого дослідження вбачаємо в проведенні порівняльного мультимодального аналізу музичних відеокліпів в інших жанрах музики для виявлення жанрових особливостей інтеграції модусів для конструювання смислів.

ДЖЕРЕЛА

1. Івасишин, М. Р. (2019). *Мультимодальність англomовного коміксу: Лінгвальний і екстралінгвальний виміри* [Дис. канд. філол. наук, “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”]. https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/dis_ivasyshyn.pdf
2. Крисанова, Т. А., & Гережун, О. О. (2023). Мультимодальне смислотворення агресії в англomовному пісенному наративі: Когнітивно-прагматичний аспект. *Cognition, Communication, Discourse*, 2(26), 83–108. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-05>
3. Макарук Л. Л. (2019). *Мультимодальність сучасного англomовного масмедійного комунікативного простору* [Дис. д-ра філол. наук, “Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки”]. http://phd.znu.edu.ua/page/dis/02_2019/Makaruk-Larysa_disser.pdf
4. Barnard, M. (2003). *Fashion as communication* (2nd ed.). Routledge.
5. Bordwell, D., Thompson, K., & Smith, J. (2019). *Film art: An introduction* (12th ed.). McGraw-Hill Education.
6. Forceville, C. (2009). Non-verbal and multimodal metaphor in a cognitive framework: Agenda for research. In G. Kristiansen, M. Achard, R. Dirven, & R. Mendoza Ibanez (Eds.), *Cognitive linguistics: Current applications and future perspectives* (pp. 379-402). Mouton de Gruyter.
7. Frith, S. (1988). *Music for pleasure: Essays in the sociology of pop*. Routledge.
8. Kalinak, K. (1992). *Settling the score: Music and the classical Hollywood film*. University of Wisconsin Press.
9. Kress, G. R., & van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal discourse: The modes and media of contemporary communication*. Arnold; Oxford University Press.
10. Kress, G. R. (2009). What is mode? In C. Jewitt (Ed.), *Handbook of multimodal analysis* (pp. 54–66). Routledge.
11. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
12. Leeuwen, T. van (1999). *Speech, music, sound*. London: Macmillan Education
13. Leeuwen, T. van (2005). *Introducing social semiotics*. Routledge.
14. McNeill, D. (1992). *Hand and mind: What gestures reveal about thought*. University of Chicago Press.
15. Yang, Y. (2019). A Review of Multimodality Research: Origins and Developments. *Language and Semiotic Studies*, 5(2), 119–141. <https://doi.org/10.1515/lass-2019-050206>

МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Adu, H., & Matthewman, S. (1992). *No ordinary love*. Hal Leonard. <https://www.noteflight.com/music/titles/39fa56fb-a2f8-4102-bd92-3d2af26b903b/no-ordinary-love>

2. Sade. (1992). *No Ordinary Love* [Video].
https://www.youtube.com/watch?v=_WcWHZc8s2I&ab_channel=SadeVEVO

REFERENCES

1. Barnard, M. (2003). *Fashion as communication* (2nd ed.). Routledge.
2. Bordwell, D., Thompson, K., & Smith, J. (2019). *Film art: An introduction* (12th ed.). McGraw-Hill Education.
3. Forceville, C. (2009). Non-verbal and multimodal metaphor in a cognitive framework: Agenda for research. In G. Kristiansen, M. Achard, R. Dirven, & R. Mendoza Ibanez (Eds.), *Cognitive linguistics: Current applications and future perspectives* (pp. 379-402). Mouton de Gruyter.
4. Frith, S. (1988). *Music for pleasure: Essays in the sociology of pop*. Routledge.
5. Ivasyshyn, M. R. (2019). *Multymodalnist anhlomovnoho komiksu: Linhvalnyi i ekstralinhvalnyi vymiry* [Dys. kand. filol. nauk, "Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka"]. https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/dis_ivasyshyn.pdf
6. Kalinak, K. (1992). *Settling the score: Music and the classical Hollywood film*. University of Wisconsin Press. <https://muse.jhu.edu/book/8442>
7. Kress, G. R., & van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal discourse: The modes and media of contemporary communication*. Arnold; Oxford University Press.
8. Kress, G. R. (2009). What is mode? In C. Jewitt (Ed.), *Handbook of multimodal analysis* (pp. 54–66). Routledge.
9. Krysanova, T. A., & Herezhun, O. O. (2023). Multymodalne smyslotvorennia ahresii v anhlomovnomu pisennomu naratyvi: Kohnityvno-prahmatychnyi aspekt. *Cognition, Communication, Discourse*, 2(26), 83–108. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-26-05>
10. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
11. Leeuwen, T. van (1999). *Speech, music, sound*. London: Macmillan Education.
12. Leeuwen, T. van (2005). *Introducing social semiotics*. Routledge.
13. Makaruk, L. L. (2019). *Multymodalnist suchasnoho anhlomovnoho masmediinoho komunikatyvnoho prostoru* [Dys. d-ra filol. nauk]. Skhidnoievropeiskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky. http://phd.znu.edu.ua/page/dis/02_2019/Makaruk-Larysa_disser.pdf
14. McNeill, D. (1992). *Hand and mind: What gestures reveal about thought*. University of Chicago Press.
15. Yang, Y. (2019). A Review of Multimodality Research: Origins and Developments. *Language and Semiotic Studies*, 5(2), 119–141. <https://doi.org/10.1515/lass-2019-050206>

RESEARCH MATERIALS

1. Adu, H., & Matthewman, S. (1992). *No ordinary love*. Hal Leonard. <https://www.noteflight.com/music/titles/39fa56fb-a2f8-4102-bd92-3d2af26b903b/no-ordinary-love>
2. Sade. (1992). *No Ordinary Love* [Video].
https://www.youtube.com/watch?v=_WcWHZc8s2I&ab_channel=SadeVEVO

Дата надходження статті до редакції: 21.09.2024

Прийнято до друку: 23.10.2024

<https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.2314>
УДК 81'27+81:008J:004.773

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ШЛЮБНИХ ОГОЛОШЕНЬ

Цимбалюк В. В.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-4325-4426>

Tsymbaliuk.Viktoriiia2023@vnu.edu.ua

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

У статті досліджуються лінгвістичні особливості англомовних шлюбних оголошень у контексті соціолінгвістичних та лінгвокультурних факторів, які впливають на їхнє конструювання, а згодом і дистрибуцію на інтернет-сайтах та додатках для знайомств. Для аналізу було обрано такі популярні додатки для знайомств як Tinder та Badoo.

Різноманітність у змісті шлюбних оголошень, поглядах кандидатів на шлюб, їхніх очікуваннях від іншої особи та способах представити себе відображає швидкі та драматичні трансформації, які відбуваються в соціальному та культурному житті суспільства.

У роботі досліджуються лексичний склад і стилістичні особливості шлюбних оголошень, а також комунікативні стратегії, що застосовуються їхніми авторами для репрезентації себе та своїх бажань, та задля вираження своїх очікувань від потенційного партнера. Віртуальні платформи для знайомств, такі як сайти та додатки, надають користувачам можливість свідомого дискурсивного формування бажаного образу себе та керування ним. Це особливо важливо у контексті проаналізованих шлюбних оголошень, де мова стає інструментом для створення бажаного враження, а комунікація визначається як стратегічна.

Важливість ефективної комунікації полягає в забезпеченні належного сприйняття повідомлення та точного розуміння інформації, яка у ньому передається. Комунікативна взаємодія у контексті шлюбних оголошень сприяє побудові бажаних для авторів шлюбних оголошень стосунків.

Автори англомовних шлюбних оголошень прагнуть досягти мети комунікації, яка полягає у пошуку людини, яка може стати як романтичним партнером, так і виконувати інші ролі у житті суб'єкта оголошення. У статті досліджуються соціолінгвістичні та лінгвокультурні особливості цього явища, з фокусом на те, як мовні прийоми сприяють управлінню враженнями у цифровому просторі.

Ключові слова: шлюбне оголошення, додаток для знайомств, ефективна комунікація, комунікативна стратегія, самопрезентація, дискурсивне конструювання, соціолінгвістичні особливості, лінгвокультурний контекст

Tsybaliuk V.V., Sociolinguistic and Linguocultural Features of English-Language Matrimonial Advertisements

The article examines the linguistic features of English-language matrimonial advertisements in the context of sociolinguistic and linguocultural factors that influence their construction and subsequent distribution on Internet sites and dating apps. The popular dating apps Tinder and Badoo were chosen for the analysis.

The diversity in the content of matrimonial advertisements, the views of candidates on marriage, their expectations of the other person, and the ways they present themselves reflects the rapid and dramatic transformations taking place in the social and cultural life of society.

The paper examines the lexical composition and stylistic features of matrimonial advertisements, as well as the communication strategies used by their authors to represent themselves and their desires, and to express their expectations of a potential partner. Virtual dating platforms, such as websites and apps, provide users with the opportunity to consciously discursively shape and manage their desired self-image. This is especially important in the context of the analysed matrimonial advertisements, where language becomes a tool for creating the desired impression and communication is defined as strategic.

The importance of effective communication is to ensure that the message is properly received and the information conveyed is accurately understood. Communicative interaction in the context of matrimonial advertisements contributes to building the desired relationship for the authors of matrimonial advertisements.

The authors of English-language matrimonial advertisements seek to achieve the goal of communication, which is to find a person who can become a romantic partner and perform other roles in the life of the ad's subject. The article explores the sociolinguistic and linguocultural features of this phenomenon, with a focus on how linguistic devices contribute to the impression management in the digital space.

Key words: *matrimonial advertisement, dating app, effective communication, communication strategy, impression management, potential partner, sociolinguistic and linguocultural context*

Вступ. Методи комунікації еволюціонували, зокрема в контексті знайомств і публікації шлюбних оголошень, тому лінгвістичні дослідження шлюбних оголошень стають ключовими для розуміння соціальних трансформацій, змін у гендерних ролях, культурних норм і мовної репрезентації партнерських стосунків.

Шлюбне оголошення відіграє важливу роль у формуванні початкового взаєморозуміння та узгодженні очікувань між потенційними партнерами. Воно слугує своєрідним комунікативним засобом, який дозволяє закласти надійний фундамент для подальших стосунків ще на етапі першого контакту. Хоча мережа «Інтернет» наразі є провідним джерелом для пошуку партнерів, визначення шлюбних оголошень, яке формулюється як «тексти, опубліковані з метою знайти партнера для встановлення тривалих або короткострокових стосунків», залишається абсолютно актуальним (Velyka, 2019).

Мета, яка полягає у пошуку партнера, залишилася незмінною, проте змінився спосіб її досягнення, тобто відбувся перехід від друкованих шлюбних оголошень до шлюбних оголошень у додатках знайомств.

Критичний огляд літератури, концептуальних рамок, гіпотез. Соціолінгвістичні та лінгвокультурні особливості шлюбних оголошень з'являлися у роботах видатних лінгвістів, що вивчали взаємозв'язок мови та суспільства. Дж. Феглі, Д. Камерон, П. Екброок і Дж. Коч аналізували структуру та зміст англomовних шлюбних оголошень, звертаючи увагу на вживання мовних засобів, що відображають соціокультурні нюанси. У свою чергу, Д. Кристал та Дж. Сміт розглядали ці аспекти у контексті загальної тенденції розвитку мови та її використання у сучасному суспільстві. Національні дослідники, такі як І. О. Велика, Є. В. Зимич, І. В. Васьківська, О. В. Бровкіна, також долучилися до цієї дискусії, адаптуючи загальні концепції соціолінгвістики до україномовного контексту та розглядаючи специфіку шлюбних оголошень.

Ганс-Юрг Сутер (Suter, 1993) уводить поняття «традиційних» типів тексту, під якими розуміються стандартизовані мовні формати, що набули значення соціально прийнятних зразків мовної поведінки у певній мовленнєвій спільноті. Ці текстові формати є загальноновизнаними і слугують зразками для створення й інтерпретації текстів, призначених для досягнення конкретних, повторюваних комунікативних цілей. Вони мають усталену структуру, зміст і формальні характеристики, які відповідають соціальним нормам і очікуванням, властивим для даної спільноти.

Згідно з цим визначенням, шлюбне оголошення можна розглядати як один із таких «традиційних» типів тексту. Його характерні риси – зокрема, форма, мова і лексичний склад – відповідають загальноприйнятим уявленням про структуру та призначення цього виду комунікації, який слугує для пошуку потенційного партнера (Suter, 1993).

Водночас визначення Г.-Ю. Сутера можна пов'язати з критичним дискурс-аналізом (КДА), оскільки останній займається вивченням того, як мовні структури відображають і підтримують певні соціальні норми та ідеології. КДА досліджує, яким чином «традиційні» типи текстів, як-от шлюбні оголошення, слугують механізмами соціальної інтеграції та контролю, закріплюючи усталені комунікативні моделі. Через стандартизовані формати таких текстів можна відслідкувати, як дискурси

відтворюють соціальні відносини і закріплюють певні ролі, очікування та цінності в суспільстві.

У дослідженні застосовувалася тривимірна модель дискурсу Нормана Ферклафа, яка широко застосовується в контексті критичного дискурс аналізу (Fairclough, 2001). Ця модель складається з трьох основних вимірів: аналіз тексту, аналіз дискурсивних практик та аналіз соціокультурних практик. Ці виміри формують базову структуру аналізу, яка охоплює увесь процес соціальної взаємодії через мову та текст. Кожен з них зосереджений на певному аспекті тексту, взаємодії та їхнього впливу на суспільство.

Перший вимір — аналіз тексту, який тісно пов'язаний з поняттям опису тексту — передбачає детальний аналіз формальних характеристик тексту. На цьому етапі дослідники зосереджуються на ідентифікації та маркуванні мовних елементів, що використовуються у тексті, таких як лексичні та синтаксичні структури. Цей аналіз дозволяє розглянути, як текст структуровано і які мовні засоби застосовуються для передачі певних ідей або емоцій. Опис є ключовим для того, щоб зрозуміти, як лінгвістичні особливості тексту формують його зміст і надають йому особливої виразності (Fairclough, 2001).

Другий вимір – аналіз дискурсивних практик, який передбачає надання інтерпретації – досліджує зв'язок між текстом і соціальною взаємодією. На цьому етапі текст розглядається не тільки як завершений продукт, але й як частина комунікаційного процесу, у якому він був створений і сприйнятий. Інтерпретація враховує когнітивні процеси, що відбуваються у свідомості читачів чи слухачів під час взаємодії з текстом. Це включає їхній особистий досвід, знання, культурний контекст та очікування, які впливають на розуміння тексту. Таким чином, інтерпретація дозволяє зрозуміти, як текст сприймається аудиторією, і які значення вона йому надає залежно від контексту (Fairclough, 2001).

Третій вимір – аналіз соціокультурних практик, який тісно пов'язаний з поясненням загального контексту – зосереджується на зв'язку між взаємодією, яка відбувається під час інтерпретації тексту, та ширшим соціальним середовищем. Аналізуються соціокультурні, політичні, економічні та ідеологічні фактори, які впливають на створення тексту та на його сприйняття. Пояснення дозволяє зрозуміти, як текстові практики відображають і підтримують певні структури влади та ідеології у суспільстві. Тобто текст розглядається як інструмент, що може зміцнювати або кидати

виклик існуючим соціальним нормам та впливати на суспільні переконання (Fairclough, 2001).

Таким чином, критичний аналіз дискурсу є комплексним підходом, який передбачає не тільки аналіз тексту як ізольованого об'єкта, але й розуміння його як частини динамічного процесу взаємодії між мовою, соціальними практиками і суспільними структурами (Fairclough, 2002).

Методологія дослідження. Дослідження включає використання тривимірної моделі критичного дискурс-аналізу, запропонованої Норманом Ферклафом, а також методики контент-аналізу. У цьому дослідженні описані мовленнєві елементи, які використовують користувачі Tinder та Badoo для ініціювання розмовного дискурсу.

У статті здійснюється аналіз формальних характеристик тексту, тобто лексичних та синтаксичних особливостей англійських шлюбних оголошень, взаємодії тексту та соціального контексту, а також впливу соціального середовища на текст і його сприйняття.

Отже, дослідження англійських шлюбних оголошень було виконане поетапно. На початковому етапі було сформульовано цілі і завдання, що дозволило з'ясувати, які аспекти шлюбних оголошень потребують детального вивчення, наприклад, як використані мовні структури відображають соціальні і культурні норми. Наступні етапи включають вибірку та систематичний збір лінгвістичних даних. Після збору даних був проведений їх аналіз. Інтерпретація результатів допомогла сформулювати висновки про те, як оголошення відображають соціальні і культурні норми, а також впливають на сприйняття шлюбу.

Результати дослідження та обговорення. Кожна комунікативна ситуація має свій контекст, який визначає вибір мовних засобів, інтонації та невербальних сигналів. Цей вибір завжди підпорядкований меті, яку ми прагнемо досягти в кожній конкретній ситуації мовлення. Саме тому будь-яка комунікація може бути визначена як «стратегічна» (Бровкіна, 2009). У нашому випадку очікуваним результатом, тобто метою спілкування, є встановлення контакту з потенційним партнером з метою подальшого спілкування для вибудовування довготривалих або короткотривалих стосунків.

Як зазначалося раніше, для дослідження використовується тривимірна модель дискурсивного аналізу Н. Ферклафа. Ця модель дискурс-аналізу дозволяє всебічно дослідити комунікативний акт шляхом розгляду тексту на

трьох рівнях: текстуальному, дискурсивному та соціокультурному (Fairclough, 2001). В нашому дослідженні цей підхід розкриває, як особливості англомовних шлюбних оголошень підпорядковані меті встановлення контакту з потенційним партнером. На першому рівні аналізується сама текстова структура, тобто лексичні та синтаксичні особливості, що формують цільову атмосферу та імідж автора. На рівні дискурсивної практики досліджується виробництво, розповсюдження та споживання тексту в межах соціокультурних рамок, які диктують очікування та моделі взаємодії. На третьому, соціокультурному, рівні розкривається, як ширший соціальний контекст впливає на інтерпретацію тексту і закріплення певних ціннісних орієнтирів, зокрема, що стосуються ролі партнерських стосунків у суспільстві.

Застосування цієї моделі допомагає простежити, як оголошення у визначених комунікативних ситуаціях вибудовують мовні стратегії, що відповідають очікуваному результату – досягненню контакту з потенційним партнером. Цей підхід дозволяє системно врахувати як індивідуальні когнітивні, так і колективні соціальні чинники, що впливають на формування та сприйняття комунікативних актів у контексті особистих оголошень (Behnam & Mahmoudy, 2013).

Звернімося до прикладів, які представлені в таких додатках для знайомств як Tinder та Badoo і розглянемо їх поетапно.

Оголошення, розміщене в додатку для знайомств Tinder чоловіком 26 років, містить загалом нейтральну лексику, однак у ньому все ж використовуються слова, які надають тексту особистого і навіть емоційного відтінку, наприклад: “*soulmate*”, “*partner*”, “*good food*”, “*beautiful scenery*”, “*boring*”, “*sad routine*”, “*feelings of pain, joy, and loneliness*”. Вони не тільки описують конкретні бажання чоловіка, але й створюють образ потенційного зв'язку, який він шукає, із сильним акцентом на спільному емоційному переживанні. Використання таких слів, як “*soulmate*” і “*lover*”, надає тексту романтичного забарвлення, що підсилює його спрямованість на серйозні та глибокі стосунки.

Оголошення, розміщене на сайті Badoo жінкою 47 років, містить лексику, що допомагає створити образ дружньої, відкритої, і, в певному сенсі, традиційної людини. Лексика включає такі епітети, як “*cheerful*”, “*kind*” та “*generous*”, що надають тексту теплоту та демонструють позитивні якості жінки. Використання ідіоми “*young at heart*” підкреслює, що жінка є

активною і життєрадісною людиною, незважаючи на вік. Лексичні одиниці для опису активного способу життя “*hiking*”, “*outdoors*”, “*chess*”, і “*board games*” відображають її інтереси і передають враження про її активний та багатогранний спосіб життя. Поряд з цим, слова “*date*”, “*fall in love*”, “*best friend*”, і “*get married*” підкреслюють її намір знайти не просто партнера, а людину, з якою можна побудувати стабільні, довготривалі стосунки, що починаються з дружби і ведуть до шлюбу.

На синтаксичному рівні шлюбні оголошення також часто характеризують особистість людини, яка їх написала. Наприклад, оголошення чоловіків здебільшого складаються з коротких, простих речень, що робить текст легким для сприйняття, як у реченні “*I’m Japanese who live in Tokyo*” є простим за структурою та інформативним за змістом. Текст оголошення чоловіка містить граматичну помилку (“*I’m Japanese who live in Tokyo*” замість “*I’m Japanese who lives in Tokyo*”), що може вказувати на те, що англійська не є рідною мовою автора, що створює деякий бар’єр у комунікації, але одночасно додає тексту автентичності.

Проте подекуди автори повідомлень використовують складні імперативні структури, за допомогою яких намагаються залучити співрозмовників до спільної діяльності. Наприклад: “*Share with me your feelings of pain, and joy, and loneliness, and let’s share them*”. Використання полісиндетону (триразове повторення сполучника сурядності “*and*”) підкреслює безперервність та взаємопов’язаність різних емоційних станів, які він бажає розділити з партнером. Крім того, використання форми “*let’s*” у реченнях “*let’s share them*” і “*Let’s enjoy life together!*” додає відтінку близькості та запрошує потенційного партнера до спільної дії, створюючи відчуття взаємності.

Оголошення жінок зазвичай характеризуються реченнями середньої довжини, що є природним для такої форми комунікації. Використовуються прості речення для самопрезентації (“*I’m a cheerful, kind, generous woman who is young at heart*”), і складніші речення для опису очікувань від стосунків (“*I wanna meet someone I can date and get to know as friends first, ultimately I wanna fall in love with my best friend and then get married*”). Це додає тексту структурованості та логічності, дозволяючи поступово розкрити її інтереси, а потім перейти до очікувань від партнера. Графон “*wanna*”, що слугує соціолінгвістичним маркером солідарності і близькості з комунікативним

партнером, дещо змінює стилістичний реєстр повідомлення з формального на дружній.

Текст оголошення 47-річної жінки написаний здебільшого у теперішньому часі, що створює ефект присутності, неначе вона говорить з потенційним партнером не асинхронно, а в реальному часі. Наприклад, речення *“I love hiking and getting to the outdoors in my free time, but I’m also just as happy spending time at home playing chess and other board games”* перелічує її поточні інтереси та активності, водночас підкреслюючи, що вона цінує різноманітність у своєму житті. Використання скорочення *“I’m”* замість *“I am”* і уже згаданого раніше неформального *“wanna”* замість *“want to”* робить текст менш офіційним, а отже, більш доступним і дружнім.

Інтерпретація шлюбних оголошень вимагає розгляду не лише їхнього лінгвістичного наповнення, а й соціальних контекстів, у яких вони функціонують, а також когнітивних процесів, які активуються під час їх сприйняття. Ці тексти є фактично комунікативними актами, що активують у читачів певні схеми розуміння, які ґрунтуються на їхньому особистому досвіді, соціокультурних знаннях та очікуваннях щодо романтичних стосунків.

Потенційний партнер, читаючи оголошення, імовірно, інтерпретує його як комунікативний акт, що спрямований на створення міжособистісного зв’язку з потенційним партнером. Ці оголошення апелюють до цінностей сучасного індивіда, який прагне вийти за межі рутини та знаходить сенс у переживанні нових вражень разом із партнером.

Крім того, вербальні засоби емотивної експресії (наприклад, *“sad routine,” “feelings of pain, and joy, and loneliness,”*) спонукають до активації у реципієнта певних когнітивних схем, пов’язаних із емоційною вразливістю та прагненням до глибокого емоційного зв’язку. Такі мовленнєві інструменти репрезентації внутрішніх станів комунікантів можуть підсилювати відчуття емпатії та готовності до міжособистісного зв’язку, оскільки багато користувачів Tinder очікують від партнерів як романтичного, так і емоційного зв’язку. Оголошення активує когнітивні механізми емпатії та емоційного резонансу, що сприяє глибшому розумінню тексту та підвищує його привабливість для певної аудиторії.

Шлюбні оголошення також можуть асоціюватися з уявленнями про стабільність, зрілість та прагнення до довготривалих відносин. Наприклад, авторка підкреслює, що шукає не просто романтичного партнера, а *“друга,”* з

яким можна будувати стосунки поступово, що викликає у читача асоціації з безпекою, підтримкою та емоційною зрілістю. Використання таких позитивно забарвлених епітетів як “*cheerful, kind, generous,*” а також ідіоми “*young at heart*” створюють образ людини, яка завжди готова до нових емоційних зв'язків і спільного майбутнього. Інтерпретація оголошення 47-річної жінки з позицій когнітивних очікувань спирається на культурні уявлення про традиційні сімейні цінності, де взаєморозуміння та дружба є фундаментом романтичних стосунків. Таким чином, читач інтерпретує цей текст через призму культурного стереотипу про “ідеального партнера-друга,” що може значно підвищити рівень залученості.

В обох наведених вище оголошеннях використані комунікативні стратегії, які відповідають очікуванням і соціокультурним моделям взаємодії між комунікантами на конкретних платформах. Вони активують різні когнітивні схеми у свідомості аудиторії, що відображають специфічні уявлення про романтичні стосунки та соціальні ролі партнерів. Це дозволяє інтерпретувати тексти не лише як повідомлення, а як частину ширшого процесу соціальної взаємодії, що вимагає від учасників комунікації залучення власного досвіду, знань та культурних кодів для їхнього повного розуміння.

Останній етап критичного аналізу дискурсу стосується зв'язку тексту із ширшим соціальним і культурним середовищем. У сучасному світі популяризуються цінності, орієнтовані на саморозвиток, дослідження світу та пошук особистого щастя через зв'язки з іншими людьми. Так, в оголошенні чоловіка простежується типове для сучасного суспільства прагнення до емоційної близькості та зосередження на спільних переживаннях. Чоловік описує свою повсякденну рутину як “*boring*”, що відображає загальний тренд незадоволення буденністю та пошук більш наповненого і цікавого життя. Також важливо зазначити, що його оголошення написано англійською мовою, хоч автор є японцем. Це свідчить про використання англійської мови як міжнародної ‘*lingua franca*’, а, відтак, про глобалізацію комунікації та сучасну тенденцію до використання англійської мови як засобу охоплення більшої аудиторії, особливо на таких міжнародних платформах, як Tinder. Використання англійської мови японцем вказує на бажання автора знайти партнера, можливо, не лише з Японії, але й у інших країнах. Це може бути наслідком зростаючої відкритості різних

суспільств до міжкультурних стосунків та пошуку взаєморозуміння з представниками інших націй, що є наслідком глобалізації.

Оголошення жінки відображає актуальні тенденції в стосунках, коли люди з віком починають активний пошук партнера, керуючись бажанням знайти людину, з якою можна розділити не лише романтику, але й повсякденне буття. З огляду на сучасний фокус на ментальному здоров'ї, саморозвитку та гармонійних стосунках, її підхід – знайти “кращого друга” – підкреслює важливість емоційної підтримки та близькості, а не лише фізичного чи соціального аспекту шлюбу. Ідея знайти любов “з найкращим другом” є проявом сучасного сприйняття стосунків, коли люди прагнуть партнерства, побудованого на справжніх емоційних зв'язках, а не на стереотипних уявленнях про традиційні ролі у шлюбі.

Крім того, використання такої платформи для знайомств як Badoo, вказує на зростання популярності онлайн-знайомств серед людей різних вікових груп, які прагнуть знайти партнерів за межами звичних соціальних груп. Це свідчить про відкритість до нових способів знайомства і готовність скористатися перевагами сучасних технологій, що дозволяють розширити коло знайомств і знайти підходящу людину, незалежно від географічних чи соціальних обмежень.

За допомогою тривимірної моделі дискурсу Нормана Ферклафа продемонстровано, що шлюбні оголошення не лише є особистими зверненнями, але й відображають сучасні тенденції у стосунках, культурні уявлення про зрілий шлюб і зростаючу популярність онлайн-знайомств у пошуках стабільних партнерських відносин.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз англomовних шлюбних оголошень виявляє вбудовані культурні норми та соціальні очікування щодо партнерства та ідеалізованих образів. Застосування тривимірної моделі критичного дискурс-аналізу Нормана Ферклафа дозволяє розкрити складну взаємодію між мовними елементами оголошень, їх соціальним контекстом і прихованими культурними значеннями. Такий підхід демонструє, як самопрезентація і вибір мовних структур у цих оголошеннях сприяють формуванню уявлення про ідеального партнера, впливаючи на суспільне сприйняття шлюбу. Результати дослідження показують, що ці оголошення не лише відображають, але й активно підтримують панівні цінності та очікування щодо стосунків,

підкреслюючи роль дискурсу у відтворенні нормативних стандартів в межах певного культурного середовища.

Подальша перспектива досліджень полягає у вивченні та аналізі соціолінгвістичних та лінгвокультурних особливостей шлюбного оголошення як особливого виду тексту в аспекті дискурсивного конструювання індивідуальної ідентичності та ідентичності бажаного партнера у шлюбних оголошеннях, лінгвоструктурних особливостей шлюбних оголошень та комунікативних стратегій позитивної саморепрезентації у шлюбних оголошеннях.

ДЖЕРЕЛА

1. Бровкіна, О. В. (2009). Комплімент в дискурсі сімейного спілкування [Thesis, Вид-во СумДУ]. eSSUIR – Electronic Sumy State University Institutional Repository. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/2491>
2. Behnam, B., & Mahmoudy, B. (2013). A Critical Discourse Analysis of the Reports Issued by the International Atomic Energy Agency (IAEA) Director General on Iran's Nuclear Program during the Last Decade. *Theory and Practice in Language Studies*, 3(12). <https://doi.org/10.4304/tpls.3.12.2196-2201>
3. Fairclough, N. (2001). *Language and Power (Language in Social Life)* (2-ге вид.). Pearson ESL.
4. Fairclough, N. (2002). *New Labour, New Language?* Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203131657>
5. Suter, H.-J. (1993). *Wedding Report: A Prototypical Approach to the Study of Traditional Text Types*. Benjamins Publishing Company, John.
6. Velyka, I. (2019). The peculiarities of communicative behavior of masculine personalities in German Internet marriage announcements of modernity. *Nova filologîâ*, (76), 26–33. <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2019-76-04>

МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Badoo. *Best Free Online Dating Site & App - Friends, Chat, Flirt* | Badoo. <https://badoo.com/en/>.
2. Tinder. *Tinder | Dating, Make Friends & Meet New People*. <https://tinder.com/>.

REFERENCES

1. Brovkina, O. V. (2009). *Kompliment v dyskursi simeinoho spilkuvannia* [Thesis, Vyd-vo SumDU]. eSSUIR – Electronic Sumy State University Institutional Repository. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/2491>
2. Behnam, B., & Mahmoudy, B. (2013). A Critical Discourse Analysis of the Reports Issued by the International Atomic Energy Agency (IAEA) Director General on Iran's Nuclear Program during the Last Decade. *Theory and Practice in Language Studies*, 3(12). <https://doi.org/10.4304/tpls.3.12.2196-2201>
3. Fairclough, N. (2001). *Language and Power (Language in Social Life)* (2-ге вид.). Pearson ESL.
4. Fairclough, N. (2002). *New Labour, New Language?* Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203131657>

5. Suter, H.-J. (1993). *Wedding Report: A Prototypical Approach to the Study of Traditional Text Types*. Benjamins Publishing Company, John.
6. Velyka, I. (2019). The peculiarities of communicative behavior of masculine personalities in German Internet marriage announcements of modernity. *Nova filologiâ*, (76), 26–33. <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2019-76-04>

RESEARCH MATERIALS

1. Badoo. *Best Free Online Dating Site & App - Friends, Chat, Flirt* | *Badoo*. <https://badoo.com/en/>.
2. Tinder. *Tinder | Dating, Make Friends & Meet New People*. <https://tinder.com/>.

Дата надходження статті до редакції: 21.09.2024

Прийнято до друку: 22.10.2024

Літературознавство Literary criticism

<https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.2315>
UDC 821.161.2-31.09:341.485

REVIVING THE MEMORY OF THE HOLODOMOR IN OKSANA ZABUZHKO'S NOVEL "THE MUSEUM OF ABANDONED SECRETS"

Gaidash A. V.

Borys Grinchenko Kyiv Metropoliatn University,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8200-2875>
a.haidash@kubg.edu.ua

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

The article studies how the memory of Holodomor is restored in contemporary literature, using the example of the largest novel by Oksana Zabuzhko, a powerful and influential novelist whose image as an ambassador of Ukrainian culture worldwide is recognizable. Restoring the memory of the Holodomor genocide is relevant not only for contemporary Ukrainians but also for the entire democratic world, as Russia continues to use grain control as a weapon. The aim of the article is to demonstrate the formation of the Great Famine theme in the novel using the imbrication technique. To achieve this goal, historical findings are employed, and a close reading method is used. The analyzed historical sources (A.Applebaum, A.Kozytskyi, R.Conquest, L.Lawton, S.Plohy, O.Subtelny) prove that in addition to the terrible suffering that killed people of all ages, the traditional Ukrainian lifestyle in the countryside was destroyed, the genetic fund of the people was violated, which caused irreversible psychological changes in the Ukrainian (self)awareness. Literary scholars (V.Dibrova, O.Pukhonska, N.Tymoshchuk, O.Wallo) recapitulate that the deliberate silencing of the Holodomor by the Soviet regime and government control created an equally deep trauma not only for the survivors but also for the next generations of Ukrainians, which is reflected in fictional texts. The article's author detects and interprets the episodes in which the novel's theme of the Great Famine is manifested. Although the action unfolds in later times, and the Holodomor does not pertain to the text's main events, the trauma of starvation as a factor in the reality of the

characters, and thus of the entire Ukrainian society, is salient in all subsequent historical stages. In “The Museum of Abandoned Secrets,” reflections on the Holodomor genocide take the form of characters’ memories and constitute rhetoric of post-memory. Though episodic fragments, the abandoned past is revived and constitutes the present. The author builds the mystical interaction between the Ukrainian generations.

Keywords: *Holodomor; famine; starvation; genocide; secrets; Oksana Zabuzhko; memory.*

Гайдаш А.В. Відродження пам’яті про голодомор у романі Оксани Забужко «Музей покинутих секретів»

Стаття присвячена темі відновлення пам’яті про Голодомор у сучасній літературі на прикладі найбільшого роману Оксани Забужко, чий імідж письменниці як амбасадорки української культури у світі є впізнаваним. Відновлення пам’яті про Голодомор-геноцид є актуальною не лише для сучасних українців, а й для всього демокритичного світу, через те, що Росія продовжує використовувати контроль над зерном як зброю. Метою статті є продемонструвати формування тематики Великого Голоду у романі за допомогою техніки художнього вкраплення. З-поміж використаних методів застосовано культурно-історичний і метод повільного читання. Проаналізовані історичні джерела (Е.Епплбаум, А.Козицький, Р.Конквест, Л.Лоутон, С.Плохій, О.Субтельний) доводять, що крім жахливих страждань, у результаті яких гинули люди різного віку, було знищено традиційний український спосіб життя на селі, порушено генетичний фонд народу, що спричинило тяжкі морально-психологічні зміни в українській (само)свідомості. Літературознавці (В.Діброва, О.Пухонська, Н.Тимощук, О.Валло) відзначають, що навмисне замовчування Голодомору радянським режимом та урядовий контроль сформувавши не менш глибоку травму не лише у тих, хто вижив, а й у наступних поколіннях українців, що відображено у художніх творах. В основній частині статті простежено й проінтерпретовано епізоди, у яких у романі проявляється тема Великого Голоду. Хоча дія роману розгортається у пізніші часи і Голодомор не належить до основних подій роману, травма голодування як чинник реальності персонажів, а відтак і всього українського суспільства, присутня на всіх подальших історичних етапах. У «Музеї покинутих секретів» роздуми про Голодомор-геноцид побудовані у формі спогадів персонажів і становлять риторичну постпам’яті. Крізь епізодичні фрагменти відроджується покинуте минуле, яке впливає на сьогодення. Авторка вибудовує містичну взаємодію українських поколінь.

Ключові слова: *Голодомор; голод; голодування; геноцид; секрети; Оксана Забужко; пам’ять.*

Introduction. Each nation’s history has its vital moments that define its people. For Ukraine, one of the pivotal times was the Holodomor genocide. In his history of Ukraine, Orest Subtelny argues that “The famine that occurred in 1932-33 was to be for the Ukrainians what the Holocaust was to the Jews and the Massacres of 1915 for the Armenians... it traumatized the nation, leaving it with deep social, psychological, political, and demographic scars that it carries to this day” (1988, p. 413). In tune with Subtelny, Serhii Plokhyy highlights the trauma of the Ukrainian society which was incapacitated “for open resistance to the regime for generations to come” (2015, p. 254). The genocide of the Ukrainians was

performed by the seizure of food from the peasants forced by non-fulfilled dragon norms of bread harvesting (grain-procurement quotas) imposed by the soviet authorities from Moscow. Communists used food as a weapon. In her study of the export of Ukrainian grain abroad in times of famine, Anne Applebaum relies on the evidence of the witnesses: “To Ukrainians watching food leaving their hungry republic, the export policy seemed crazy, even suicidal” (2017, p. 211). Mass hunger of millions of Ukrainians had drastic consequences: apart from the terrible suffering resulting in the deaths of people of all ages, the traditional Ukrainian way of living in the countryside was wiped out, and the genetic fund of the people was violated. It caused heavy moral and psychological changes in Ukrainian (self)awareness; on top of that, the deliberate silencing of the Holodomor by the soviet regime and the governmental surveillance of keeping it secret formed no less deep trauma among several generations of Ukrainians. Thus, the task of the scholars and fiction writers is to share the knowledge that Holodomor was a manufactured famine.

Ukrainian literature reflected this tragedy in a number of fictional texts throughout the last ninety years. Oksana Zabuzhko, among a number of other Ukrainian and Diaspora authors, endeavors in her fiction to rediscover the truth that the communist regime had hidden for half a century. A prominent world-known novelist and philosopher, Dr. Zabuzhko is a modern influencer whose books are translated into different languages and reprinted continuously. It is difficult to overestimate her role as the ambassador of Ukrainian culture, which makes the study of the Holodomor genocide in her most popular texts translated into English timely and necessary.

The Holodomor tragedy is to be understood in the context of the “Ukrainian question,” which means the people’s will for independence and freedom. In 1935, a British journalist, Lancelot Lawson, presented an address, “Ukrainian question,” for the Anglo-Ukrainian Committee in the House of Commons. Lawson’s speech focused on the need to secure freedom for Ukraine, encompassing the brief history of the Ukrainians. In it, the journalist stressed the distinct and separate life of the Ukrainian nation, the inability of the Russians “to admit that there is such a people as Ukrainians” (Lawson, 2006, p. 109), the “Western European quality” of the Ukrainians along with “a strong consciousness of nationhood” (Lawson, 2006, p. 110). The first mention of the Holodomor by Zabuzhko is made in the broader frame of defining Ukrainianness: “... what happened to all of them afterward, did they all die out in the 1933 Famine? Did they perish in the camps, in the NKVD

holding cells, or did they simply work themselves to extinction on the collective farms?” (2011, p. 89). Despite all imaginable repressions of the Ukrainians by their northern neighbor, Lawson asserts the national spirit in Ukraine among educated classes and peasantry. It is the vigorous resistance of the Ukrainian peasants against Bolshevik government that led to unequal struggle and a great famine in 1932-33. In his address, the journalist highlights: “Of this famine the soviet government denied the existence, though the evidence of its occurrence and severity was overwhelming” (Lawson, 2006, p. 117).

Ethnic and national issues were the reasons for the famine used as a weapon against the Ukrainian population who was non-compliant with the communist regime (Stanislav Kulchytskyi, David Marples, 2012). Apart from the research on the history of the famine, modern Holodomor studies focus on retrospective representation and appropriation of the genocide at large, as there has been silent treatment as well as political exploitation of the subject at different periods of time in Ukrainian society. In her study of the history of the Holodomor, Anne Applebaum provides a broad context from the Ukrainian Revolution of 1917 onwards (2017).

Theoretical Background. In her 2005 thesis, Natalya Tymoshchuk outlines the most significant Ukrainian prose texts on Holodomor written within over seventy years. She studies them as a manifestation of antitotalitarian or non-conformist discourse. This is the systematized approach to the analysis of literature in question in which the author offers several taxonomies of her own: one of them is a demarcation of the numerous short prose fiction from novels. What is indicative of short stories and novellas is a shift of the narrative focus from the third person (more distanced and therefore rather objective) perspective to the first one; action can be limited to the internal reflections of the narrator; the tragedy of Holodomor is rendered by means of individual experiences and visions of the characters (Тимошук, 2005, с. 56). The big prose of the 1980s-1990s tackles the Great Famine primarily through the lens of historical and documentary fiction based on archival sources and factual accuracy, infers the scholar (Тимошук, 2005, с. 164). I assume that episodic references to the Great Famine in Zabuzhko’s novel function as short prose within a bigger textual space and employ the features indicative of the smaller texts in the taxonomy of Tymoshchuk.

In his essay on the state-of-the-art Holodomor fiction, Volodymyr Dibrova sees the seeds of numerous social problems in Ukraine, in particular, the corruption and imbalance of the political elite, as well as the inconsistent nation-building

policy of the governments of independent Ukraine precisely in the tragedy of the Great Famine of 1932-33 (2008, p. 265). Dibrova proves that those Ukrainians who survived after these years had to renounce their native language so that they would not be accused as “enemies of the people” of so-called “bourgeois nationalism”. When the native language is treated as foreign, it is tough to “maintain historical memory and national aspirations” (Dibrova, 2008, p. 266). “The typical reaction of those who survived the Holodomor,” writes Dibrova, “was always a frozen facial expression with indescribable horror and sadness, as if saying: ‘Not to remember!’” (ibid.). The scholar detects a common denominator of “a typical reaction of famine survivors” (Dibrova, 2008, p. 267): apart from the emotions of ineffable terror and sadness, the victims try to forget their past, as Dibrova infers, in order to keep their sanity and go on living. Although a Ukrainian historian, Andriy Kozytstky, warns against generalizing and simplifying the Holodomor Genocide, the scholar extends and clarifies Dibrova’s sentiment with the following inference: in times of the Great Famine and especially in its aftermath, the survivors had to give up their usual lifestyle, which led to the loss of self-respect, leveling of the traditional values, and moral inferiority (Козицький, 2021, сс. 64-65). Regarding fictional texts, Dibrova is convinced that “... literature in Eastern Europe had to perform the function of a public forum where the nation tried to cope with its traumas and insecurities” (ibid.). Zabuzhko addresses this challenge by highlighting the silenced knowledge in her fictional texts. In her recent study of the traumatic memory of the Great Famine in modern cultural texts, Oksana Pukhonska underlines that only a few novels, including “The Museum of Abandoned Secrets”, “describe the Holodomor in a broader context as an indispensable event of the twentieth century’s national trauma” of Ukraine (2023, p. 174). Together with Zabuzhko’s first novel, “Fieldwork in Ukrainian Sex”, addressed from the perspective of the Holodomor representations further in the article, the theme of the Great Famine occupies an important place in the novelist’s works and makes her role in the development of genocide theme in Ukrainian literature significant.

Methods. Holodomor Studies is an interdisciplinary enterprise based on findings from history, philosophy, sociology, psychology, anthropology, and political studies. Thus, the important excerpts from Ukraine’s history are included in the Introduction. Literary criticism is also important in raising awareness about the Holodomor Genocide. In further analysis, a close reading of the relevant

fragments revealing the significance of the Great Famine for understanding the national identity in Zabuzhko novels is employed.

Results and Discussion. Oleksandra Wallo defines “The Museum of Abandoned Secrets” as a national biography (2019, p. 117). The novel explores fragments of Ukraine’s past over the last sixty years of the 20th century. The voluminous text exposes several interconnected developments montaged in accordance with museum principles (a detailed account of the novel’s action revolving around the protagonist Daryna is undertaken by Wallo in the chapter “Excavating the (Gendered) Nation: Oksana Zabuzhko’s Museum Novel”). Overall, the book is built on the model of a detective story, although not all the national and individual crimes are unveiled. Plochy argues, “The famine was part of the eastern Ukrainian experience, while nationalist resistance and insurgency had characterized western Ukraine” (2015, p. 314). In “The Museum of Abandoned Secrets”, Zabuzhko enables the coexistence of the memories of both tragic periods of the nation’s history, organically imbricating the narratives about the Holodomor into the discourse of two subject lines taking place in the past and the present alternately.

Thus, in the protagonist’s memories of her deceased aunt who managed to survive despite all odds, there is a direct mention of the Great Famine: “... that’s how 1947 did not become, despite the Ukrainian plans of the mustachioed Generalissimo, a conclusive repeat of 1933, so the UIA (Ukrainian Insurgent Army – A.G.) can be credited with winning at least *this* (italics of the author) war, one that’s not mentioned in a single history book” (Zabuzhko, 2009, p. 42). Using the metaphor of the eponymous museum of abandoned secrets for the whole country, the author aims to fill in the gaps in national history by means of her protagonist. The Ukrainian TV journalist Daryna collects bits and pieces of Ukraine’s Soviet past subverting “silence and continuous victimization” (Wallo, 2019, p. 123) that creates “Zabuzhko’s alternative history project” (ibid.). It should be mentioned that the woman novelist developed the literary tradition of exposing hidden secrets initiated by Diasporan writer Vasyl Barka in his Holodomor novel “Zhovty Knyaz” (1962).

Among the dominant Galician characters in the novel’s subject line of the past, there are important exceptions. A minor character, Gypsy in the small division of UIA is an Easterner from Slobozhanshchyna, who justifies his stay among Galich-men angrily: “What else would I’ve fought on the motherfucker’s side? For what they did in ’33?” (Zabuzhko, 2009, p. 154). Notably, the Galician

characters refer to the rest of the country as Great Ukraine, a decolonizing technique the novelist employs (Zabuzhko debunks the use of “little Ukraine” rooted in historical Russian discourse). One of the features of the novelist’s decolonizing discourse is the negation of victimization. The awareness of the Holodomor (trauma) without victimization complex helps enhance national identity (Gorta Mor, pp. 12-13).

In a further development of the theme Gypsy shares his painful memories of the death of his parents, who were buried alive by the Soviets in the Holodomor:

“All his life he’d made crosses and they shoveled him in without one. Threw him into one big dump, and that’s that... <...> During the hunger. The drag went around the village, picking up the corpses. Mother was still breathing, but the driver said, ‘She’s got a day, no more; I ain’t making another trip tomorrow’. So they shoveled her in, too” (Zabuzhko, 2009, p. 162). In his book “The Harvest of Sorrow”, Robert Conquest infers that there were numerous similar testimonies of burying still-breathing peasants in those years on the basis of eye-witness accounts from Olexa Woropay’s 1983 memoir “The Ninth Circle” (1986, p. 231). A boy back then, Gypsy survived thanks to his grandfather, who stuffed him unnoticed into the train car with the kolkhoz horses headed for Kharkiv. Gypsy’s story is summed up by his prophecy of an Easterner to the Galicians that “When kolkhozes come <...> you’ll see it with your own eyes” (Zabuzhko, 2009, p. 397).

In the climax of her 1996 novel “Fieldwork in Ukrainian Sex”, Zabuzhko takes a family stance on the Holodomor memory. The protagonist’s Mother is a great famine survivor who was three years old in 1933. Her story about the stalks of wheat stolen from the field for what the child was cut across her face with a whip is narrated in a third-person point of view, almost in a documentalist style. What is also important is the recognition of the epigenetic consequences of hunger trauma: “American Sovietologists still can’t figure out why there are so many fat, shapeless women in this generation” (Zabuzhko, 2011, p. 149). Psychological distress led to a cultural code of securing food leftovers and spare bread.

Food becomes a litmus test for recognizing Ukrainianness or humaneness as opposed to the Soviet regime in “The Museum of Abandoned Secrets”. In the narrator’s reflections (the subject line of the present), this distinction is unambiguous: “... if we won’t give a hungry man a piece of bread, how are we different from the Bolsheviks who feed only the ones they choose, their handmaidens – some with pea soup and some with the caviar from officers’ rations?” (Zabuzhko, 2009, p. 406). Also, the state’s appropriation of peasants’

individual food became another weaponry in the never-ending war waged by the imperialistic neighbor.

In the novel's subject line of the present, the Holodomor is referred to in the transatlantic context. One of the male characters (Vadym) expands on the imperialistic position of the Soviet Union: "Take even what happened in '33— Stalin got the West right where he wanted them when he flooded the world market with all that genocidal Ukrainian wheat! And remember, it was the Great Depression – d'you think Roosevelt just happened to roll over and recognize the USSR exactly then?" (Zabuzhko, 2009, p. 496). The mention of "genocidal Ukrainian wheat" widens the scope of the famine and raises the issue of the Western perception and visibility of the catastrophe: there was no wide international recognition of the Holodomor (apart from a few exceptions), not to mention sympathy or support (Dibrova, 2008, p. 268).

Investigating the death of her lifelong friend, Daryna discovers a "humongous grave" of the starvation period, which was blasphemously asphalted in the soviet time. Ukrainians have always been known for their reverent attitude to death and the dead, which was deliberately and systematically violated by the policy of the Bolshevik regime (Козицький, 2021, сс. 54-55). Using the dialog of two minor characters, residents of the nearby village, the author adds the flavor of the surzhyk (also preserved in the translation) and the fatal consequences for those who dared to desacralize the burial site. In this climactic episode, Wallo detects the connection between the national past and "mystical ties of familial retribution" (2019, p. 123).

Conclusions and perspectives.

One of Ukraine's abandoned secrets, long time ignored, is the Great Famine, which Zabuzhko repeatedly rehabilitates and resurrects in her fiction, widening the public visibility of the Holodomor genocide. Unleashing the silence of the tragedy, the woman writer exposes the trauma in the background of the Galician guerrilla war. The novelist tackles death by starvation from two perspectives in "The Museum of Abandoned Secrets": autobiographical reminiscences of the tragedy in the subject line of the past and reflections on the desacralization of the victims' mass grave in the subject line of the present. Minor characters narrate both perspectives. Their accounts create the distance indicative of the documentary style. Zabuzhko's distinctive decolonizing discourse negates the victimization complex frequent in historical narratives of Ukrainian fiction. The next study will address a revival of the collective memory of Holodomor in the drama genre ("The

Grain Store” (2009) by Natalia Vorozhbit), which tackles the epigenetic consequences of the famine-genocide.

REFERENCES

1. Kozytskii, A. (2021). *Doslidzhennia holodomoru ta henderni suitsydni studii* [Дослідження Голодомору та геноцидні студії]. Lviv: “Apriori”. [in Ukrainian].
2. Pukhonska, O. (2023). Travmatychna pamjat Holodomoru v suchasni interpretatsii [Травматична пам’ять Голодомору в сучасній реінтерпретації]. *Studia Ukrainica Rosnaniensia*, vol. XI/2: 2023, pp. 173–189. <https://doi.org/10.14746/sup.2023.11.2.12> [in Ukrainian].
3. Tymoshchuk, N.M. (2005). *Antytotalitarnyi dyskurs ukraïnskoiï prozy XX stolittia: problematyka Holodomoru ta osoblyvosti ii hudozhnioï realizatsii* [Анти тоталітарний дискурс української прози ХХ століття: проблематика Голодомору та особливості її художньої реалізації]. Thesis for the candidate's degree in philology. Kyiv: National Pedagogical Dragomanov University. [in Ukrainian].
4. Applebaum, A. (2017). *Red Famine: Stalin's war on Ukraine*. New York: Anchor Books.
5. Conquest, R. (1986). *The Harvest of Sorrow: Soviet Collectivization and the Terror-Famine*. New York: Oxford University Press.
6. Dibrova, V. (2008). The Holodomor and the Contemporary Ukrainian Writer. *Harvard Ukrainian Studies*, Vol. 30, No. 1/4, *After the Holodomor: the Enduring Impact of the Great Famine on Ukraine* (pp. 265-276).
7. Janssen, C. N., Lindsay, & Comerford, V. (2012). Introduction Holodomor and Gorta Mór: Histories, Memories and Representations of Famine in Ukraine and Ireland. In C. Noack, L. Janssen, & V. Comerford (Eds.), *Holodomor and Gorta Mór: Histories, Memories and Representations of Famine in Ukraine and Ireland* (pp. 1–16). introduction, Anthem Press.
8. Lawton, L. (2006). *The Ukrainian Question*. Compilation, scientific editing, and Preface – Serhii Kot. Kyiv-London: Spadshchyna Ltd.
9. Plokhly, S. (2015). *The Gates of Europe: a History of Ukraine*. Penguin Books.
10. Subtelny, O. (2009). *Ukraine: a History*. 4th ed. Toronto: University of Toronto Press.
11. Wallo, O. (2019). *Ukrainian Women Writers and the National Imaginary: From the Collapse of the USSR to the Euromaidan*. Toronto: University of Toronto Press, 2019. (eBook) <https://doi.org/10.3138/9781487533090>
12. Zabuzhko, O. (2011). *Fieldwork in Ukrainian Sex*. Translated by Halyna Hryn. Las Vegas: Amazon Crossing.
13. Zabuzhko, O. (2009). *The Museum of Abandoned Secrets*. Translated by Nina Shevchuk-Murray. Las Vegas: Amazon Crossing.

Дата надходження статті до редакції: 30.09.2024

Прийнято до друку: 29.10.2024

Наукове видання
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

STUDIA PHILOLOGICA

ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

Науковий журнал
Випуск 23

Макетування – Колесник О. С.
Коректор – Білик К. М.

Підписано до друку 03.12.2024 р.

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053

Контент журналу ліцензується відповідно до
Creative Commons Attribution 4.0 International License.

